

Pecyn Cyhoeddus

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa,
Aberaeron, Ceredigion SA46 0PA
www.ceredigion.gov.uk

SYLWCH: Fe fydd y cyfarfod hwn yn cael ei ddarlledu'n fyw ar ffilmio i'w ddarlledu'n fyw neu ar ôl i'r cyfarfod orffen, a hynny drwy gyfrwng safle rhyngwyd y Cyngor. Hefyd gallai'r lluniau a'r sain a recordir gael eu defnyddio at ddibenion hyfforddi yn y Cyngor.

Ar ddechrau'r cyfarfod, bydd y Cadeirydd yn cadarnhau a fydd y cyfan neu ran o'r cyfarfod yn cael ei ffilmio ai peidio.

Yn gyffredinol ni fydd y rhannau lle mae'r cyhoedd yn eistedd yn cael eu ffilmio. Er hynny, trwy ddod i mewn i'r ystafell gyfarfod a defnyddio'r man lle mae seddi'r cyhoedd, mae'r cyhoedd yn cytuno y gallant gael eu ffilmio ac o bosibl i'r lluniau a'r sain a gaiff eu recordio gael eu defnyddio, fel y nodir uchod. Os bydd gennych unrhyw gwestiynau ynglŷn â hyn, cysylltwch â'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd.

Dydd Iau, 14 Medi 2023

Annwyl Syr / Fadam

Ysgrifennaf i'ch hysbysu y cynhelir CYFARFOD y CYNGOR yn NEUADD CYNGOR CEREDIGION, PENMORFA, ABERAERON AC O BELL TRWY FIDEO-GYNHADLEDDA AR Ddydd Iau, 21 Medi 2023 am 10.00am i drafod y materion canlynol:

- 1. Ymddiheuriadau**
- 2. Datgelu buddianau personol / buddiannau sy'n rhagfarnu**
- 3. Materion Personol**
- 4. Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod y Cyngor a gynhaliwyd ar 13 Gorffennaf 2023 (Tudalennau 5 - 12)**
- 5. I ystyried Adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael ynghylch y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig (Tudalennau 13 - 56)**
- 6. I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd ar Orchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus (Tudalennau 57 - 92)**
- 7. I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd ar Orchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus - Traeth Borth (Tudalennau 93 - 208)**

8. **I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol:
Gwasanaethau Democratiaidd ar Adroddiad Blynyddol Trosolwg a
Chraffu 2022/2023 (Tudalennau 209 - 264)**

9. **I gadarnhau apwyntiad Aelodau i'r rolau canlynol:**

Cydbwyllgor Corfforaethol: Is-Bwyllgor Datblygu Strategol

- Cyngorydd Clive Davies
- Cyngorydd Ceris Jones
- Cyngorydd Gareth Lloyd

**Ychwanegiad Aelod Lleyg i'r Cydbwyllgor Corfforaethol, Is-Bwyllgor
Safonau**

- Caryl Davies

**Ychwanegiad Aelod Lleyg i'r Cydbwyllgor Corfforaethol, Is-Bwyllgor
Archwilio**

- Alan Davies

Grŵp Oeri'r Pwyllgor Rheoli Datblygu

- Cyngorydd Raymond Evans

Grŵp Gweithredol Datblygu Lleol

- Cyngorydd Raymond Evans

**Grŵp Gweithredol Premiwn Treth y Cyngor ar Ail Dai a Thai Gwag
Tymor Hir**

(7 Aelod cydbwysedd gwleidyddol)

- Cyngorydd Rhodri Davies: Plaid Cymru
- Cyngorydd Amanda Edwards: Plaid Cymru
- Cyngorydd Ann Bowen Morgan: Plaid Cymru
- Cyngorydd Gwyn Wigley Evans: Annibynnol
- Cyngorydd Keith Evans: Annibynnol
- Cyngorydd Elizabeth Evans: Democratiaid Rhyddfrydol
- Cyngorydd Paul Hinge: Democratiaid Rhyddfrydol

Aelod Eiriolwr: Menopos

- Cyngorydd Eryl Evans

10. **Diweddariad i Aelodaeth Pwyllgorau (Tudalennau 265 - 272)**

11. **I ystyried adroddiad gan y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth ar Daliad Ymadael oherwydd diswyddiad**
12. **Atodiad A yn berthnasol i'r Adroddiad uchod (Gwaharddwyd) (Tudalennau 273 - 276)**

Nid yw'r adroddiad hwn i'w gyhoeddi gan ei fod yn cynnwys gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir ym mharagraff 13, 14 a 15 o Ran 4 o Atodlen 12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 fel y'i diwygiwyd gan Orchymyn Llywodraeth Leol (Mynediad at wybodaeth) (Amrywiad) (Cymru) 2007. Os bydd y Cyngor, ar ôl cymhwyso'r Prawf Budd y Cyhoedd, yn penderfynu ystyried yr eitem hon yn breifat, bydd y cyhoedd a'r wasg yn cael eu heithrio o'r cyfarfod yn ystod ystyriaeth o'r cyfarfod, yn unol ag Adran 100B(2) o'r Ddeddf.

Atgoffir yr Aelodau y dylent lofnodi'r Gofrestr Bresenoldeb

Darperir Gwasanaeth Cyfieithu ar y Pryd yn y cyfarfod hwn ac mae croeso i'r sawl a fydd yn bresennol ddefnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg yn y cyfarfod.

Yn gywir

Miss Lowri Edwards

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd

At: Gadeirydd ac Aelodau Cyngor

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

**Cofnodion Cyfarfod CYNGOR SIR CEREDIGION
a gynhaliwyd yn Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa, Aberaeron ac o bell
trwy gynhadledd fideo ddydd Iau, 13eg Gorffennaf, 2023**

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Maldwyn Lewis (Cadeirydd); y Cynghorwyr Bryan Davies, Catrin M S Davies, Clive Davies, Euros Davies, Gareth Davies, Gethin Davies, Ifan Davies, Marc Davies, Meirion Davies, Rhodri Davies, Amanda Edwards, Endaf Edwards, Elaine Evans, Elizabeth Evans, Eryl Evans, Gwyn Wigley Evans, Keith Evans, Rhodri Evans, Wyn Evans, Paul Hinge, Hugh Hughes, Chris James, Gwyn James, Gareth Lloyd, Sian Maehrlein, Ann Bowen Morgan, Caryl Roberts, John Roberts, Mark Strong, Wyn Thomas, Matthew Vaux, Alun Williams a Carl Worrall.

Hefyd yn bresennol: Alan Davies, Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a Caroline White, Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2022/23.

(10.00am - 11.30am)

Gweithdrefn

Croesawodd Cadeirdd y Cyngor, y Cynghorydd Maldwyn Lewis, bawb i'r cyfarfod a chadarnhaodd fod y cyfarfod yn cael ei weddarlluedu.

1 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorwyr Keith Henson a Ceris Jones am na allent fynychu'r cyfarfod.

2 Datgelu buddianau personol / buddiannau sy'n rhagfarnu

Ni ddatgelwyd dim buddiant personol na buddiant sy'n rhagfarnu.

3 Materion Personol

- a) Llongyfarchodd y Cynghorydd Maldwyn Lewis ddisgyblion ysgol Ceredigion a gafodd eu cydnabod am eu llwyddiannau chwaraeon yng Ngwobrau Chwaraeon Ceredigion a gynhaliwyd yr wythnos ddiwethaf;
- b) Talodd y Cynghorydd Maldwyn Lewis deyrnged i Wasanaeth Cerdd Ceredigion a'r holl ddisgyblion cynradd ac uwchradd a gymerodd ran yn Proms yr Ysgolion yr wythnos ddiwethaf;
- c) Estynnodd y Cynghorydd Maldwyn Lewis ei ddymuniadau gorau i'r holl ddisgyblion sydd wedi cymryd rhan mewn arholiadau diweddar a dymuna'n dda iddynt ar eu canlyniadau, a'u hymdrechion i'r dyfodol;
- d) Estynnodd y Cynghorydd Paul Hinge ei ddymuniadau gorau i Shaun Button, cyn-aelod o'r Môr-filwyr Brenhinol yn dilyn damwain ddiweddar yn ardal Penrhyn-coch;
- e) Llongyfarchodd y Cynghorydd Meirion Davies Ysgol Llanfihangel-y-Creuddyn ar ddathlu 185 mlynedd;
- f) Llongyfarchodd y Cynghorydd Marc Davies Josh Tarling sy'n cystadlu dros 'Ineos Grenadier', ar ennill medal efydd yng nghystadleuaeth Rasys Ymlid Unigol Seiclo Ewropeaidd, a Finlay Tarling ar ennill medal arian yn Rasys Ymlid Timau Pencampwriaeth Trac Seiclo;
- g) Llongyfarchodd y Cynghorydd Rhodri Evans Lisa Pullman ar gael ei dewis i gynrychioli Cymru ym mhencampwriaeth saethu'r menywod a gynhaliwyd yn Seland Newydd yr wythnos ddiwethaf;

Tudalen 6

h) Talodd y Cynghorydd Euros Davies deyrnged i ddisgyblion o'r naw ysgol gynradd yn ardal Aberaeron ar y cyngerdd diweddar a gynhaliwyd yn Ysgol Gyfun Aberaeron.

- 4 Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod y Cyngor a gynhaliwyd ar 15 Mehefin 2023 a Chyfarfod Arbennig y Cyngor a gynhaliwyd ar 20 Mehefin 2023 PENDERFYNWYD** cadarnhau Cofnodion cyfarfod y Cyngor a gynhaliwyd ar 15 Mehefin 2023 yn rhai cywir, yn amodol ar newid i eitem 3 m) Materion Personol i gadarnhau mai Ysgol Talgarreg oedd y tîm pêl-droed buddugol yng nghystadlaethau Cenedlaethol 5 bob ochr yr Urdd.

Materion sy'n codi:

Nododd y Cynghorydd Bryan Davies fod Cefin Campbell AS wedi bod mewn cysylltiad â'r Cynghorwyr Wyn Evans a Gareth Lloyd ynghylch Rhybudd o Gynnig y Cyngor yn ymwneud â phrofion TB mewn gwartheg.

PENDERFYNWYD cadarnhau Cofnodion Cyfarfod Arbennig y Cyngor a gynhaliwyd ar 20 Mehefin 2023 yn rhai cywir

Materion sy'n codi:

Nid oedd dim materion sy'n codi.

- 5 I ystyried y rhybudd o gynnig canlynol a gyflwynwyd yn unol â Rheol 10.1 o Reolau a Gweithdrefnau'r Cyngor**
Cynigydd: Y Cynghorydd Catrin M S Davies
Eilydd: Y Cynghorydd Rhodri Davies

Noda'r Cyngor:

Gwyddom fod cysylltedd digidol gwael yn parhau i fod yn broblem ddifrifol mewn llawer o ardaloedd gwledig ar draws Ceredigion a bod mynediad at wasanaethau ar-lein a'r defnydd ohonynt yn adlewyrchu anghydraddoldebau eraill mewn cymdeithas; a bod hwn yn gallu achosi tan berfformio economaidd ac arwain at dlodi gwledig pellach yn ein sir. Gall cysylltedd gwael arwain at gollu cyfleoedd economaidd heb sôn am ei effaith ar addysg ein plant a phobl ifanc.

Ar ôl bod yn trafod a chydweithio a chymunedau lleol ers dros 2 flynedd roedd y darparwr rhwydwaith amgen, 'Broadway Partners', wedi ymdrechu'n ddygn i osod eu rhwydwaith Ffibr i'r Adeilad eu hunain, sydd a gallu gigabit, ar draws gogledd Ceredigion. Rhywbeth a allai chwyldroi bywydau nifer o'n trigolion ac a fyddai yn gwella twf economaidd ar draws y sir.

Amlinellwyd a chaniatawyd 5 prosiect i 'Broadway Partners' yng ngogledd Ceredigion, ond yn ddiweddar mae BDUK (Building Digital UK) wedi oedi cyllid ar gyfer 2 o'r prosiectau (sef Ysgubor y Coed a Phontarfynach), gan nodi y byddai'r ardaloedd hyn bellach yn debygol o ddod i mewn i gwmpas yr ymarfer caffael ledled Cymru, a gynhelir gan BDUK. Roedd hyn yn chwalu cynllun 'Broadway partners' i bob pwrpas.

Galwodd 'Broadway Partners' y gweinyddwyr i mewn ddiwedd Mai 2023. Mae'r gweinyddwyr ar hyn o bryd yn chwilio am brynwyr i gymryd drosodd

Tudalen 7

rhan neu'r cyfan o'r busnes ac maen nhw'n gobeithio y bydd y broses yn dod i ben erbyn diwedd Gorffennaf 2023. Ond nid yw sicrhau prynwr yn gwarantu y bydd y prosiectau seilwaith arfaethedig yn parhau i gael eu hadeiladu yn wardiau Melindwr a Cheulan a Maesmawr.

Mae model cyllido presennol Llywodraeth y DU yn ei gwneud yn anodd i ddarparu rhwydwaith amgen lenwi'r bwlch cysylltedd mewn ardaloedd gwledig. Serch hynny, byddai'n briodol i Lywodraeth y DU ymyrryd i gefnogi'r cymunedau hyn, ac yn benodol helpu i ganfod cwmni a all gymryd drosodd y cynlluniau sydd wedi'u gadael heb eu gorffen ac i gynnwys yr ardaloedd gwreiddiol sef Ysgubor y Coed a Phontarfynach. Mae'r cymunedau hyn eisoes wedi aros yn llawer rhy hir am gysylltedd band eang digonol. Rhaid gwneud pob ymdrech i sicrhau nad yw'r cynlluniau yn cael eu gohirio ymhellach.

Felly, mae'r Cyngor yn:

a) Gofyn i BDUK edrych ar fyrder ar ddarparu cysylltedd cyflym i ardaloedd Ceulan a Maesmawr, a Melindwr -y cysylltedd hwnnw a addawyd dwy flynedd yn ôl.

b) Gofyn i Lywodraeth y DU, a'r Adran ar gyfer Gwyddoniaeth, Arloesedd a Thechnoleg, ymyrryd i gefnogi'r cymunedau sydd wedi eu heffeithio gan gwmp 'Broadway Partners', ac yn benodol helpu i ganfod cwmni a all gymryd drosodd y cynlluniau sydd wedi'u gadael heb eu gorffen ac i gynnwys yr ardaloedd gwreiddiol sef Ysgubor y Coed a Phontarfynach.

c) Noder gan Lywodraeth Cymru bod cysylltedd digidol yr un mor bwysig â chynhwysiant digidol (mae'n anodd cael un heb y llall) felly beth y maen nhw yn ei wneud i gefnogi ardaloedd gwledig Ceredigion sydd wedi eu heffeithio gan gwmp y cwmni 'Broadway Partners'?

ch) Rydym yn gofyn am fanylion gan Lywodraeth y DU, a'r Adran ar gyfer Gwyddoniaeth, Arloesedd a Thechnoleg, ynghylch eu proses caffael Prosiect Gigabit yng Nghymru, yn benodol ardaloedd o Geredigion sy'n dal yn ddigidol ddifreintiedig, a hefyd am amserlen bendant ar gyfer dod a chysylltedd cyflym i'r sir gyfan.

Cyflwynodd y Cyngorydd Catrin M S Davies y Rhybudd o Gynnig, gan amlygu'r pryderon ynghylch cysylltedd digidol gwael ledled y sir. Nododd fod mynediad i wasanaethau ar-lein yn adlewyrchu anghydraddoldebau eraill mewn cymdeithas a all achosi tanberfformiad economaidd a thlodi gwledig pellach gyda cholli gweithgarwch economaidd, heb sôn am yr effaith ar addysg plant a phobl ifanc. Ategwyd hyn gan y Cyngorydd Rhodri Davies, a bwysleisiodd y pryder ynghylch oedi wrth ariannu'r prosiectau yn Ysgubor y Coed a Phontarfynach a chwmp Broadway Partners a oedd yn golygu efallai na fyddai'r gwaith wedi'i gwblhau cyn 2029.

Diolchodd y Cyngorydd Bryan Davies i'r aelodau am gyflwyno'r cynnig, gan nodi ei bod yn ymddangos bod ffocws ar ddatblygu band eang tra chyflym mewn ardaloedd trefol, yn hytrach nag anghenion ardaloedd gwledig. Nododd fod Ceredigion yn ddibynnol iawn ar y sector twristiaeth ac amaethyddiaeth, ac mae'r ddau ddiwydiant yn ddibynnol iawn ar gysylltedd, felly mae'n bwysig iawn bod y Llywodraeth yn gwrandao ar ein pryderon.

Tudalen 8

Nododd yr aelodau eu pryderon bod trigolion yn gorfod buddsoddi yn eu technoleg eu hunain, a bod teuluoedd mewn rhai ardaloedd difreintiedig yn ddibynnol ar 1–3Mbps sy'n golygu na allant ddefnyddio mwy nag un ddyfais yn y tŷ ar unrhyw adeg. Holodd yr Aelodau hefyd am rôl Llywodraeth Cymru mewn perthynas â hyn a gofynnion nhw am weithdy i gael ei gynnal i adolygu statws cysylltedd gwahanol ardaloedd yn y Sir. Nodwyd hefyd y byddai gwell cysylltedd yn cyfrannu at lai o ôl troed carbon, gyda rhagor o bobl yn gallu mynychu cyfarfodydd o bell, a gweithio o gartref.

Nododd y Cynghorydd Clive Davies fod Swyddog Cysylltedd Digidol bellach wedi'i benodi, ac un o'r tasgau cyntaf fydd creu darlun o ble mae'r bylchau o fewn y sir. Nododd nad yw'r rhaglen ddigideiddio wedi'i datganoli i Lywodraeth Cymru, a lle'r oedd hon yn cael ei hariannu o'r blaen gan arian Ewropeaidd mae bellach yn cael ei ddosbarthu gan Lywodraeth y DU, gyda'r meini prawf yn newid yn gyson. Argymhellodd fod copi o'r Cynnig yn cael ei rannu ag Eleanor Williams, Pennaeth Ofcom Cymru er mwyn iddi fod yn ymwybodol o'r pryderon, ac yn gallu eu hanfon ymlaen at Lywodraeth y DU.

Yn dilyn pleidlais, **PENDERFYNWYD** derbyn y Cynnig fel y'i cyflwynwyd.

6 I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Y Gyfraith a Llywodraethu ar newidiadau i'r Cyfansoddiad a Chanllaw'r Cyfansoddiad

Cyflwynodd y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod y Cabinet ar gyfer Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu, Pobl a Threfniadaeth a Diogelu'r Cyhoedd yr adroddiad i'r Cyngor, gan nodi bod y Canllaw i'r Cyfansoddiad a'r diwygiadau arfaethedig wedi'u hystyried gan Weithgor y Cyfansoddiad yn ei gyfarfodydd yn dwyn dyddiad Ebrill y 25^{ain} 2023 pan gafodd y diwygiadau a gyflwynir yn yr adroddiad hwn eu hystyried. Cynhaliwyd cyfarfod ychwanegol ar Fehefin yr 22^{ain} 2023 i ystyried diwygiadau a newidiadau pellach a wnaed mewn ymateb i sylwadau gan y gweithgor.

Nododd y Cynghorydd Bryan Davies fod nifer y Cynghorwyr wedi gostwng o 42 i 38, a oedd wedi gosod cyfrifoldebau ychwanegol ar bob un ohonynt ac yn enwedig Cadeiryddion Pwyllgorau, a bod croeso i Aelodau gysylltu ag ef os oeddent yn dymuno adolygu gofynion y Cyfansoddiad.

Gofynnodd yr aelodau hefyd am gael cyfle i ailedrych ar bwerau dirprwyedig mewn perthynas â'r broses gynllunio, ac yn enwedig cyfeiriad y daith wrth ddatgelu buddiant ynghylch cais penodol. Cadarnhaodd y swyddogion fod hon yn ddogfen fyw, a bod diwygiadau pellach i'w hystyried.

Gofynnodd yr Aelodau hefyd am eglurder mewn perthynas â nifer yr Aelodau, a gofynion cworwm y Pwyllgor Ymddiriedolwyr Elusennau.

PENDERFYNODD y Cyngor yn unfrydol:

1. Cymeradwyo'r Canllaw i'r Cyfansoddiad fel y'i diwygiwyd (yn Atodiad 1);
2. Cymeradwyo'r newidiadau i'r Cyfansoddiad (yn Atodiadau 2 – 16); a
3. Awdurdodi'r Swyddog Monitro i ddiweddarau Cyfansoddiad y Cyngor i adlewyrchu'r newidiadau uchod.

7 **I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Y Gyfraith a Llywodraethu ar Recriwtio Aelodau Annibynnol i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau**

Cyflwynodd y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod y Cabinet ar gyfer Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu, Pobl a Threfniadaeth a Diogelu'r Cyhoedd yr adroddiad i'r Cyngor, gan nodi bod John Weston a Carol Edwards yn gymwys i'w hailbenodi ar 22 Chwefror 2024 am gyfnod pellach o 4 blynedd. Mae Carol Edwards wedi cadarnhau y bydd yn derbyn yr ailbenodiad, ond mae John Weston wedi cadarnhau na fydd yn ceisio cael ei ailbenodi unwaith y daw'r chwe blynedd cychwynol i ben ar 21/2/2024.

O ganlyniad, mae angen bellach recriwtio aelod annibynnol newydd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i gynnal cyfansoddiad y Pwyllgor, fel y nodir yn y Cyfansoddiad, ac fel sy'n ofynnol gan ddeddfwriaeth.

Gofynnodd yr aelodau am eglurhad o'r gofynion cymhwysra ar gyfer cyn-aelodau a swyddogion Cyngor Sir Ceredigion a chynghorau tref a chymuned. Nododd y Swyddog y byddai hyn yn cael ei adolygu a'i ddiwygio pe bai anghysondebau'n cael eu nodi.

PENDERFYNODD y Cyngor gymeradwyo:

- 1) Bod cyfnod Carol Edwards yn y swydd yn cael ei ymestyn o 22/2/2024 i 21/2/2028.
- 2) y disgrifiad o'r rôl, manyleb y person a'r meini prawf (fel y nodir yn Atodiad 1 yr adroddiad)
- 3) Aelodaeth y Panel Dethol fel a ganlyn:
 - Cadeirydd y Cyngor (yr Is-gadeirydd yn ei absenoldeb);
 - Aelod Annibynnol/Lleyg o'r Panel (wedi'i enwebu gan y Swyddog Monitro)
 - Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau (neu aelodau annibynnol eraill a enwebwyd gan y Swyddog Monitro yn ôl yr angen)
 - Cynrychiolydd Cynghorau Tref a Chymuned wedi'i enwebu gan Un Llais Cymru.
 - Aelod Annibynnol/Lleyg o'r Panel (Cadeirydd y panel dethol) (wedi'i enwebu gan y Swyddog Monitro)

8 **I ystyried adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd ar benodi'r Cynghorydd Keith Henson i brosiect Pedair Afon LIFE**

Cyflwynodd y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd y Cyngor ac Aelod y Cabinet ar gyfer Gwasanaethau Democrataidd, Polisi, Perfformiad a Phobl a Threfniadaeth yr adroddiad i'r Cyngor gan nodi bod cais wedi dod i law oddi wrth brosiect Pedair Afon LIFE am gynrychiolydd o Gyngor Sir Ceredigion i fod yn rhan o'r Grŵp Rhanddeiliaid Allanol am gyfnod o dair blynedd a hanner hyd at ddiwedd Rhagfyr 2026. Mae'r brosiect Pedair Afon LIFE yn brosiect adfer afonydd i wella amodau pedair o brif afonydd Cymru: Teifi, Cleddau, Tywi ac Wysg.

Cadarnhaodd y Cynghorydd Bryan Davies benodiad Aelod perthnasol y Cabinet, sef y Cynghorydd Keith Henson ar hyn o bryd fel Aelod y Cabinet ar

gyfer Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol a Rheoli Carbon fel Rhanddeiliad Allanol.

Nododd y Cyngor benodiad Aelod perthnasol y Cabinet fel Rhanddeiliad Allanol i'r Prosiect Pedair Afon LIFE am gyfnod o 3 blynedd a hanner (tan ddiwedd Rhagfyr 2026), sef y Cynghorydd Keith Henson ar hyn o bryd.

9 I ystyried Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd 2022-23

Cyflwynodd y Cynghorydd Elizabeth Evans, Cadeirydd Pwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd yr adroddiad i'r Cyngor. Diolchodd i'r Swyddogion am eu cymorth cyson ac am baratoi'r adroddiad.

Cyfeiriodd at waith y Pwyllgor, gan dynnu sylw at hyfforddiant Aelodau, ac arolygon ar amseriad cyfarfodydd a gofynion TGCh, gan nodi y cytunwyd y byddai'r Pwyllgor yn ailedrych ar ofynion TGCh yr aelodau tua diwedd y weinyddiaeth bresennol, gan ystyried newidiadau technolegol. Tynnodd sylw hefyd at y diwygiadau i ddeddfwriaeth a phrotocolau ar gyfer mynychu cyfarfodydd o bell a chyfarfodydd hybrid. Atgoffodd y Cynghorydd Elizabeth Evans yr aelodau i gyflwyno unrhyw eitemau yr hoffent eu trafod i'r Pwyllgor eu hystyried.

Ategodd y Cynghorydd Gareth Lloyd, Is-gadeirydd Pwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd eiriau'r Cadeirydd, a nododd hefyd fod fformat diwygiedig yr adroddiad yn ei wneud yn llawer mwy deniadol a haws ei ddarllen.

Diolchodd y Cynghorydd Bryan Davies i Aelodau'r Pwyllgor a'r Swyddogion gan nodi bod hwn yn bwyllgor hynod o bwysig, ac y dylai Aelodau cyfeirio unrhyw bryderon at y pwyllgor, neu siarad ag ef yn uniongyrchol.

Nododd yr aelodau eu bod yn falch o weld mwy o amrywiaeth mewn democratiaeth mewn perthynas â chynrychiolaeth menywod a'u bod yn gobeithio y byddai'r duedd hon yn parhau ymhen pedair blynedd. Nodwyd gwall mewn perthynas â dyddiad data'r amrywiaeth.

Nodwyd cynnwys yr adroddiad gan y Cyngor.

10 I ystyried Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2022-23

Cyflwynodd y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod y Cabinet ar gyfer Partneriaethau, Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd yr adroddiad i'r Cyngor yn amlinellu'r gofynion adrodd wrth gyfeirio at y ffordd y mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei swyddogaethau newydd, a monitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau gwleidyddol â'u dyletswyddau a ddaeth yn sgil Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Cyflwynodd Caroline White, Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ystod y cyfnod adrodd yr Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor, gan ddiolch i'r Aelodau am fynychu'r hyfforddiant a roddwyd, ac amlygu pwysigrwydd cyflwyno ceisiadau am ollyngiad.

Tudalen 11

Nododd y cyhoeddwyd canllawiau gan Lywodraeth Cymru ynghylch Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ym mis Mehefin 2023, ac y byddai hyn yn rhoi mwy o eglurder o ran y disgwyliadau mewn perthynas â'r dyletswyddau ychwanegol a roddir ar Arweinwyr Grwpiau.

Nododd fod Caryl Davies bellach yn Gadeirydd presennol y Pwyllgor a gofynnodd i'r Aelodau barhau i'w chefnogi yn y ffordd y cafodd ei chefnogi a diolchodd hefyd i'r Swyddogion am eu cefnogaeth.

Diolchodd y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd y Cyngor i Caroline White am ei gwaith, a diolchodd i'r Pwyllgor am eu cyngor, a'u parodrwydd i drafod materion o bwys i Aelodau yn eu cymunedau.

Gofynnodd yr aelodau am eglurder ynghylch yr eitemau gohiriedig a nodwyd yn yr adroddiad. Cadarnhaodd y swyddogion nad oedd dim eitemau yn weddill ar hyn o bryd.

Nodwyd cynnwys yr adroddiad gan y Cyngor

11 **I lystyried Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2022-23**

Cyflwynodd y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod y Cabinet ar gyfer Partneriaethau, Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd yr adroddiad i'r Cyngor gan nodi bod yr Adroddiad Blynyddol wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 21^{ain} Mehefin 2023, a bod y Pwyllgor wedi cytuno i gymeradwyo Adroddiad Blynyddol drafft y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2022-23, yn amodol ar ychwanegu manylion presenoldeb y cyn Aelod Lleyg, Liam Hull, a chynnwys y geiriau 'ddim yn berthnasol' ar gyfer cyfarfodydd a gynhaliwyd y tu allan i gyfnod aelodaeth aelodau'r Pwyllgor. Mae'r newidiadau hyn wedi'u gwneud i'r adroddiad ers hynny.

Cyflwynodd Alan Davies, Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor, gan ddiolch i swyddogion am eu gwaith caled yn paratoi'r adroddiad, a'r gefnogaeth a roddwyd gan Swyddogion y Pwyllgor. Nododd bod agwedd gadarnhaol tuag at y Pwyllgor a bod gweithdrefnau'r Cyngor mewn trefn fel y cydnabyddir gan Archwilio Cymru, ac y bydd y Pwyllgor yn gweithredu rhaglen o welliant parhaus.

Diolchodd Cadeirydd y Cyngor i Alan Davies am ei waith yn cadw trefn ar y Cyngor. Nododd y Cynghorydd Endaf Edwards gamgymeriad mewn perthynas â'i bresenoldeb ar 9 Mawrth, gan gadarnhau ei fod wedi ymddiheuro, ond ei fod yn bresennol yn y cyfarfod.

Nodwyd cynnwys yr adroddiad gan y Cyngor.

**Cadarnhawyd yng Nghyfarfod y Cyngor a gynhaliwyd ar Dydd Iau, 21
Medi 2023**

CADEIRYDD: _____

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	21/09/23
Teitl:	Y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig
Pwrpas yr adroddiad:	Ystyried y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a ddiweddarwyd.
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Gareth Davies, Aelod Cabinet dros y Gwasanaethau Cyllid a Chaffael

Fel arfer, caiff Strategaeth Ariannol Tymor Canolig y Cyngor ei diweddarau bob blwyddyn. Yn sgil yr heriau digynsail a wynebwyd yn ystod y broses o bennu'r gyllideb ar gyfer 2023/24, nid oedd yn bosib diweddarau'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn ystod y broses honno a hynny oherwydd bod yr holl ymdrechion wedi mynd tuag at bennu cyllideb gytbwys ar gyfer 2023/24.

Ni ddylid ystyried y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig fel cyllideb fanwl ffurfiol na phendant, yn hytrach, mae'n cynnig dull trosfwaol y bydd angen i'r Cyngor ei fabwysiadu er mwyn cyflawni ei flaenoriaethau gan gynnwys ystyried yr amgylchedd deddfwriaethol, economaidd allanol a phwysau gwario a chyllid dangosol a ragwelir yn ystod y cyfnod.

Felly mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi cael ei diweddarau ac erbyn hyn mae'n cynnwys y cyfnod rhwng 2023/24 a 2026/27. Mae'n cynnwys Crynodeb Gweithredol sy'n nodi'r prif faterion sydd wedi'u cynnwys yn y Strategaeth fanwl.

Tynnir sylw'r Aelodau yn benodol at y canlynol:

Crynodeb Gweithredol	Tudalennau 2-3
Blaenoriaethau Cyllideb y Cyngor a'r cysylltiad rhwng y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Strategaeth Gorfforaethol 2022 – 2027 a'r Amcanion Llesiant Corfforaethol cysylltiedig	Tudalennau 5-10
Y Pwysau Dangosol ar y Gyllideb o ran Costau	Tudalennau 16-18
Senarios Bwlch Cyllido'r Gyllideb sy'n edrych ar lefelau gwahanol o gyllid dangosol o ran Treth y Cyngor a chyllid Llywodraeth Cymru	Tudalen 26
Dadansoddiad sensitifwydd o'r gwahanol newidynnau o fewn y gyllideb	Tudalen 35
Atodiad 1 - Gwneud Pethau'n Wahanol: Dull Corfforaethol o Weithredu	Tudalen 37

Ystyriodd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn ei gyfarfod ar 19/07/23 ac fe'i ystyriwyd gan Cabinet yn ei gyfarfod ar 05/09/2023. Penderfynodd y Cabinet:

Tudalen 14

1. Gymeradwyo'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig;
2. Argymhell i'r Cyngor Llawn ar 21/09/23 bod y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a ddiweddarwyd yn cael ei chymeradwyo; a
3. Nodi adborth y Pwyllgor Trosolwg a Chrafu Adnoddau Corfforaethol.

A gwblhawyd Aseiad Effaith Integredig? Os naddo, nodwch pam

Naddo

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

Crynodeb:

Hirdymor: Amherthnasol

Integreiddio: Amherthnasol

Cydweithio: Amherthnasol

Cynnwys: Amherthnasol

Atal: Amherthnasol

Argymhellion:

1. I'r Cyngor gymeradwyo'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Trosolwg a Chraffu:

Adnoddau Corfforaethol – 19/07/23

Blaenoriaethau Corfforaethol:

Pob un

Goblygiadau Cyllid a Chaffael:

Yn unol â'r hyn a nodwyd yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Pwerau statudol:

Atodiadau:

Atodiad 1 – Y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Swyddog Arweiniol Corfforaethol:

Duncan Hall – Swyddog Arweiniol Corfforaethol - Cyllid a Chaffael

Swyddogion Adrodd:

Duncan Hall
Justin Davies
Mark Bridges

Dyddiad:

06/09/23

Cyngor Sir Ceredigion

Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 2023/24 – 2026/27

Gorffennaf 2023

CYNNWYS

	Tudalen
1. Crynodeb Gweithredol	2
2. Cyflwyniad	4
2.1 - Pwrpas	4
2.2 - Amcan y Strategaeth	4
3. Blaenoriaethau'r Gyllideb	5
3.1 - Strategaeth Gorfforaethol 2022-27	5
3.2 - Yr Economi	7
3.3 – Addysg	7
3.4 – Llesiant Gydol Oes	8
3.5 – Statws Carbon Sero Net erbyn 2023	8
3.6 – Priffyrdd / Seilwaith	9
3.7 – Strategaeth Ddigidol	9
3.8 – Recriwtio	9
3.9 - Tai	10
4. Cyd-destun Economaidd, Ariannol a Deddfwriaethol Allanol	11
4.1 – Amgylchedd Economaidd	11
4.2 - Chwyddiant	11
4.3 – Cyfraddau Ilog	12
4.4 – Cyflog Byw Gwirioneddol i Weithwyr Gofal	12
4.5 - Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	12
5. Ffactorau Cyllideb Genedlaethol a Lleol	14
5.1 – Etholiad Cyffredinol Llywodraeth y DU	14
5.2 – Cyllid	14
5.2.1 – Llywodraeth Cymru	14
5.2.2 – Treth y Cyngor	15
5.2.3 – Ffioedd a Thaliadau	16
5.2.4 – Ardoll Ymwelwyr Dewisol	16
5.2.5 – Diwygio Treth y Cyngor	18
5.3 – Pwysau Costau	18
5.4 – Demograffeg a thueddiadau eraill	20
6. Y Bwlch yn y Gyllideb a'r Rhagolwg Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2023/24 i 2025/26	25
7. Strategaeth y Gyllideb	28
7.1 – Rheoli Adnoddau yn Effeithiol	28
7.2 – Gweithio mewn Partneriaeth, Cyllid Allanol a Chydweithio	28
7.3. – Rheoli'r Bwlch yn y Gyllideb	29
7.3.1 - Elfennau allweddol i reoli'r Bwlch yn y Gyllideb	32
7.4 – Cronfeydd wrth gefn a balansau wedi'u clustnodi	33
8. Asesiad Risg a Sensitifrwydd	35
Atodiadau	37

1. Crynodeb Gweithredol

- 1.1 Mae Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 y Cyngor yn nodi pedwar Amcan Llesiant Corfforaethol clir, gyda phob un o'r rhain yn cael eu hategu gan wahanol flaenoriaethau a'r canlyniadau disgwylidig. Nod y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yw darparu adnoddau a fframwaith ariannol i sicrhau y gellir cyflawni'r canlyniadau hyn cyn belled ag y bo modd, yn ogystal â sicrhau bod cyllideb gytbwys yn cael ei gosod yn flynyddol a bod yr Aelodau'n ymwybodol o'r heriau a'r risgiau ariannol cysylltiedig.
- 1.2 Ar ôl COVID, gyda'r Cyngor mewn sefyllfa ariannol gadarn gyda mantolen gref, mae nifer o flaenoriaethau allweddol bellach yn cael eu cwblhau yn 2023/24. Mae enghreifftiau diweddar yn cynnwys cynllun Ysgol Dyffryn Aeron newydd sy'n mynd rhagddo gyda'r gwaith adeiladu yn dechrau ar y safle, cymeradwyo Cynllun Tai Cymunedol newydd i helpu i gefnogi trigolion lleol i brynu eu heiddo eu hunain yng Ngheredigion, agor y Ganolfan Lles gyntaf yn Llanbedr Pont Steffan, mae Cynllun Amddiffyn Arfordir Aberaeron ar fin cael cymeradwyaeth i allu sicrhau bod y contract adeiladu a gwaith ar y safle i gael cyfleuster newydd i blant yn y sir yng nghanol y sir yn mynd rhagddo.
- 1.3 Mae gan Geredigion hanes o osod a chyflawni cyllideb gytbwys yn ogystal â chael sêl bendith gan Archwilio Cymru. Mae cyfrifon diweddaraf 2021/22 wedi'u harchwilio a chyhoeddwyd barn archwilio ddiamod. Yn ogystal, ni adroddwyd unrhyw faterion yng ngwaith Archwilio Grantiau penodol 2021/22 ac ardystiwyd pob grant yn llawn.
- 1.4 £180.1m oedd Cyllideb Net Ceredigion ar gyfer 2023/24 - 72% wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru a 28% gan drethdalwyr y Cyngor. Roedd Treth y Cyngor Band D (gan gynnwys praeseptau'r Heddlu a Chynghorau Tref a Chymuned) yn £1,908, ychydig yn uwch na chyfartaledd Cymru o £1,879.
- 1.5 Gellir crynhoi her ariannol y tymor Canolig (yn seiliedig ar gynnydd o 3.1% gan LC a ragdybir a chynnydd o 5.0% yn Nhreth y Cyngor - fel achos canolog, er ei fod yn geidwadol o bosibl) fel a ganlyn:

	2023/24 <i>Gwirioneddol</i> £m	2024/25 Dangoso £m	2025/26 Dangoso £m	2026/27 Dangoso £m
Pwysau Cyllidebol	23.1	15.1	11.1	10.2
Incwm Treth y Cyngor a dybiwyd	-4.7	-2.6	-2.7	-2.8
Cyllid Setliad Cyllid Allanol Cyfun (AEF) LIC a dybiwyd	-9.6	-4.0	-4.1	-4.3
Bwlch yn y Gyllideb	8.8	8.5	4.3	3.1
Cynilion a nodwyd:				
Gwneud pethau'n wahanol 2023/24 - Cytuno ar gynllun arbedion	-3.0	-2.1	-1.9	-
	-5.8	-	-	-
Cyfanswm yr arbedion a nodwyd	-8.8	-2.1	-1.9	-
Diffyg cyllideb sy'n weddill	-	6.4	2.4	3.1

- Dechreuodd pwysau costau gilio dros y tymor canolig, ond bydd o bosibl yn £15.1 miliwn ar gyfer 24/25 cyn dechrau gostwng yn agosach at £10m yn y blynyddoedd i ddod.

Tudalen 18

- Bwlch cyllideb dangosol o £8.5m ar gyfer 24/25 a chyfanswm o £15.9m dros y cyfnod o 3 blynedd nesaf (yn seiliedig ar gynnydd o 3.1% gan LC a chynnydd o 5.0% yn Nhreth y Cyngor).
- Rhaglen 'Gwneud Pethau'n Wahanol': Ymagwedd Gorfforaethol sy'n darparu £4m arall, ar ben y £3m a ffactorwyd yng Nghyllideb 2023/24.
- Diffyg Cyllideb ddangosol cyfredol o £6.4m ar gyfer 2024/25 a chyfanswm o £11.9m dros gyfnod y 3 blynedd nesaf.

1.6 Ar gyfer 2024/25 (gan dybio nad yw'r pwysau costau yn newid o £15.1 miliwn), os cymerir safbwynt wyneb i waered (ond bod yn ofalus i beidio â chymryd gormod o ragfarn o ran optimistiaeth) yna:

- Os tybir y bydd Setliad o 5% gan Lywodraeth Cymru a chynnydd o **5%** yn Nhreth y Cyngor, **byddai'r Diffyg Cyllidebol a oedd yn deillio o hynny yn gostwng i £4.0 miliwn.**
- Os tybir y bydd Setliad o 6% gan Lywodraeth Cymru a chynnydd o **6%** yn Nhreth y Cyngor, **byddai'r diffyg cyllidebol sy'n deillio o hynny yn gostwng i £2.2 miliwn.**

Mae'r ffigurau hyn ar ôl gorfod cyflawni rhagdybiaeth Blwyddyn 2 o £2.1m o'r rhaglen Gwneud Pethau yn Wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol ar gyfer 2024/25.

1.7 Er mwyn mynd i'r afael â'r Diffyg Cyllidebol sy'n weddill, bydd y dulliau arfaethedig i'w hystyried yn cynnwys:

- Parhau i gyflawni ac ymgorffori dulliau newydd o weithio yn y rhaglen 'Gwneud Pethau'n Wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol'.
- Rhesymoli asedau yn barhaus gan gynnwys Adeiladau a cherbydau Fflyd gan na all y Cyngor fforddio cynnal y sefyllfa bresennol ac mae angen blaenoriaethu adnoddau cyfyngedig. Gallai rhesymoli amrywio o werthu llwyr i ailbwrpasu at ddibenion amgen (e.e. cynhyrchu incwm) i gydleoli ystod ehangach o Wasanaethau'r Cyngor a/neu gydweithio â Gwasanaethau Cyhoeddus eraill.
- Parhau i dargedu Arbedion Rheoli'r Trysorlys.
- Nodi unrhyw flaenoriaethau is sy'n weddill o ran Gwasanaethau / Penawdau Cyllidebol gan gynnwys cyfleoedd i wneud arbedion trwy dorri gwariant Trydydd Parti.
- Ystyried adolygu a dull newydd o ymdrin â Phremiymau Treth y Cyngor, o ystyried y newid yn neddfwriaeth Llywodraeth Cymru a'r heriau parhaus y mae Eiddo Gwag Hirdymor ac ail Gartrefi yn achosi yng Ngheredigion.
- Archwilio a allai sefydliadau lleol eraill yng Ngheredigion (e.e. y Trydydd Sector a/neu Gynghorau Tref a Chymuned) fod yn fodlon darparu rhai gwasanaethau anstatudol.
- Defnyddio Cyfarwyddiadau Cyfalafu LIC lle bo hynny'n ymarferol.
- Fel dewis olaf os yw'r holl opsiynau eraill wedi cael eu dihybyddu – Ystyried toriadau yn y gyllideb wedi'u targedu, byddai hynny'n golygu gostyngiad yng ngwasanaethau'r Cyngor yn hytrach na pharhau i geisio cyflawni'r un faint o wasanaethau ond gyda llai o adnoddau.

1.8 Mae llawer o sensitifrwydd a newidynnau allweddol sy'n effeithio ar y Gyllideb gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) lefelau ariannu Setliad Llywodraeth Cymru, cyfyngiadau cynnydd yn Nhreth y Cyngor, Demograffeg, dyfarniadau cyflog cenedlaethol a osodir yn ogystal â chwyddiant cyffredinol a chyfraddau llog. Dangosir amrywiant o 1% yn y gwahanol ffactorau yn Adran 8.

1.9 Mae hefyd yr ansicrwydd ynghylch Diwygio Treth y Cyngor gan Lywodraeth Cymru a fydd yn dod i rym o fis Ebrill 2025 a dynamig Etholiad Cyffredinol y DU sydd i fod i ddigwydd cyn Ionawr 2025.

2 Cyflwyniad

2.1 Diben

Diben y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yw rhagweld sefyllfa ariannol bosibl y dyfodol ac wrth wneud hynny darparu fframwaith llywodraethu ariannol i weithredu ynddo, trwy nodi'r materion allweddol y mae angen eu deall a'u hystyried er mwyn paratoi ar gyfer yr her o osod cyllideb gytbwys dros y tymor canolig.

Ni ddylid ystyried y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig fel cyllideb fanwl ffurfiol nac yn bendant, yn hytrach, mae'n cynnig dull trosfwaol y bydd angen i'r Cyngor ei fabwysiadu er mwyn cyflawni ei flaenoriaethau gan gynnwys ystyried yr amgylchedd deddfwriaethol, economaidd allanol a phwysau gwario a chyllid dangosol a ragwelir dros y cyfnod.

2.2 Amcan y Strategaeth

Amcan ariannol y Cyngor yw defnydd gofalus a chyfrifol o adnoddau a chyllideb gytbwys, ac i sicrhau bod gwydnwch ariannol y Cyngor yn cael ei gynnal. Amcan cyffredinol y strategaeth hon yw:

"darparu fframwaith a chyfeiriad a pharamedrau cyffredinol er mwyn i'r Cyngor strwythuro a rheoli ei gyllid, er mwyn sicrhau bod adnoddau ariannol yn cael eu defnyddio mewn modd cyfrifol a gofalus".

Mae'r strategaeth hon yn cyflawni hyn drwy:

- Amlinellu egwyddorion ar gyfer datblygu a phennu'r gyllideb flynyddol.
- Integreiddio a chydabod grymoedd allanol yn y broses gyllidebol.
- Integreiddio cynllunio ariannol a busnes, adlewyrchu blaenoriaethau Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 a rhagweld pwysau sy'n wynebu'r Awdurdod.
- Nodi'r prif gysylltiadau â phrosesau eraill, ystyriaethau craidd a themâu ariannol i'w hystyried.
- Nodi lefelau amcangyfrifedig o incwm, gwariant a buddsoddiad cyfalaf dros gyfnod treigl o dair blynedd.
- Darparu un ddogfen i gyfleu'r cyd-destun, nodau ac amcanion ariannol i randdeiliaid.
- Caniatáu i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau ystyried fforddiadwyedd wrth ddyrannu adnoddau i gyflawni blaenoriaethau.

Mae deall y cyd-destun ariannol cyffredinol yn bwysig er mwyn sicrhau cyllideb gadarn a chytbwys yn ystod y blynyddoedd nesaf, gan y cydnabyddir bod cyllid ar gyfer Llywodraeth Leol yn debygol o fod yn gyfyngedig, er bod hwn yn faes blaenoriaeth i Lywodraeth Cymru.

3 Blaenoriaethau'r Gyllideb

3.1 Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027

Mae Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor 2022-2027 yn nodi pedwar Amcan Llesiant Corfforaethol y Cyngor sydd wedi'u cynllunio i wella a hybu lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol dinasyddion Ceredigion. Y pedwar **Amcan Strategol Llesiant** y mae angen i'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig eu cefnogi i gyflawni'r canlynol yw:

Yr amcanion cyffredinol hyn yw lle bydd y Cyngor yn cyfeirio ei adnoddau i ailfywiogi'r economi leol a darparu amgylchedd ffyniannus, iach, diogel a fforddiadwy lle gall dinasyddion a chymunedau Ceredigion ffynnu. Mae cronfa wedi'i chlustnodi ar gyfer pob Amcan Llesiant Corfforaethol, fel bod cyllid ar eu cyfer lle bo hynny'n bosibl. Yn ei gyfanrwydd, ar 31/03/23, mae £19.8 miliwn wedi'i glustnodi mewn pedair cronfa wrth gefn.

Nodwyd yr Amcanion Llesiant Corfforaethol trwy ddadansoddiad helaeth o dystiolaeth ac ymgysylltiad â thrigolion y sir, gan gynnwys uchelgeisiau'r weinyddiaeth Wleidyddol bresennol, ymgysylltu ehangach â'r Aelodau, Aseiad Ceredigion o Lesiant Lleol ac ymgynghoriad cyhoeddus ar y Strategaeth Gorfforaethol yn ystod Medi/Hydref 2022.

Mae'r Amcanion Llesiant wedi'u nodi trwy lens Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Roedd hyn yn cynnwys nodi sut y gallai'r Cyngor wneud y mwyaf o'i gyfraniad i'r nodau llesiant cenedlaethol a hefyd sicrhau bod y Cyngor yn defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

Diben craidd Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yw dangos sut y bydd yr awdurdod yn cefnogi ac yn hyrwyddo cynaliadwyedd a lles dinasyddion Ceredigion, trwy ei Weledigaeth hirdymor a'i Amcanion Strategol. Mae'r adrannau canlynol yn amlinellu'r risgiau i gyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol hyn tra hefyd yn nodi sut y bydd adnoddau'r Cyngor yn cael eu defnyddio i reoli a lliniaru'r risgiau yn ystod y tymor byr i'r tymor canolig.

Ein gweledigaeth

Bod Cyngor Sir Ceredigion yn darparu gwerth am arian, gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy, sy'n cefnogi economi gref ac amgylchedd iach, wrth hyrwyddo llesiant ein pobl a'n cymunedau.

Dyma nodi blaenoriaethau penodol y Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027:

HYBU'R ECONOMI, CEFNOGI BUSNESAU A GALLUOGI CYFLOGAETH

- Datblygu Bargen Twf Canolbarth Cymru gwerth £110m
- Cefnogi busnesau lleol wrth wella o COVID-19
- Cefnogi busnesau newydd a busnesau sy'n tyfu yn y Sir
- Creu cyfleoedd gwaith newydd i bobl ifanc medrus
- Hybu cyfle cyfartal mewn cyflogaeth
- Cyflawni twf economaidd cynaliadwy
- Mynd ar drywydd y Cynllun Datblygu Lleol
- Blaenoriaethu cynnyrch o ffynonellau lleol a chadwyni cyflenwi
- Gwella Band eang 4G
- Cyllid teg o fewn rhaglen Arfor
- Gwella cysylltedd digidol, a chysylltedd o ran trafniadaeth ac ynni
- Mynd i'r afael a thlodi yng Ngheredigion
- Cefnogi rhieni sy'n gweithio yng Ngheredigion
- Gwella'r ddarpariaeth sgiliau a chyfleoedd dysgu i bobl 16+ oed
- Datblygu prentisiaethau yn y Sir ymhellach

CREU CYMUNEDAU GOFALGAR AC IACH

- Darparu ar gyfer anghenion gofal ein poblogaeth
- Cyflwyno'r Rhaglen Gydol Oed a Llesiant
- Hybu'r Gymraeg yng Ngheredigion
- Lansio Canolfannau Llesiant ar draws y Sir
- Mynd ar drywydd mentrau i hyfforddi a recriwtio staff Gofal Plant a gofal cymdeithasol
- Datblygu cyfleuster gofal ychwanegol Cylch Caron yn Nhregaron
- Croesawu a chefnogi ailsefydlu ffoaduriaid
- Datblygu seibiannau/anadliad gofalgwyr a chefnogi'r dyhead o greu Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol i Gymru
- Cefnogi cyfleusterau iechyd meddwl cymunedol
- Annog a galluogi pobl i fod yn gorfforol egniol fel y gallant elwa ar iechyd a lles cadarnhaol
- Datblygu cynllun gwella ar gyfer darpariaeth strategol cyfleusterau i gynyddu lefelau gweithgarwch corfforol yn y sir
- Gwella rôl Cysylltwyr Cymunedol i gefnogi datblygiad cymunedau cydnerth
- Datblygu digwyddiadau cyfranogiad ymhellach i sicrhau bod gan gymunedau lais
- Datblygu a chynyddu nifer y rhaglenni gweithgareddau allgwricwlaidd a gwyliau cyffredinol â ffocws
- Datblygu a chynyddu nifer y grwpiau a rhaglenni cymorth

DARPARU'R DECHRAU GORAU MEWN BYWYD A GALLUOGI POBL O BOB OED I DDYSGU

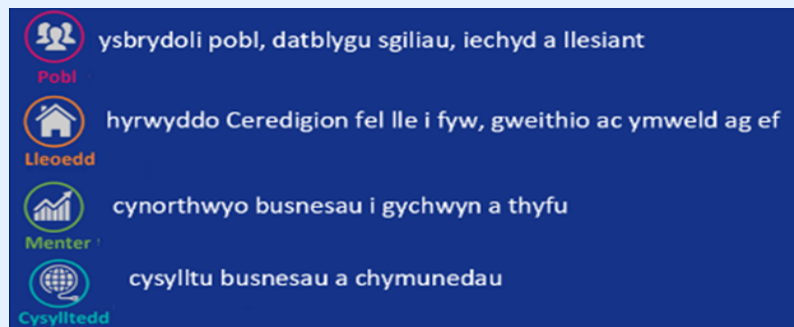
- Buddsoddi mewn ysgolion ar draws y Sir, gan gynnwys yr estyniad 3 llawr carbon sero net yn Ysgol Uwchradd Aberteifi
- Cyflwyno'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2022 i 2032
- Sicrhau bod disgyblion yn gyfathrebwyr hyderus yn y Gymraeg a'r Saesneg erbyn digwydd Cyfnod Allweddol 2 (blwyddyn 6)
- Cefnogi Cyngor Ieuencid Ceredigion fel fforwm i blant a phobl ifanc
- Datblygu sgiliau, gwybodaeth a hyder Plant a Phobl Ifanc i wneud ymarfer corff
- Datblygu sgiliau arwain ein Plant a'n Pobl Ifanc ar y cyfle cyntaf
- Cefnogi'r gwaith o ddarparu Prydau Ysgol am ddim i ddisgyblion ysgolion cynradd
- Cefnogi'r ddarpariaeth gofal plant a ariennir ar gyfer pob plentyn dwy oed
- Gweithio gyda phartneriaid i gyflawni Strategaeth Mamolaeth a Blynyddoedd Cynnar Gorllewin Cymru
- Cefnogi'r gwaith o ddatblygu cyfleusterau Theatr Felinfach
- Sicrhau bod pob dysgwyr sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol yn cael eu cefnogi i fod yn unigolion annibynnol
- Darparu cymorth i ysgolion weithredu'r cwricwlwm newydd i Gymru yn llwyddiannus
- Datblygu Strategaeth Ddiwylliannol a Strategaeth Tegwch i gefnogi llesiant mewn ysgolion a chymunedau

CREU CYMUNEDAU CYNALIADWY A GWYRDD SYDD WEDI'U CYSYLLTU'N DDA Â'I GILYDD

- Blaenoriaethu lleihau allyriadau carbon a dilyn ein nod o fod yn Garbon Sero Net erbyn 2030
- Adeiladu ar berfformiad gwych Ceredigion ym maes ailgylchu
- Symud tuag at fflyd o gerbydau ag allyriadau isel iawn yn y Cyngor
- Gweithio gyda Chymdeithasau Tai i gynyddu ein stoc tai cymdeithasol
- Byddwn yn parhau i fynd i'r afael a materion ail gartrefi, perchnogaeth tai haf, a throsi cartrefi preswyl i dai gwyliau drwy geisio cefnogaeth Llywodraeth Cymru gyflwyno deddfwriaeth o dan y Ddeddf Cynllunio a'r Gwasanaeth Trethi
- Galluogi mwy o bobl ifanc i adeiladu cartref am oes
- Annog cadw enwau lleoedd Cymraeg
- Rydym wedi cydnabod difrifoldeb y mater sy'n gysylltiedig â lefelau ffoffadau ar hyd Dyffryn Teifi yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Gwneir pob ymdrech drwy'r Bwrdd Rheoli Maetholion i ddod o hyd i atebion cynnar i'r broblem
- Chwilio am atebion i'r llifogydd a geir yn nyffryn Teifi
- Mynd ar drywydd cyllid ar gyfer amddiffynfeydd i'r arfordir yn Aberaeron ac Aberystwyth a datblygu cynigion ar gyfer cam nesaf yr amddiffynfa arfordirol yn y Borth ac ar gyfer y lan yn Llangrannog
- Atal a dad-wneud y dirywiad mewn bioamrywiaeth gan gynnwys yn ein hamgylchedd morol
- Cefnogi rhagor o ddarpariaeth ar gyfer cerdded a beicio
- Dadlau'n gryf o blaid cyswllt rheilffordd rhwng Aberystwyth a Chaerfyrddin

3.2 Yr Economi

Mae Strategaeth 'Hybu Economi Ceredigion – Strategaeth i Weithredu 2020-35' y Cyngor yn amlinellu pedwar maes blaenoriaeth lle bydd ein gweithgareddau'n cael eu targedu i wneud gwahaniaeth a fydd hefyd yn cefnogi'r Nodau Llesiant Cenedlaethol:

Mae'r Strategaeth hon yn alinio'n agos â'r blaenoriaethau sy'n datblygu o'n partneriaeth â Chyngor Sir Powys a phartneriaid ehangach fel rhan o Dyfu Canolbarth Cymru – a bydd yn helpu i lywio'r Fframwaith Economaidd Rhanbarthol datblygol er mwyn ei gyflawni'n lleol.

Cyrhaeddodd Bargaen Twf Canolbarth Cymru, a ddatblygodd o'r Weledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru, garreg filltir arwyddocaol yn 2022 pan lofnodwyd Cytundeb y Fargen Derfynol gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a Chynghorau Ceredigion a Phowys, yn seiliedig ar ddatblygu a chyflwyno Portffolio yr Achos Busnes. Cytunodd y ddwy lywodraeth i ddarparu £55m, sef cyfanswm o £110m dros gyfnod o hyd at 15 mlynedd. Cyflwynwyd Portffolio Strategol o'r Achos Busnes wedi'i ddiweddarau'n ffurfiol ym mis Mawrth 2023 i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ac mae disgwyl rhyddhau cyfran gyntaf cyllid y Fargen Dwf yn ystod 2023/24 trwy ddyfarniad grant ffurfiol.

Ar hyn o bryd mae gan Portffolio yr Achos Busnes gyfres o raglenni a phrosiectau sy'n ymdrin ag ystod o gynigion buddsoddi ar draws nifer o themâu - digidol, twristiaeth, bwyd a diod amaethyddol, ymchwil ac arloesi a chefnogi mentrau.

Y Cyngor yw'r awdurdod arweiniol ar gyfer Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU (CFFRDU) yn Rhanbarth Canolbarth Cymru. Y cyllid dangosol ar gyfer Ceredigion yw £12.4m ar gyfer y blynyddoedd 2022/23 i 2024/25. Mae £2.9m yn gyllid ar gyfer prosiectau cyfalaf gyda £9.5m ar gyfer prosiectau refeniw. Mae Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU yn Rhanbarth Canolbarth Cymru yn rhan o gyfres o gyllid gan Lywodraeth y DU fel rhan o'i Pholisi Ffyniant Bro. Er ei fod yn goroesi cyllid Ewropeaidd, nid yw'n disodliad pendant i unrhyw gronfa benodol. Mae Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU yn Rhanbarth Canolbarth Cymru wedi'i gynllunio i adeiladu balchder mewn lleoedd a grymuso cymunedau lleol.

Mae'r Cyngor wedi llwyddo i wneud cais am £10.9m o gyllid Ffyniant Bro ar gyfer Aberystwyth - mae angen gwario'r cyllid erbyn mis Mawrth 2025. Bydd yn helpu trawsnewid 'Yr Hen Goleg' yn Aberystwyth, adfywio'r promenâd a chreu 'harbwr byw'. Bydd Hybu Economi Ceredigion hefyd angen buddsoddiad gan y Cyngor a'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd i'w gefnogi, oedd bellach yn £8 miliwn ar 31/3/23.

3.3 Addysg

Parhau i foderneiddio sefydliadau addysg, er enghraifft, gan ddefnyddio cyllid rhaglen Band B o Ysgolion yr 21ain Ganrif i adeiladu ysgol ardal ar gyfer Dyffryn Aeron yn ogystal â gwelliannau i Ysgol Uwchradd Aberteifi, Ysgol Gynradd Aberteifi a Chanolfan y Môr yn Ysgol Uwchradd Aberaeron. Disgwylir i gyfanswm cyllid Band B gan Lywodraeth Cymru ddod i gyfanswm o dros £16m. Yn 2022 dyfarnwyd cyllid o £5.7m i'r Cyngor tuag at Ganolfan Trochi Iaithe a fydd yn cael ei lleoli yn yr Ysgol Gymraeg ac adeiladau ystafell ddosbarth newydd yn yr ysgol.

Mae contract Menter Cyllid Preifat (PFI) y Cyngor ar Ysgol Penweddig yn dod i ben ym mis Rhagfyr 2030. Mae prosiect wedi dechrau cael ei gynllunio ac mae yn y camau cynnar ar hyn o bryd, gan gynnwys cael adolygiad cyntaf gan Lywodraeth Cymru o'r Archwiliad Iechyd terfynol. Bydd angen dyrannu rhagor o adnoddau i'r prosiect hwn yn ystod y 7 mlynedd nesaf.

3.4 Llesiant Gydol Oes

Mae'r Cyngor bellach yn gweithredu model Llesiant Gydol Oes ar gyfer cyflawni'r hyn a fyddai'n draddodiadol yn cael ei ystyried yn Wasanaeth Gofal Cymdeithasol. Felly, nid yw'r dadansoddiad traddodiadol o wasanaethau Oedolion a Phlant yn bodoli mwyach.

Mae gweithredu a chyflwyno'r Rhaglen Llesiant Gydol Oes yn parhau wrth i drawsnewid gwasanaethau fynd yn ei flaen yn dda wrth integreiddio Gofal Cymdeithasol a Dysgu Gydol Oes i Dri Gwasanaeth - Porth Cymorth Cynnar, Porth Gofal a Porth Cynnal sydd, ynghyd â Chyswllt Cwsmeriaid, yn ffurfio'r pedwar prif faes sy'n dod o fewn y Rhaglen Newid o ran Llesiant Gydol Oes. Mae'r Strategaeth yn cwmpasu'r cyfnod 2021 i 2027 a chytunwyd arni gan y Cabinet ym mis Hydref 2021 sy'n nodi sut y bydd y Cyngor yn:

- Sefydlu Model cyflenwi newydd o ran Llesiant Gydol Oes
- Lleihau'r galw ar ofal a chymorth a reolir a chanolbwyntio adnoddau ar y rhai sydd fwyaf eu hangen
- Cefnogi ein Gweithlu i ddatblygu dull newydd o gefnogi unigolion yng Ngheredigion
- Canolbwyntio ar wasanaethau ataliol sy'n helpu pobl i barhau yn annibynnol neu adennill yr annibyniaeth y maent ei heisiau ac yn ei werthfawrogi
- Gweithio gyda Phartneriaid i ddarparu system lechyd, Llesiant a Gofal Cymdeithasol fwy cydgysylltiedig

Yn ystod 2020/21 fe welwyd alinio sylweddol i Gyllideb y Cyngor drwy strwythur newydd y Pyrth. Mae buddsoddiad referniw eisoes wedi'i wneud i Strwythur Staffio Llesiant Gydol Oes dros ddwy flynedd ac mae buddsoddiad cyfalaf yn cael ei wneud i feysydd allweddol megis Cyfleusterau i Blant o fewn y sir, Cartrefi Gofal yr Awdurdod Lleol, sefydlu Canolfannau Lles a pheilota technoleg ym maes galluogi gofal.

Fodd bynnag, mae Gofal Cymdeithasol yn parhau i weld mwy o alw ar wasanaethau sy'n rhoi pwysau costau sylweddol ar draws y model Llesiant Gydol Oes. Mae'r rhain yn arbennig o gyffredin ym meysydd megis Plant sy'n Derbyn Gofal (o fewn y sir), lleoliadau y tu allan i'r Sir, lleoliadau Pobl Hŷn a lleoliadau Anableddau Dysgu. Mae'r Cyngor hefyd yn gweld cymhlethdod cynyddol o achosion ar draws y gwasanaethau hyn gan ychwanegu dynamig pellach i'r galw cynyddol.

3.5 Statws carbon sero net erbyn 2030

Mae gan y Cyngor gydnabyddiaeth hirsefydlog o bwysigrwydd newid yn yr hinsawdd a'i effaith hirdymor ar gymunedau ac ar yr amgylchedd. Mae ganddo ymrwymiad parhaus i leihau ei ôl troed carbon, a fydd o fudd i'r Awdurdod a'r gymuned ehangach drwy leihau allyriadau carbon a hefyd arbedion cost ynni.

Fel rhan o'r ymrwymiad hwn, mae'r Cyngor wrthi'n datblygu cynllun tri cham i symud tuag at y nod o gyflawni statws allyriadau carbon sero-net erbyn 2030. Mae hon yn flaenoriaeth allweddol i'r Cyngor ac mae'n gyson â nod datganedig LIC o ddatgarboneiddio sector cyhoeddus Cymru erbyn 2030 a chynnig ffurfiol y Cyngor Llawn.

Wrth i'r cynllun ddatblygu, bydd cynlluniau penodol sydd â'r achosion busnes cefnogol cywir yn cael blaenoriaeth uchel o fewn amlen ariannu'r rhaglen gyfalaf a cheisir cyllid grant sylweddol

gan LC. Mae hyn eisoes yn cael ei weld ar ffurf cyllid ULEV (Cerbyd Allyriadau Isel lawn), ond nid yw hyn yn ddigon a bydd angen cyllid allanol pellach e.e. i gefnogi trawsnewid y Fflyd Cerbydau. Bydd cyfleoedd Buddsoddi i Arbed yn cael eu harchwilio lle bynnag y bo modd ac mae £1m o gyllid cyfalaf wedi'i glustnodi ar draws 2023/24 a 2024/25 i ddarparu cynlluniau Effeithlonrwydd Ynni o'r fath.

3.6 Priffyrdd a Seilwaith

Rhagwelir y bydd tua £30m yn cael ei wario ar y cynllun amddiffyn arfordirol yn Aberaeron ac mae disgwyl i'r cynllun hwn sicrhau cymeradwyaeth Achos Busnes Llawn a chyllid gan Lywodraeth Cymru a gosod contractau yn ystod haf 2023. Bydd y cynllun yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru yn bennaf, sef 85% drwy'r Fenter Benthycia Llywodraeth Leol gyda gofyniad cyllid cyfatebol gan y Cyngor o 15%. Mae gofyniad cyllid cyfatebol y Cyngor o hyd at £4.5m wedi'i nodi mewn Cronfa Wrth Gefn wedi'i chlustnodi.

Er bod cynllun amddiffyn Aberystwyth ar hyn o bryd yn y cam Achos Busnes Amlinellol sy'n golygu nad yw'r gofyniad cyllido ar gyfer y cynllun hwn wedi'i sefydlu eto.

Mae'r Gwasanaeth Gwastraff wedi wynebu heriau gweithredol yn ystod y gaeaf diwethaf, ond mae dulliau newydd eisoes wedi'u treialu i oresgyn rhai o'r rhain (e.e. dod â chasgliadau Gŵyl y Banc ymlaen) ac mae perfformiad ailgylchu yn parhau'n gryf. Bydd Strategaeth Rheoli Gwastraff newydd yn cael ei chyflwyno a fydd yn gyfle i adolygu gwahanol agweddau ar y gwasanaeth a blaenoriaethu lle sydd orau i ddyrannu adnoddau.

Bydd y Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd bob amser yn dangos ôl-groniad o waith. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf bu cyllid sylweddol ar gyfer adnewyddu priffyrdd/ail osod wyneb newydd iddynt. Fodd bynnag, gyda newid mewn dull polisi Llywodraeth Cymru mewn perthynas â chynlluniau ffyrdd, mae llai o gyllid yn dod drwyddo sy'n niweidiol i sir wledig. Bydd angen i'r buddsoddi barhau os yw cyflwr ffyrdd Ceredigion am aros yn uwch na'r targed a osodwyd ar gyfer ffyrdd B ac yn agos at y targedau a osodwyd ar gyfer ffyrdd A a C. Bydd ceisiadau am gyllid yn parhau i gael eu cyflwyno ar gyfer cynlluniau sy'n gysylltiedig â theithio llesol sy'n cael eu cefnogi gan LC, er nad yw pa mor wledig yw Ceredigion yn cael ei ystyried yn llawn yn ystod y broses gymeradwyo. Mae'r rhwydwaith Bysiau Cyhoeddus yn parhau i fod yn heriol i'w gynnal ac mae angen cyllid Llywodraeth Cymru i wneud hyn.

3.7 Strategaeth Ddigidol

Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn datblygu Strategaeth Ddigidol newydd a fydd yn amlinellu'r cyfeiriad strategol lefel uchel a'r cynlluniau ar gyfer Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu i'w gyflwyno i gwsmeriaid. Ar 31 Mawrth 2023 roedd £1m wedi'i neilltuo mewn cronfa 'Buddsoddiad Digidol a TGCh' sydd wedi'i chlustnodi i helpu i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r strategaeth hon.

3.8 Recriwtio

Nid yw Ceredigion yn wahanol i lawer o sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus a phreifat, gyda rhannau o'r gweithlu wedi dewis ymddeol a/neu adael ac mae lefel uwch na'r arfer o swyddi gwag yn cael ei gweld ar draws llawer o Wasanaethau, nid yn unig y gwasanaethau Porth o fewn Llesiant Gydol Oes. Mae'n flaenoriaeth allweddol i'r Gyllideb i oresgyn yr her recriwtio hon, gan gynnwys lleihau'r defnydd o staff Asiantaeth drwy ddefnyddio amrywiaeth o ddulliau gwahanol ac arloesol. Mae Ceredigion yn Gyngor uchelgeisiol ac mae ganddo set ddeniadol o Delerau ac Amodau cyflogaeth ac mae'n lleoliad gwych i fyw a gweithio ynddo. Mae'n eithaf amlwg nawr bod hon yn her tymor canolig a bydd llawer o'r datrysiadau yn cymryd sawl blwyddyn i ddwyn ffrwyth.

3.9 Tai

Defnyddir ystod o fesurau gan y gwasanaeth Tai i wneud y mwyaf o'r argaeledd Tai sydd ar gael yn y sir. Mae hyn bellach yn cynnwys Cynllun Tai Cymunedol sydd newydd ei lansio (a gymeradwywyd ym mis Mehefin 2023) gan ddefnyddio arian Premiwm Treth y Cyngor presennol yn ogystal â bod y Cyngor yn rhan o'r Cynllun Cartrefi Gwag Cenedlaethol. Mae angen mesurau pellach i gynorthwyo gyda'r her o ran eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

4 Cyd-destun Economaidd, Ariannol a Deddfwriaethol Allanol

4.1 Amgylchedd Economaidd

Gosodir rhagolwg ariannol tymor canolig y Cyngor yng nghyd-destun yr economi genedlaethol, cynlluniau gwariant cyhoeddus Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU a deddfwriaeth a rheoliadau cenedlaethol. Mae'n cael ei lunio o fewn cyd-destun cyfnod heriol i'r economi genedlaethol wrth iddi ddod allan o uchelfannau pandemig Covid-19, Brexit, argyfwng costau byw, cadwyni cyflenwi deunydd cyfyngedig, y rhyfel yn yr Wcrain ac ar adeg pan fu mesurau llymder sylweddol ar waith am y degawd blaenorol.

Mae'r Trysorlys a'r rhagolygon allanol yn rhagweld cyfnod anwastad ar gyfer twf economaidd oherwydd y ffactorau a ddisgrifir eisoes ac mae hyn yn darparu cefndir heriol i gyllideb y Cyngor. Mae gwasanaethau sy'n ymateb i alw, fel Llesiant Gydol Oes, Addysg a'r gwasanaeth Digartref yn gweld pwysau cynyddol o ganlyniad i'r argyfwng costau byw parhaus.

4.2 Chwyddiant

Mae Adroddiad Pwyllgor Polisi Ariannol Banc Lloegr ar gyfer mis Mehefin 2023 yn cynnwys y sylwebaeth a'r rhagamcanion canlynol ar gyfer chwyddiant:

"Twelve-month CPI inflation fell from 10.1% in March to 8.7% in April and remained at that rate in May. This is 0.3% higher than expected in the May Report. Services CPI inflation rose to 7.4% in May, 0.5% stronger than expected at the time of the May Report, while core goods price inflation has also been much stronger than projected. In general, news in the latter component is less likely to imply persistent inflationary pressures.

CPI inflation is expected to fall significantly further during the course of the year, in the main reflecting developments in energy prices. Services CPI inflation is projected to remain broadly unchanged in the near term. Core goods CPI inflation is expected to decline later this year, supported by developments in cost and price indicators earlier in the supply chain. In particular, annual producer output price inflation has fallen very sharply in recent months. Food price inflation is projected to fall further in coming months....

... The MPC recognises that the second-round effects in domestic price and wage developments generated by external cost shocks are likely to take longer to unwind than they did to emerge. There has been significant upside news in recent data that indicates more persistence in the inflation process, against the background of a tight labour market and continued resilience in demand."

Tabl 1: Rhagolwg Blynnyddol o Fynegai Prisiau'r Defnyddwyr yn Adroddiad Pwyllgor Polisi Ariannol Banc Lloegr

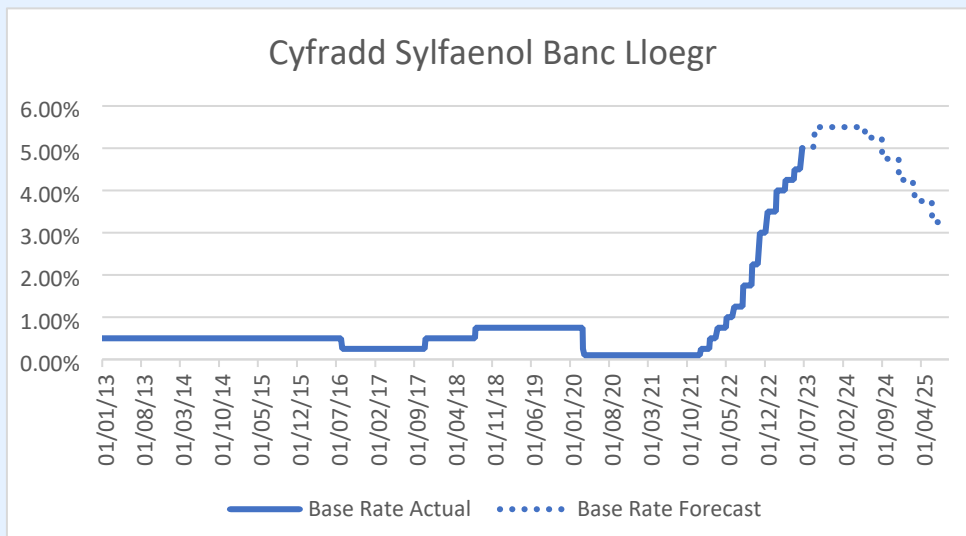
	Mehefin 2023	Mehefin 2024	Mehefin 2025	Mehefin 2026
	Gwirioneddol	Rhagolwg	Rhagolwg	Rhagolwg
Rhagolwg Blynnyddol Chwyddiant y Pwyllgor Polisi Ariannol	7.9%	3.4%	1.1%	1.2%

Mae'r lefelau uchel parhaus o chwyddiant a welir o fewn yr economi yn erydu pŵer gwario'r Cyngor, hyd yn oed yn fwy felly pan nad yw setliadau cyllid gan Lywodraeth Cymru yn bodloni'r chwyddiant a brofir. Teimlir hyn yn fwyaf amlwg trwy lefelau uwch o ddyfarniadau cyflog i staff wrth i'r Undebau lobïo am gyflogau uwch i helpu staff i dalu'r costau byw uwch, costau ynni sylweddol uwch a chwyddiant mewn prisiau contractau wrth gyrraedd dyddiadau diwedd cyfnod ar gyfer contractau mwy sy'n pennu codiadau blynnyddol yn unol â Mynegai Prisiau Defnyddwyr/Mynegai Prisiau Manwerthu ac ati. Mae chwyddiant prisiau sylweddol hefyd yn

cael ei weld mewn dyfynbrisiau tendrau i gontractau a dderbynnir wrth i gontractwyr drosglwyddo eu costau cynyddol eu hunain.

4.3 Cyfraddau Ilog

Mewn ymateb i lefelau uchel parhaus o chwyddiant, mae Banc Lloegr wedi cynyddu'r gyfradd llog sylfaenol yn olynol ym mhob un o dri chyfarfod ar ddeg olaf y Pwyllgor Polisi Ariannol. Ym mis Mehefin 2023 roedd y gyfradd sylfaenol yn 5%, i fyny o'i chyfradd hanesyddol isel o 0.1% mor ddiweddar â mis Rhagfyr 2021. Mae cynghorwyr Trysorlys y Cyngor yn rhagweld y bydd y gyfradd sylfaenol ar ei huchaf ar 5.5% ac y bydd yn raddol yn cilio yn ôl i 3.25% erbyn Mehefin 2025. Caiff rhagolygon cyfraddau llog eu hadrodd i'r Cyngor yn rheolaidd drwy Adroddiadau Rheoli'r Trysorlys.

4.4 Cyflog Byw Gwirioneddol i Weithwyr Gofal

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno polisi cenedlaethol y bydd gweithwyr Gofal yng Nghymru o leiaf yn cael eu talu y Cyflog Byw Gwirioneddol. Mae'r Cyflog Byw Gwirioneddol yn cael ei gyfrifo'n annibynnol gan y 'Resolution Foundation' a'i oruchwylio gan y Comisiwn Cyflog Byw ac ar hyn o bryd mae'n £10.90 yr awr. Mae'n berthnasol i weithwyr cofrestredig mewn cartrefi gofal a gofal cartref ac mae hefyd yn cynnwys cynorthwyr personol sy'n darparu gofal a chymorth sy'n cael ei ariannu drwy daliad uniongyrchol. Bydd angen i ystyriaethau codi ffioedd blynyddol ar gyfer Darparwyr Gofal Cymdeithasol ystyried unrhyw newidiadau gan y Cyflog Byw Gwirioneddol, ar yr amod bod digon o gyllid LIC yn cael ei dderbyn.

Er i Lywodraeth Cymru gyhoeddi cyllid blynyddol rheolaidd o tua £70m i gyflawni'r ymrwymiad hwn, mae risg sylweddol na fydd yr arian a dderbynnir (trwy'r Grant Cynnal Refeniw - RSG) yn cael ei gynnal ar lefel ddigonol wrth weld y Cyflog Byw Gwirioneddol yn cynyddu yn y blynyddoedd i ddod.

4.5 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn bodoli i wneud i gyrrff cyhoeddus feddwl mwy am y tymor hir, gweithio'n well gyda phobl, gyda chymunedau a gyda ei gilydd, ceisio atal problemau a defnyddio dull mwy cydgysylltiedig o weithio. Mae'r ddyletswydd llesiant o dan y Ddeddf yn golygu bod yn rhaid i ni gymhwyso'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy pum ffordd o weithio i bopeth a wnawn ac alinio ein gwaith â'r saith Nod Llesiant Cenedlaethol. Mae'n ofynnol i bob gwasanaeth weithredu'r Ddeddf, gan sicrhau bod y cynlluniau trawsnewid ac arbedion effeithlonrwydd yn cydymffurfio â'r ddyletswydd llesiant.

Dyma'r pum Ffordd o Weithio:

Hirdymor

Osgoi tymor byr ac ystyried sut y bydd penderfyniadau'n effeithio ar les cenedlaethau'r dyfodol yn ogystal â'r cenedlaethau presennol

Atal

Gweithredu'n gynnar - mynd i'r afael ag achos sylfaenol problemau cyn iddo gynyddu neu waethygu. Bydd hyn yn arwain at ganlyniadau gwell i unigolion, cyrff cyhoeddus a'r gymdeithas gyfan.

Integreiddio

Sicrhau bod yr ystod lawn o ganlyniadau gweithred yn cael eu hystyried fel bod gweithgaredd yn un maes gwaith y gellir ei lunio i ategu, yn hytrach na thanseilio'r gweithgareddau mewn eraill.

Cydweithio

Gweithio gydag eraill, y tu mewn neu'r tu allan i'ch tîm neu'ch sefydliad, fel y gellir bodloni cymaint o amcanion â phosibl gyda'r adnoddau a'r arbenigedd sydd ar gael.

Cynnwys

Deall manteision cynnwys ystod mor eang â phosibl o bobl wrth helpu i lunio'r penderfyniadau a'r gwasanaethau a fydd yn effeithio ar eu bywydau.

5 Ffactorau Cenedlaethol a Lleol

5.1 Etholiad Cyffredinol Llywodraeth y DU

Bydd etholiad cyffredinol nesaf y DU yn cael ei gynnal ddim hwyrach na 28 Ionawr 2025, er yr adroddwyd ym mhapur newydd y Telegraph yn ystod mis Ebrill 2023 mai Hydref 2024 oedd y dyddiad a ffefrir gan y Prif Weinidog ar gyfer cynnal yr etholiad, felly mae mis Hydref 2024 yn llinell amser bosib.

Gallai canlyniad yr etholiad newid yn sylweddol y cyllid sydd ar gael i Lywodraeth Cymru (er gwell neu er gwaeth) drwy fformiwlâ Barnett, yn dibynnu ar flaenoriaethau gwario'r weinyddiaeth newydd ar ôl yr etholiad.

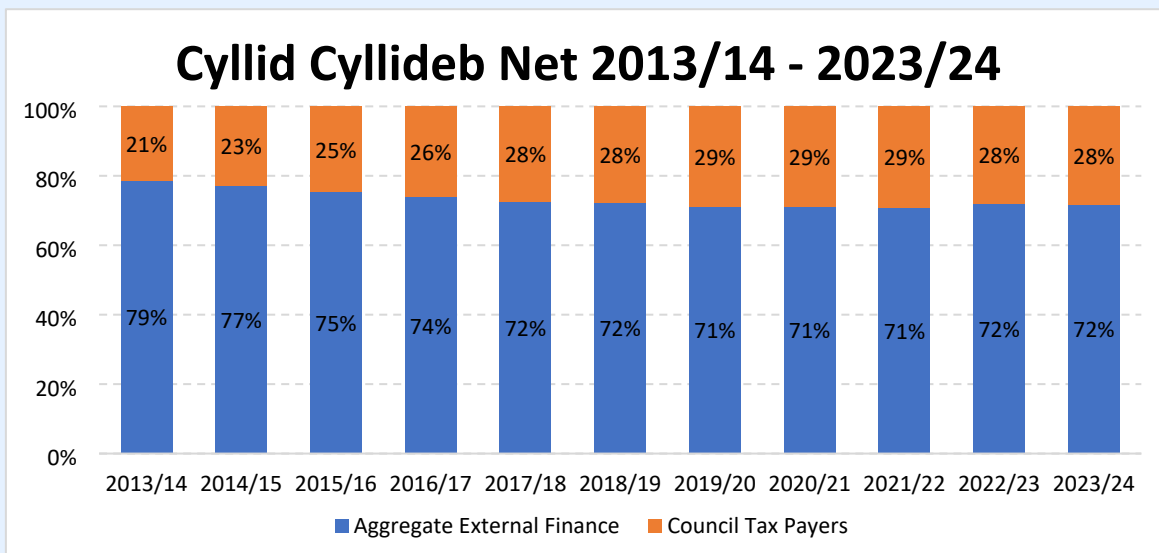
5.2 Cyllid

Mae gan y Cyngor nifer o ffrydiau ariannu allweddol fel y disgrifir yn adrannau 5.2.1 i 5.2.4 isod.

5.2.1 Llywodraeth Cymru

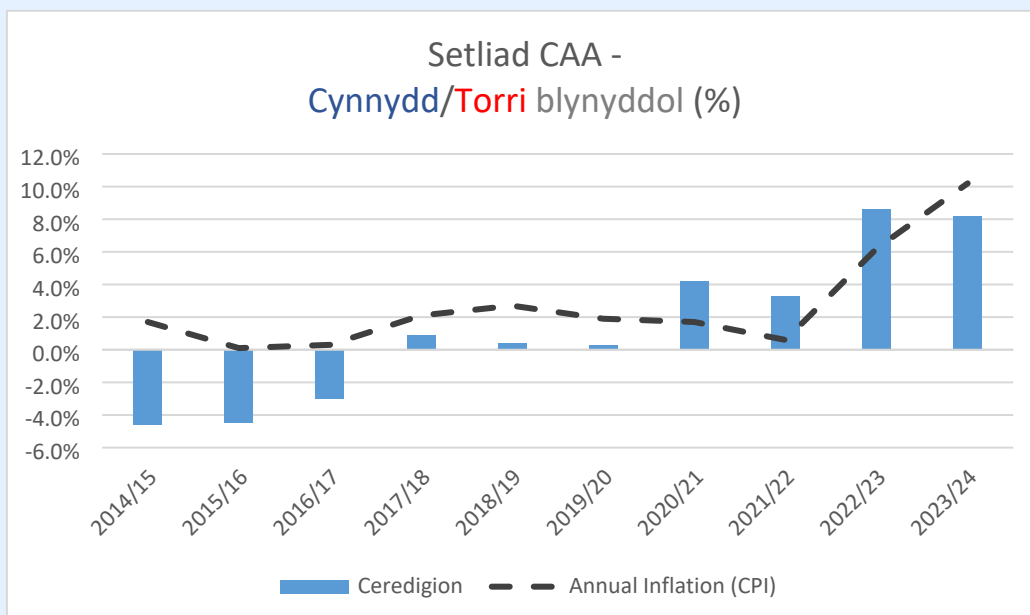
Asesiadau Gwariant Safonol (AGS) yw'r mecanwaith a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru ar gyfer dosbarthu adnoddau i awdurdodau lleol yn seiliedig ar gyfrifiad o'r hyn y mae angen i bob Awdurdod Lleol ei wario i ddarparu lefel safonol o wasanaethau ar gyfradd gyffredin o dreth y cyngor. Mae fformiwlâ'r Asesiadau Gwariant Safonol yn cael eu hadolygu drwy'r Is-Grŵp Dosbarthu. Mae'r dyraniad yr Asesiadau Gwariant Safonol yn defnyddio tua hanner cant o fformiwlâu sy'n adlewyrchu nodweddion demograffig, ffisegol, economaidd a chymdeithasol. Mae hefyd yn adlewyrchu costau cymharol darparu gwasanaethau tebyg rhwng awdurdodau. O ganlyniad, mae'r fformiwlâu yn ystyried ffactorau megis poblogaeth, nifer y plant ac oedolion hŷn, hyd y ffyrdd, a yw'r ardal yn wledig a pha mor wasgaredig yw'r boblogaeth. Mae'r Llyfr Gwyrdd yn gydymaith ystadegol i Adroddiad Cyllid Llywodraeth Leol. Mae'n darparu gwybodaeth gefndirol ar gyfer cyfrifo Asesiadau Gwariant Safonol ar gyfer setliad referniw blyneddol llywodraeth leol.

Mae tua 72% o'r gyllideb net yn cael ei hariannu gan Lywodraeth Cymru drwy gyfuniad o Grant Cynnal Referniw ac aildosbarthu Ardrethi Annomestig Cenedlaethol y cyfeirir atynt gyda'i gilydd fel Cyllid Allanol Agregau (AEF). Gall Awdurdodau Lleol wneud cais am gyllid penodol ychwanegol drwy raglen grant LIC. Fel arfer, mae tua £4.4 miliwn arall o gyllid grant ar gyfer gwasanaethau penodol yn cael ei dderbyn bob blwyddyn i ddarparu a chefnogi llawer o wasanaethau referniw a chynlluniau / prosiectau cyfalaf y Cyngor.

Mae'r setliad CAA ar gyfer 2023/24 wedi cynyddu 8.1% a arweiniodd at ddiffyg cyllideb o £12m i'w ganfod o gyfuniad o Arbedion Cyllideb a chynnydd yn Nhreth y Cyngor.

Mae'r graff isod yn dangos setliad CAA y Cyngor am y 10 mlynedd diwethaf ac yn dangos bod setliad Ceredigion wedi bod yn is na chwyddiant (MPC) am y rhan fwyaf o'r cyfnod hwnnw.

5.2.2 Treth y Cyngor

Mae data cymharol ar lefelau Treth y Cyngor Awdurdodau Cymru ar gael ar wefan Ystadegau Cymru gan ddefnyddio'r ddolen ganlynol:-

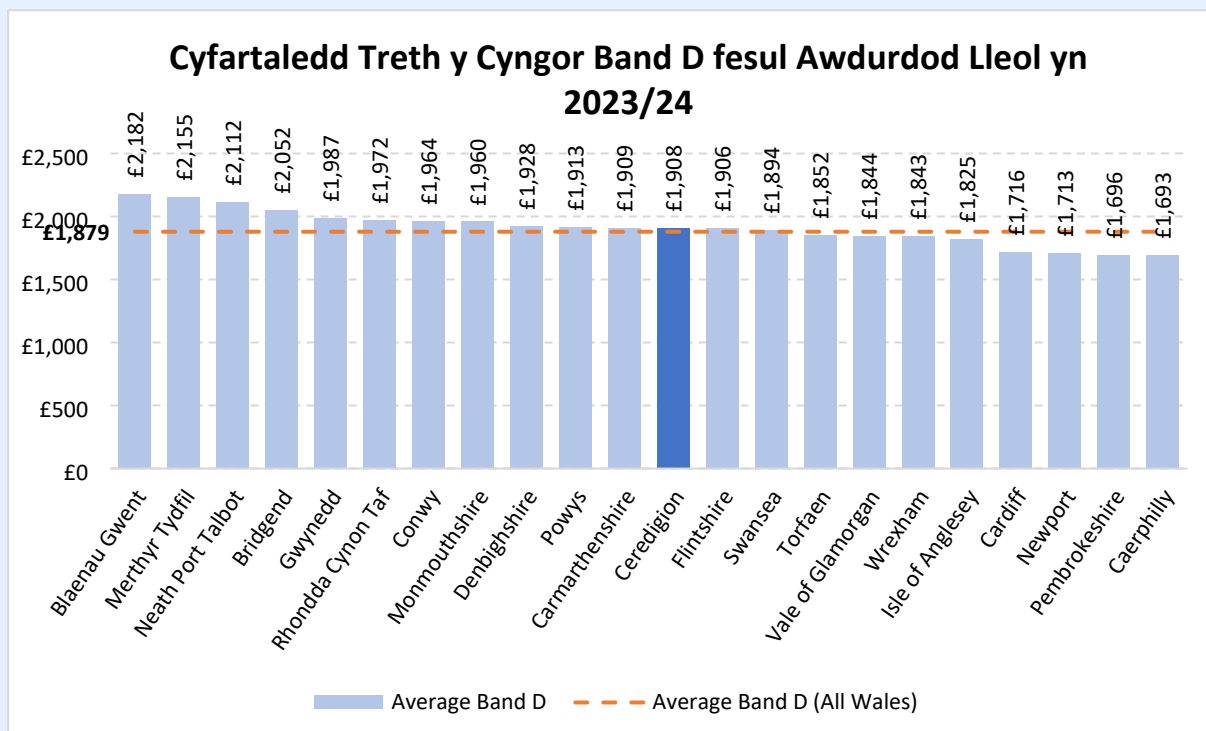
<https://llyw.cymru/lefelau-dreth-gyngor>

Yn hanesyddol mae Band D wedi cael ei ddefnyddio fel y safon ar gyfer cymharu lefelau Treth y Cyngor rhwng ac ar draws awdurdodau lleol. Nid yw'r mesur hwn yn cael ei effeithio gan y dosbarthiad amrywiol o eiddo mewn bandiau sydd i'w gweld ar draws awdurdodau.

Ar gyfer 2023/24 bil blynyddol Treth y Cyngor ar gyfer eiddo Band D yng Ngheredigion o ganlyniad i godiad o 7.3% yw £1,908, sydd hefyd yn cynnwys praesept y cynghorau cymuned

ac awdurdod yr heddlu. £1,879 yw cyfartaledd Treth y Cyngor ar gyfer eiddo Band D yng Nghymru.

Mae'r siart ganlynol yn dangos cyfartaledd Band D ar gyfer pob Cyngor yng Nghymru.

Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn codi premiwm Treth y Cyngor o 25% ar Eiddo Gwag Tymor Hir ac Ail Gartrefi. Ar hyn o bryd mae'r arian a godir o'r premiwm hwn ar y lefel hon o 25% wedi'i neilltuo i ariannu'r cynllun Tai Cymunedol, a gymeradwywyd ym mis Mehefin 2023, i gynorthwyo trigolion lleol i brynu cartrefi yn y Sir, trwy ddarparu benthyciadau rhannu ecwiti di-log. Cafodd y penderfyniad i glustnodi'r cyllid o'r ddau Breimiwm 25% ar gyfer y Cynllun Tai Cymunedol ei ddiwygio gan y Cyngor Llawn yn ystod 2022. Mae'n amserol i'r Aelodau ystyried adolygu'r sefyllfa ar Breimiwm Treth y Cyngor, yn dilyn cyflwyno deddfwriaeth bellach gan gynyddu'r canran hyd at 300%.

5.2.3 Ffioedd a Thaliadau

Mae swm sylweddol o incwm (£32 miliwn) yn cael ei dderbyn bob blwyddyn drwy Ffioedd a Thaliadau a ddefnyddir i gynorthwyo gwasanaethau ariannu. Mae'r ffioedd hyn yn cael eu hadolygu'n flynyddol yng nghyd-destun sefyllfa ariannol y Cyngor a chan gyfeirio at Bolisi Rheoli Incwm ac Adfer Costau Gwasanaethau'r Cyngor. Dylid nodi bod rhai o'r ffioedd wedi'u gosod ar sail statudol gan gyrff eraill, felly nid oes gan y Cyngor unrhyw reolaeth ar lefel y ffioedd hyn.

5.2.4 Ardoll Ymwelwyr Dewisol

Mae'r Ardoll Ymwelwyr Dewisol yn ymrwymiad gan LC fel rhan o'u Rhaglen Lywodraethu. Ym mis Mai 2023 cadarnhaodd Llywodraeth Cymru bod y cynlluniau'n mynd rhagddynt a bod y bwriad i gyflwyno'r ddeddfwriaeth o fewn tymor presennol y llywodraeth yn parhau (2021-2026).

Byddai'r ardoll i ymwelwyr yn ardoll hunanasesu ar arosiadau dros nos mewn llety i ymwelwyr a osodir yn fasnachol. Bydd y penderfyniad a ddyldid codi'r ardoll ymwelwyr o fewn ardal yr awdurdod lleol yn parhau i fod yn fater i'r awdurdod lleol unwaith y bydd y ddeddfwriaeth i alluogi hyn wedi'i gymeradwyo. Bydd y Cyngor yn ceisio sefydlu ei safbwynt ynghylch a ddyldid codi'r

Tudalen 32

ardoll ai peidio, unwaith y bydd rhagor o fanylion ar gael. Mae LIC wedi dweud y bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn casglu ac yn gweinyddu'r ardoll ar ran awdurdodau lleol felly mae disgwyl y bydd y baich gweinyddol ar y Cyngor yn fach iawn.

5.2.4 Diwygio Treth y Cyngor

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i ddiwygio Treth y Cyngor a Threthi Annomestig o fewn eu tymor presennol. Gall cynigion arwain at fandiau datblygol a fydd yn adlewyrchu'r data diweddaraf, ailbrisiadau rheolaidd ac adolygiad o'r holl ostyngiadau a gostyngiadau. Er bod LIC wedi dweud nad yw hyn yn ymwneud â chodi mwy o refeniw, mae risg y bydd Cyngorau unigol ar eu colled - er enghraifft mae gan Geredigion fandio cyfartalog uwch o'i eiddo na nifer o awdurdodau De Cymru. Y llinell amser gyfredol ar gyfer diwygio Treth y Cyngor yw Ebrill 2025, efallai bod y llinell amser hon yn uchelgeisiol o ystyried bod hwn yn faes gwaith cymhleth a thechnegol.

5.3 Pwysau Costau

Mae'r Cyngor yn wynebu costau uwch i gynnal yr un lefelau o wasanaeth, yn ogystal â phwysau costau sy'n codi o ofynion ychwanegol sy'n cael eu gyrru gan ddemograffig ac sy'n statudol eu natur ac felly ni ellir eu hosgoi. Ystyrir bod y canlynol yn bwysau dangosol lefel uchel sy'n wynebu'r Cyngor yn y tymor byr i'r tymor canolig ynghyd â manylion ynghylch rhagdybiaethau a ddefnyddir wrth gynllunio ariannol.

Tabl 2: Amcangyfrif o bwysau costau dros y tymor canolig

	Nodyn	2023/24 £m	2024/25 £m	2025/26 £m	2026/27 £m
Dyfarniad Cyflog APT&C	1	7.7	4.5	3.1	2.3
Dyfarniad Cyflog Athrawon gan gynnwys Soulbury	2	1.8	2.0	1.8	1.5
Yswiriant Gwladol		(0.7)	-	-	-
Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor		0.5	0.3	0.4	0.4
Cyllid Cyfalaf		0.2	0.2	0.2	0.2
Ardoll Tân	3	0.5	0.2	0.1	0.1
Ynni	4	1.8	0.3	-	-
Yn ymwneud â Llesiant Gydol Oes	5	8.3	5.8	4.0	4.2
Yn ymwneud ag Addysg		0.8	0.1	0.2	0.2
Yn ymwneud â Phriffyrdd a gwasanaethau amgylcheddol	6	1.1	1.0	1.0	1.0
Arall		0.4	0.5	0.3	0.3
Cyfanswm		22.4	15.1	11.1	10.2

Nodyn 1 - Dyfarniad Cyflog APT&C (bob mis Ebrill)

Mae rhagdybiaethau ynghylch dyfarniadau cyflog yn arbennig o ansicr mewn amgylchedd chwyddiant uchel. Gan ystyried yr amodau economaidd cyffredinol a chan gyfeirio at y Cyflog Byw Cenedlaethol a'r Cyflog Byw Gwirioneddol mae'r rhagdybiaethau canlynol wedi'u defnyddio.

2023/24	+ £1,925 i bob Pwynt Graddfa
2024/25	+ £1,600 i bob Pwynt Graddfa
2025/26	+ 3.5% i bob Pwynt Graddfa
2026/27	+ 2.5% i bob Pwynt Graddfa

Nodyn 2 - Dyfarniad Cyflog Athrawon (bob mis Medi) / Pensiwn Athrawon

Mae rhagweld dyfarniadau cyflog yn y dyfodol yn anodd. Gan ystyried yr amodau economaidd presennol, defnyddiwyd y rhagdybiaethau canlynol ar gyfer Cyflogau Athrawon.

2023/24	+ 5% i bob Pwynt Graddfa
2024/25	+ 4% i bob Pwynt Graddfa
2025/26	+ 3.5% i bob Pwynt Graddfa
2026/27	+ 2.5% i bob Pwynt Graddfa

Mae cyfraddau cyfraniadau Pensiwn Athrawon cyflogwyr yn debygol iawn o gynyddu'n sylweddol naill ai ym mis Ebrill 2024 neu fis Medi 2024. Ar hyn o bryd disgwylir y bydd unrhyw gynydd yn cael ei ariannu'n llawn gan Lywodraeth y DU ac yn ei dro gan Lywodraeth Cymru, er bod risg y bydd diffyg. Roedd hyn yn wir y tro diwethaf i'r cyfradd Pensiwn Athrawon gynyddu.

Tybir y bydd swyddogion Soulbury yn derbyn dyfarniad cyflog yn unol â dyfarniad cyflog APT&C.

Nodyn 3 Ardoll Tân

Disgwylir cynnydd blynyddol. Mae'r rhagdybiaethau a ddefnyddir yn unol â'r chwyddiant CPI blynyddol a ragwelir gyda llawr o 2% lle rhagwelir chwyddiant yn is na 2%. Mae risg bod ardoll 2024/25 yn dal i fod ar lefel uwch.

Nodyn 4 Ynni

Oherwydd bod y Cyngor yn prynu ei ynni ymlaen llaw disgwylir y bydd prisiau trydan yn dal i fod yn uchel ar gyfer 2024/25. Wedi hynny disgwylir y bydd prisiau trydan a nwy yn aros ar y lefel honno neu'n gostwng.

Nodyn 5 Llesiant Gydol Oes

Mae Gofal Cymdeithasol yn parhau i fod yn faes lle mae pwysau cyllidebol sylweddol. Yn ystod y tymor canolig bydd hyn i'w weld yn fwyaf arwyddocaol mewn Gwasanaethau a Gomisynnir, wedi'i yrru i raddau helaeth gan weithredu'r Cyflog Byw Gwirioneddol ar gyfer pob gweithiwr gofal (gweler adran 4.4). Mae pwysau ychwanegol yn cynnwys ysgwyddo'r cyfrifoldeb dros gartref preswyl Hafan y Waun, cynnydd i gyfradd Cymdeithas Gofal Cartref Cymru ar gyfer Gofal Cartref ac ail-dendro contractau Byw â Chymorth.

Nodyn 6 Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol

Mae nifer o fentrau rheoli gwastraff LIC dros y tymor canolig, megis y cynnig Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr a'r Cynllun Dychwelyd Ernes, efallai y bydd y rhain yn arwain at bwysau cyllidebol i'r Cyngor os na chânt eu hariannu'n llawn. Mae disgwyl i nifer o gontractau rheoli gwastraff a chlodiant ysgolion gael eu hadnewyddu a allai hefyd arwain at gostau uwch.

Nodyn 7 Arall

Mae pwysau costau eraill yn cynnwys eitemau megis seilwaith TGCh a chwyddiant yng nghostau meddalwedd, a phwysau ar y gyllideb yswiriant corfforaethol oherwydd premiymau cysylltiedig â chwyddiant a chynnydd disgwylidig yng ngwerth symiau yswirio (eiddo).

5.4 Demograffeg a thueddiadau eraill

Mae llawer o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn cael eu harwain gan alw sy'n cael eu gyrru gan newidiadau a thueddiadau demograffig ehangach. Gall y rhain fod yn anodd eu rhagweld ac mae'n anodd mesur eu heffaith ar y cyllidebau dros y tymor hwy. Mae'r prif heriau a thueddiadau demograffig wedi'u nodi isod.

Demograffeg

Amcangyfrifodd Cyfrifiad 2021 mai 71,500 oedd poblogaeth Ceredigion ar 21 Mawrth 2021. Yn ôl yr amcangyfrifon canol blwyddyn, roedd poblogaeth Ceredigion dri mis yn ddiweddarach ychydig yn llai (70,700), sef tua 800 o drigolion yn llai/-1.1% nag ym mis Mawrth. Gellir priodoli'r newid yn y boblogaeth ar gyfer y cyfnod rhwng Diwrnod Cyfrifiad 2021 a chanol blwyddyn 2021 i amgylchiadau unigryw'r pandemig a'r llif mudo tymhorol (e.e., efallai bod llawer o fyfyrwyr wedi dychwelyd i'w cyfeiriad cartref erbyn diwedd mis Mehefin).

Mae gan boblogaeth Ceredigion gyfran uchel o fyfyrwyr, ac mae hyn yn cyflwyno heriau wrth amcangyfrif y boblogaeth ar adeg benodol. Amcangyfrifodd y Cyfrifiad fod 6,500 o fyfyrwyr yn y Sir yn 2021. Mae'n debygol bod nifer y myfyrwyr yng Ngheredigion yn llawer uwch na ffigwr y Cyfrifiad, gan fod cyfyngiadau Covid-19 yn dal i fod ar waith a gafodd effaith ar ble roedd myfyrwyr yn byw adeg y Cyfrifiad.

Rhagwelir y bydd poblogaeth Cymru yn cynyddu 2.2% hyd at 2042, gan godi o 3.18 miliwn yn 2022 i 3.25 miliwn yn 2042. Dros y cyfnod hwn o ugain mlynedd mae disgwyl i ganran y rhai dros 65 oed yng Nghymru gynyddu o tua 22% i 26% o'r boblogaeth, a rhagwelir y bydd y gyfran sy'n 75 oed ac yn hŷn yn cynyddu 44%. Rhagwelir y bydd disgwyliad oes yn parhau i gynyddu yn ystod yr ugain mlynedd nesaf ond ar gyflymder arafach.

I'r gwrthwyneb yn ystod y cyfnod hwn, rhagwelir y bydd nifer y plant 15 oed ac iau yn gostwng o tua 18% i 16% o'r boblogaeth. Rhagwelir hefyd y bydd nifer yr aelwydydd yng Nghymru yn tyfu'n gyflymach na'r boblogaeth gyffredinol, gan arwain at aelwydydd llai o faint a'r angen am fwy o gartrefi.

Mae Ceredigion yn un o bedair sir y disgwylir i'w phoblogaeth ostwng dros y cyfnod hwn o 71,150 yn 2022 i 68,800 yn 2042. Rhagwelir y bydd nifer y plant yng Ngheredigion yn gostwng tua 13%, gostyngiad o 1,400 erbyn 2042. Gellir priodoli'r dirywiad hwn i'r oedi disgwyliedig mewn cyfraddau ffrwythlondeb yng Ngheredigion, sy'n duedd a welir yn genedlaethol hefyd.

Yn ogystal, mae disgwyl i boblogaeth oedran gweithio Ceredigion ostwng 10% hyd at 2042, gan ostwng o 41,300 i 37,000. Gellir priodoli'r gostyngiad hwn i allfudiad pobl i wahanol rannau o'r DU. Mae hyn yn cynnwys cyfran uchel o fyfyrwyr yng Ngheredigion rhwng 21 a 24 oed sy'n tueddu i adael yr ardal ar ôl graddio i chwilio am gyfleoedd cyflogaeth ac addysg mewn mannau eraill.

Ar y llaw arall, mae disgwyl twf yn y rhai dros 65 oed yng Ngheredigion, mae'r gyfran yn debygol o gynyddu o tua 27% i 33% o'r boblogaeth, sef 3,400 o bobl ychwanegol dros y cyfnod o ugain mlynedd. Yn ogystal â disgwyliad oes hirach, priodolir y cynnydd yn y grŵp oedran 65+ i'r ffaith fod y garfan a gafodd eu geni yn ystod y twf sylweddol yn nifer y babanod yn y 1950au a'r 1960au yn heneiddio, a fydd yn 65 oed o leiaf neu'n hŷn yn 2030.

Bydd y duedd o ostyngiad yn y boblogaeth yn y Sir yn cael effaith negyddol ar Gyllid Allanol Cyfun y Cyngor gan Lywodraeth Cymru gan fod hwn yn ffactor allweddol yn fformiwla'r Aseidiadau o Wariant Safonol (SSA) fel y disgrifir yn adran 5.2.1. Mae poblogaeth sy'n heneiddio hefyd yn anochel ac, yn y pen draw, bydd yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau Gofal Cymdeithasol gan greu pwysau cost ychwanegol, ni waeth pa mor llwyddiannus yw mesurau ymyrraeth gynnar.

Mae amryw o gynlluniau a gweithgareddau ar y gweill i helpu i wrthdroi'r duedd hon o ran y boblogaeth yn gostwng, megis y Cynllun Tai Cymunedol (gyda'r nod o ddarparu cyfleoedd tai fforddiadwy i bobl iau a phrynwyr tro cyntaf), Strategaeth Economaidd Cyngor Sir Ceredigion (sy'n ceisio hyrwyddo'r ystod o lwybrau gyrfa gwerth chweil a rhoi Ceredigion ar y map fel lle gwych i ddechrau a thyfu busnes a chynyddu cyflogau cyfartalog), Tyfu Canolbarth Cymru a Phartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru (sy'n gweithio i ysgogi buddsoddiad mewn sgiliau yn unol â'r angen lleol) a'r cynnig Gofal Plant (a fydd yn cefnogi teuluoedd â phlant rhwng 3 a 4 oed yng Ngheredigion yn ariannol).

Cyflogaeth / Diweithdra

Mae'r gyfradd gweithgarwch economaidd a'r gyfradd gyflogaeth yng Ngheredigion wedi gweld cynnydd sylweddol ers diwedd 2019. Y gyfradd gweithgarwch economaidd ym mis Mehefin 2022 oedd 75.2% (llawer uwch na'r 67.0% ym mis Rhagfyr 2019) ac mae'n cyfateb i 3,700 o bobl ychwanegol yn y gweithlu. Yn yr un modd, cyrhaeddodd y gyfradd gyflogaeth yn y sir 73.0% erbyn mis Mehefin 2022 (gan gynyddu o 65.1% ym mis Rhagfyr 2019).

Mae'r rhain yn arwyddion cadarnhaol, ac mae'r sbardunau ar gyfer cynnydd yn debygol o fod yn gyfuniad o ffactorau. Mae'r rhain yn cynnwys yr angen i aelwydydd gynyddu eu gwydnwch ariannol oherwydd y pandemig a'r argyfwng costau byw ar hyn o bryd, ond hefyd y prinder llafur presennol sy'n cael ei brofi ledled Cymru a'r DU ehangach. Er enghraifft, ym mis Mawrth 2022 roedd nifer y swyddi gwag yn y DU yn fwy na'r nifer sy'n ddi-waith am y tro cyntaf.

Yn draddodiadol, mae hunangyflogaeth nid yn unig wedi bod yn rhan bwysig o'r gweithlu lleol, ond hefyd yn un arwyddocaol sy'n cyflawni rolau mewn sectorau megis adeiladu ac amaethyddiaeth. Ar ddechrau'r pandemig ym mis Mawrth 2020, roedd y nifer a oedd yn hunangyflogedig yn cyfrif am 19.0% o'r gweithlu, sef yr uchaf ledled Cymru. Fodd bynnag, dros y 2½ flynedd nesaf gostyngodd y gyfran a oedd yn hunangyflogedig yn sylweddol i 13.7% erbyn mis Mehefin 2022, sef gostyngiad o 2,400 o bobl. Ar yr un pryd roedd cynnydd cyfatebol yn nifer y gweithwyr, gan awgrymu bod y pandemig wedi arwain at rai yn chwilio am gyflogaeth 'fwy diogel' fel gweithwyr. Bu cynnydd hefyd yn nifer y gweithwyr hunangyflogedig a newidiodd eu statws yn y farchnad lafur i "cyflogai" rhwng mis Ebrill a mis Medi 2020 ar yr un pryd â'r Cynllun Ffyrlo.

Mae'r Cyngor yn parhau i gymryd camau rhagweithiol tuag at fonitro a chefnogi twf yr economi leol. Yn ei Strategaeth Gorfforaethol ar gyfer 2022-27, un o'r pedwar Amcan Llesiant Corfforaethol yw "Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth".

Y gyfradd ddiweithdra yng Ngheredigion am y deuddeg mis a ddaeth i ben ym mis Mehefin 2022 oedd 3.0%. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf roedd diweithdra yn y sir wedi dangos tuedd gadarnhaol - gan ostwng o uchafbwynt o 4.2% ym mis Mawrth 2018, i isafbwynt o 2.6% ym mis Mawrth 2020, ychydig cyn y cyflwynwyd cyfnod clo cenedlaethol o ganlyniad i COVID-19. Bryd hynny, roedd cyfradd diweithdra Ceredigion yn is na'r 3.7% ledled Cymru gyfan.

Mae cyfraddau casglu Treth y Cyngor a Chynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (CTRS) yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol gan dueddiadau cyflogaeth sy'n effeithio ar allu preswylwyr i dalu biliau Treth y Cyngor.

Incwm ac enillion

Mae enillion yn cyfeirio at arian a enillir drwy gyflogaeth, tra bod incwm yn golygu cyfanswm yr arian a dderbynnir, gan gynnwys o enillion, budd-daliadau a phensiynau. Mae enillion ac incwm yng Ngheredigion yn is nag ar draws Cymru ac yn is na'r DU gyfan. Mae hon yn duedd gyffredin ymhlith siroedd gwledig yn bennaf.

Mae'r Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion 2021 yn dangos bod enillion blynyddol cyfartalog yn parhau i fod yn is yng Ngheredigion nag ar draws Cymru ac eithrio Powys, sydd hefyd yn is na gweddill Canolbarth a De-orllewin Cymru. Yr enillion blynyddol cyfartalog (canolrifol) ar gyfer y rhai sy'n byw yng Ngheredigion oedd £23,576, sy'n is na'r £23,996 ledled Cymru.

Mae'r duedd yn debyg gydag incwm aelwydydd. Incwm canolrifol aelwydydd Ceredigion yn 2021 oedd £31,162 o'i gymharu â £31,348 ledled Cymru a £36,440 ledled y DU. Mae gan dros draean o aelwydydd Ceredigion (39%) incwm aelwyd o £25,000 neu lai, ac mae gan dros chwarter (29%) incwm o £20,000 neu lai.

Gofal Cymdeithasol

Diolch i ddatblygiadau arloesol mewn technoleg a gofal iechyd, mae'r boblogaeth fyd-eang o bobl dros 60 oed yn tyfu'n gyflymach nag unrhyw grŵp oedran arall. Erbyn 2033, bydd un o bob pedwar o boblogaeth Cymru dros 65 oed.

Yng Ngheredigion, mae nifer y bobl sy'n 65 oed ac yn hŷn eisoes yn uwch nag un o bob pedwar ac amcangyfrifir y bydd yn cynyddu i un o bob tri erbyn 2039. Amcangyfrifir mai 11.8% oedd y gyfran o boblogaeth Ceredigion sy'n 75 oed ac yn hŷn yn 2021, ac amcangyfrifir y bydd hyn yn tyfu i 15.2% erbyn 2031 ac i 18.0% erbyn 2041, sef cynnydd o 47% yn y grŵp oedran hwn.

Amcangyfrifir mai 3.3% oedd y gyfran o boblogaeth Ceredigion sy'n 85 oed ac yn hŷn yn 2021, a disgwylir i hyn dyfu i 4.7% erbyn 2031 a 6.0% erbyn 2041, sef cynnydd o 76% yn y nifer yn y grŵp oedran hwn.

Rhagwelir y bydd Cymhareb Dibyniaeth Henaint Ceredigion yn gweld cynnydd o 415 o ddibynyddion fesul 1,000 yn 2021 i 529 o ddibynyddion fesul 1,000 yn 2041. (Y gymhareb yw nifer y bobl oedran Pensiwn y Wladwriaeth fesul 1,000 o bobl o oedran gweithio). Er gwaethaf y cynnydd yn oedran pensiwn y wladwriaeth i 67 yn 2028, mae'r Gymhareb Dibyniaeth Henaint yn parhau i gynyddu. Mae hyn yn arwyddocaol, oherwydd mae'r cynnydd yn y boblogaeth sy'n heneiddio yn her fawr i bob Awdurdod Lleol gan y bydd yn anochel yn arwain at fwy o alw am wasanaethau'r cyngor.

Addysg

Yng Nghyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion 2023 roedd 4,631 o ddisgyblion yng Ngheredigion o oedran ysgol gynradd ym mlynnyddoedd Derbyn i Flwyddyn 6, gyda 3,624 o ddisgyblion o oedran ysgol uwchradd (Blynyddoedd 7-11) a 712 arall ym Mlwyddyn 12 a 13. Mae'r cyfrifiad (CYBLD) yn digwydd ym mis Ionawr bob blwyddyn. Mae maint bach rhai o ysgolion Ceredigion yn golygu ei bod yn anoddach iddyn nhw ddelio â gostyngiadau mewn refeniw nag ydyw i ysgolion mwy mewn mannau eraill yng Nghymru.

Mae dosraniad y Grant Cynnal Refeniw hefyd yn dibynnu ar y symudiad cymharol yn nifer y disgyblion ar draws Awdurdodau Cymru. Mae cyfanswm y cyllid sydd i'w ddosrannu drwy'r Grant Cynnal Refeniw hefyd yn newid o flwyddyn i flwyddyn. Mae'n anodd mesur effaith y ddau ffactor hyn ar gyfran y Grant Cynnal Refeniw, er ei bod yn rhesymol tybio bod y ddau ffactor yn debygol o leihau cyllid Ceredigion.

Mae nifer o ysgolion Ceredigion wedi'u lleoli'n agos at ffiniau â siroedd eraill a gall nifer y disgyblion yn yr ysgolion hynny gael eu dylanwadu gan ffactorau lleol sy'n effeithio ar boblogrwydd ysgolion y naill ochr i'r ffin.

Mae dadansoddiad o'r ddarpariaeth ôl-16 ar draws y Sir yn cael ei gynnal ar hyn o bryd i sicrhau:

- Bod cyfleoedd addysgol i bobl ifanc 14-19 oed yn y Sir yn cael eu hehangu.

- Bod cwricwlwm galwedigaethol cyfoethog yn cael ei ddarparu, a fydd yn briodol i bob dysgwr gyflawni ei botensial llawn ac a fydd yn diwallu anghenion yr holl randdeiliaid a'r economi leol yng Ngheredigion.
- Bod mynediad cyfartal a theg at ystod eang o lwybrau dysgu effeithlon ar wahanol lefelau gyda'r nod bod Ceredigion yn parhau i fod â'r nifer isaf o ymadawyr ysgol NEET yng Nghymru.

Yn dilyn newidiadau i ddeddfwriaeth, cyflwynodd y Cyngor Llawlyfr Trefniadaeth Ysgolion a fabwysiadwyd gan y Cabinet ar 15 Mehefin 2021, mae'r ddogfen hon yn rhoi crynodeb o'r gweithdrefnau y mae angen eu dilyn wrth gynnal adolygiad ysgol. Ar 02/05/23, cymeradwyodd y Cabinet Egwyddorion ar gyfer Sicrhau Polisi Seilwaith Addysg Gynaliadwy, a fydd yn sail i unrhyw benderfyniad ar gynigion ad-drefnu ysgolion yn y dyfodol.

Mabwysiadwyd Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Ceredigion (WESP) ym mis Chwefror 2022. Mae'r strategaeth 10 mlynedd (2022–2032) yn ceisio atgyfnerthu a chryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg a chyrraedd y targedau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer miliwn o siaradwyr Cymraeg ledled Cymru erbyn 2050. Un nod cyffredinol yw sicrhau bod disgyblion yng Ngheredigion yn gyfathrebwyr hyderus yn y Gymraeg a'r Saesneg erbyn diwedd Blwyddyn 6 pan fyddant yn symud o addysg gynradd i addysg uwchradd.

Rhwydwaith Priffyrdd

Cyfanswm hyd ffyrdd Ceredigion yw un o'r mwyaf yng Nghymru, sef cyfanswm o 2,265km. Mae tua 51.5% o ffyrdd Ceredigion yn ffyrdd dosbarth B ac C (1,167km) a elwir yn 'isffyrdd'.

Mae canran y ffyrdd dosbarth A, B ac C yng Ngheredigion mewn cyflwr gwael wedi gostwng ychydig dros y ddwy flynedd ddiwethaf, er bod cyflwr ffyrdd dosbarth A ac C yn parhau i fod uwchlaw'r targed. Gostyngodd ffyrdd mewn cyflwr gwael o 3.2% yn 2021/22 i 3.1% yn 2022/23, ond maent yn parhau i fod yn uwch na'r targed o 3%, mae canran y ffyrdd dosbarth B mewn cyflwr gwael yn parhau i fod ar 2.0% yn 2022/23 ar ôl bod ar y lefel honno hefyd yn 2021/22 sydd o fewn y targed o 6%, a gostyngodd canran y ffyrdd dosbarth C mewn cyflwr gwael o 14.7% i 13.2% sy'n dal i fod yn uwch na'r targed o 12%.

Seiberdroseddu

Mae seiberdroseddu yn parhau i fod yn risg wirioneddol i gyrrff cyhoeddus, ac mae risgiau ariannol posibl yn gysylltiedig ag Ymosodiadau Seiber.

Yr Economi Twristiaeth ac Ymwelwyr yng Ngheredigion

Yn yr un modd â'r rhan fwyaf o ardaloedd arfordirol, mae'r diwydiant twristiaeth yn chwarae rhan sylweddol yn economi Ceredigion, gan gyfrif am 13% o swyddi, a dyma'r ail ddiwydiant mwyaf yn y sir y tu ôl i addysg.

Amcangyfrifwyd mai cyfanswm effaith economaidd y diwydiant twristiaeth yng Ngheredigion yn 2021 oedd £295m, sef cynnydd o 58.7% ar y flwyddyn flaenorol. Mae'r cynnydd sylweddol hwn o ganlyniad i ailagor busnesau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth yn dilyn pandemig COVID-19 a arweiniodd at gyfyngiadau symud cenedlaethol a chau'r diwydiant twristiaeth ledled Cymru yn ystod 2020. Yn ystod 2021, nid yw'r effaith economaidd ar nifer yr ymwelwyr â Cheredigion wedi dychwelyd i'r lefelau yr oeddent cyn y pandemig, fodd bynnag, dylid nodi bod y ffigurau diweddaraf ar gyfer 2021 yn cynnwys cyfyngiadau o ran teithio ac agor busnesau ymhell i mewn i haf y flwyddyn honno. Mae'r diwydiant twristiaeth yn cefnogi 4,121 o swyddi ledled y sir, sydd 1,700 yn is na chyn y pandemig yn 2019. Ym mis Gorffennaf 2023 nid yw'r data ar gyfer 2022 wedi'i gyhoeddi eto, felly nid yw'n hysbys ar hyn o bryd a yw'r diwydiant wedi adfer yn llawn i'r lefelau cyn y pandemig.

Bydd y diwydiant twristiaeth yn parhau i fod yn agwedd allweddol ar amcan allweddol y Cyngor sef 'Hybu'r Economi' fel y nodir yn y Strategaeth Gorfforaethol.

6 Y Bwlch yn y Gyllideb a'r Rhagolwg Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2023/24 i 2025/26

Mae Setliad Llywodraeth Cymru (LIC) i Lywodraeth Leol ar gyfer 2023/24 wedi darparu dyraniadau cyllid refeniw craidd dangosol ar gyfer 2024/25 o £5.7 biliwn – sy'n cyfateb i godiad o £170 miliwn (3.1%), ni ddarparwyd unrhyw arwydd ar gyfer 2025/26. Mae aneddiadau diweddar wedi gweld y Cyngor yn derbyn yn agos iawn at gyfartaledd Cymru gyfan, felly mae'r 3.1% wedi cael ei ddefnyddio at ddibenion cynllunio ar gyfer 2024/25, a heb unrhyw ddangosydd arall rhagdybir bod yr un ffigur wedi'i gymryd ar gyfer 2025/26 a 2026/27.

Mae Tabl 3 isod yn defnyddio cynnydd Treth y Cyngor o 5% at ddibenion modelu a chynllunio. Bydd setliad gwirioneddol LIC yn wahanol i'r amcanestyniad a allai fod yn well neu'n waeth. Yn yr un modd bydd codiadau Treth y Cyngor yn amrywio ac yn y pen draw maent yn ystyriaeth ffurfiol ar gyfer y Cyngor Llawn fel rhan o broses Pennu'r Gyllideb bob blwyddyn.

Mae'r tabl isod yn nodi'r amcanestyniad o ran incwm a gwariant amcangyfrifedig ac felly'r Bwlch Cyllideb amcangyfrifedig dros y tair blynedd nesaf. Mae pwysau costau manwl eisoes wedi'u dangos yn adran 5.3 uchod.

Tabl 3 – Amcanestyniadau Bwlch y Gyllideb

	Cyllideb Gwirioneddol		Dangosol		Dangosol		Dangosol	
	2023/24		2024/25		2025/26		2026/27	
	Cynyddu	£m	Cynyddu	£m	Cynyddu	£m	Cynyddu	£m
Treth y Cyngor	7.3%	50.9	5.0%	53.5	5.0%	56.1	5.0%	58.9
Cyllid Llywodraeth Cymru (AEF)	8.2%	129.2	3.1%	133.2	3.1%	137.3	3.1%	141.6
Cyfanswm Incwm		180.1		186.7		193.5		200.5
Pwysau'r Gyllideb		23.1		15.1		11.1		10.2
Gwariant disgwylidig		188.9		195.2		197.8		203.6
Bwlch yn y Gyllideb		8.8		8.5		4.3		3.1

Yn seiliedig ar y rhagamcanion hyn, byddai'n ofynnol i'r Cyngor gau'r Bwlch yn y Gyllideb o £15.9 miliwn o leiaf erbyn mis Mawrth 2027. Mae hyn ar ben yr arbedion a gyflawnwyd eisoes rhwng Ebrill 2012 a Mawrth 2023 o £52m a'r £8.8m arall sydd ei angen ym mhroses Cyllideb 2023/24 – mae hyn yn golygu y bydd dros £60m o arbedion wedi'u canfod ers 2012.

Mae gan y Cyngor nifer o fesurau a chynlluniau ar waith i reoli'r bwlch disgwylidig yn y Gyllideb - nodir y rhain yn Adran 7.

Mae gan ostyngiad yn nifer y boblogaeth yng Ngheredigion, fel y disgrifir yn 5.4 uchod, y potensial i effeithio'n negyddol ymhellach ar Setliad Cyllideb AEF y Cyngor.

Mae'r ystod bosibl o Fwlch yn y Gyllideb yn y tymor canolig, o ganlyniad i'r ansicrwydd ynghylch Setliadau Cyllideb blyneddol AEF, yn cael ei ddangos yn y tablau isod sy'n dangos yr effaith ar wahanol lefelau o Dreth y Cyngor a chyllid LIC.

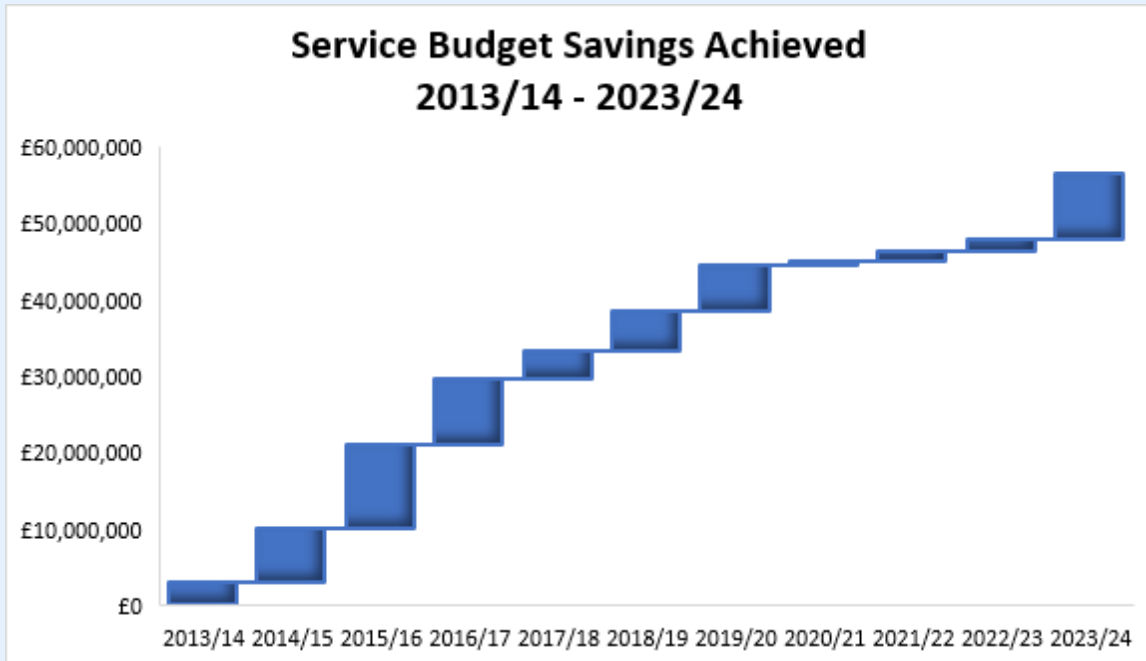
Tabl 4: Dadansoddiad o'r senarios o ran bwloch cyllido'r gyllideb - 2024/25 (£15.1miliwn Pwysau Costau)

		<u>Council Tax Increase</u>							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
<u>Aggregate External Finance Settlement (AEF)</u>	0.0%	£13.0m	£12.5m	£11.9m	£11.4m	£10.9m	£10.4m	£9.9m	£9.4m
	1.0%	£11.7m	£11.2m	£10.7m	£10.1m	£9.6m	£9.1m	£8.6m	£8.1m
	2.0%	£10.4m	£9.9m	£9.4m	£8.8m	£8.3m	£7.8m	£7.3m	£6.8m
	3.0%	£9.1m	£8.6m	£8.1m	£7.6m	£7.0m	£6.5m	£6.0m	£5.5m
	4.0%	£7.8m	£7.3m	£6.8m	£6.3m	£5.8m	£5.2m	£4.7m	£4.2m
	5.0%	£6.5m	£6.0m	£5.5m	£5.0m	£4.5m	£4.0m	£3.4m	£2.9m
	6.0%	£5.2m	£4.7m	£4.2m	£3.7m	£3.2m	£2.7m	£2.2m	£1.6m
	7.0%	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.4m	£1.9m	£1.4m	£0.9m	£0.4m

Tabl 5: Dadansoddiad o'r senarios o ran bwloch cyllido'r gyllideb - 2025/26 (£11.1miliwn Pwysau Costau)

		<u>Council Tax Increase</u>							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
<u>Aggregate External Finance Settlement (AEF)</u>	0.0%	£9.3m	£8.7m	£8.2m	£7.7m	£7.1m	£6.6m	£6.1m	£5.5m
	1.0%	£7.9m	£7.4m	£6.9m	£6.3m	£5.8m	£5.3m	£4.7m	£4.2m
	2.0%	£6.6m	£6.1m	£5.5m	£5.0m	£4.5m	£3.9m	£3.4m	£2.9m
	3.0%	£5.3m	£4.7m	£4.2m	£3.7m	£3.1m	£2.6m	£2.1m	£1.5m
	4.0%	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.3m	£1.8m	£1.3m	£0.7m	£0.2m
	5.0%	£2.6m	£2.1m	£1.5m	£1.0m	£0.5m	-£0.1m	-£0.6m	-£1.1m
	6.0%	£1.3m	£0.7m	£0.2m	-£0.3m	-£0.9m	-£1.4m	-£1.9m	-£2.5m
	7.0%	-£0.1m	-£0.6m	-£1.1m	-£1.7m	-£2.2m	-£2.7m	-£3.3m	-£3.8m

Mae'r rhagolygon ariannol tymor canolig anffafriol a fodelwyd wedi'i osod yn erbyn cefndir o dros ddegawd o gyni sydd wedi arwain at gyfnod sylweddol o ostyngiadau mewn cyllid yn y tymor real. Dangosir yr arbedion cronnus o dros £60m a gyflawnwyd yn ystod y cyfnod hwn er mwyn cyflawni cyllidebau cytbwys, yn y siart isod.

7 Strategaeth y Gyllideb

7.1 Rheoli adnoddau'n effeithiol

Mae dull Rheoli Ariannol y Cyngor yn cynnwys;

- Cydymffurfio â rheoliadau ariannol ffurfiol er mwyn sicrhau bod cyllidebau'n cael eu rheoli'n effeithiol yn ystod y flwyddyn;
- bod rolau a chyfrifoldebau'r rheoli ariannol yn dryloyw ac wedi'u hymgorffori ar draws gwasanaethau'r Cyngor.
- bod llythrennedd ariannol yn cael ei hyrwyddo'n weithredol ledled y sefydliad.
- bod rheolaethau ariannol effeithiol ar waith a'u bod yn cwmpasu pob maes rheoli ariannol, rheoli risg a rheoli asedau.
- Sicrhau bod gwerth am arian yn cael ei gyflawni wrth ddarparu gwasanaethau.

Mae'r egwyddorion cyffredinol sy'n darparu'r fframwaith ar gyfer defnyddio adnoddau'r Cyngor yn effeithiol yn cynnwys:

- Bod ceisiadau i gario tanwariant refeniw ymlaen yn cael eu hystyried ar ddiwedd y flwyddyn ac yn gyffredinol dim ond pan fyddant yn bodloni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol y cânt eu cefnogi.
- Bydd cronfeydd wrth gefn yn cael eu cynnal yn unol â pholisi cymeradwy'r Cyngor. Bydd unrhyw incwm annisgwyl a dderbynnir yn cael ei drin yn gorfforaethol.
- Bydd cronfeydd wrth gefn yn cael eu cadw at ddibenion penodol yn unig ac yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.
- Bydd cyllid grant ar gyfer refeniw a chyfalaf yn cael ei uchafu gan y Gwasanaethau lle bynnag y bo modd ac o fewn cyfyngiadau telerau ac amodau'r grant.
- Lle mae angen ceisiadau am grant, mae angen cysylltu'r rhain ag Amcanion Llesiant y Cyngor.
- Bod angen ystyried strategaethau ymadael ar gyfer ceisiadau grant a chyllid grant perthnasol.
- Bod adnoddau'n cael eu targedu i gyflawni'r effaith gadarnhaol fwyaf e.e. defnyddio Cyfathrebu a Thechnoleg Gwybodaeth i gefnogi prosesau a gwell llif gwaith.
- Ymdrechu i wneud y defnydd gorau o asedau'r Cyngor, h.y. arian, tir, adeiladau, fflyd, staff a thechnoleg gwybodaeth. Er enghraifft, rhesymoli asedau ymhellach i leihau costau refeniw, cynhyrchu ffrydiau incwm neu gydleoli Gwasanaethau'r Cyngor / Gwasanaethau Cyhoeddus.
- Ystyried y tymor hirach wrth gynllunio ar gyfer gwasanaethau a chyllidebau cynaliadwy a chynnal safonau gwasanaeth priodol ar gyfer y gwasanaethau rheng flaen craidd.

7.2 Gweithio mewn Partneriaeth, Cyllid Allanol a Chydweithio

Mae'r Cyngor yn gweithio'n rhagweithiol ac ar y cyd ag amrywiaeth o bartneriaid i sicrhau'r canlyniadau gorau er budd ei ddinasyddion ac mae'n ymchwilio i gyfleoedd ar gyfer cydweithio ag asiantaethau / awdurdodau lleol eraill. Mae'r strategaeth ariannol yn cymryd ymagwedd realistig ond darbodus tuag at gyllid partneriaeth posibl nad yw'n sicr nac wedi'i gadarnhau eto. Yn gyffredinol, ni thbyr bod cyllid partner penodol neu incwm grant yn y rhagolygo oni bai bod ei ddyraniad wedi'i gadarnhau.

Fel rhan o strategaeth Hybu Economi Ceredigion bydd y Cyngor yn gweithio gydag amryw o bartneriaid gan gynnwys:

• LLC	• Darparwyr sgiliau a hyfforddiant
• Llywodraeth y DU	• Cyrff sy'n cynrychioli busnesau
• Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru	• Cyllidwyr preifat a chyhoeddus
• Sefydliadau Addysg Bellach ac Uwch	• Sefydliadau'r trydydd sector

Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru ar lawer o brosiectau refeniw a chyfalaf sylweddol megis cynlluniau Amddiffyn Arfordir Aberaeron ac Aberystwyth.

Mae gan y Cyngor gyllid grant sylweddol ar gyfer cyflawni ei gyllideb refeniw gros. Mae grantiau penodol wedi cael eu trosglwyddo i'r grant cynnal refeniw a dylai'r duedd bresennol hon barhau. Mae hyn yn golygu y bydd y Cyngor yn gallu penderfynu ar y ffordd orau o wario'r cyllid fel rhan o'i Strategaeth Gorfforaethol ei hun, yn hytrach na bod yn rhan o un cenedlaethol. Mae LIC wedi ymrwmo i leihau baich gweinyddol grantiau ac wedi cychwyn ar raglen waith i adolygu hyn. Rydym dal ddim yn gwybod sawl grant a ddyfernir, sydd yn y pen draw, heb eu neilltuo trwy RSG yn hytrach na thrwy dyfarniadau grant LIC penodol unigol.

Rhaid i gyllidebau adlewyrchu'n glir sylwedd unrhyw waith cydweithredol y mae'r Cyngor yn rhan ohono. Mae egwyddor gwariant gros cyllidebu yn ei gwneud yn ofynnol bod cyllidebau'n dangos gwariant ac incwm yr holl drafodion ar wahân. Pan mae Cyd-bwyllgorau a Chyd-bwyllgorau Corfforaethol yn bodoli, mae angen i'r rhain gytuno, yn ddigon cynnar, ar gyllideb ar gyfer gwaith y Cyd-bwyllgor er mwyn i gyfran y Cyngor gael ei adlewyrchu yn y gyllideb. Wrth i unrhyw Gyd-bwyllgor ddod yn fwy sefydledig, mae hyn yn debygol o olygu y bydd angen i gyfraniadau gan y partneriaid ffurfio rhan o'r gyllideb sylfaenol.

Mae Ceredigion yn bartner i Gyngor Sir Powys (a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ar gyfer Cynllunio Strategol yn unig) sy'n ffurfio Cyd-bwyllgor Corfforaethol Canolbarth Cymru. Mae Cyd-bwyllgor Corfforaethol Canolbarth Cymru yn gyfrifol am gynhyrchu Cynllun Datblygu Strategol ar gyfer y rhanbarth a Chynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol. Yn ogystal, mae'r Cyd-bwyllgor Corfforaethol yn gyfrifol am Lesiant Economaidd.

7.3 Rheoli'r Bwlch yn y Gyllideb

Yn seiliedig ar y tybiaethau cyllido a ddisgrifir yn adran 6 uchod a'r pwysau costau a nodir yn adran 5.3, mae'r modelu ariannol yn dangos y bydd gan y Cyngor fwllch o £15.9 miliwn dros y cyfnod o 3 blynedd rhwng 2024/25 a 2026/27.

Mae cyfleoedd posib ar gyfer blwyddyn 2 a blwyddyn 3 gwerth cyfanswm o tua £4m eisoes wedi'u nodi drwy'r rhaglen 'Gwneud Pethau'n Wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol'. Mae hyn ar ben y £3m a nodwyd ac a dybir ym mhroses Gosod Cyllideb 2023/24. **Byddai hyn wedyn yn gadael Diffyg yn y Gyllideb o £6.4m yn 2024/25 a chyfanswm o ddiffyg o £11.9m dros y 3 blynedd nesaf.**

	2023/24 Gwirioneddol £m	2024/25 Dangosol £m	2025/26 Dangosol £m	2026/27 Dangosol £m
Amcangyfrif o'r Bwlch yn y Gyllideb	8.8	8.5	4.3	3.1
<u>Nodwyd cynilion:</u> Gwneud pethau'n wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol	3.0	2.1	1.9	-
2023/24- Cynllun arbed	5.8	-	-	-
Cyfanswm yr arbedion a nodwyd	8.8	2.1	1.9	-
Diffyg cyllideb sy'n weddill	-	6.4	2.4	3.1

Tabl 6: Amcangyfrif o'r Bwlch yn y Gyllideb yn y Tymor Canolig

Gellir gweld cynlluniau manwl ar gyfer 'Gwneud Pethau'n wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol' a chynllun arbedion 2023/24 yn Atodiad 1 a 2.

Ar ôl cynnwys y rhagdybiaethau gan y rhaglen 'Gwneud Pethau'n wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol' ar gyfer 2024/25 a 2025/26, dangosir yr ystod o ddiffygion cyllidebol sy'n deillio o hyn yn y tabl ganlynol, gan ddangos yr effaith ar lefelau gwahanol o gyllid trwy Dreth y Cyngor a Llywodraeth Cymru.

Tabl 7: Dadansoddiad o'r Sefyllfa ynghylch Bwlch Cyllido'r Gyllideb - 2024/25 (£14.7m Pwysau Costau)

		Council Tax Increase							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
Aggregate External Finance Settlement (AEF)	0.0%	£13.0m	£12.5m	£11.9m	£11.4m	£10.9m	£10.4m	£9.9m	£9.4m
	1.0%	£11.7m	£11.2m	£10.7m	£10.1m	£9.6m	£9.1m	£8.6m	£8.1m
	2.0%	£10.4m	£9.9m	£9.4m	£8.8m	£8.3m	£7.8m	£7.3m	£6.8m
	3.0%	£9.1m	£8.6m	£8.1m	£7.6m	£7.0m	£6.5m	£6.0m	£5.5m
	4.0%	£7.8m	£7.3m	£6.8m	£6.3m	£5.8m	£5.2m	£4.7m	£4.2m
	5.0%	£6.5m	£6.0m	£5.5m	£5.0m	£4.5m	£4.0m	£3.4m	£2.9m
	6.0%	£5.2m	£4.7m	£4.2m	£3.7m	£3.2m	£2.7m	£2.2m	£1.6m
	7.0%	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.4m	£1.9m	£1.4m	£0.9m	£0.4m

Tabl 8: Dadansoddiad o'r Sefyllfa ynghylch Bwlch Cyllidebol 2025/26 (£10.8m Pwysau Costau)

		Council Tax Increase							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
<u>Aggregate External Finance Settlement (AEF)</u>	0.0%	£9.3m	£8.7m	£8.2m	£7.7m	£7.1m	£6.6m	£6.1m	£5.5m
	1.0%	£7.9m	£7.4m	£6.9m	£6.3m	£5.8m	£5.3m	£4.7m	£4.2m
	2.0%	£6.6m	£6.1m	£5.5m	£5.0m	£4.5m	£3.9m	£3.4m	£2.9m
	3.0%	£5.3m	£4.7m	£4.2m	£3.7m	£3.1m	£2.6m	£2.1m	£1.5m
	4.0%	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.3m	£1.8m	£1.3m	£0.7m	£0.2m
	5.0%	£2.6m	£2.1m	£1.5m	£1.0m	£0.5m	-£0.1m	-£0.6m	-£1.1m
	6.0%	£1.3m	£0.7m	£0.2m	-£0.3m	-£0.9m	-£1.4m	-£1.9m	-£2.5m
	7.0%	-£0.1m	-£0.6m	-£1.1m	-£1.7m	-£2.2m	-£2.7m	-£3.3m	-£3.8m

7.3.1 Elfennau allweddol i reoli'r Bwlch yn y Gyllideb

Er mai sefyllfa gyllidebol sylfaenol y Cyngor yw bod chwyddiant a thwf arall yn y galw am ei wasanaethau yn debygol o godi a bod yn fwy na'r incwm a ragwelir, prif amcanion gosod y gyllideb flynyddol yw:

- Sicrhau bod cyllideb gytbwys yn cael ei gosod bob blwyddyn, a bod gwasanaethau gwerth am arian yn cael eu darparu.
- Edrych yn y tymor hirach er mwyn helpu i gynllunio gwasanaethau a chyllidebau cynaliadwy a helpu i sicrhau bod adnoddau ariannol y Cyngor yn ddigonol i gefnogi cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnal gweithrediadau craidd y gwasanaethau ar yr un pryd.

Elfennau allweddol strategaeth y gyllideb a fydd yn helpu i gyfrannu at gyllideb gytbwys yw:

- Defnyddio'r ymagwedd 'Tîm Ceredigion' at her y gyllideb yn y Grŵp Arweiniol drwy edrych ar arbedion a chyfluoedd incwm yn gorfforaethol a thrawsbynciol fel bod newid trawsnewidiol allweddol yn parhau i gael ei gyflawni.
- Cynllunio yn gyffredinol i ddarparu dyraniadau cyllideb gwastad i Wasanaethau, oni bai bod cydnabyddiaeth gorfforaethol yn cael ei wneud am bwysau costau. Felly, mae angen i wasanaethau gwrdd â'u costau uwch sydd heb eu cyllido, drwy effeithlonrwydd pellach o'r gwasanaeth, incwm ac adennill costau, a newid o fewn y maes gwasanaeth yn gyffredinol. Mewn rhai achosion, bydd hyn yn golygu bod angen 'torri'r brethyn' yn unol â hynny a blaenoriaethu gweithgaredd a ffocws.
- Targedu gostyngiadau mewn Cyflenwadau a Gwasanaethau a Thaliadau Trydydd Parti lle bynnag y bo hynny'n bosibl, gan gynnwys unrhyw feysydd lle bernir bod Gwasanaethau a Phenawdau Cyllidebau yn flaenoriaeth is.
- Bydd cynnydd yn Nhreth y Cyngor yn ystyried yr angen i sicrhau bod digon o arian i ddiogelu gwasanaethau allweddol a gweithrediadau craidd.
- Yn gyffredinol, bydd y gyllideb yn cael ei gosod fel na wneir unrhyw alw gan Falansau'r Gronfa Gyffredinol i gefnogi'r gyllideb sylfaenol, ac eithrio ar gyfer ariannu eitemau untro unigryw sy'n flaenoriaeth ac y cytunwyd yn eu cylch.
- Bydd incwm yn cael ei gynyddu i'r eithaf drwy gymhwyso'r Polisi Rheoli Incwm ac Adfer Costau.
- Bydd arbedion effeithlonrwydd (gan gynnwys buddsoddi i arbed cynlluniau ac arbedion caffael) yn parhau i gael eu ceisio fel rhan naturiol o ddarparu gwell gwasanaethau. Bydd buddsoddiad yn parhau i gael ei ystyried i hwyluso ac ysgogi mentrau, ar yr amod bod achosion busnes yn gwneud synnwyr.
- Bydd cyfluoedd yn parhau i gael eu ceisio drwy gyflawni Gwasanaethau, lle bo hynny'n bosibl, ond yn gyffredinol bydd arbedion yn cael eu ceisio mewn dull wedi'i dargedu ac nid trwy doriadau tameidiog. Wrth gynnal adolygiadau sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau yn y dyfodol, bydd y Cyngor yn ymgysylltu â'r cyhoedd ac yn trefnu ymgynghori â staff, undebau, rhanddeiliaid a'r cyhoedd fel y bo'n briodol.
- Bydd unrhyw geisiadau a gyflawnir cyn y gofyniad cyllidebol blynyddol yn cael eu cymhwyso i gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, yn enwedig i gefnogi'r Amcanion Llesiant Corfforaethol neu i ysgogi prif fentrau eraill, yn ogystal â chymhwyso'r arbedion parhaus i'r gyllideb sylfaenol mewn blwyddyn diweddarach briodol pan fydd angen.
- Lle mae cyllid grant penodol yn cael ei drosglwyddo i RSG yna bydd yr adnoddau hyn yn cael eu dyrannu'n uniongyrchol i gyllideb y gwasanaeth perthnasol, ar yr amod bod cydberthynas glir â darparu gwasanaethau parhaus.

- Pan ddaw cyllid grant penodol i ben (naill ai'n naturiol neu fel arall), y disgwyliad arferol yw y bydd angen adolygu a rhoi'r gorau i'r gweithgaredd gwasanaeth cysylltiedig hyd yn oed os yw hynny'n creu'r sefyllfa o ddiswyddo.
- Bydd rhai eitemau yn cael eu cydnabod sef Eitemau Corfforaethol sydd angen dyraniadau blynyddol yn y model cyllidebol. Mae hyn yn cynnwys Cynllun Cymorth Treth y Cyngor, Ariannu'r Rhaglen Gyfalaf, unrhyw drefniadau neilltuo ynghylch Premiwm Treth y Cyngor, Ffioedd Archwilio Allanol, Costau Democrataidd (Lwfansau Aelodau) ac Ardoll yr Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru.
- Gwneud Pethau'n Wahanol – Ymagwedd Gorfforaethol. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu dull gweithredu sy'n cynnwys adolygu'r asedau a'r adnoddau presennol i gynhyrchu incwm ychwanegol a lleihau costau i gwrdd â phwysau'r gyllideb. Y nod cyffredinol yw cynnal yr un safon, yn fras, o ran darparu gwasanaethau, cyn belled ag y bo modd, o fewn yr adnoddau sydd ar gael.
- Bydd y gronfa wrth gefn costau a chwyddiant a glustnodwyd yn cael ei defnyddio i liniaru dros dro lle bo angen tra bod chwyddiant yn parhau i fod ar lefelau uchel.
- Bydd y Gronfa Wrth Gefn a Rheoli'r Gyllideb a glustnodwyd yn cael ei defnyddio i helpu i reoli pwysau o ran y gyllideb a fydd yn dod i'r amlwg yn ystod y flwyddyn lle bydd y pwysau hyn yn ymddangos y tu allan i'r broses Gyllideb arferol.
- Fel dewis olaf os yw'r holl opsiynau eraill wedi cael eu disbyddu – Ystyried toriadau yn y gyllideb wedi'u targedu, byddai hynny'n golygu gostyngiad yng ngwasanaethau'r Cyngor yn hytrach na pharhau i geisio cyflawni'r un faint o wasanaethau ond gyda llai o adnoddau.

Mae'r canlynol yn nodau strategol allweddol o ran gosod cyllideb gyfalaf:

- Bydd Cynllunio Rheoli Asedau ynghyd â'r Rhaglen Rheoli Carbon yn llywio, pennu a blaenoriaethu rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn a'r gwariant angenrheidiol ar asedau presennol a newydd y Cyngor.
- Mae nodi gwariant a all ddenu cyllid grant allanol, gan ddarparu'r effaith refeniw barhaus, yn gynaliadwy.
- Mae cynlluniau buddsoddi i arbed, sy'n dangos enillion ar fuddsoddiad a/neu gyfnod ad-dalu rhesymol, yn cael eu hystyried yn flaenoriaeth uchel gan eu bod yn darparu cyfraniad cadarnhaol i sefyllfa'r gyllideb tymor canolig.
- Fel arfer, bydd cyllideb y rhaglen Gyfalaf yn cael ei gosod fel nad oes galw am fenthyca darbodus heblaw am ariannu prosiectau cyfalaf penodol. Rhoddir ystyriaeth hefyd i ddefnyddio benthyca darbodus pan nodir arbedion refeniw y gellir eu defnyddio i ariannu'r costau cyllido cyfalaf.
- Bydd defnyddio cyllid, a neilltuir mewn cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, yn cefnogi'r rhaglen Gyfalaf, yn enwedig y Gronfa Gyfalaf Gorfforaethol yn ogystal â chronfa'r pedwar Amcan Llesiant Corfforaethol e.e. ar gyfer Ysgolion yr unfed ganrif ar hugain a Chynlluniau Amddiffyn yr Arfordir.
- Ystyrir derbyniadau cyfalaf yn gyfraniad cadarnhaol i'r rhaglen gyfalaf gyffredinol a chânt eu dyrannu yn unol â'r balans sydd ar gael ar ddechrau'r flwyddyn. Bydd ymatebion priodol yn digwydd i warediadau mawr pryd bynnag y bydd hyn yn codi.
- Mae gwariant a buddsoddiad o ran unrhyw asedau i wneud cyfraniad cadarnhaol i'r Amcanion Llesiant Corfforaethol ac i'w cefnogi.
- Datblygu strategaeth ariannu i gefnogi prosiectau mawr arfaethedig yn y dyfodol wrth i'r angen godi.

7.4 Cronfeydd wrth gefn a balansau wedi'u clustnodi

Mae datganiad o Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u clustnodi a Chronfeydd Cyffredinol y Cyngor yn cael eu diweddarau o leiaf ddwywaith y flwyddyn a'u cyflwyno i'r Aelodau yn ystod gosod y gyllideb a pharatoi'r cyfrifon terfynol. Ceir crynodeb o'r sefyllfa wrth gefn isod:

Tabl 9: Amcanestyniadau wrth gefn a balansau

	31.03.23 Gwirioneddol	31.03.24 Cynllunio	31.03.25 Cynllunio	31.03.26 Cynllunio
Balansau Cyffredinol - Swm	£6.7m	£6.7m	£6.7miliwn	£6.7miliwn
Balansau Cyffredinol - Canran	3.7%	3.5%	3.4%	3.3%
Cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi (gan gynnwys ysgolion)	£48.8m	£41.3m	£34.8m	£34.2m

Targed cymeradwy'r Cyngor yw bod balansau cyffredinol i'w cynnal rhwng 3% a 5% o'r gwariant net, ac mae hyn yn cael ei gyflawni ar hyn o bryd.

Mae risg gyda chyfanswm Cyllideb Net cynyddol, bod y canran yn cael ei wanhau dros amser. Felly, efallai y daw pwynt lle byddai angen cyllidebu/gwneud cyfraniad ychwanegol ar ddiwedd y flwyddyn er mwyn peidio â disgyn yn is na 3%.

Mae'r Cyngor wedi cynnal lefel o oddeutu £20m o 'fenthyciadau mewnol' drwy ddefnyddio arian a ddelir mewn cronfeydd wrth gefn, sydd wedi'u clustnodi sydd wedi lleihau'r angen i fenthyca. Amcangyfrifir bod y dull hwn wedi arbed £800k i'r trethdalwr bob blwyddyn, sy'n cyfateb i arbediad o bron i 2% mewn taliadau Treth y Cyngor bob blwyddyn.

8 Asesiad Risg a Sensitifrwydd

Mae'r rhagdybiaethau a nodir yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn seiliedig ar y wybodaeth sydd ar gael ar y pryd. Mae risg sylweddol y bydd y rhain yn newid, yn enwedig yn ystod yr amseroedd ansicr a chyfnewidiol diweddar – rydym yn dal i fod mewn amgylchedd chwyddiant uchel, mae cyfraddau llog yn llawer uwch nag ar unrhyw adeg ers 2008 ac mae dyfarniadau cyflog staff ar lefelau na chlywyd amdanynt o'r blaen.

Mae'r tabl isod yn crynhoi effaith amcangyfrifedig newid o 1% (+/-) o rai o'r ffactorau allweddol sy'n effeithio ar y Cyngor. Yn y cyfnod presennol, mae'n eithaf posibl bod yn fwy nag 1% allan ar unrhyw un o'r newidynnau hyn gan fod rhagweld, gydag unrhyw faint o sicrwydd, yn heriol.

Tabl 10: Dadansoddiad o ran Sensitifrwydd

Rhagdybiaethau		Effeithiau amrywiad 1% i gyfraddau tybiedig (+/-) £'000
Incwm	Setliad AEF Llywodraeth Cymru	1,290
	Treth y Cyngor (Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor)	500
	Treth y Cyngor (Net Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor)	430
	Cyfraddau llog (Incwm Buddsoddi)	500
	Grantiau Allanol	440
	Ffioedd a Thaliadau (gan nodi nad yw pob un yn cael eu pennu gan y Cyngor)	320
Gwariant	Dyfarnu Cyflog – Cyffredinol	850
	Dyfarnu Cyflog – Athrawon	450
	Yswiriant Gwladol Cyflogwyr	440
	Cyfradd Cyfraniad Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	690
	Cyfradd Cyfraniad Pensiwn Athrawon	300
	Contractau Darparwyr Gofal Cymdeithasol	450

Cofrestr risg

Mae'r disgrifiad risg canlynol wedi'i gynnwys yng Nghofrestr Risg Gorfforaethol y Cyngor, sy'n cael ei graffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- Bydd lleihau cyllid craidd ac allanol yn arwain at ostyngiad o ran darparu gwasanaethau mewn rhai meysydd. Bydd methu addasu, gweithredu arbedion a nodwyd ac ystyried modelau amgen o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn effeithio ar ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol ac ar gyfrifoldebau ariannol y Cyngor.

Canlyniadau posib i'r risg hon yw:

- Y perygl o fethu â chwrrd â therfynau amser pennu cyllideb statudol.
- Y risg yr effeithir ar ddarparu gwasanaethau oherwydd lleihad mewn adnoddau, cyfnod byr i wneud newid i wasanaethau neu fethu â blaenoriaethu gwariant yn effeithiol yn unol â blaenoriaethau corfforaethol.
- Y risg na chyflawnir cynlluniau arbedion a nodwyd fel y cynlluniwyd.

Tudalen 51

- Y risg bod gosod cyllideb flynyddol yn creu rhwystredigaeth o ran cynllunio yn y tymor hirach.

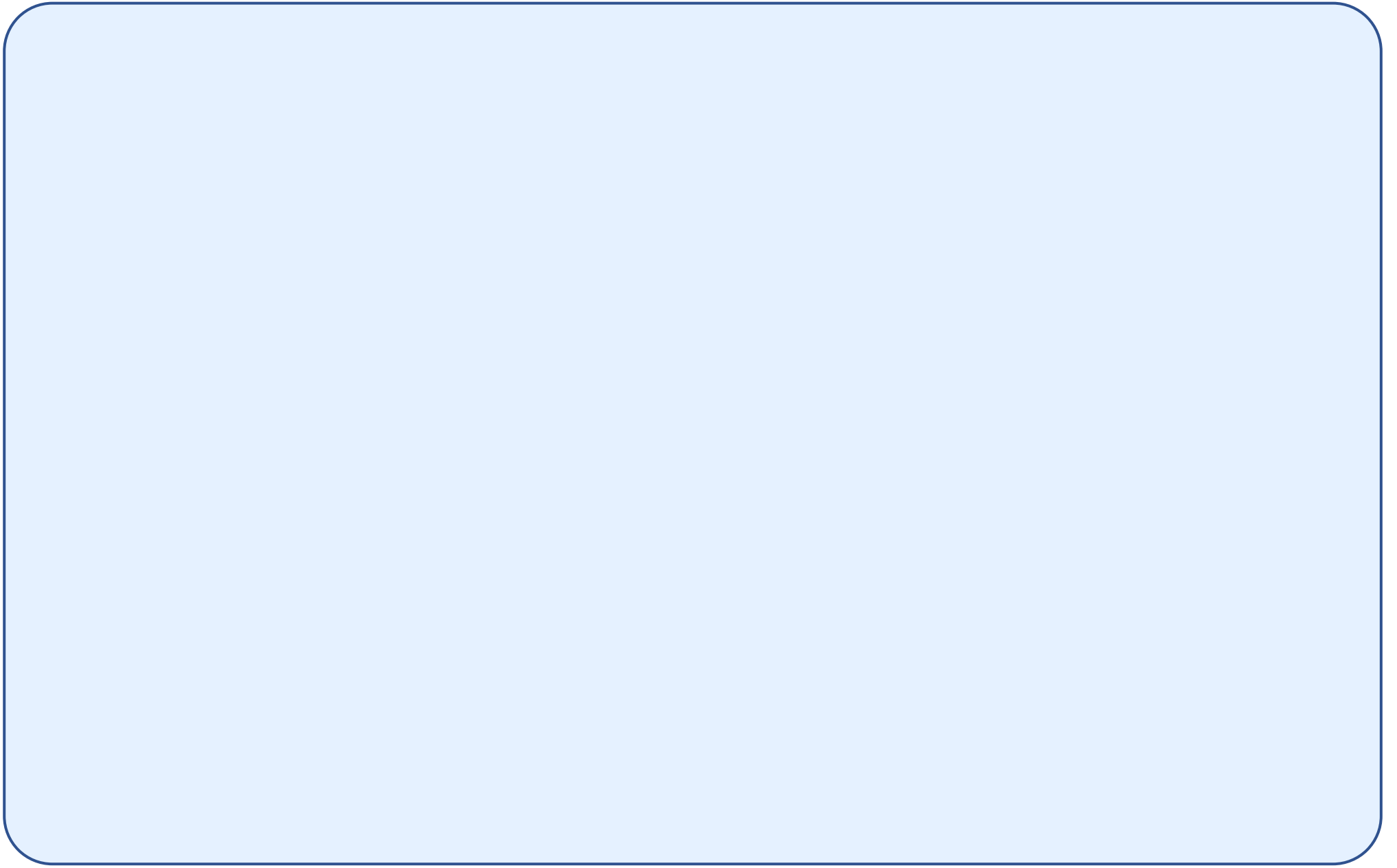
Mae'r Cyngor yn parhau i fonitro ac adolygu ei Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Mae'r Cyngor yn monitro'r cyllidebau a bennwyd, yr arbedion a gynllunnir, ac mae wedi bod yn mynd trwy broses ailadroddol helaeth o ystyried opsiynau yn y dyfodol i nodi arbedion yn y dyfodol.

Atodiad 1: Gwneud Pethau'n Wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol

Cyf	Ffrwd waith	Disgrifiad	2023/24 £'000	2024/25 £'000	2025/26 £'000	2026/27 £'000
1	Rheoli'r Trysorlys	Enillion Incwm Buddsoddi	1,000	-	-	-
2	Datrysiadau digidol	Datrysiadau digidol o ran Gofal yn y Cartref	-	i'w gadarnhau	i'w gadarnhau	-
3	Asedau	Adeiladau Swyddfa Gweithredol	150	150	-	-
		Adeiladau Masnachol Gweithredol	-	50	-	-
		Adeiladau Ystadau Corfforaethol Eraill	50	100	150	-
		Defnydd o Ofod ac Uchafu Incwm Ehangach	-	100	200	-
		Adolygu safleoedd Asedau Gweithredol eraill	50	i'w gadarnhau	i'w gadarnhau	-
4	Ynni	Buddsoddi mewn cynlluniau ynni	125	250	250	-
5	Cyfleusterau Lleoliad	Datblygu darpariaeth yn y sir ar gyfer Plant	-	500	475	-
6	Costau Byw	Cyfleoedd maethu	50	100	150	-
7	Cludiant	Adolygiad o'r holl Drafnidiaeth sy'n gysylltiedig â Dysgwyr	400	300	-	-
8	Ysgolion Cynradd	Adolygiad strategol o ysgolion cynradd	100	200	400	-
9	Dysgu Ôl-16	Adolygiad strategol o'r ddarpariaeth addysg Ôl-16	-	-	i'w gadarnhau	-
10	Parcio	Cynhyrchu incwm ychwanegol o gyfleusterau parcio ceir	360	100	-	-
11	Ffioedd a Thaliadau	Adolygu'r holl ffioedd a thaliadau	250	250	250	-
12	Gwariant Trydydd Parti	Adolygiad o'r cyfleoedd ar gyfer gostyngiadau gwariant	-	i'w gadarnhau	i'w gadarnhau	-
13	Refeniw yn erbyn Cyfalaf	Manteisio i'r eithaf ar y Rhaglen Gyfalaf	500	-	-	-
CYFANSWM - Gwneud pethau'n wahanol - Arbedion			3,035	2,100	1,875	-

Atodiad 2: Cynlluniau Cynilo 2023/24 (yn ogystal â Gwneud Pethau'n Wahanol: Ymagwedd Gorfforaethol)

Disgrifiad	2023/24 £'000
Cyfyngu ar y cynnydd sydd i'w gymhwyso i Ysgolion Dirprwyedig i 5.8%	2,065
Dileu Cyfraniad i'r Gronfa Hybu'r Economi	2,440
Dileu'r cyllideb sylfaen gorfforaethol ar gyfer COVID	500
Gostyngiad yng nghyfradd Cyfraniad Cyflogwyr i Gronfa Bensiwn Dyfed (o 15.8% i 14.6%)	782
CYFANSWM	5,787

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R:	Cabinet
DYDDIAD	5 Medi 2023
LLEOLIAD:	Hybrid/Siambr y Cyngor
TEITL:	Adborth gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a ddiweddarwyd, cyn i'r Strategaeth gael ei hystyried yn ffurfiol gan y Cabinet a'r Cyngor Llawn.

PWRPAS YR ADRODDIAD: **Rhoi adborth y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol yn dilyn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Gorffennaf 2023**

Derbyniodd Aelodau'r Pwyllgor adroddiad am y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a ddiweddarwyd. Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyngorydd Gareth Davies, yr Aelod Cabinet, gyda chymorth y swyddogion.

Yn gyffredinol, roedd Strategaeth Ariannol Tymor Canolig y Cyngor yn cael ei diweddarau bob blwyddyn. Yn sgil yr heriau digynsail a wynebwyd yn ystod y broses o bennu'r gyllideb ar gyfer 2023/24, nid oedd yn bosib diweddarau'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn ystod y broses honno a hynny oherwydd bod yr holl ymdrechion wedi mynd tuag at bennu cyllideb gytbwys ar gyfer 2023/24.

Gwnaeth yr Aelodau ar y cyfan ganmol fersiwn ddiweddaraf y Strategaeth, gan nodi bod y Strategaeth wedi'i chyflwyno'n dda a'i bod yn gymharol hawdd ei dilyn a'i deall. Gofynnwyd amrywiaeth o gwestiynau ar wahanol faterion gan gynnwys cynigion Llywodraeth Cymru am yr Ardoll Ymwelwyr Dewisol, y trefniadau ariannu ar ôl gadael yr Undeb Ewropeaidd, y sefyllfa ddiweddaraf am ddyfarniadau cyflog y Staff a diwedd cynllun PFI Penweddig.

Yn dilyn trafodaeth, gofynnwyd i'r Aelodau ystyried yr argymhelliad canlynol i'r Cabinet:

1. Dylid ystyried a rhoi adborth ynghylch fersiwn ddiweddaraf y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Cytunodd Aelodau'r Pwyllgor i nodi fersiwn ddiweddaraf y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Y Cyngorydd Rhodri Evans
Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	21ain o Fedi 2023
Teitl:	Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus
Diben yr adroddiad:	Ceisio cymeradwyaeth gan y Cyngor i ymestyn Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus ar gyfer Aberystwyth, Aberteifi a Llanbedr Pont Steffan am dair blynedd arall.
Er:	Penderfyniad
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Matthew Vaux

Ym mis Hydref 2017, dirymwyd y Gorchmynion Mannau Cyhoeddus Dynodedig blaenorol ac fe'u disodlwyd gan y Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus. Mae'r Gorchmynion hyn yn caniatáu gwahardd yfed alcohol mewn ardaloedd dynodedig er mwyn mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol mewn mannau cyhoeddus. Ar hyn o bryd, mae tri Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus mewn grym yng Ngheredigion, a hynny yng nghanol trefi Aberystwyth, Aberteifi a Llanbedr Pont Steffan.

Mae gweithredu Gorchmynion yn golygu ei bod yn drosedd os bydd rhywun yn methu â chydymffurfio â chais gan Swyddog yr Heddlu neu Swyddog Awdurdodedig i beidio ag yfed alcohol neu'n gwrthod ildio alcohol i'r swyddog. Mae troseddwr yn agored i euogfarn ddiannod a dirwy nad yw'n fwy na £500.

Roedd y tri GDMAC yng Ngheredigion â chyfnod o dair blynedd yn wreiddiol, ac roeddent if od i ddod i ben ym mis Hydref 2020. Fodd bynnag, mae Adran 60 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 yn caniatáu i Awdurdod Lleol ymestyn y Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus am dair blynedd arall pan ei fod yn fodlon bod angen gwneud hynny er mwyn atal y gweithgarwch a nodir yn y Ddeddf rhag digwydd.

Yn 2020, roedd y Cyngor yn fodlon bod yr amodau hyn yn parhau i gael eu bodloni yn achos pob un o'r tri GDMAC, a chymeradwyodd eu hadnewyddu am dair blynedd arall. Felly, dyddiad terfynu presennol y GDMAC yw 19 Hydref 2023.

Er mwyn ymestyn y ddarpariaeth, mae Canllawiau Cymdeithas Llywodraeth Leol (Mai 2017) yn nodi bod yn rhaid cynnal adolygiad bob tair blynedd, ac mewn achosion lle mae gorchmynion sy'n bodoli eisoes yn parhau **nid oes angen** cynnal ymgynghoriad llawn. Byddai angen ymgynghoriad llawn pe bai terfynau daearyddol yr ardal ddynodedig yn cael eu newid neu pe bai gweithgareddau ychwanegol yn cael eu hychwanegu i'r gwaharddiad h.y. cardota, bysgio, etc.

Tudalen 58

Er mwyn i Orchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus barhau, mae'n rhaid bod yr Awdurdod yn rhesymol fodlon bod dau amod yn cael eu bodloni, sef:

- 1) *bod gweithgareddau a gyflawnir mewn man cyhoeddus yn ardal yr Awdurdod wedi cael effaith andwyol ar ansawdd bywyd pobl yr ardal honno, neu ei bod yn debygol y bydd gweithgareddau'n cael eu cyflawni mewn man cyhoeddus o fewn yr ardal honno ac y byddant yn cael effaith o'r fath; a;*
- 2) *bod effaith y gweithgareddau, neu'r effaith debygol, yn barhaus neu'n debygol o fod i'r fath raddau fel bod y gweithgareddau yn afresymol, neu'n debygol o fod, ac felly'n cyfiawnhau'r cyfyngiadau a bennir yn yr hysbysiad.*

Mae'r Awdurdod wedi cysylltu â Heddlu Dyfed-Powys, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Dyfed-Powys, a'r tri Chyngor Tref (Aberystwyth, Llanbedr Pont Steffan ac Aberteifi); gofynnwyd i bob un ohonynt am eu barn ynghylch a yw'r Gorchymyn yn parhau i fod yn effeithiol ac a oes angen parhau â'r ddarpariaeth. Mae'r ymatebion a gafwyd yn dynodi eu bod i gyd o'r farn y dylai'r Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus barhau ar yr un sail ag yn y tair blynedd diwethaf, heb unrhyw gais i newid y ffiniau presennol.

At hynny, mewn cyfarfod o'r Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol ar 19eg o Fehefin 2023, cadarnhawyd bod Partneriaid o'r farn bod y Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn ataliad ac yn ddull effeithiol o leihau troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol sy'n gysylltiedig ag alcohol. Am y rhesymau hyn mae'r Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol yn argymhell bod y Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus presennol yn cael eu hymestyn am 3 blynedd arall.

Felly, rydym yn rhesymol fodlon bod dau amod y Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus fel y nodir mewn deddfwriaeth wedi'u bodloni.

Pe bai'r Cyngor yn cytuno i ymestyn y Gorchymynion, bydd cost o oddeutu £700 yn gysylltiedig â chodi ymwybyddiaeth y cyhoedd drwy gyhoeddi hysbysiadau cyhoeddus yn y wasg yn ystod mis Hydref, gan hysbysu aelodau'r cyhoedd bod y Gorchymynion wedi'u hymestyn a'u hysbysu o effaith Gorchymynion o'r fath.

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

**A oes Asesiad Effaith
Integredig wedi'i gwblhau?**
Do

Os na, nodwch pam

***Crynodeb:* Mae'r Asesiad Effaith Integredig yn dangos bod canlyniadau cadarnhaol i ddinasyddion yn bennaf, tra bod y gweddill yn niwtral.**

Hirdymor: Bydd angen adolygu'r Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus bob tair blynedd ar ôl eu gweithredu er mwyn canfod a oes eu hangen o hyd.
Cydweithio: Mae Heddlu Dyfed-Powys yn gweithio

Tudalen 59

	<p>gyda Chyngor Sir Ceredigion i erlyn lle bo hynny'n briodol. Bydd gweithio ar y cyd â safleoedd trwyddedig hefyd yn parhau er mwyn codi ymwybyddiaeth a hyrwyddo arferion yfed sy'n gymdeithasol gyfrifol.</p>
Cynnwys:	<p>Mae'r canllawiau a gyhoeddwyd yn nodi hyd a lled y broses ymgynghori cyn i'r Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus barhau.</p>
Atal:	<p>Bydd parhau â'r Gorchmynion yn caniatáu i gamau gael eu cymryd er mwyn mynd i'r afael â phroblemau sy'n gysylltiedig ag yfed mewn mannau cyhoeddus.</p>
Integreiddio:	<p>Mae'r Gorchmynion presennol sy'n gwahardd yfed alcohol yng nghanol y trefi wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol ac wedi galluogi'r Heddlu i fynd ag alcohol oddi ar bobl.</p>
Argymhelliad:	<p>Bod y Cyngor yn penderfynu y dylai'r Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus ar gyfer Ymddygiad Gwrthgymdeithasol sy'n gysylltiedig ag Alcohol gael eu hystyn am 3 blynedd arall, yn weithredol rhwng 20 Hydref 2023 a 19 Hydref 2026.</p>
Rheswm dros y penderfyniad:	<p>Daw'r Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus presennol i ben ar 19 Hydref 2023. Mae angen hwyluso parhad mesurau drwy barhau i ddarparu Gorchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn y tair canol tref a nodwyd. Mae angen gwneud hyn er mwyn mynd i'r afael ag achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol sy'n gysylltiedig ag alcohol, troseddau a achosir gan unigolion meddw, ac aflonyddu a chodi ofn ar aelodau'r cyhoedd.</p>
Trosolwg a Chraffu:	<p>Amherthnasol</p>
Fframwaith Polisi:	<p>Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027</p>
Blaenoriaethau Corfforaethol:	<p>Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach</p>
Goblygiadau cyllid a chaffael:	<p>Mae arwyddion wedi'u gosod a byddant yn cael eu hadolygu ar ôl eu hadnewyddu. Caiff gwaith gorfodi ei wneud gan Heddlu Dyfed Powys. Bydd cost yn gysylltiedig â hysbysiadau cyhoeddus cysylltiedig.</p>
Goblygiadau Cyfreithiol:	<p>Dim</p>

Tudalen 60

Goblygiadau Staffio:	Dim
Goblygiadau eiddo/asedau	Dim
Risgiau:	Bydd peidio â chael Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus ar waith yn cael effaith ar allu'r Cyngor a Heddlu Dyfed-Powys i fynd i'r afael ag yfed gwrthgymdeithasol o fewn y tair tref dan sylw. Gall hyn gael effaith andwyol ar drigolion ac ymwelwyr y Sir ac ar enw da'r Cyngor.
Pwerau Statudol:	Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014
Papurau Cefndir:	<ul style="list-style-type: none">• Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol Troseddu a Phlisma 2014• Cymdeithas Llywodraeth Leol – Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus – Canllawiau i Gynghorau 2017• Adroddiad i'r Cyngor 21/09/17 – newid o GMCD i GDMAC• Adroddiad i'r Cabinet 01/09/20 – Lle cytunwyd i adnewyddu' darpariaeth y 3 GDMAC yng Ngheredigion (adnewyddiad cyntaf)
Atodiadau:	<ul style="list-style-type: none">• Aseiad Effaith Integredig• • Gorchymyn Cyngor Sir Ceredigion (Aberystwyth) Alcohol (Yfed mewn Mannau Cyhoeddus) 2017• • Gorchymyn Cyngor Sir Ceredigion (Aberteifi) Alcohol (Yfed mewn Mannau Cyhoeddus) 2017• • Gorchymyn Cyngor Sir Ceredigion (Llambod) Alcohol (Yfed mewn Mannau Cyhoeddus) 2017
Swyddog Arweiniol Corfforaethol:	Alun Williams, Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi a Pherfformiad
Swyddog Adrodd:	Tim Bray, Rheolwr Partneriaethau ac Argyfyngau Sifil Wrth Gefn
Dyddiad:	31ain Awst 2023

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

**DEDDF YMDDYGIAD GWRTHGYMDEITHASOL, TROSEDDU A PHLISMONA
2014 a Rheoliadau Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona
(Cyhoeddi Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus) 2014**

**GORCHYMYN ALCOHOL (GWARCHOD RHAG YFED MEWN GWAGLEOEDD
CYHOEDDUS) (ABERYSTWYTH) 2017**

Mae Cyngor Sir Ceredigion County Council ("y Cyngor") drwy hyn yn gwneud y Gorchymyn Gwarchod Gwagleoedd Cyhoeddus canlynol o dan adrannau 59, 63, 67 a 68 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014 ("y Ddeddf").

Gellir galw'r Gorchymyn hwn yn "Gorchymyn Alcohol (Gwarchod Rhag Yfed Mewn Gwagleoedd Cyhoeddus) (Aberystwyth) Cyngor Sir Ceredigion 2017" ac fe ddaw i rym ar **20 HYDREF 2017** a bydd yn dal mewn grym am gyfnod o dair blynedd, oni chaiff ei ymestyn drwy orchmynion pellach yn unol â phwerau statudol y Cyngor.

Rhagarweiniad

5. Mae pobl yn yfed alcohol ac yn bod yn feddw mewn mannau cyhoeddus yn arwain at fwy o ymddygiad gwrthgymdeithasol, troseddu ac aflonyddu a bygwth aelodau o'r cyhoedd yn y mannau cyhoeddus hynny. Mae gwahardd yfed alcohol ynghanol tref Aberystwyth wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol.
6. Mae'r Cyngor yn fodlon fod y gweithredoedd hyn, sef yfed alcohol, o'u cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn nhref Aberystwyth, wedi cael effaith andwyol ar ansawdd bywydau pobl sy'n byw yn yr ardal, ac mae'n debygol y caiff y gweithredoedd hyn eu cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn yr ardal honno, ac y bydd hynny'n cael effaith andwyol. Mae effaith y gweithredoedd hyn yn debygol o fod yn gyson ac yn barhaus i'r fath raddau fel bod y gweithredoedd yn afresymol, a bod cyfiawnhad dros y cyfyngiadau a bennir yn y Gorchymyn hwn.
7. Mae'r Gorchymyn hwn yn berthnasol i bob man cyhoeddus yn nhref Aberystwyth a restrir yn yr Atodlen i'r Gorchymyn hwn ac a ddynodir ar y map sy'n amgaeedig. Mae "man cyhoeddus" yn golygu unrhyw le y mae gan y cyhoedd neu unrhyw garfan o'r cyhoedd fynediad ato, drwy dalu neu beidio, a hynny drwy hawl neu drwy ganiatâd hysbys neu ymhlyg. Mae hynny'n

Tudalen 62

cynnwys strydoedd, ffyrdd, palmentydd, lleiniau glaswellt, ardaloedd i gerddwyr, seddi, mannau amwynder, parciau, meysydd parcio, glan y môr a'r traeth.

8. Nid yw'r Gorchymyn yn gwahardd yfed alcohol na meddu ar alcohol mewn man cyhoeddus, neu ran o fan cyhoeddus, lle caiff hynny ei awdurdodi drwy drwydded, gan gynnwys tafarndai a chlybiau. Caiff safleoedd sy'n destun Hysbysiad Digwyddiad Dros Dro eu heithrio hefyd.

Effaith y Gorchymyn

3. Effaith y Gorchymyn fydd gwahardd yfed alcohol yn y mannau cyhoeddus hynny a restrir yn yr Atodlen i'r hysbysiad hwn.
4. Effaith y Gorchymyn hwn yw, os bydd swyddog yr heddlu â rheswm i gredu fod rhywun yn yfed alcohol yn un o'r mannau cyhoeddus yn yr Atodlen, neu wedi bod, neu'n bwriadu gwneud, yna gall y swyddog hwnnw fynnu nad yw'r person yn yfed yr alcohol, neu unrhyw sylwedd y mae gan y swyddog reswm i gredu mai alcohol ydyw, yn y mannau hynny, neu gall y swyddog fynnu bod y person yn ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal i'r swyddog. Yna gall swyddog yr heddlu waredu unrhyw alcohol a gaiff ei ildio.

Troseddau

3. Yn unol ag adran 63 o'r Ddeddf, mae methu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i roi'r gorau i yfed alcohol yn y mannau hynny, neu fethu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal, a hynny heb esgus rhesymol, yn drosedd o dan y Ddeddf.
4. Os cyflawnir trosedd o dan y Ddeddf gall rhywun:
 - a. Gael hysbysiad cosb o £50 am greu anhrefn; neu
 - b. Gael ei arestio a'i erlyn gan arwain at ddirwy lefel 2 (uchafswm o £500 ar hyn o bryd)

Tudalen 63

Rhodddwyd o dan Sêl Gyffredin Cyngor Sir Ceredigion ar hwn y____ diwrnod o Hydref yn y flwyddyn Dwy Fil ac Un Deg Saith.

Gosodwyd SÊL GYFFREDIN)
CYNGOR SIR CEREDIGION)
ar hyn ym mhresenoldeb:-)

W. Thomas
----- Cadeirydd

P. Jones
----- Rheolwr Grŵp, Gwasanaethau Cyfreithiol

ATODLEN

Ardaloedd yn Aberystwyth sy'n rhan o'r Gorchymyn as yn "fannau cyhoeddus" :

- O orsaf yr heddlu yng Nghoedlan y Parc gan fynd i'r dref gan gynnwys pob man cyhoeddus i'r gogledd sydd yn cynnwys maes parcio Dyffryn Rheilffordd, y farchnad da byw, maes parcio Matalan Cyf a storfa Matalan gan gynnwys pob maes parcio a storfa yn Maes Adwerthu Ystwyth, maes parcio Tesco Superstore, Tesco Superstore a storfa Marks and Spencer, cyfleusterau cyhoeddus a'r manau cyhoeddus o gwmpas yr Hen Ysgol Gymraeg.
- Pob man cyhoeddus ar hyd Dan Dre, Stryd Powel, y Lôn Gefn a phob man cyhoeddus rhwng y Lôn Gefn, Stryd y Frenhines, a Stryd Powel, Stryd William, Stryd Sior as i Stryd y Bont, i Dan-y-Cae a chan gynnwys pob man cyhoeddus y tu cefn i Dan-y-cae. Pob man cyhoeddus o du cefn i Dan-y-Cae, i'r de i'r harbwr i lawr tua'r bar ac at y jeti.
- Pob man cyhoeddus sydd yn arwain i ffwrdd o Dan-y-Cae i mewn i a chan gynnwys y Stryd Uchel, Garth y Môr, Stryd y Castell, Rhes Rheidol, Maes Rheidol, Ffordd y Cei, Stryd y Tollty a Ffordd Penmaesglas.
- O'r jeti gan fynd i'r gogledd ar hyd Y Ro Fawr tuag at y Promenâd Newydd gan gynnwys y traeth a'r morgloddiau i'r gorllewin a'r ardal a elwir yn Y Ro Fawr. I'r gogledd ar hyd y Promenâd Newydd gan gynnwys y traeth i'r gorllewin, cyffordd â Than-y-Cae a phob man cyhoeddus o Dan-y-Cae i Stryd y Ro, Stryd yr Efail gan gynnwys tir y castell, manau chwarae i blant a'r ardal o gwmpas Eglwys San Mihangel.
- Parhau ar hyd y Promenâd Newydd i'r Hen Brifysgol a'r man cyhoeddus o flaen yr Hen Brifysgol sydd yn cynnwys y cwrs golff gwyllt, manau cyhoeddus y tu ôl i'r Hen Brifysgol gan gynnwys Stryd y Brennin tuag at Faes Lowri, Maes Mihangel, Maes Iago a Lôn Rhosmari. Manau Cyhoeddus o Faes Lowri i Stryd Y Ro, Stryd Uchel, Pen Uchaf y Stryd Fawr ac i mewn i Stryd y Castell, gan gynnwys manau cyhoeddus o gwmpas Neuadd y Farchnad.
- O'r Promenâd ger y gyffordd â Heol y Wig, gan gynnwys Heol y Wig a'r Stryd Newydd yn groes i Faes Lowri. Manau cyhoeddus o Heol y Wig i lawr i'r porth Bach, Porth Bach i lawr i Ben Uchaf Stryd Portland gan gynnwys y manau cyhoeddus gyda'r gyffordd â Stryd y Farchnad, y gyffordd â Stryd y Popty i mewn i'r Stryd Fawr, Maes Alfred, Adeiladau Crynfryn, Stryd y Gorffolaeth ac I Ffordd y Môr.
- Pob man cyhoeddus ar hyd Glan-y-Môr gan gynnwys y traeth a'r jeti i'r gorllewin, cyffordd Glan-y-Môr gyda Ffordd y Môr, y cyfan o Ffordd y Môr ar draws i Ffordd Alexandra. Ffordd y Môr i'r gogledd i Rodfa Fuddug gan gynnwys Maes Albert, ac i gefn Neuadd Alexandra ac i'r dde i Morfa Mawr.
- O Morfa Mawr gan gynnwys pob man cyhoeddus i fyny Coedlan y Frenhines gan gynnwys Ffordd y Gogledd ac i lawr i Stryd y Dollborth. Pob man cyhoeddus ar hyd Morfa Mawr, sydd yn cynnwys y clwb bowlio a'r cyrtiau tennis y tu cefn i Morfa Mawr, Ffordd Lovedon a Stryd y Faenor i lawr i Morfa Mawr.

Tudalen 65

- Cyffordd Morfa Mawr a Stryd y Baddon I mewn I Stryd y Baddon. Morfa Mawr gan gynnwys pob man cyhoeddus o Morfa Mawr i Stryd Portland, Ffordd Portland ac i mewn i Ffordd y Môr.
- Cyffordd Morfa Mawr gyda Rhodfa'r Gogledd yn groes i Stryd Thespis gan gynnwys cyffordd Stryd Thespis gyda Stryd Cambria i Ffordd y Môr, Stryd Brewer a Ffordd Alexandra.
- Y Stryd Fawr i lawr i'r Rodfa'r Gogledd. Y Ffynnon Haearn i gylchdro Dan Dre gan gynnwys Lôn Cambria a Stryd yr Undod sydd yn arwain i Ffordd Alexandra. Pob man cyhoeddus yn Ffordd Alexandra gan gynnwys Maes Adwerthu Rheidol a'r Orsaf Reilffordd. Coedlan y Llwyfen a Choedlan Plascrug sydd yn arwain i lawr at Blascrug. Cyffordd Stryd Thespis i Rhes Stanley, gan arwain i Ffordd Stanley, Rhes y Poplys, Stryd y Crwynwyr a Maes y Drindod.
- Stryd y Dollborth a phon man cyhoeddus gan gynnwys y gyffordd â Lle'r Ffald sydd yn arwain at Ffordd y Drindod a phob man cyhoeddus yn y Buarth gan gynnwys Ffordd Min y Môr, Ffordd y Buarth, Coed y Buarth, Ffordd Banadl ac yna i lawr i Ffordd Llanbadarn.
- Y gyffordd rhwng Ffordd Llanbadarn a Rhiw Penglais a phob man cyhoeddus i'r de o Riw Penglais sydd yn cynnwys Rhes Penglais, Maes Gogerddan, wrth fynd allan o Aberystwyth gan gynnwys maes parcio Ysbyty Bronglais. Heibio i Ysbyty Bronglais a chan gynnwys yr ardal i'r cefn o'r ysbyty sydd yn ffinio â'r ffordd i Lyfrgell Genedlaethol Cymru ac yna i lawr Ffordd Caradog gan gynnwys pob man cyhoeddus o gwmpas Ysbyty Bronglais. O Ffordd Caradog gan gynnwys pob man cyhoeddus rhwng Ffordd Caradog a Rhiw Penglais i'r gyffordd â Ffordd Caradog a Ffordd Lanbadarn.
- Ar hyd Ffordd Llanbadarn gan gynnwys pob man cyhoeddus rhwng Ffordd Llanbadarn a Boulevard St. Brieuc. Ar hyd Ffordd Llanbadarn ac i mewn i Goedlan y Plas gan gynnwys mannau cyhoeddus ger Canolfan Hamdden Plascrug, ar hyd Coedlen Plascrug gan gynnwys mannau cyhoeddus o gwmpas yr Ysgol Gymraeg a Ysgol Plascrug. Yn groes i Boulevard St. Brieuc sydd yn cynnwys meysydd parcio Parcio a Theithio ac yn ôl at Orsaf yr Heddlu Aberystwyth.

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

**DEDDF YMDDYGIAD GWRTHGYMDEITHASOL, TROSEDDU A PHLISMONA
2014 a Rheoliadau Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona
(Cyhoeddi Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus) 2014**

**GORCHYMYN ALCOHOL (GWARCHOD RHAG YFED MEWN GWAGLEOEDD
CYHOEDDUS) (ABERTEIFI) 2017**

Mae **Cyngor Sir Ceredigion County Council** ("y Cyngor") drwy hyn yn gwneud y Gorchymyn Gwarchod Gwagleoedd Cyhoeddus canlynol o dan adrannau 59, 63, 67 a 68 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014 ("y Ddeddf").

Gellir galw'r Gorchymyn hwn yn "Orchymyn Alcohol (Gwarchod Rhag Yfed Mewn Gwagleoedd Cyhoeddus) (Aberteifi) Cyngor Sir Ceredigion 2017" ac fe ddaw i rym ar **20 HYDREF 2017** a bydd yn dal mewn grym am gyfnod o dair blynedd, oni chaiff ei ymestyn drwy orchmynion pellach yn unol â phwerau statudol y Cyngor.

Rhagarweiniad

5. Mae pobl yn yfed alcohol ac yn bod yn feddw mewn mannau cyhoeddus yn arwain at fwy o ymddygiad gwrthgymdeithasol, troseddu ac aflonyddu a bygwth aelodau o'r cyhoedd yn y mannau cyhoeddus hynny. Mae gwahardd yfed alcohol ynghanol tref Aberteifi wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol.
6. Mae'r Cyngor yn fodlon fod y gweithredoedd hyn, sef yfed alcohol, o'u cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn nhref Aberteifi, wedi cael effaith andwyol ar ansawdd bywydau pobl sy'n byw yn yr ardal, ac mae'n debygol y caiff y gweithredoedd hyn eu cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn yr ardal honno, ac y bydd hynny'n cael effaith andwyol. Mae effaith y gweithredoedd hyn yn debygol o fod yn gyson ac yn barhaus i'r fath raddau fel bod y gweithredoedd yn afresymol, a bod cyfiawnhad dros y cyfyngiadau a bennir yn y Gorchymyn hwn.
7. Mae'r Gorchymyn hwn yn berthnasol i bob man cyhoeddus yn nhref Aberteifi a restrir yn yr Atodlen i'r Gorchymyn hwn ac a ddynodir ar y map sy'n amgaeedig. Mae "man cyhoeddus" yn golygu unrhyw le y mae gan y cyhoedd neu unrhyw garfan o'r cyhoedd fynediad ato, drwy dalu neu beidio, a hynny drwy hawl neu drwy ganiatâd hysbys neu ymhlyg. Mae hynny'n cynnwys

Tudalen 68

strydoedd, ffyrdd, palmentydd, lleiniau glaswellt, ardaloedd i gerddwyr, seddi, mannau amwynder, parciau a meysydd parcio.

8. Nid yw'r Gorchymyn yn gwahardd yfed alcohol na meddu ar alcohol mewn man cyhoeddus, neu ran o fan cyhoeddus, lle caiff hynny ei awdurdodi drwy drwydded, gan gynnwys tafarndai a chlybiau. Caiff safleoedd sy'n destun Hysbysiad Digwyddiad Dros Dro eu heithrio hefyd.

Effaith y Gorchymyn

3. Effaith y Gorchymyn fydd gwahardd yfed alcohol yn y mannau cyhoeddus hynny a restrir yn yr Atodlen i'r hysbysiad hwn.
4. Effaith y Gorchymyn hwn yw, os bydd swyddog yr heddlu â rheswm i gredu fod rhywun yn yfed alcohol yn un o'r mannau cyhoeddus yn yr Atodlen, neu wedi bod, neu'n bwriadu gwneud, yna gall y swyddog hwnnw fynnu nad yw'r person yn yfed yr alcohol, neu unrhyw sylwedd y mae gan y swyddog reswm i gredu mai alcohol ydyw, yn y mannau hynny, neu gall y swyddog fynnu bod y person yn ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal i'r swyddog. Yna gall swyddog yr heddlu waredu unrhyw alcohol a gaiff ei ildio.

Troseddau

3. Yn unol ag adran 63 o'r Ddeddf, mae methu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i roi'r gorau i yfed alcohol yn y mannau hynny, neu fethu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal, a hynny heb esgus rhesymol, yn drosedd o dan y Ddeddf.
4. Os cyflawnir trosedd o dan y Ddeddf gall rhywun:
 - a. Gael hysbysiad cosb o £50 am greu anhrefn; neu
 - b. Gael ei arestio a'i erlyn gan arwain at ddirwy lefel 2 (uchafswm o £500 ar hyn o bryd)

Tudalen 69

Rhodddwyd o dan Sêl Gyffredin Cyngor Sir Ceredigion ar hwn y___ diwrnod o Hydref yn y flwyddyn Dwy Fil ac Un Deg Saith.

Gosodwyd SÊL GYFFREDIN)
CYNGOR SIR CEREDIGION)
ar hyn ym mhresenoldeb:-)

W. Thomas

Cadeirydd

R. Hyslop

Rheolwr Grŵp, Gwasanaethau Cyfreithiol

ATODLEN

Ardaloedd yn Aberteifi sy'n rhan o'r Gorchymyn as yn "fannau cyhoeddus"

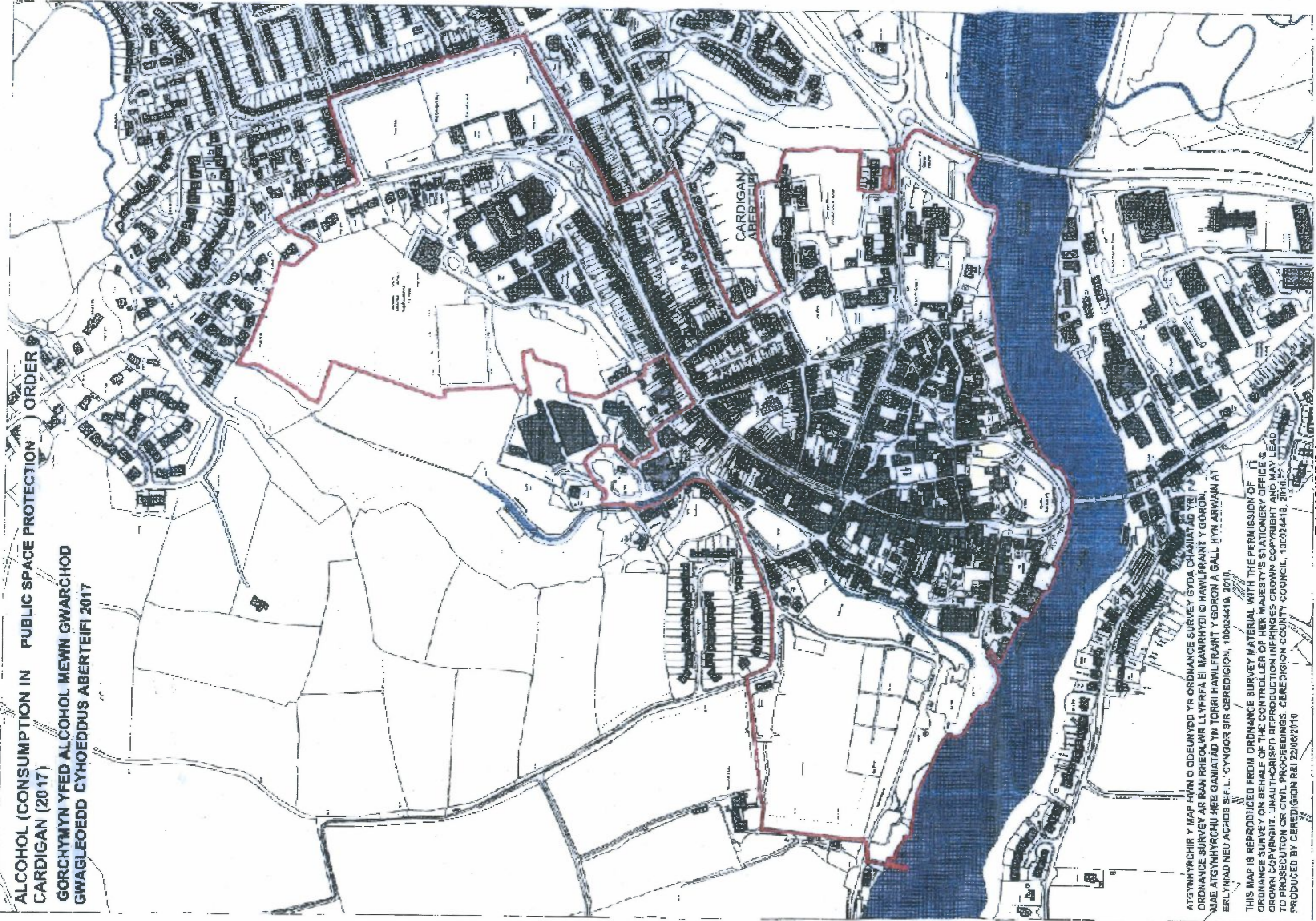
- Pont-Y-Cleifion hyd y cylchdro (yn cynnwys y gyfgyfnewidfa deleffon a'r Orsaf Ambiwllans)
- Sgwâr Finch hyd at y gyffordd â Rhes Williams
- Ysbyty Aberteifi & Ardal a'r adeiladau
- Cei'r Tywysog Siarl o Bont y Priordy i Gei Cambria
- Cei Cambria hyd at y slipwê yn Netpool
- Ffordd Netpool
- Netpool
- Tir hamdden Netpool, parc sglefrio, ystafelloedd newid, mynwentydd, cysgodfannau a meysydd parcio hyd at Res Greenfield
- cae chwarae Maes Radley
- Rhes Greenfield
- Sgwâr Greenfield
- Ffordd Tŷ'r Baddon hyd at yr Orsaf Tan
- Feidrfair hyd (yn cynnwys y cyfleusterau cyhoeddus)
- Ffordd y Gogledd
- Ffordd Aberystwyth o bwynt ger llaw Ffordd y Gogledd hyd y gyffordd â Dolydd Greenland
- Pendre,
- Ysgol Uwchradd Aberteifi , caeau ac ardal y dingl hyd at Swyn- y- Nant a hyd at bwynt ger llaw Ffordd y Gogledd.
- Coleg Ceredigion,
- Canolfan Hamdden
- Gerddi Fictoria gan gynnwys ardal y Bandstand a'r toiledau, a'r Gofeb Ryfel
- Cae Brenin Siôr gan gynnwys cae pêl-droed, cae rygbi, cyrtiau tennis, llain bowlio, maes chwarae a chysgodfan.
- Heol Gwbert o Gerddi Fictoria hyd y pwynt mynediad i dir yr ysgol rhwng Bronant a Phant yr Haul
- Coedlan y Parc
- Dolydd Greenland o'r gyffordd â Choedlan y Parc hyd y gyffordd â Ffordd Aberystwyth
- Gerddi Napier hyd at Faes-yr Haf
- Maes-yr Haf o'r gyffordd â Gerddi Napier a Ffordd y Gogledd
- Stryd Napier,
- Stryd Fawr,
- Rhes Williams,
- Stryd William,
- Rhes Williams,
- Stryd y Priordy,
- Cwrt y Priordy,
- Pwllhai,
- Rhes y Coleg,
- Sgwâr Neuadd y Dref,
- Rhes y Frenhines,

Tudalen 71

- Stryd y Cei,
- Lôn Eben,
- Mwldan Isaf,
- Mwldan Ganol,
- Mwldan Uchaf,
- Lôn Carrier,
- Rhes Rook,
- Stryd y Bont o'r gyffordd â'r Strand a Phont Aberteifi
- Rhiw Grosvenor,
- Y Strand,
- Stryd Morgan,
- Stryd y Santes Fair,
- Lôn Chancery,
- Lôn y Farchnad, Rhes Albion,
- Arcêd y Stryd Fawr,
- Stryd yr Eglwys,
- Maes Parcio Riverside
- Fairfield a maes parcio'r pwll nofio
- Ysgol Gynradd y Babanod Aberteifi, mannau/adeiladau cyhoeddus.
- Theatre Mwldan Car park and toilets
- Maes Parcio Rhes Gloster (Gloucester)
- Iard Eglwys y Santes Fair
- Ardal y tu cefn i Eglwys y Santes Fair
- Tir hen Eglwys y Santes Fair
- Ardal ar bwys depo'r Cyngor a'r Orsaf Ambiwllans
- Ffordd fynediad y tu cefn ac i'r ochr o'r pwll nofio.

**ALCOHOL (CONSUMPTION IN PUBLIC SPACE PROTECTION) ORDER
CARDIGAN (2017)**

**GORCHYMYN YFED ALCOHOL MEWN GWARCHOD
GWAGLEOEDD CYHOEDDUS ABERTEIFI 2017**

ATGYNHYRCHIR Y MAP FFIN O ODEUNYDD YR ORDNANCE SURVEY GYDA CHANIAT AD YR
ORDNANCE SURVEY AR RAN RHEOLWR LLYFRFA EI MAWRHYDI © HAWLFRANT Y GORON,
MAE ATGYNHYRCHU HEB GANIATAD YN TORRI HAWLFRANT Y GORON A GALL HYN ARWAIN AT
ERLYNIAD NEU ACHOS S.F.L. CYNGOR BIR CEREDIGION, 100624210, 2010.

THIS MAP IS REPRODUCED FROM ORDNANCE SURVEY MATERIAL WITH THE PERMISSION OF
THE CONTROLLER OF HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE &
CROWN COPYRIGHT. UNAUTHORISED REPRODUCTION INFRINGES CROWN COPYRIGHT AND MAY LEAD
TO PROSECUTION OR CIVIL PROCEEDINGS. CEREDIGION COUNTY COUNCIL, 100624210, 2010
PRODUCED BY CEREDIGION R&I 22/06/2010

Handwritten signature

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

**DEDDF YMDDYGIAD GWRTHGYMDEITHASOL, TROSEDDU A PHLISMONA
2014 a Rheoliadau Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma
(Cyhoeddi Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus) 2014**

**GORCHYMYN ALCOHOL (GWARCHOD RHAG YFED MEWN MAN
CYHOEDDUS) (LLANBEDR PONT STEFFAN) 2017**

Mae Cyngor Sir Ceredigion County Council ("y Cyngor") drwy hyn yn gwneud y Gorchymyn Gwarchod Man Cyhoeddus canlynol o dan adrannau 59, 63, 67 a 68 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 ("y Ddeddf").

Gellir galw'r Gorchymyn hwn yn "Orchymyn Alcohol (Gwarchod Rhag Yfed Mewn Man Cyhoeddus) (Llanbedr Pont Steffan) Cyngor Sir Ceredigion 2017" ac fe ddaw i rym ar **20 HYDREF 2017** a bydd yn dal mewn grym am gyfnod o dair blynedd, oni chaiff ei ymestyn drwy orchmynion pellach yn unol â phwerau statudol y Cyngor.

Rhagarweiniad

5. Mae pobl yn yfed alcohol ac yn bod yn feddw mewn mannau cyhoeddus yn arwain at fwy o ymddygiad gwrthgymdeithasol, troseddu ac aflonyddu a bygwth aelodau o'r cyhoedd yn y mannau cyhoeddus hynny. Mae gwahardd yfed alcohol ynghanol tref Llanbedr Pont Steffan wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol.
6. Mae'r Cyngor yn fodlon fod y gweithredoedd hyn, sef yfed alcohol, o'u cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn nhref Llanbedr Pont Steffan, wedi cael effaith andwyol ar ansawdd bywydau pobl sy'n byw yn yr ardal, ac mae'n debygol y caiff y gweithredoedd hyn eu cyflawni mewn mannau cyhoeddus yn yr ardal honno, ac y bydd hynny'n cael effaith andwyol. Mae effaith y gweithredoedd hyn yn debygol o fod yn gyson ac yn barhaus i'r fath raddau fel bod y gweithredoedd yn afresymol, a bod cyfiawnhad dros y cyfyngiadau a bennir yn y Gorchymyn hwn.
7. Mae'r Gorchymyn hwn yn berthnasol i bob man cyhoeddus yn nhref Llanbedr Pont Steffan a restrir yn yr Atodlen i'r Gorchymyn hwn ac a ddynodir ar y map sy'n amgaaedig. Mae "man cyhoeddus" yn golygu unrhyw le y mae gan y cyhoedd neu unrhyw garfan o'r cyhoedd fynediad ato, drwy dalu neu beidio, a hynny drwy hawl neu drwy ganiatâd hysbys neu ymhlyg. Mae hynny'n

Tudalen 74

cynnwys strydoedd, ffyrdd, palmentydd, lleiniau glaswellt, ardaloedd i gerddwyr, seddi, manau amwynder, parciau a meysydd parcio.

8. Nid yw'r Gorchymyn yn gwahardd yfed alcohol na meddu ar alcohol mewn man cyhoeddus, neu ran o fan cyhoeddus, lle caiff hynny ei awdurdodi drwy drwydded, gan gynnwys tafarndai a chlybiau. Caiff safleoedd sy'n destun Hysbysiad Digwyddiad Dros Dro eu heithrio hefyd.

Effaith y Gorchymyn

3. Effaith y Gorchymyn fydd gwahardd yfed alcohol yn y manau cyhoeddus hynny a restrir yn yr Atodlen i'r hysbysiad hwn.
4. Effaith y Gorchymyn hwn yw, os bydd swyddog yr heddlu â rheswm i gredu fod rhywun yn yfed alcohol yn un o'r manau cyhoeddus yn yr Atodlen, neu wedi bod, neu'n bwriadu gwneud, yna gall y swyddog hwnnw fynnu nad yw'r person yn yfed yr alcohol, neu unrhyw sylwedd y mae gan y swyddog reswm i gredu mai alcohol ydyw, yn y manau hynny, neu gall y swyddog fynnu bod y person yn ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal i'r swyddog. Yna gall swyddog yr heddlu waredu unrhyw alcohol a gaiff ei ildio.

Troseddau

3. Yn unol ag adran 63 o'r Ddeddf, mae methu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i roi'r gorau i yfed alcohol yn y manau hynny, neu fethu ag ufuddhau cais gan swyddog yr heddlu i ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd sy'n ei ddal, a hynny heb esgus rhesymol, yn drosedd o dan y Ddeddf.
4. Os cyflawnir trosedd o dan y Ddeddf gall rhywun:
 - a. Gael hysbysiad cosb o £50 am greu anhrefn; neu
 - b. Gael ei arestio a'i erlyn gan arwain at ddirwy lefel 2 (uchafswm o £500 ar hyn o bryd)

Tudalen 75

Rhodddwyd o dan Sêl Gyffredin Cyngor Sir Ceredigion ar hwn y ___ diwrnod o Hydref yn y flwyddyn Dwy Fil ac Un Deg Saith.

Gosodwyd SÊL GYFFREDIN)
CYNGOR SIR CEREDIGION)
ar hyn ym mhresenoldeb:-)

----- *W. Thomas* -----

Cadeirydd

----- *R. Jones* -----

Rheolwr Grŵp, Gwasanaethau Cyfreithiol

ATODLEN

Ardaloedd yn Llanbedr Pont Steffan sy'n rhan o'r Gorchymyn as yn "fannau cyhoeddus" :

- Stryd y Coleg (A482) o Sgwâr Harford i'w chyffordd â Heol y Gogledd a Ffordd y Bryn
- Sgwâr Harford
- Stryd y Bont (A492) o Sgwâr Harford i Rif. 48 gyferbyn â'r lôn sydd ar bwys y Stryd Newydd
- Ffordd y Bryn o'i chyffordd â Ffordd yr Eglwys i gylchfan ar bwys Heol y Gogledd a Ffordd y Coleg
- Stryd yr Eglwys hyd at Eglwys San Pedr
- Stryd Fawr (A475) o Sgwâr Harford i'w chyffordd â Rhes Terrace a Stryd yr Eglwys
- Stryd y Farchnad
- Ffordd y Cambria / meysydd parcio ar bwys Ffordd y Bryn
- Cofeb Rhyfel Parc Yr Orsedd a'r ardal amwynderol wrth y cornel â Ffordd y Bryn a Heol y Gogledd
- Maes Parcio'r Archfarchnad oddi ar Stryd y Farchnad a Ffordd y Bryn
- Parc Rhes Y Deml (a elwir hefyd yn Barc St. Germain-Sur-Moine)
- Rhan o Res Y Deml
- Heol Sant Tomos (gan gynnwys y ti'r ger llaw'r Is-Orsaf Drydan)
- Maes parcio'r Cwmins (ger llaw Rhes Fuddug) a'r man eistedd palmantog
- Tir Eglwys Sant Pedr

ALCOHOL CONSUMPTION IN PUBLIC SPACE PROTECTION ORDER - LAMPETER (2017)
GORCHYMYN YFED ALCOHOL MEWN

GWARCHOD
GWAGLEOEDD CYHOEDDUS

LLANBEDR PONT STEFFAN (2017)

ATGYNRCHIR Y MAP HYN O DOBLIYDD YR ORDINANCE SURVEY OYDA CHANIATAD YR
ORDINANCE SURVEY AR RAN RHEOLWR LLYTERFA BI MAWRNYDDI D MAWLFRANT Y GORON.
MAE ATGYNRCHIR HEB GANIATAD YN TORRI MAWLFRANT Y GORON A GALL HYN ARWAIN AT
BRLYNIAD NEU ACHOS SIFIL. CYNGOR SIR CEREDIGION, 100024410, 2010.

THIS MAP IS REPRODUCED FROM ORDINANCE SURVEY MATERIAL WITH THE PERMISSION OF
ORDINANCE SURVEY ON BEHALF OF THE CONTROLLER OF HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE @
CROWN COPYRIGHT. UNAUTHORISED REPRODUCTION INFRINGES CROWN COPYRIGHT AND MAY LEAD
TO PROSECUTION OR CIVIL PROCEEDINGS. CEREDIGION COUNTY COUNCIL, 100024419, 2010.
PRODUCED BY CEREDIGION RAI 280802010

PS
WST

Mae'r dudalen yn wag yn fwiadodl

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Mae'r **Aseiad Effaith Integredig** hwn yn cynnwys nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, yr egwyddorion Datblygu Cynaliadwy, Deddf Cydraddoldeb 2010, Mesur y Gymraeg 2011 (gofynion Safonau'r Gymraeg), ac ystyriaethau Rheoli Risg, i osod sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol ac i sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol.

1. MANYLION Y CYNNIG: (Polisi / Newid amcan / Arbed arian)

Teitl y cynnig | Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus

Maes gwasanaeth	Polisi a Phartneriaethau	Swyddog Arweiniol Corfforaethol	Alun Williams	Cyfarwyddwr Strategol	Barry Rees
-----------------	--------------------------	---------------------------------	---------------	-----------------------	------------

Enw'r swyddog sy'n cwblhau'r AEI	Tim Bray	E-bost	Timothy.Bray@ceredigion.gov.uk	Ffôn	
----------------------------------	----------	--------	--------------------------------	------	--

Rhowch ddisgrifiad cryno o bwrpas y cynnig

Mae'r Tîm Partneriaethau, gyda chymorth y Gwasanaethau Cyfreithiol, wedi cynnal adolygiad o'r Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus gyda'r bwriad o barhau â'r cyfyngiadau presennol ynghylch yfed alcohol mewn mannau cyhoeddus yng nghanol trefi Aberystwyth, Aberteifi a Llanbedr Pont Steffan.

Ar bwy fydd y cynnig hwn yn effeithio'n uniongyrchol? (e.e. y cyhoedd, grwpiau penodol fel grwpiau ieuenctid, gofalwyr, pobl sy'n defnyddio'r ffyrdd, pobl sy'n defnyddio parciau gwledig, pobl sy'n cael budd-daliadau, aelodau staff, neu bobl sy'n meddu ar y nodweddion gwarchodedig a nodir yn y Ddeddf Cydraddoldeb ac y mae'n rhaid i'r awdurdod roi sylw dyledus iddyn nhw).

Y cyhoedd yn y trefi a enwyd.

RHEOLI'R DDOGFEN: Dylid defnyddio'r AEI yn ystod camau cyntaf y broses benderfynu, ac yna dylid ei mireinio drwy gydol y broses benderfynu. Mae'n bwysig cadw cofnod o'r broses hon er mwyn i ni allu dangos sut rydyn ni wedi trin a thrafod datblygu cynaliadwy, y Gymraeg a chydaddoldeb, lle bynnag y bo modd.

Awdur	Cam yn y broses benderfynu	Rhif y fersiwn	Dyddiad trafod	Disgrifiad cryno o unrhyw newidiadau a wnaed ar ôl trafod
Tim Bray	Cabinet	1	05.09.23	
Tim Bray	Cyngor	1	21.09.23	

AMCANION STRATEGOL Y CYNGOR: Pa un o amcanion strategol y Cyngor y mae'r cynnig yn mynd i'r afael ag ef, a sut?

Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth	
Creu cymunedau gofalgwr ac iach	Mae'r ardaloedd canolog yn y tair tref a enwyd uchod yn barthau di-alcohol, a bydd hynny'n aros yr un fath. Nod y parthau hyn yw diogelu'r cyhoedd (trigolion lleol, perchnogion busnesau, ymwelwyr a thwristiaid) rhag ymddygiad gwrthgymdeithasol a niwsans wedi'i achosi gan bobl feddw. Mae'r Parthau hefyd yn effeithiol o ran cwtogi ar sbwriel a llanast ar y strydoedd, fel poteli, caniau a chyfog.
Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a chaniatáu i bobl o bob oed ddysgu	
Creu cymunedau cynaliadwy sy'n fwy gwyrdd ac sydd wedi'u cysylltu'n dda â'i gilydd	

SYLWCH: Wrth i chi lenwi'r ffurflen hon, bydd gofyn i chi ddarparu **tystiolaeth i ategu'ch safbwyntiau**. Bydd angen i chi gynnwys eich safbwynt cychwynnol, y mesurau a'r astudiaethau sydd wedi llywio'ch ffordd o feddwl, a'r farn rydych chi wedi dod iddi. O wneud hyn, bydd modd i chi nodi a fydd unrhyw newidiadau a fydd yn deillio o roi'r argymhelliad ar waith yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol. Ymhlith y ffynonellau data mae:

- *Data meintiol – data sy'n darparu gwybodaeth rifyddol e.e. ffigurau poblogaeth, nifer y defnyddwyr, nifer y bobl nad ydynt yn ddefnyddwyr*
- *Data ansoddol – data sy'n darparu dystiolaeth o argraffiadau pobl o'r gwasanaeth/polisi a'u barn amdano e.e dadansoddiad o gŵynion, canlyniadau grwpiau ffocws, arolygon*
- *Data am y boblogaeth leol, gan gynnwys ffigurau'r cyfrifiad (megis Proffil Iaith Ceredigion a Data Cydraddoldeb Ceredigion)*
- *Data o'r Arolwg Cenedlaethol o Aelwydydd*
- *Data am ddefnyddwyr gwasanaeth*
- *Adborth o ymgynghoriadau ac ymgyrchoedd ymgysylltu*
- *Argymhellion pwyllgor craffu*
- *Cymariaethau â pholisïau tebyg awdurdodau eraill*
- *Cyhoeddiadau academaidd, adroddiadau ymchwil, adroddiadau ymgynghorwyr ac adroddiadau am unrhyw ymgynghoriad ag e.e. undebau llafur neu'r sectorau gwirfoddol a chymunedol, dogfen 'A yw Cymru'n Decach'*
- *Data Sgiliau Iaith Gymraeg staff y Cyngor*

2. EGWYDDORION DATBLYGU CYNALIADWY: Ym mha ffordd mae'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy, fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, wedi'u hymgorffori a'u blaenoriaethu yn natblygiad eich cynnig?

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Egwyddor Datblygu Cynaliadwy	Ydy'r cynnig yn dangos eich bod wedi bodloni'r egwyddor hon? Os yw'n gwneud hynny, disgrifiwch sut. Os nad yw'n gwneud hynny, eglurwch pam.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gampau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
Hirdymor Sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr ac anghenion tymor hir a'r angen i gynllunio ar gyfer y dyfodol	Bydd yn ofynnol adolygu'r Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus bob tair blynedd ar ôl eu gweithredu, i gadarnhau a oes angen amdanynt o hyd.	Pan gyflwynwyd y gorchmynion i ddechrau, cafwyd gostyngiad yn nifer y bobl oedd yn yfed yng nghanol y tair tref. Mae data diweddar yr Heddlu'n dangos fod angen cadw'r gwaharddiadau.	Cynhelir adolygiadau yn unol â'r gofynion.
Cydweithio Cydweithio â phartneriaid eraill i gyflawni canlyniadau	Mae'r Heddlu'n parhau i weithio gyda'r Cyngor a phartneriaid eraill wrth weithredu'r Gorchmynion presennol ac erlyn troseddwy, fel y bo'n briodol. Bydd y Cyngor hefyd yn dal i gydweithio â safleoedd trwyddedig i godi ymwybyddiaeth ac annog pobl i yfed yn gyfrifol.	Mae'r Heddlu'n cadw data ar bob achos o feddiannu diodydd gan bobl a'u herlyn, fel bod modd cadw golwg ar dueddiadau a datblygiadau.	Cadw golwg ar dueddiadau a datblygiadau er mwyn sicrhau fod y Gorchmynion yn effeithiol.
Cynnwys Cynnwys pobl sydd â diddordeb a gofyn am eu barn	Mae'r canllawiau'n pennu hyd a lled y drefn ymgynghori cyn ymestyn y Gorchymynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus. Mae'r ALI hefyd wedi cynnal ymarfer ymgysylltu yn ddiweddar fel rhan o Asesiad Strategol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Ceredigion, a oedd yn ceisio canfod teimladau'r cyhoedd ar faterion yn cynnwys cam-drin alcohol ac ymddygiad gwrthgymdeithasol.	Mae'r Cyngorau Tref a Chymuned, Heddlu Dyfed-Powys a Swyddfa Comisiynydd Heddlu a Throseddu Dyfed-Powys oll yn croesawu'r adnewyddiad.	Llunnir datganiadau i'r wasg ynglŷn âg adnewyddu'r Gorchmynion, a fydd hefyd yn amlygu'r ffaith y bydd gwaharddiadau ar yfed diodydd meddwol mewn mannau cyhoeddus yn parhau, ac yn esbonio pa drosedd y byddai pobl yn ei chyflawni pe byddent yn mynd yn groes i'r Gorchymyn.
Atal Darparu adnoddau i atal problemau rhag codi neu waethygu	Bydd ymestyn y Gorchmynion am dair blynedd arall yn sicrhau bod modd parhau â mesurau i fynd i'r afael â'r problemau a nodir.	Data'r Heddlu.	Fel uchod. Arwyddion eisoes yn eu lle ac wedi'u gwella'n ddiweddar o amgylch ardal y Castell yn Aberystwyth. Bydd

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

			arwyddion hefyd yn cael eu hadolygu ar ôl eu hadnewyddu.
Integreiddio Effeithio'n gadarnhaol ar bobl, yr economi, yr amgylchedd a diwylliant, a cheisio sicrhau bod pob un ohonynt ar ei ennill	Mae'r Gorchmynion presennol sy'n gwahardd diodydd meddwol yng nghanol y trefi a enwyd eisoes wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol, a galluogi'r Heddlu i feddiannu diodydd gan bobl neu ofyn i droseddwyr ymadael â'r ardal dros dro.	Roedd pobl yn gyffredinol yn croesawu'r Gorchmynion gwreiddiol.	Fel y nodir uchod, sicrhau y caiff y Gorchmynion eu hysbysebu'n amlwg er mwyn codi ymwybyddiaeth y cyhoedd.

3. NODAU LLESIANT: Ydy'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? Eglurwch yr effaith (gadarnhaol a negyddol) yr ydych yn ei disgwyl, ac awgrymwch sut i liniaru unrhyw effaith negyddol neu i gyfrannu'n well at y nod. Mae angen i ni sicrhau nad yw'r camau rydyn ni'n eu cymryd i gyflawni un o'r nodau'n niweidio'r camau i gyflawni nod arall.

Nod llesiant	Ydy'r cynnig yn cyfrannu at y nod hwn? Disgrifiwch yr effeithiau cadarnhaol neu negyddol.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gampau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
3.1. Cymru lewyrchus Defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon, datblygu poblogaeth fedrus ac addysgiedig, creu cyfoeth, darparu swyddi			
3.2. Cymru gydnherth Cynnal a gwella bioamrywiaeth ac ecosystemau sy'n ategu cydnherthedd ac sy'n gallu addasu i newid (e.e. newid hinsawdd)			
3.3. Cymru iachach Mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl ac mae pobl yn deall yr hyn sy'n effeithio ar iechyd	Ydy – mae'r Gorchmynion hyn yn diogelu llesiant corfforol y cyhoedd gan eu bod yn cwtogi ar ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol ac aflonyddwch yn yr ardaloedd a nodir.	Mae pobl yn gyffredinol yn eu croesawu, fel y soniwyd eisoes.	Fel y sonnir uchod, bydd cyhoeddusrwydd yn sicrhau y caiff y Gorchmynion eu hysbysebu'n amlwg er mwyn codi ymwybyddiaeth y cyhoedd.

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

			Cynhelir adolygiadau hefyd, fel y disgrifir uchod.
3.4. Cymru o gymunedau cydlynus Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da	Bydd pobl leol ac ymwelwyr fel ei gilydd yn elwa ar y Gorchmynion yn y tair ardal a enwyd, a hynny oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Mae pobl yn gyffredinol yn eu croesawu, fel y soniwyd eisoes.	Fel y sonnir uchod, bydd cyhoeddusrwydd yn sicrhau y caiff y Gorchmynion eu hysbysebu'n amlwg er mwyn codi ymwybyddiaeth y cyhoedd. Cynhelir adolygiadau hefyd, fel y disgrifir uchod.
3.5. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang Rhoi sylw i'r effaith ar lesiant byd-eang wrth ystyried llesiant cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol lleol			

3.6. Cymru sy'n fwy cyfartal Mae pobl yn gallu cyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu'u hamgylchiadau Yn yr adran hon mae angen i chi ystyried yr effaith ar grwpiau cydraddoldeb, y dystiolaeth ac unrhyw gamau yr ydych yn eu cymryd ar gyfer gwella. <i>Ydych chi wedi ystyried sut allai'r cynnig effeithio ar grwpiau cydraddoldeb fel y'u diffinnir yn Neddf Cydraddoldeb 2010? Mae'r rhain yn cynnwys y grwpiau a ganlyn: oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, hil, crefydd neu gred, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, priodas neu bartneriaeth sifil, beichiogrwydd neu famolaeth.</i> Ystyriwch y canllaw a ganlyn hefyd: Comisiwn Cydraddoldeb - Aseu Effaith a Dyletswydd Cydraddoldeb	Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith gadarnhaol/negyddol neu fawr ddim effaith o gwbl. <i>Gan ddefnyddio eich tystiolaeth, ystyriwch yr effaith ar bob un o'r grwpiau gwarchoddedig. Bydd angen i chi ystyried a yw'r grwpiau hyn yn cael mynediad cyfartal at y gwasanaeth, neu a oes angen iddyn nhw gael y gwasanaeth mewn ffordd wahanol i bobl eraill oherwydd eu nodweddion gwarchoddedig? Nid yw'n dderbyniol dweud yn syml y bydd y cynnig yn fanteisiol/anfanteisiol i bawb. Dylech ddangos eich bod wedi ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael a rhoi sylw i unrhyw</i>	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon? <i>Mae'n hollbwysig casglu data a thystiolaeth cydraddoldeb ar gyfer AEI. Dylech ystyried pwy sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu bwy sy'n debygol o'i ddefnyddio. Os na fyddwch yn defnyddio <u>data</u> nac yn <u>ymgysylltu</u> os ydych yn bwriadu cyflwyno newid, gallai penderfyniadau wynebu her gyfreithiol. Dylech gyplysu hyn â'r blwch cynnwys yn y templed hwn. Dylech hefyd ystyried y canllawiau cyffredinol.</i>	Pa gam (gamau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon? <i>Gall y camau hyn gynnwys amryw o gamau cadarnhaol a fydd yn sicrhau bod modd i'r sefydliad drin unigolion yn unol â'u hanghenion, hyd yn oed os bydd hynny'n golygu ei fod yn trin rhai pobl yn fwy ffafriol nag eraill er mwyn iddyn nhw gael canlyniad da. Gallech hefyd gymryd camau i bennu unrhyw fylchau yn y data neu gamau i ymgysylltu â'r rheini y bydd y cynnig yn effeithio arnynt neu y mae'n debygol o effeithio arnynt. Mae angen cyplysu'r</i>
--	--	---	---

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

				<i>fylchau neu anghyfartaledd a ddaeth i'r amlwg.</i>		<i>camau hyn ag adran 4 yn y templed hwn.</i>
Oedran Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl oherwydd eu hoedran? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bobl o bob oed oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Mae pobl yn gyffredinol yn eu croesawu, fel y soniwyd eisoes. Data'r Heddlu ar feddiannu diodydd ac erlyn pobl.	Dim effeithiau negyddol ar y carfannau gwarchoddedig o ran cydraddoldeb.
Plant a phobl ifanc hyd at 18 oed	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Pobl 18-50	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Pobl hŷn 50+	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Anabledd Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl oherwydd eu hanabledd? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bobl beth bynnag eu hanabledd oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Nam ar y clyw	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Nam corfforol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Nam ar y golwg	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Anabledd dysgu	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

	✓					
Salwch hirdymor	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Iechyd meddwl	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Arall	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Trawsrywiol Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl drawsrywiol? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.	Tudalen 85
Trawsrywiol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim				

Priodas neu bartneriaeth sifil Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar briodas neu bartneriaeth sifil? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Priodas	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Partneriaeth sifil	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Beichiogrwydd neu famolaeth Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar feichiogrwydd neu famolaeth? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Beichiogrwydd	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Mamolaeth	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Hil Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar hil? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Gwyn	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Grwpiau ethnig cymysg / aml-ethnig	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Asiaidd / Asiaidd Prydeinig	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Du / Affricanaidd /	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Caribiaidd / Du Prydeinig	✓					
Grwpiau ethnig eraill	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Crefydd neu ddim cred Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl â gwahanol grefyddau, credoau neu ddim cred? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Cristnogion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Bwdhyddion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Hindŵiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Dyneiddwyr	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Iddewon	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Mwslimiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Sikhiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Pobl heb gred	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Erail	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Rhyw Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar ddynion a/neu fenywod? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Dynion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Menywod	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Cyfeiriadedd rhywiol Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl â gwahanol gyfeiriadedd rhywiol? (Ticiwch ✓)				Bydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn fuddiol i bawb oherwydd gostyngiad mewn trosedd ac anhrefn.	Gweler uchod.	Gweler uchod.
Pobl ddeurywiol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Dynion hoyw	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Menywod hoyw / lesbiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Pobl heterorywiol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Rhoi sylw dyledus i dri nod y Ddyletswydd Cydraddoldeb – penderfynu a fydd y cynnig yn eich cynorthwyo i roi terfyn ar wahaniaethu, i hybu cydraddoldeb ac i feithrin cysylltiadau da, neu'n eich rhwystro rhag gwneud hynny.

3.6.2. Sut allai/mae'r cynnig yn helpu i hybu/hyrwyddo cyfle cyfartal?

Dylech ystyried a fydd y cynnig yn eich helpu chi i wneud y pethau a ganlyn: • Dileu neu leihau anfantais • Diwallu anghenion pobl â nodweddion penodol • Annog pobl â nodweddion penodol i gymryd mwy o ran

Ni fydd cadw'r gwaharddiad ar ddiodydd meddwol yng nghanol y tair tref a enwyd yn hyrwyddo cydraddoldeb fel y cyfryw, ond bydd yn dileu anfantais y gallai pobl ei wynebu pe byddant yn ddiodef neu'n dyst i unrhyw ymddygiad gwrthgymdeithasol a bygythiol ac aflonyddwch wedi'i achosi gan bobl feddw.

3.6.3. Sut allai/mae'r cynnig/penderfyniad yn helpu i roi terfyn ar wahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon?

Dylech ystyried a oes tystiolaeth ar gael sy'n dangos: • Y gall y cynnig beri i bobl â nodweddion penodol gael eu trin yn llai ffafriol • Y gallai'r cynnig arwain at wahaniaethu anuniongyrchol • Bod y cynnig yn fwy tebygol o'ch cynorthwyo i wneud addasiadau rhesymol neu'ch rhwystro rhag gwneud hynny

Gweler uchod.

3.6.4. Sut allai/mae'r cynnig yn effeithio ar hybu/hyrwyddo cysylltiadau da a chydlyniant cymunedol ehangach?

Dylech ystyried a fydd y cynnig yn eich helpu chi i wneud y pethau a ganlyn : • Mynd i'r afael â rhagfarn • Hybu dealltwriaeth

Gweler uchod.

Rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol Deddf Cydraddoldeb 2010.

Mae Anfantais Economaidd-gymdeithasol yn golygu byw dan amgylchiadau cymdeithasol ac economaidd llai ffafriol nag eraill o fewn yr un gymdeithas.

Fel corff cyhoeddus rhestredig, mae'n ofynnol bod Cyngor Sir Ceredigion yn rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol Deddf Cydraddoldeb 2010. I bob pwrpas, mae hynny'n golygu cynnal asesiad o'r effaith ar dlodi. Mae'r ddyletswydd yn cynnwys pawb sy'n dioddef o anfantais economaidd-gymdeithasol, gan gynnwys rhai sydd â nodweddion gwarchoddedig.

3.6.5 Pa dystiolaeth sydd gennych am anfanteision economaidd-gymdeithasol ac anghydraddoldebau o ran canlyniad mewn perthynas â'r cynnig?

Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith bositif/negyddol neu effaith ddibwys.

Fel rhan o'u gwaith o ddydd i ddydd, mae'r Tîm Plismona Bro yn rhannu cyngor perthnasol ac yn cyfeirio at wasanaethau cymorth lle bo'n briodol, a hefyd yn gwneud atgyfeiriadau uniongyrchol i'r Gwasanaeth Cyffuriau ac Alcohol lle mae cyffuriau ac alcohol yn broblem. Mae Cyngor Sir Ceredigion (CSC) hefyd yn comisiynu gwasanaethau ar gyfer darparu cyngor a gwybodaeth sy'n ymdrin â phroblemau yfed mewn Mannau Cyhoeddus.

Pa dystiolaeth sydd gennych i gefnogi'r farn hon?

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Trafodwyd gyda'r Arolygydd Partneriaethau Heddlu Dyfed-Powys, ac Uwch Swyddog Tai Cyngor Sir Ceredigion.

Pa gam/camau gweithredu allwch chi eu cymryd i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu gyfrannu'n well at effeithiau positif?

Gweler uchod.

3.7. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu Mae diwylliant a threftadaeth Cymru a'r Gymraeg yn cael eu hybu a'u gwarchod. <i>Yn yr adran hon, mae angen i chi ystyried yr effaith, y dystiolaeth ac unrhyw gamau yr ydych yn eu cymryd i wella. Dylech wneud hyn i sicrhau nad yw'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl sy'n dewis byw eu bywydau a defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg yn waeth na'r cyfleoedd sydd ar gael i'r rheini sy'n dewis gwneud hynny drwy gyfrwng y Saesneg, a hynny yn unol â Mesur y Gymraeg 2011.</i>				Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith gadarnhaol/negyddol neu fawr ddim effaith o gwbl.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gamau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
A fydd y cynnig yn cael ei roi ar waith yn ddwyieithog (Cymraeg a Saesneg)?	Cadarn haol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim	Ddim yn berthnasol.		
A fydd y cynnig yn effeithio ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg?	Cadarn haol	Negyddol	Dim/Fawr ddim ✓	Ddim yn berthnasol.		
A fydd y cynnig yn cynyddu neu'n lleihau'r cyfleoedd i bobl gael gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg?	Cadarn haol	Negyddol	Dim/Fawr ddim ✓	Ddim yn berthnasol.		
Sut fydd y cynnig yn sicrhau nad yw'r	Cadarn haol	Negyddol	Dim/Fawr ddim	Ddim yn berthnasol.		

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg?			✓			
A fydd yn gwarchod, yn hybu ac yn cyfoethogi diwylliant a threftadaeth lleol?	Cadarn haol	Negydd ol	Dim/Fawr ddim	Ddim yn berthnasol.		
			✓			

4. ATGYFNERTHU'R CYNNIG: Os yw'r cynnig yn debygol o effeithio'n negyddol ar unrhyw rai o'r materion uchod (gan gynnwys unrhyw rai o'r nodweddion gwarchoddedig), pa gamau ymarferol/newidiadau allai helpu i liniaru neu i ddileu unrhyw effeithiau negyddol a nodwyd yn adrannau 2 a 3?

4.1 Camau

Beth fyddwch chi'n ei wneud?	Pryd fyddwch chi'n ei wneud?	Pwy sy'n gyfrifol?	Cynnydd
Amherthnasol – Ni fydd unrhyw effeithiau negyddol ar yr un o'r carfannau gwarchoddedig o ran cydraddoldeb, nac ar yr iaith Gymraeg.			

4.2. Os na fyddwch yn cymryd unrhyw gamau i ddileu neu i liniaru'r effeithiau negyddol, rhwch gyfiawnhad.

(Cofiwch: os ydych chi wedi nodi gwahaniaethu anghyfreithiol uniongyrchol a phosibl o ganlyniad i'r cynnig hwn, rhaid i chi newid neu ddiwygio'r cynnig.)

4.3. Monitro, gwerthuso ac adolygu

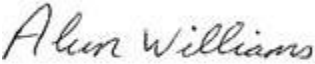
Sut fyddwch chi'n monitro effaith ac effeithiolrwydd y cynnig?

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

5. RISG: Beth yw'r risg sydd ynghlwm wrth y cynnig hwn?					
Meini prawf asesu effaith	1 – Isel iawn	2 – Isel	3 – Canolig	4 – Uchel	5 – Uchel iawn
Meini prawf asesu tebygolrwydd	1 – Annhebygol o ddigwydd	2 – Llai tebygol o ddigwydd	3 – Yr un mor debygol o ddigwydd ac o beidio digwydd	4 – Mwy tebygol o ddigwydd	5 – Tebygol o ddigwydd
Disgrifiad o'r risg	Effaith (difrifoldeb)		Tebygolrwydd (y gallu i gyflawni)		Sgôr risg
Isel iawn	1		1		1
Allai eich cynnig chi effeithio ar faes gwasanaeth arall?					
Dim effeithiau newydd.					

6. CYMERADWYO			
Swydd	Enw	Llofnod	Dyddiad
Rheolwr y Gwasanaeth	Tim Bray		15.08.23
Swyddog Arweiniol Corfforaethol	Alun Williams		15.08.23
Y Cyfarwyddwr Strategol			
Deiliad y Portffolio			

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cyngor
Dyddiad y Cyfarfod:	21 Medi 2023
Teitl:	Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus – Traeth y Borth
Pwrpas yr adroddiad:	I'r Cyngor gymeradwyo ymestyn Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus ar gyfer ardal ddynodedig o draeth y Borth am dair blynedd arall.
Er:	Penderfyniad
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod Cabinet ar gyfer Partneriaethau, Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd

Cefndir

Cyn 2014, roedd gan ran o draeth a phromenâd y Borth ddau Orchymyn Rheoli Cŵn ar waith a wnaed o dan Ddeddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005 - un yn gwahardd cŵn o'r traeth (1 Mai – 30 Medi) ac un yn ei gwneud yn ofynnol i gŵn fod ar dennyn ar y promenâd. Roedd y Gorchymynion Rheoli Cŵn hyn yn cwmpasu rhan o'r traeth nad oedd wedi'i chwmpasu gan is-ddeddf leol a chawsant eu rhoi ar waith yn 2008.

Cawsant eu cyflwyno am y rhesymau canlynol: -

- 1) Roedd Cyngor Cymuned y Borth yn cefnogi estyniad daearyddol yr is-ddeddfau cŵn presennol oherwydd cwynion gan drigolion ac ymwelwyr ynglŷn â baw cŵn a chŵn allan o reolaeth.
- 2) Mae'r rhan hon o'r traeth yn rhan o ardal asesu Traeth Baner Las. Mae caniatáu cŵn ar y traeth yn fwrriadol yn ystod cyfnod asesu'r Faner Las yn golygu nad yw'r traeth yn cydymffurfio â'r meini prawf hanfodol sy'n ofynnol gan y Sefydliad Addysg Amgylcheddol sy'n rhedeg Rhaglen y Faner Las a allai beryglu statws Baner Las Traeth y Borth.

Cyn cyflwyno'r Gorchymynion Rheoli Cŵn yn 2008, ystyriwyd cydbwysu buddiannau'r rhai sy'n gyfrifol am gŵn yn erbyn buddiannau'r rhai yr effeithir arnynt gan weithgareddau cŵn. Wrth wneud hynny, cydnabuwyd y dylai'r cyhoedd, ac yn benodol plant, gael mynediad i ardaloedd di-gŵn a manau lle cedwir cŵn o dan reolaeth lem. Yn ogystal, mae'r rhai sy'n gyfrifol am gŵn angen mynediad i fannau lle gall eu cŵn gael ymarfer heb gyfyngiadau gormodol. Roedd y Cyngor yn fodlon bod digon o gyfle i gŵn redeg yn rhydd ar y rhan o'r traeth nad yw'n dod o dan Is-ddeddfau Gwahardd Cŵn, gan ganiatáu i berchnogion cŵn gyflawni eu cyfrifoldebau o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006.

Yn 2014, cyflwynodd Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 Orchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus a ddisodlodd y Gorchmynion Rheoli Cŵn. Parhaodd y Gorchmynion Rheoli Cŵn presennol mewn grym tan 19 Hydref 2017 ond o 20 Hydref 2017 daethant yn Orchmynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn awtomatig.

Mae gweithredu gorchymyn yn ei gwneud yn drosedd pan fydd person sydd â gofal am gi yn mynd â chi ar unrhyw dir y mae'r Gorchymyn yn berthnasol iddo (gydag eithriadau), neu'n methu â chadw ci ar dennyn (gydag eithriadau). Mae troseddwr yn agored i euogfarn ddiannod a dirwy o ddim mwy na £500.

Ym mis Hydref 2020, roedd y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus i fod i ddod i ben, fodd bynnag, mae Adran 60 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 yn caniatáu i awdurdod lleol ymestyn Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus am dair blynedd arall os yw'n fodlon, ar sail resymol, bod gwneud hynny yn angenrheidiol i atal y gweithgareddau a nodir yn y Gorchymyn rhag digwydd neu rhag digwydd eto.

Y sefyllfa bresennol

Er mwyn parhau â Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus rhaid i'r Awdurdod fod yn rhesymol fodlon bod dau amod yn cael eu bodloni, sef:

- 1) Mae gweithgareddau sy'n cael eu cynnal mewn man cyhoeddus yn ardal yr Awdurdod wedi cael effaith niweidiol ar ansawdd bywyd y rhai yn yr ardal, neu mae'n debygol y bydd gweithgareddau'n cael eu cynnal mewn man cyhoeddus yn yr ardal honno ac y byddant yn cael effaith o'r fath; ac;*
- 2) Mae effaith, neu effaith debygol, y gweithgareddau o natur barhaus, neu'n debygol o fod; ac yn gwneud neu'n debygol o wneud y gweithgareddau'n afresymol ac yn cyfiawnhau'r cyfyngiadau a osodir gan yr hysbysiad.*

Yn 2020, roedd y Cyngor yn fodlon bod yr amodau hyn yn parhau i gael eu bodloni a chymeradwywyd adnewyddu'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus am dair blynedd arall a chafodd ei ymestyn tan 19 Hydref 2023.

Er mwyn ymestyn y ddarpariaeth, mae Canllawiau Cymdeithas Llywodraeth Leol (Mai 2017) yn datgan bod yn rhaid cynnal adolygiad bob tair blynedd a phan fydd gorchymyn presennol yn parhau, **nid oes** angen ymgynghoriad llawn. Byddai angen ymgynghoriad llawn pe bai ffiniau daearyddol yr ardal ddynodedig yn cael eu newid neu pe bai gweithgareddau ychwanegol yn cael eu hychwanegu at y gwaharddiad.

Adolygiad o'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus presennol

Cynhaliwyd adolygiad o'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus hwn gan wasanaeth Diogelu'r Cyhoedd Cyngor Sir Ceredigion.

Mae'r Awdurdod wedi cysylltu â Heddlu Dyfed Powys, Comisiynydd Heddlu a Throseddu Dyfed Powys a Chyngor Cymuned y Borth a gofynnwyd i bob un ohonynt am eu barn ynghylch a yw'r gorchymyn yn dal i fod yn effeithiol ac a oes angen parhau â'r ddarpariaeth. Nid oes yr un wedi gwrthwynebu adnewyddu'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus am dair blynedd arall.

Ar adeg paratoi'r adroddiad hwn, nid oeddem wedi derbyn ymateb ffurfiol ar y cyd

gan Gyngor Cymuned y Borth, fodd bynnag, rydym yn ymwybodol nad ydynt yn dymuno gweld y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn dod i ben. Y dyddiad cau a bennwyd gan y cyngor sir ar gyfer ymatebion oedd 13 Awst. Byddai unrhyw oedi pellach yn arwain at ddirwyn y gorchymyn i ben ac ni fyddai unrhyw ataliaeth ar waith.

Yn ogystal, ers 20 Hydref 2020, mae canolfan alwadau Clic wedi derbyn 40 o gwynion ynghylch cŵn ar draethau yn groes i orchmynion gwahardd ac yn gofyn am ragor o orfodi. O'r rhain, roedd 10 yn ymwneud â'r Borth. Pe bai'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn dod i ben, rhagwelir y byddai ond yn cynyddu nifer y cwynion yn hytrach na'u lleihau, gan gynyddu'r galw ar adnoddau Diogelu'r Cyhoedd.

Fel y mae pethau ar hyn o bryd, rydym yn weddol fodlon bod dau amod y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus fel y nodir (uchod) wedi'u bodloni ac y dylid ymestyn y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus am dair blynedd arall.

Ystyriwyd yr adroddiad gan Cabinet yn ei gyfarfod ar 05/09/23 gan argymhell fod y Cyngor yn ei gymeradwyo.

Oes Asesiad Effaith Integredig wedi ei gwblhau? Os na, esboniwch pam Oes, er nad yw'n ofynnol gan mai estyniad i orchymyn sy'n bodoli eisoes yw hwn.

Crynodeb:

Hirdymor: Bydd yn ofynnol i'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus gael ei adolygu yn unol â'i weithredu bob tair blynedd i weld a oes ei angen o hyd.

Cydweithio: Cydweithio â Chyngor Cymuned y Borth a Heddlu Dyfed-Powys i barhau ag effeithiolrwydd y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus.

Cynnwys: Mae gweithgarwch gorfodi Diogelu'r Cyhoedd yn hybu cydymffurfiaeth ac yn hybu ac yn diogelu iechyd a diogelwch, a thrwy hynny yn atal niwed rhag digwydd. Mae pwyslais ar atal ac ymyrraeth yn hytrach nag ar orfodi. Mae gweithgarwch gorfodi Diogelu'r Cyhoedd yn cyfrannu at nifer o'r nodau Llesiant yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Atal: Mae'r gorchmynion presennol sy'n gwahardd cŵn ar y traeth wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Integreiddio: Bydd parhau â'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn caniatáu i fesurau gael eu cymryd i fynd i'r afael â phroblemau sy'n gysylltiedig â baw cŵn ar

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

Tudalen 96

y traeth, ac ati, lle mae'r Gorchymyn yn berthnasol.

**Argymhelliad /
Argymhellion:**

Bod y Cyngor yn awdurdodi ymestyn y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus i wahardd cŵn mewn ardal ddynodedig o draeth y Borth a'i gwneud yn ofynnol i gŵn gael eu cadw ar dennyn mewn ardal ddynodedig ar bromenâd y Borth am 3 blynedd arall o 19.10.2023 tan 18.10.2026 yn unol â Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014.

**Rheswm / Rhesymau
dros y penderfyniad:**

- Daw'r Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus cyfredol i ben ar 19 Hydref 2023.
- Mae angen hwyluso parhad mesurau trwy barhau â darpariaeth y Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus yn y Borth. Mae angen hyn er mwyn mynd i'r afael ag achosion o faw cŵn ac ymddygiad gwrthgymdeithasol cysylltiedig megis methu â chadw cŵn dan reolaeth.
- Er mwyn cydymffurfio â gofynion statudol a sicrhau bod y ddeddfwriaeth yn cael ei gorfodi'n briodol ac yn effeithiol.

Trosolwg a Chraffu:

Amherthnasol

Fframwaith Polisi:

Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027

**Amcanion Llesiant
Corfforaethol:**

Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth

**Goblygiadau Cyllid a
Chaffael:**

Mae arwyddion eisoes wedi'u gosod ond mae angen amnewid rhai ohonynt a gorfodir yn bennaf gan swyddogion awdurdodedig Cyngor Sir Ceredigion. Bydd y costau hyn yn cael eu talu o fewn y cyllidebau presennol.

**Goblygiadau
cyfreithiol:**

Dim

Goblygiadau staffio:

Dim

**Goblygiadau eiddo /
asedau:**

Dim

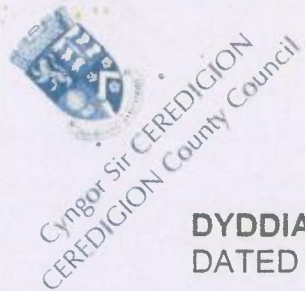
Risg(iau):

Bydd peidio â chael Gorchymyn Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus dilys yn cael effaith ar allu'r Cyngor i ddelio ag unrhyw achosion o faw cŵn/perchnogion cŵn anghyfrifol ar draeth y Borth nad ydynt yn dod o dan yr is-ddeddfau. Gall hyn gael effaith andwyol ar drigolion ac ymwelwyr y Sir ac ar enw da'r Cyngor.

Tudalen 97

Pwerau Statudol:	Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014
Papurau Cefndir:	Dim
Atodiadau:	Atodiad A- Gorchymyn Gwahardd Cŵn (Ar y Traeth, y Borth) 2008 Atodiad B- Gorchymyn Cŵn ar Dennynd (Ar y Promenâd, y Borth) 2008 Atodiad C- Is-ddeddfau a Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus y Cyngor 2017 yn ymwneud â chŵn ar draethau a phromenadau (Borth - tudalen 10) Atodiad D- Meini Prawf Traeth Baner Las y Sefydliad Addysg Amgylcheddol a Nodiadau Esboniadol (Maen Prawf 23) Atodiad E- Cymdeithas Llywodraeth Leol – Gorchymynion Diogelu Mannau Agored Cyhoeddus – Canllawiau i Gynghorau 2017 Atodiad F- Asesiad Effaith Integredig
Swyddog Arweiniol Corfforaethol:	Alun Williams, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd
Swyddog Adrodd:	Anne-Louise Davies (Rheolwr Safonau Masnach a Thrywyddedu) a Rachel J Mills (Swyddog Diogelu'r Cyhoedd)
Dyddiad:	07/09/2023

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

4012

DYDDIAD
DATED

12 Mawrth
12 March

2008
2008

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

GORCHYMYN GWAHARDD CŴN (AR Y TRAETH, BORTH) 2008
THE DOGS EXCLUSION (ON THE BEACH, BORTH) ORDER 2008

Miss C N Jones
Cyfarwyddwr Cynorthwyol y Gwasanaethau Cyfreithiol
Assistant Director of Legal Services
Cyngor Sir Ceredigion County Council
Penmorfa
ABERAERON
Ceredigion

DEDDF CYMDOGAETHAU GLÂN A'R AMGYLCHEDD 2005
THE CLEAN NEIGHBOURHOODS AND ENVIRONMENT ACT 2005

RHEOLIADAU GORCHMYNION RHEOLI CŴN (DARPARIAETHAU AMRYWIOL) (CYMRU) 2007 (OS 2007/702) (W.59)
THE DOG CONTROL ORDERS (MISCELLANEOUS PROVISIONS) (WALES) REGULATIONS 2007 (SI 2007/702) (W.59)

Mae CYNGOR SIR CEREDIGION drwy hyn yn gwneud y Gorchymyn a ganlyn:
CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL hereby makes the following Order:

GORCHYMYN GWAHARDD CŴN (AR Y TRAETH, BORTH) 2008
THE DOGS EXCLUSION (ON THE BEACH, BORTH) ORDER 2008

Daw'r Gorchymyn hwn i rym ar y diwrnod 1^{af} o Ebrill 2008.
This Order comes into force on the 1st day of April 2008.

Mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys i'r tir a bennir yn yr Atodlen amgaeedig.
This Order applies to the land specified in the Schedule attached.

Y TRAMGWYDD
OFFENCE

- (1) Bydd person sydd â chyfrifoldeb dros gi yn euog o dramgwydd, yn ystod y cyfnod a bennir yn Atodlen 2, os bydd y person hwnnw yn mynd â'r ci ar unrhyw dir y mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys iddo, neu yn caniatáu iddo fynd arno neu aros arno oni bai:-
- (a) bod gan y person hwnnw esgus rhesymol dros wneud hynny; neu
 - (b) bod perchennog y tir, meddiannydd y tir neu berson neu awdurdod arall sydd â rheolaeth dros y tir, wedi cydsynio (yn gyffredinol neu yn benodol) i'r person hwnnw wneud hynny.
- (1) A person in charge of a dog shall be guilty of an offence if, during the period specified in Schedule 2, that person takes the dog onto, or permits the dog to enter or to remain on, any land to which this Order applies unless:-

- (a) that person has a reasonable excuse for doing so; or
 - (b) the owner, occupier or other person or authority having control of the land has consented (generally or specifically) to that person doing so
- (2) **Nid oes dim yn yr erthygl hon yn gymwys i berson:-**
- (a) sydd wedi'i gofrestru fel person dall mewn gofrestr a luniwyd o dan adran 29 o'r Ddeddf Cymorth Gwladol 1948; neu
 - (b) sydd yn fyddar, mewn perthynas â chi wedi'i hyfforddi gan Hearing Dogs for Deaf People (elusen gofrestedig rhif 293358) ac y mae'r person hwnnw yn dibynnu arno am gymorth; neu
 - (c) sydd ag anabledd sy'n effeithio ar symudedd, ei ddeheurwydd llaw, ei gydlynedd corfforol, neu ei allu i godi, i gario neu i symud teclynnau beunyddiol, mewn perthynas â chi wedi ei hyfforddi gan elusen ragnodedig ac y mae'r person hwnnw yn dibynnu arno am gymorth.
- (2) Nothing in this article applies to a person who:-
- (a) is registered as a blind person in a register compiled under section 29 of the National Assistance Act 1948; or
 - (b) is deaf, in respect of a dog trained by Hearing Dogs for Deaf People (registered charity number 293358) and upon which that person relies for assistance; or
 - (c) has a disability which affects that person's mobility, manual dexterity, physical co-ordination or ability to lift, carry or otherwise move everyday objects, in respect of a dog trained by a prescribed charity and upon which that person relies for assistance
- (3) **At ddibenion yr erthygl hon:-**
- (a) cymerir bod person y mae ci fel rheol yn ei feddiant â chyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar unrhyw adeg onid oes rhyw berson arall â chyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar yr adeg honno;
a
 - (b) mae pob un o'r canlynol yn "elusen a ragnodwyd":-
 - (i) Dogs for the Disabled (elusen gofrestedig rhif 700454);
 - (ii) Support Dogs (elusen gofrestedig rhif 1088281);
 - (iii) Canine Partners for Independence (elusen gofrestedig rhif 803680)
- (3) For the purposes of this article:-
- (a) a person who habitually has a dog in their possession is taken to be in charge of the dog at any time unless at that time some other person is in charge of the dog; and
 - (b) each of the following is a "prescribed charity":-
 - (i) Dogs for the Disabled (registered charity number 700454);
 - (ii) Support Dogs (registered charity number 1088281);
 - (iii) Canine Partners for Independence (registered charity number 803680)

Y GOSB
PENALTY

Bydd person sy'n euog o dramgwydd on dan erthygl 3 yn agored, o'i gollfarnu'n ddiannod, i ddirwy heb fod yn uwch na lefel 3 ar y raddfa safonol.

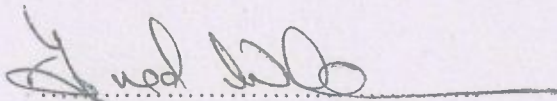
A person who is guilty of an offence under article 3 is liable on summary conviction to a fine not exceeding level 3 on the standard scale.

Dyddiedig y 12^{fed} o Fawrth 2008
Dated this 12th day of March 2008.

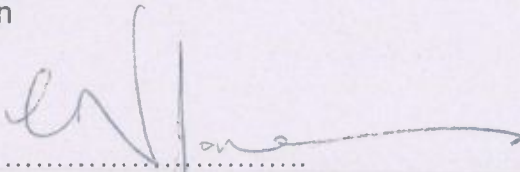
Gosodwyd Sêl Gyffredin CYNGOR SIR CEREDIGION yma ym mhresenoldeb:-

The Common Seal of CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL was affixed hereto in the presence of:-

4 0 1 2

Cadeirydd
Chairman

Cyfarwyddwr Cynorthwyol y Gwasanaethau Cyfreithiol
Assistant Director of Legal Services

LOWER BORTH BEACH (4)

DOG BAN AREA

PROPOSED DOG BAN AREA

DOGS ON LEAD AREA

PROPOSED DOGS ON LEADS AREA

Scale 1: 3000

MEAN HIGH WATER

MEAN LOW WATER

B4321

UPPER BORTH

BORTH

Surgery

Pharmacy

Cemetery Park

Cemetery Park

Styrene

Walter's Corner

This map is reproduced from Ordnance Survey maps and is published by permission of the Controller of Her Majesty's Stationery Office. Copyright © Crown Copyright. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without the prior written permission of the Controller of Her Majesty's Stationery Office. Ordnance Survey, 1995. 1:250,000.

ATODLEN 1
SCHEDULE 1

DISGRIFIAD O'R TIR Y MAE'R GORCHYMYN YN BERTHNASOL IDDO
DESCRIPTION OF LAND TO WHICH THE ORDER APPLIES

Mae ardal y traeth yn Borth o'r slipwê ger Gorsaf y Bad Achub i'r Clogwynni ar ochr ddeheuol y traeth, hyd at bwynt gyferbyn â'r anheddau a elwir yn Redroofs.

The Beach area in Borth from the slipway at the Lifeboat Station to the Cliffs at the south end of the beach, to a point opposite premises known as Redroofs.

ATODLEN 2
SCHEDULE 2

CYFNOD Y MAE'R DROSEDD YN BERTHNASOL IDDO
PERIOD DURING WHICH THE OFFENCE IS TO APPLY

Rhwng 1 Mai a 30 Medi gan gynnwys y dyddiadau hynny yn ystod unrhyw flwyddyn.

Between 1 May and 30 September inclusive in any year.

4 0 1 3

DYDDIAD
DATED

12 Mawrth
12 March

2008
2008

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

GORCHYMYN GWAHARDD CŴN (AR Y PROMENÂD, BORTH) 2008
THE DOGS ON LEADS (ON THE PROMENADE, BORTH) ORDER 2008

Miss C N Jones
Cyfarwyddwr Cynorthwyol y Gwasanaethau Cyfreithiol
Assistant Director of Legal Services
Cyngor Sir Ceredigion County Council
Penmorfa
ABERAERON
Ceredigion

YD F CYMDOGAETHAU GLÂN A'R AMGYLCHEDD 2005
THE CLEAN NEIGHBOURHOODS AND ENVIRONMENT ACT 2005

RHEOLIADAU GORCHMYNION RHEOLI CŴN (DARPARIAETHAU AMRYWIOL) (CYMRU) 2007 (OS2007/702) (W.59)
THE DOG CONTROL ORDERS (MISCELLANEOUS PROVISIONS) (WALES) REGULATIONS 2007 (SI 2007/702) (W.59)

Mae CYNGOR SIR CEREDIGION drwy hyn yn gwneud y Gorchymyn a ganlyn:
CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL hereby makes the following Order:

GORCHYMYN CŴN AR DENNYN (AR Y PROMENÂD, BORTH) 2008
THE DOGS ON LEADS (ON THE PROMENADE, BORTH) ORDER 2008

Daw'r Gorchymyn hwn i rym ar y diwrnod 1^{af} o Ebrill 2008.
This Order comes into force on the 1st day of April 2008.

Mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys i'r tir a bennir yn yr Atodlen amgaaedig.
This Order applies to the land specified in the Schedule attached.

Y TRAMGWYDD
OFFENCE

- (1) Bydd person sydd â chyfrifoldeb dros gi yn euog o dramgwydd, yn ystod y cyfnod a bennir yn Atodlen 2, ar unrhyw dir y mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys iddo, os na fydd y person hwnnw yn cadw'r ci ar dennyn, oni bai:-
- (a) bod gan y person hwnnw esgus rhesymol dros fethu â gwneud hynny; neu
 - (b) bod perchennog y tir, meddiannydd y tir neu berson neu awdurdod arall sydd â rheolaeth dros y tir wedi cydsynio (yn gyffredinol neu'n benodol) i'r person hwnnw fethu â gwneud hynny.
- (1) A person in charge of a dog shall be guilty of an offence if, during the periods specified in Schedule 2, on any land to which this Order applies that person does not keep the dog on a lead, unless:-

- (a) that person has a reasonable excuse for failing to do so; or
 - (b) the owner, occupier or other person or authority having control of the land has consented (generally or specifically) to that person failing to do so
- (2) **At ddibenion yr erthygl hon cymerir bod person y mae ci fel rheol yn ei feddiant â chyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar unrhyw adeg onid oes rhyw berson arall â chyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar yr adeg honno.**
- (2) For the purposes of this article a person who habitually has a dog in their possession is taken to be in charge of the dog at any time unless at that time some other person is in charge of the dog.

Y GOSB
PENALTY

Bydd person sy'n euog o dramgwydd o dan erthygl 3 yn agored, o'i gollfarnu'n ddiannod, i ddirwy nad yw'n uwch na lefel 3 ar y raddfa safonol.
A person who is guilty of an offence under article 3 is liable on summary conviction to a fine not exceeding level 3 on the standard scale.

Dyddiedig y 12^{fed} o Fawrth 2008
Dated this 12th day of March 2008.

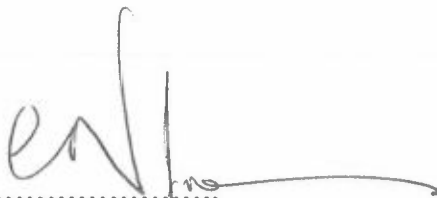
Gosodwyd Sêl Gyffredin CYNGOR SIR CEREDIGION yma ym mhresenoldeb:-

The Common Seal of CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL was affixed hereto in the presence of:-

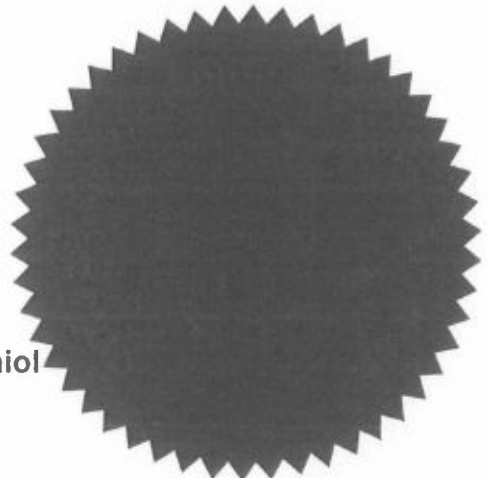
4 0 1 3

Cadeirydd
Chairman

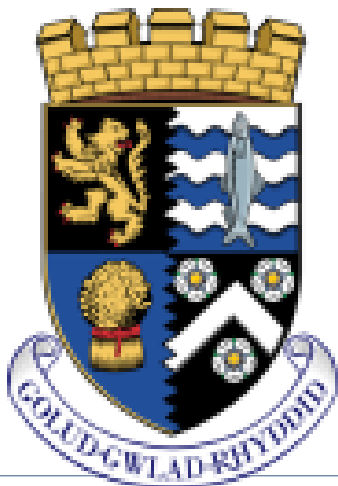

Cyfarwyddwr Cynorthwyl y Gwasanaethau Cyfreithiol
Assistant Director of Legal Services

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

**Is-ddeddfau a Gorchmynion
Gwarchod Gwagleoedd
Cyhoeddus (PSPO)
yn ymwneud â chŵn ar
draethau a phromenadau**

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

IS-DDEDDFAU AR GYFER TRAETHAU A PHROMENADAU

Is-ddeddfau a wnaed gan Gyngor Sir Ceredigion yn unol ag Adrannau 82 ac 83 Deddf Diwygio Deddfau Iechyd y Cyhoedd 1907 ac Adran 235 Deddf Llywodraeth Leol 1972 ar gyfer glan y môr a'r promenadau.

LLEOLIADAU

1. (1) Mae Is-ddeddfau 3 a 4 yn berthnasol i bob traeth sy'n rhan o'r glan môr a ddisgrifir yn Atodlen 1 ac a elwir yma wedi hyn "*y Traeth*" ac i unrhyw riu neu risiau sy'n arwain at unrhyw un o'r traethau hynny.

(2) Mae Is-ddeddf 5 yn berthnasol i bob un o'r promenadau a ddisgrifir yn Atodlen 2 ac a elwir yma wedi hyn "*y Promenâd*".

(3) Rhoddir gwybod am effaith yr Is-ddeddfau hyn drwy osod arwyddion mewn lleoedd amlwg ar y ffordd i'r Traeth a'r Promenâd.

DEHONGLIAD

2. Yn yr Is-ddeddfau hyn:

(1) Mae "*y Cyngor*" yn golygu Cyngor Sir Ceredigion.

(2) At ddibenion yr Is-ddeddfau hyn bernir mai ceidwad y ci sydd â gofal amdano oni bai bod y ci wedi ei roi yng ngofal rhywyn arall pan ddaeth ar y traeth neu pan oedd yno.

(3) Ym mharagraff (2) uchod bydd "*y Ceidwad*" yn cynnwys perchennog y ci neu unrhyw un sydd ag ef yn ei feddiant yn rheolaidd.

CŴN AR Y TRAETH

3. Rhwng 1 Mai a 30 Medi gan gynnwys y dyddiadau hynny bob blwyddyn, bydd unrhyw un (ac eithrio person sydd wedi ei gofrestru'n ddall) sydd â chi yn ei ofal ac heb esgus digonol yn caniatáu i'r ci hwnnw fynd ar y Traeth neu aros yno, yn euog o drosedd.

4. Caiff Swyddog y Cyngor neu unrhyw gwnstabl orfodi person â chi yn ei ofal sydd wedi mynd ar y Traeth fynd â'r ci o'r Traeth.

CWN AR DENNYN

5. Rhwng 1 Mai a 30 Medi gan gynnwys y dyddiau hynny bob blwyddyn bydd unrhyw un â chi yn ei ofal ac sydd, heb esgus digonol, yn caniatáu i'r ci fynd ar y Promenâd neu aros yno, heb fod ar dennyn a heb ei rwystro rhag ymddwyn mewn modd a fyddai'n sail resymol dros annifyrrwch, yn euog o drosedd.

COSB

6. Bydd unrhyw un a fydd yn troseddu yn erbyn Is-ddeddfau 3 neu 5 yn agored, ar gollfarn ddiannod, i ddirwy heb fod yn fwy na Lefel 2 ar y raddfa safonol.

CADW HAWLIAU'R GORON A HAWLIAU ERAILL

7. Ni fydd dim yn yr Is-ddeddfau uchod yn cael ei ystyried neu ei weithredu yn hawl gan, neu ar ran, y Goron fel perchennog unrhyw ran o'r blaendraeth a gwely'r môr dan farc y llanw uchel, ar unrhyw ystad neu fudd mewn, neu hawl dros y cyfryw ran o'r blaendraeth a gwely'r môr ac ni chaiff dim yn y darpariaethau uchod neu a wneir drwy ddarpariaethau'r Is-ddeddfau uchod mewn unrhyw fodd ragfarnu neu andwyo hawliau a buddiannau'r Goron yn y cyfryw flaendraeth a gwely'r môr neu rwystro

gweithredu unrhyw hawl gyhoeddus neu ragfarn neu andwyo unrhyw hawl, pŵer neu fraint ymarferadwy yn gyfreithiol gan unrhyw un dros ac mewn perthynas â'r blaendraeth a gwely'r môr.

ATODLEN 1

“Y ci sy'n cael ei wahardd o'r traeth” y cyfeirir ato yn is-ddeddfau 3 a 4 yw'r ardal â llinellau glas ar y cynllun sydd ynghlwm wrth yr is-ddeddfau hyn.

ATODLEN 2

“Y promenadau” y cyfeirir atynt yn is-ddeddf 5 yw'r ardal sydd wedi'i lliwio'n felyn ar y cynllun sydd ynghlwm wrth yr is-ddeddfau hyn.

PSPO AR GYFER TRAETHAU A PHROMENADAU

Yn dilyn cyflwyno Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014, cyflwynwyd Gorchymyn Gwarchod Gwagleoedd Cyhoeddus (PSPO) gan alluogi awdurdodau lleol i barhau i weithredu unrhyw gyfyngiadau a oedd mewn grym dan y Gorchymynion Rheoli Cŵn blaenorol.

Nod PSPO yw cadw traethau'n fwy diogel a glân drwy wahardd cŵn ar y traeth a mynd i'r afael hefyd â phroblem cŵn sydd allan o reolaeth ac sy'n cael rhedeg yn rhydd heb dennyn ar y promenâd.

GORCHYMYN HYSBYSU

Mae Cyngor Sir Ceredigion drwy hyn yn gwneud y Gorchymynion a ganlyn:

- GORCHYMYN GWAHARDD CŴN (AR Y TRAETH, BORTH) 2008
- GORCHYMYN CŴN AR DENNYN (AR Y PROMENÂD, BORTH) 2008

Daw'r Gorchymyn hwn i rym ar y diwrnod 1^{af} o Ebrill 2008. Mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys i'r tir a bennir yn Atodlen 1 isod.

TROSEDD

1. Bydd person â chyfrifoldeb am gi yn euog o drosedd os bydd y person hwnnw, rhwng 1 Mai a 30 Medi gan gynnwys y dyddiadau hynny bob blwyddyn, yn mynd â'r ci ar unrhyw dir y mae'r Gorchymyn hwn yn gymwys iddo, neu yn caniatáu iddo fynd arno neu aros arno, ac nad yw'n cadw'r ci ar dennyn, oni bai :

- (a) bod gan y person hwnnw esgus rhesymol dros wneud hynny; neu
- (b) bod perchennog y tir, meddiannydd y tir neu berson neu awdurdod arall â rheolaeth dros y tir, wedi cydsynio (yn gyffredinol neu yn benodol) i'r person hwnnw wneud hynny.

2. Nid oes dim yn yr erthygl hon yn gymwys i berson:

- (a) sydd wedi'i gofrestru'n berson dall mewn cofrestr a luniwyd yn unol ag Adran 29 Deddf Cymorth Gwladol 1948;
- (b) sydd yn fyddar, mewn perthynas â chi wedi'i hyfforddi gan Hearing Dogs for Deaf People (elusen gofrestedig rhif 293358) ac y mae'r person hwnnw yn dibynnu arno am gymorth;
- (c) sydd ag anabledd sy'n effeithio ar symudedd y person hwnnw, ei ddehurwydd llaw, ei gydlynedd corfforol neu ei allu i godi, cario neu symud gwrthrychau bob dydd, mewn perthynas â chi wedi ei hyfforddi gan elusen ragnodedig ac y mae'r person hwnnw yn dibynnu arno am gymorth.

3. At ddibenion yr erthygl hon:

(a) cymerir bod gan berson y mae ci yn ei feddiant bob amser gyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar unrhyw adeg oni bai bod gan berson arall gyfrifoldeb dros y ci hwnnw ar yr adeg honno; a

(b) mae pob un o'r canlynol yn "elusen a ragnodwyd":

- Dogs for the Disabled (elusen gofrestrdig rhif 700454)
- Support Dogs (elusen gofrestrdig rhif 1088281)
- Canine Partners for Independence (elusen gofrestrdig rhif 803680)

COSB

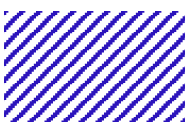
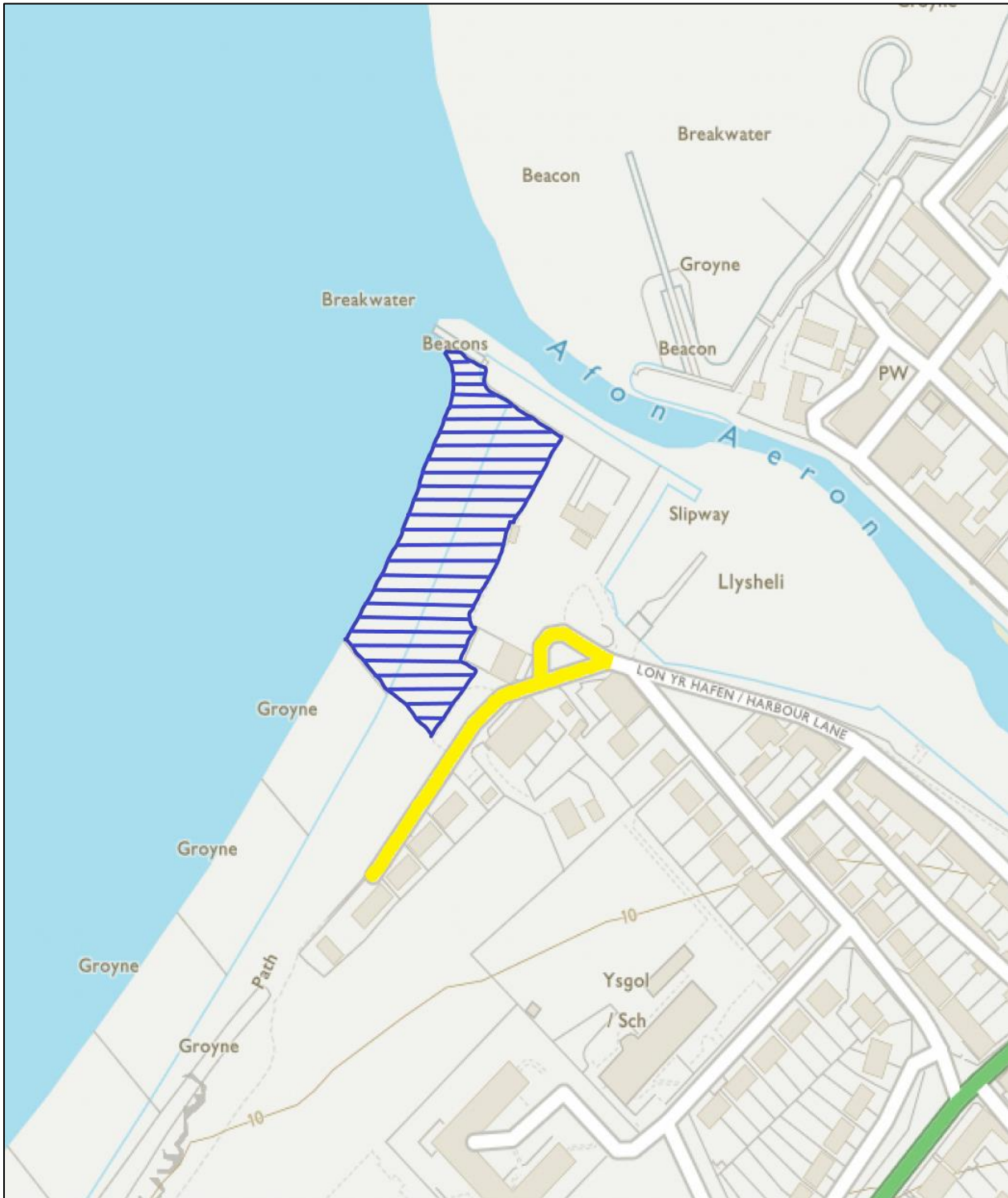
Bydd person sy'n euog o drosedd yn unol ag erthygl 3 yn agored, o'i gollfarnu'n ddiannod, i ddirwy heb fod yn uwch na lefel 3 ar y raddfa safonol.

ATODLEN 1

"Y ci sy'n cael ei wahardd o'r traeth" y cyfeirir ato yn y GORCHYMYN GWAHARDD CŴN (AR Y TRAETH, BORTH) 2008 yw'r ardal â llinellau du ar y cynllun sydd ynghlwm wrth y ddogfen hon.

"Y promenadau" y cyfeirir ato yn y GORCHYMYN CŴN AR DENNYN (AR Y PROMENÂD, BORTH) 2008 yw'r ardal sydd wedi'i lliwio'n goch ar y cynllun sydd ynghlwm wrth y ddogfen hon.

ABERAERON- TRAETH Y DE

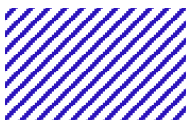
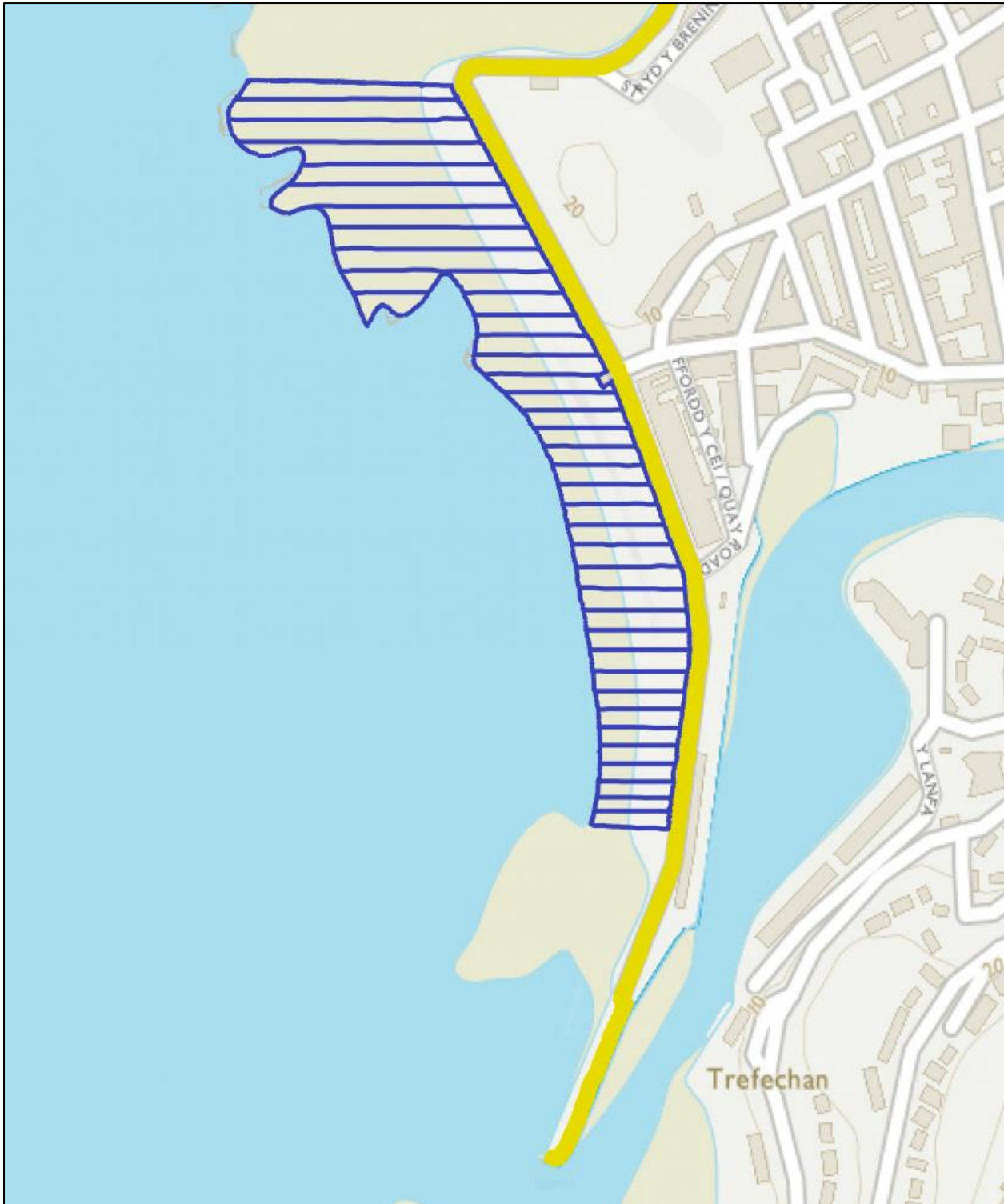

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

ABERYSTWYTH- TRAETH Y DE

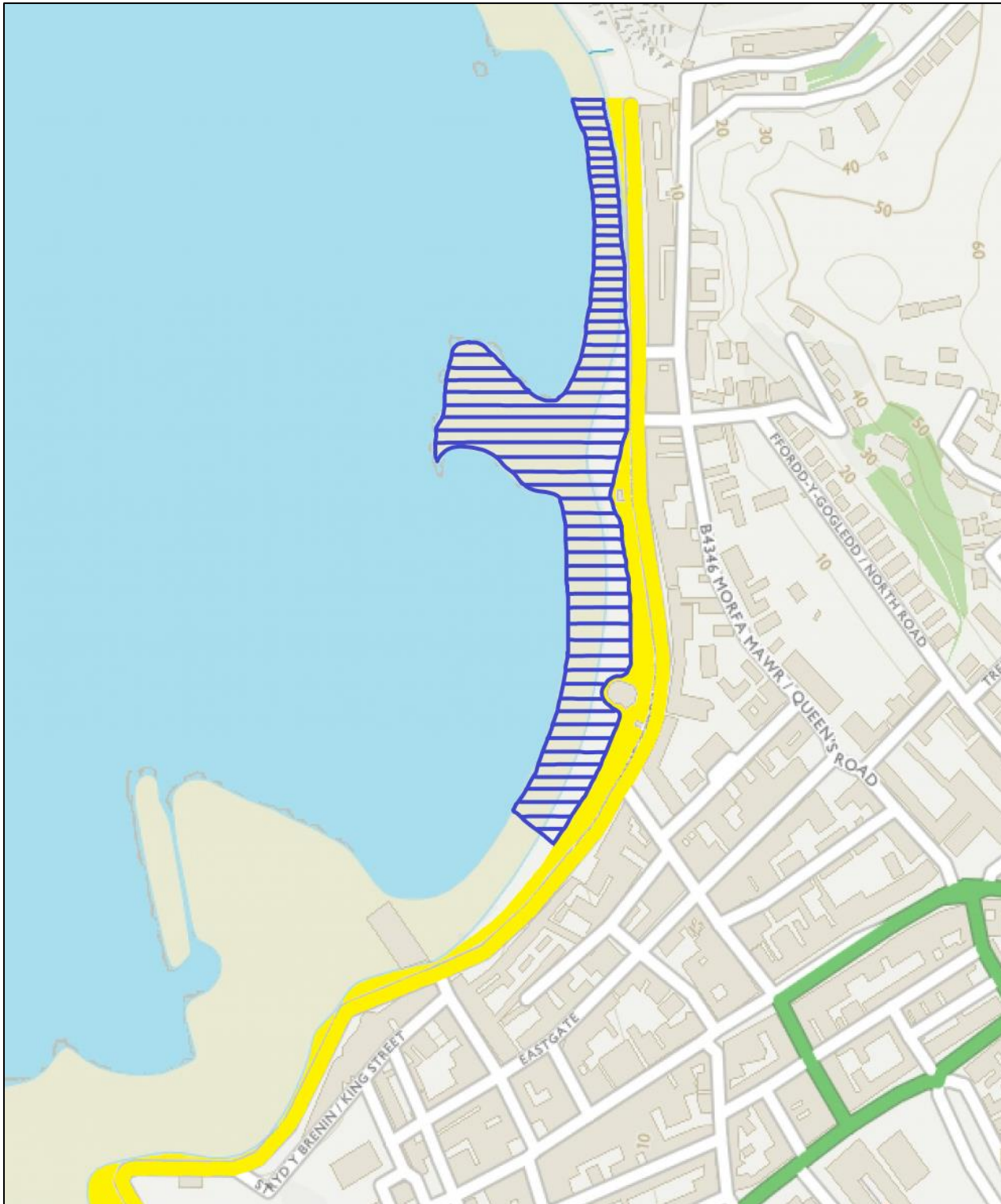

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

ABERYSTWYTH- TRAETH Y GOGLEDD

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

ABERPORTH- TRAETH DOLWEN

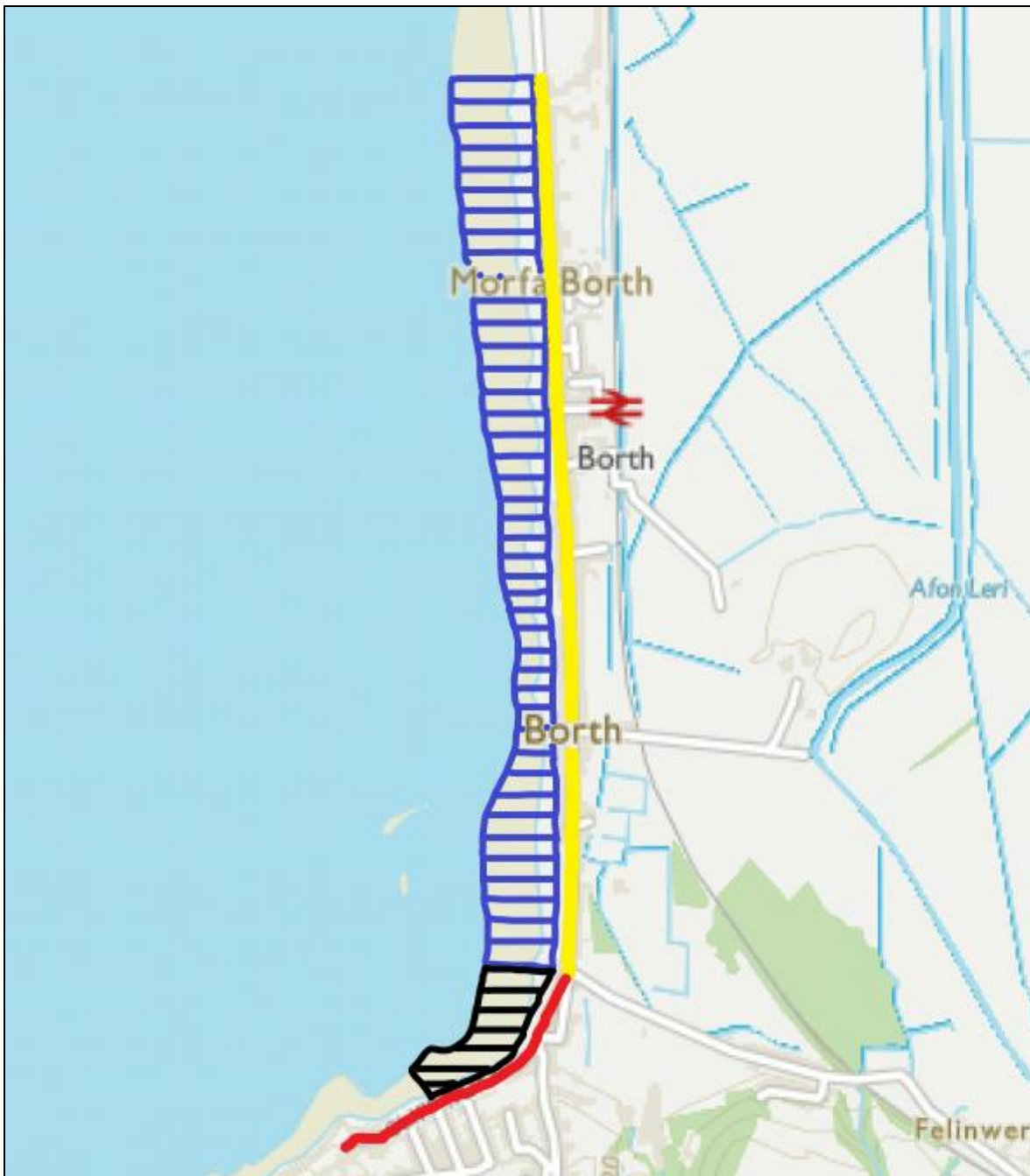

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

BORTH

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal PSPO gwahardd cŵn
rhwng 1 Mai a 30 Medi

Ardal PSPO cŵn ar dennyn
rhwng 1 Mai a 30 Medi

CLARACH

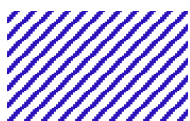
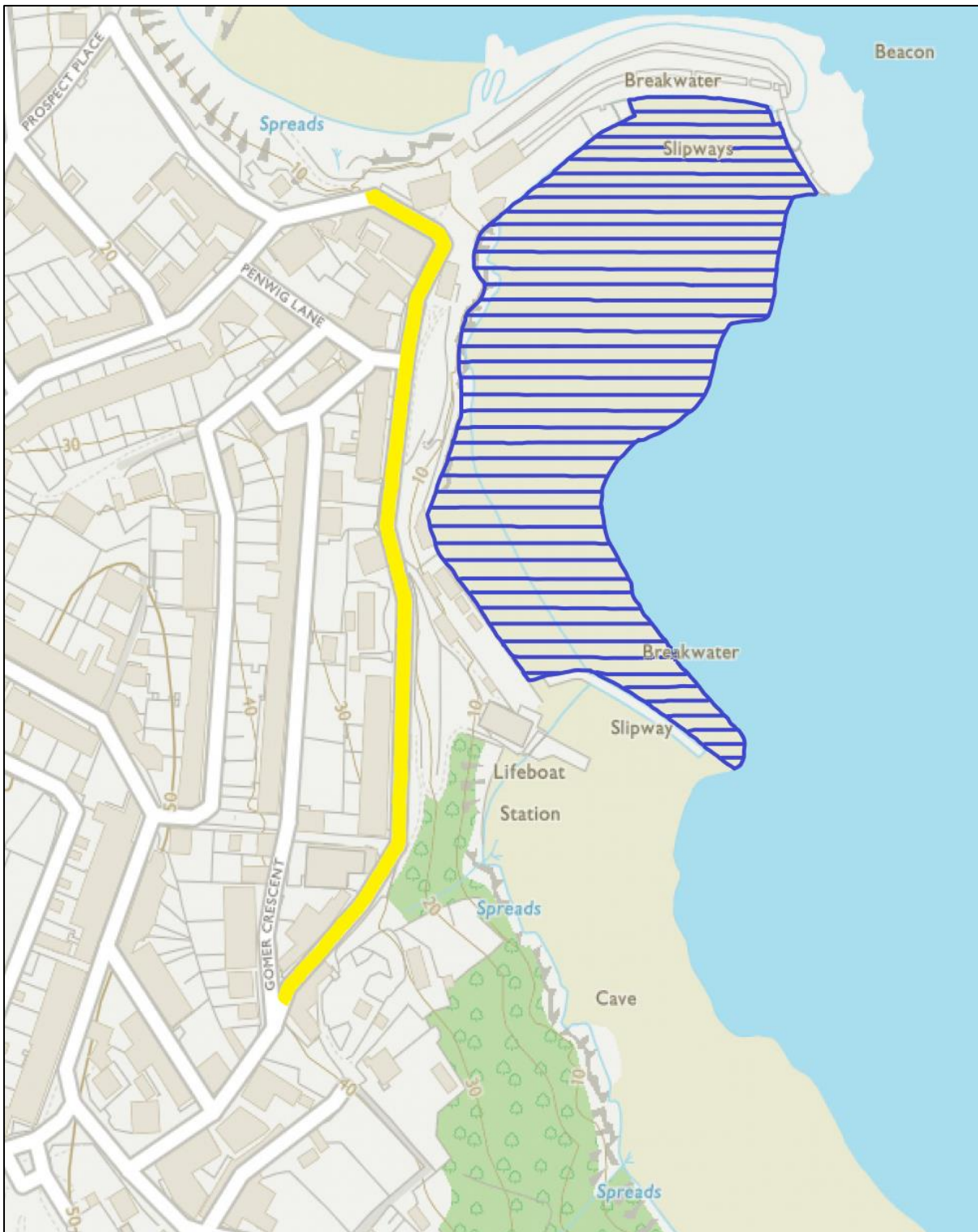

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

CEI NEWYDD

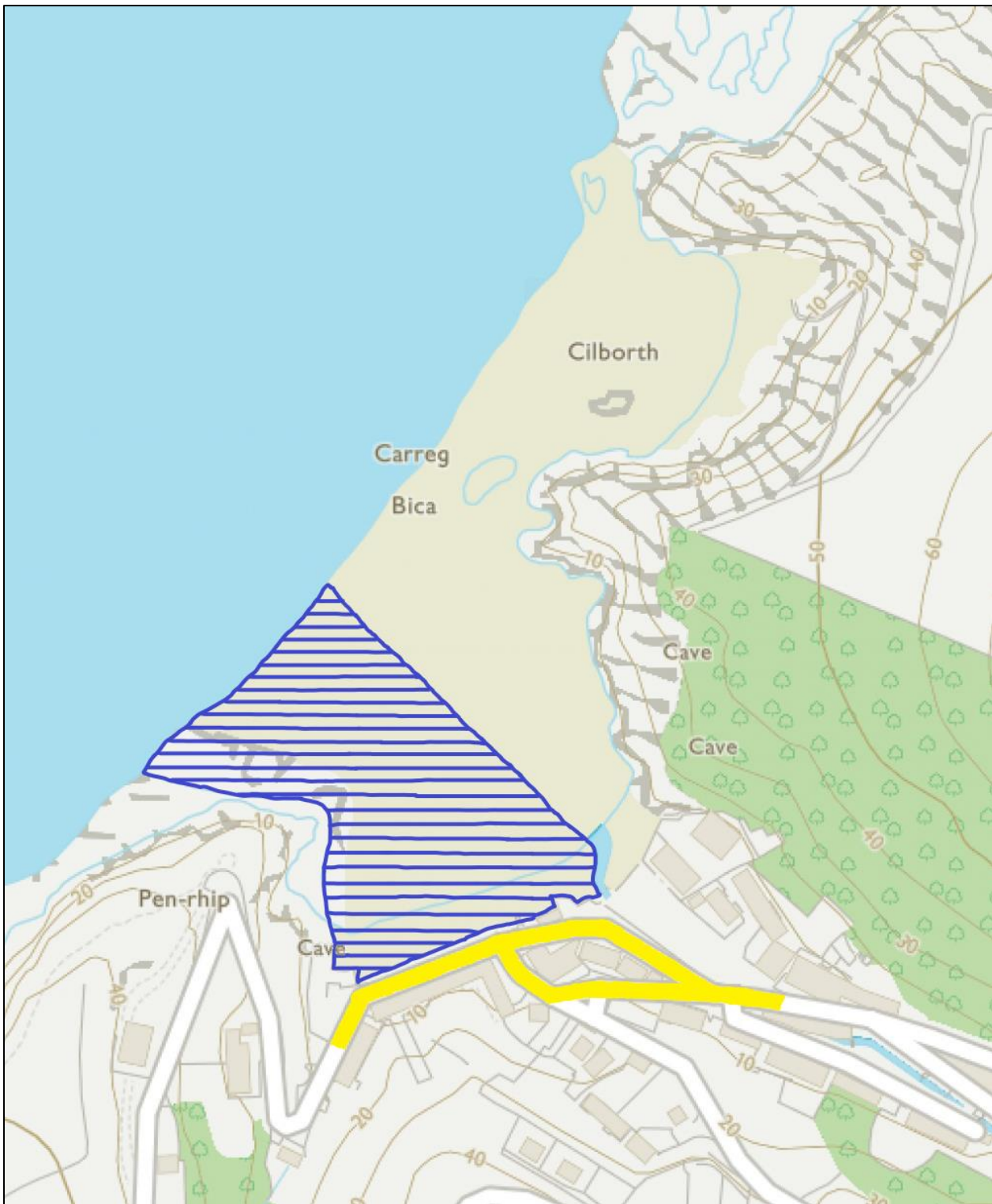

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

LLANGRANNOG

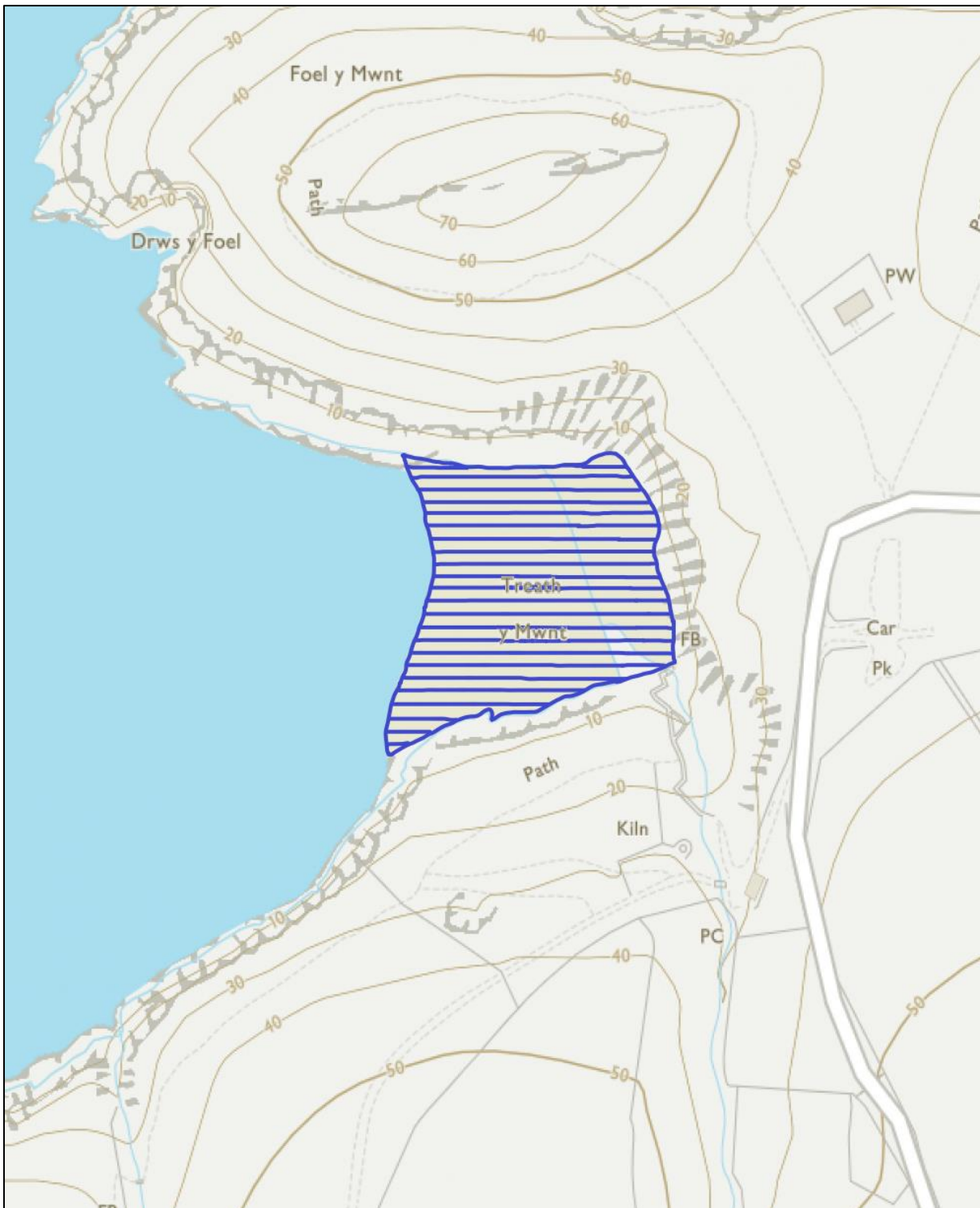

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

MWNT

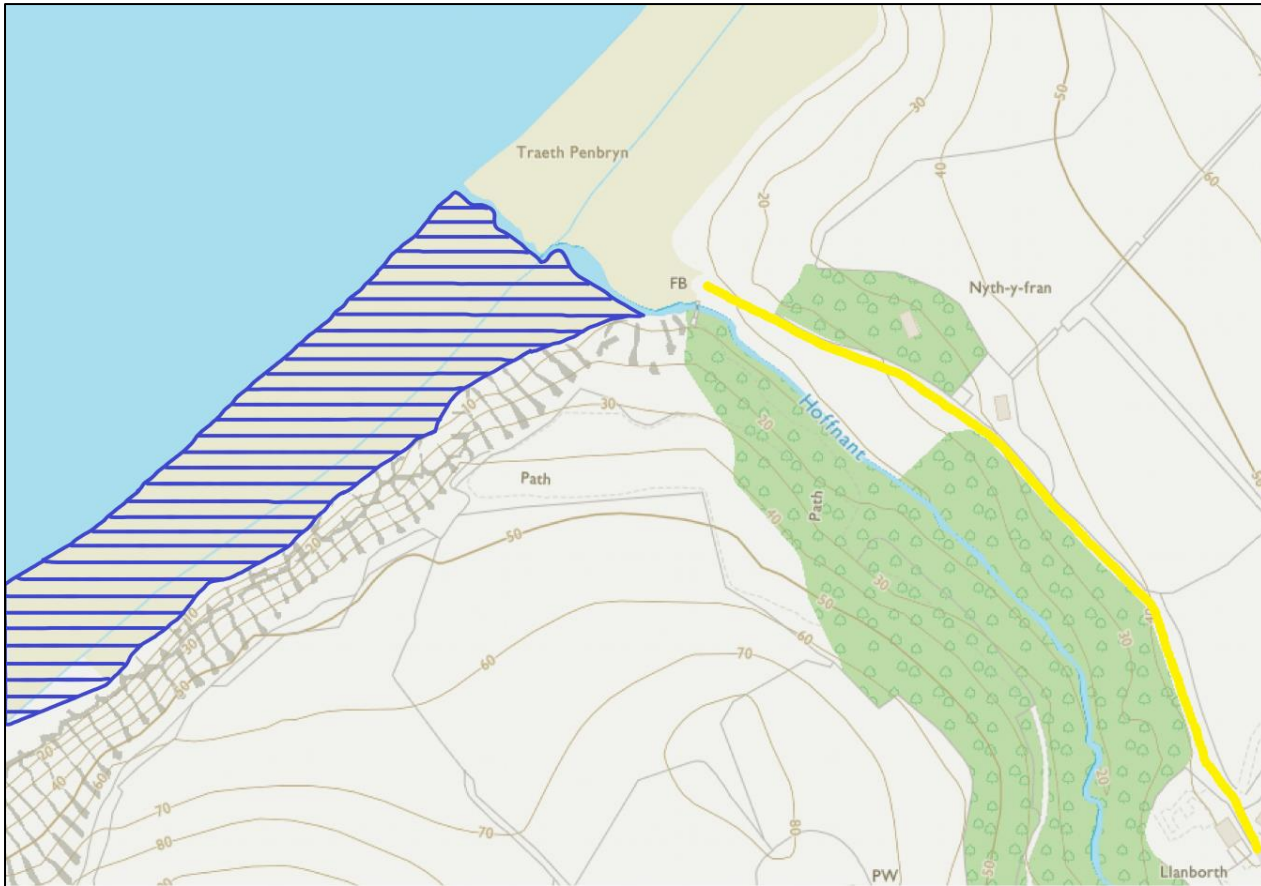

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

PENBRYN

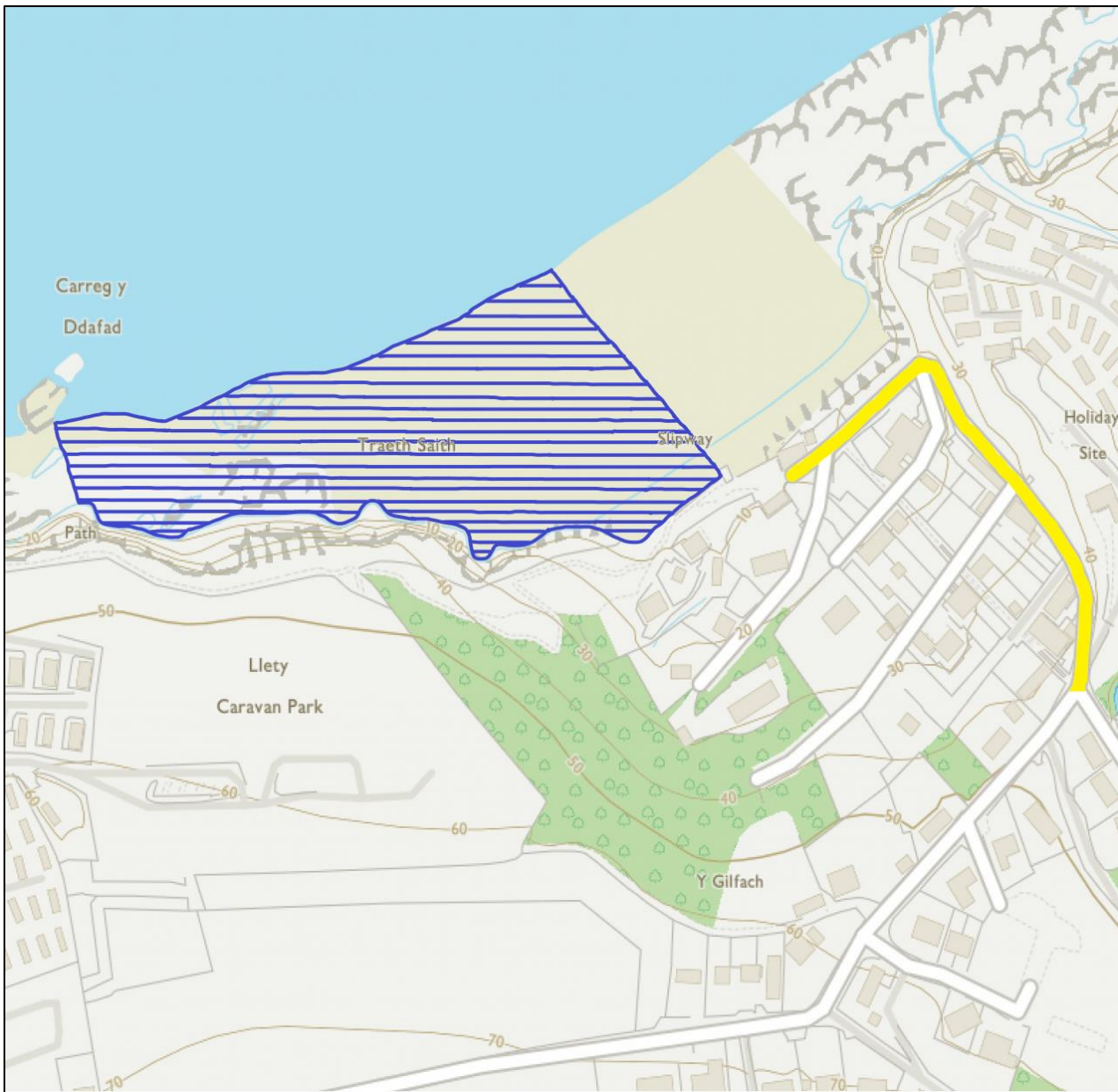

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

TRESAITH

Ardal gwahardd cŵn rhwng 1
Mai a 30 Medi

Ardal cŵn ar dennyn rhwng 1
Mai a 30 Medi

BLUE FLAG BEACH CRITERIA AND EXPLANATORY NOTES 2021

INTRODUCTION

The Blue Flag Programme for beaches, marinas and tourism boats is run by the international, non-governmental, non-profit organisation FEE (the Foundation for Environmental Education). The Blue Flag Programme started in France in 1985. It has been implemented in Europe since 1987 and in areas outside of Europe since 2001 when South Africa joined. Today, Blue Flag has become a truly global Programme, with an ever-increasing number of countries participating in it.

The Blue Flag Programme promotes sustainable development in freshwater and marine areas. It challenges local authorities and beach operators to achieve high standards in the four categories of water quality, environmental management, environmental education and safety. Over the years, the Blue Flag has become a highly respected and recognised award working to bring together the tourism and environmental sectors at local, regional and national levels.

The explanatory notes given in this document make up the common and shared understanding of the Blue Flag beach criteria and the requirements for the implementation thereof. The explanatory notes provide details on the assessment and management of compliance with the Blue Flag beach criteria.

The criteria are categorised as either imperative or guideline. Most beach criteria are imperative, i.e. the beach must comply with them in order to be awarded Blue Flag accreditation. If they are guideline criteria, it is preferable that they are complied with, but not mandatory.

It must be emphasised that the Blue Flag beach international criteria in this document are the minimum criteria. A National Operator can choose to have stricter criteria to what is outlined here, as long as they are in the same line of philosophy as the Blue Flag international criteria. These more stringent criteria must be approved by the National Jury and communicated to the International Jury. Moreover, the beach administrator must be informed about the stricter criteria before the beginning of the following Blue Flag season.

These beach criteria and explanatory notes are to be used by all Blue Flag applicants in order to understand the requirements that must be met before a beach can receive Blue Flag accreditation. For guidance purposes, this document should also prove valuable for the management of those beaches already accredited with Blue Flag status. The beach criteria and explanatory notes also serve as a guide for the National, Regional and International Blue Flag Juries when making decisions about a Blue Flag beach candidate.

Tudalen 126

During the Blue Flag season, the flag must fly at the beach. The flag is both a symbol that the beach participates in the Programme but also an indication of compliance with the criteria. The flag may either be flown 24 hours a day during the Blue Flag season or only during the hours when the beach meets all the Blue Flag criteria. In the case of the former, there must be adequate signage indicating the time when services (e.g. life-saving), and facilities (e.g. toilets) are in operation.

If a beach that has Blue Flag accreditation does not comply with the Blue Flag criteria, the flag may be permanently or temporarily withdrawn from the beach. There are several degrees of non-compliance:

1. A **minor non-compliance** occurs when there is a problem with only one imperative criterion, which is of little or no consequence to visitor health and safety and the beach environment.

Should the non-compliance be to the detriment of visitor health and safety or the beach environment, it must be treated as major non-compliance.

When minor non-compliance occurs and can be immediately rectified, the flag is not withdrawn, and the non-compliance is only registered in the control visit report. If, however, a minor non-compliance cannot be rectified immediately, the beach is given ten days in which to comply fully with all criteria. The flag is withdrawn until all problems are rectified, and this is noted on the Blue Flag national and international websites.

2. **Multiple non-compliance** relates to non-compliance with two to three imperative criteria which are of little or no consequence to visitor health and safety and the beach environment.

Should any of the non-compliance be to the detriment of visitor health and safety or the beach environment, it/they must be treated as major non-compliance.

When multiple non-compliances occur, the beach is given ten days in which to comply fully with all criteria, the flag is withdrawn until all the problems are rectified, and the national and international websites are updated accordingly.

3. **Major non-compliance** occurs when the beach does not comply with one or several criteria, with a consequence for the health and safety of the beach user or to the environment, as well as the general perception of the beach and therefore the Programme.

When detecting a major non-compliance, the flag is withdrawn immediately and for the rest of the season. The beach information board must clearly indicate that the Blue Flag award has been withdrawn. The national and international websites are updated accordingly.

In all cases of non-compliance, the National Operator must immediately inform the local authority/beach operator about the observed areas of non-compliance. Information about the reason for a withdrawal of the flag must be posted clearly at the beach. The local authority/beach operator must inform the National Operator of re-compliance with the criteria and present the appropriate documentation needed. The flag can then be raised at the beach again. The National Operator should also consider a follow-up control visit to check that the beach does comply. In the event that the local authority/beach operator does not ensure and document re-compliance with the criteria within ten days, the National Operator must ensure that the Blue Flag is withdrawn for the rest of the season at the beach.

Tudalen 127

In the event that conditions on the beach change and the Blue Flag has to be temporarily withdrawn, e.g. when climatic events cause damage to the beach or an emergency arises, the beach management must inform the National Operator that the Blue Flag has been temporarily withdrawn and the national and international websites must be updated accordingly.

Apart from updating the national and international Blue Flag websites of the status of the beach, the National Operator must inform the Blue Flag International Head Office about the non-compliance. If the non-compliance is noted by an international controller, the National Operator has to give feedback to the Blue Flag International Head Office within 30 days.

The applicant for Blue Flag accreditation is the authority charged with responsibility for the beach. This may be a local municipality, private hotel, national park, or private beach operator. A beach may be eligible for Blue Flag accreditation if it is legally designated as a bathing area and it has the necessary facilities and services to comply with the Blue Flag criteria.

A beach must be accessible to all (regardless of age, gender, political views, religion) in order to be eligible for Blue Flag accreditation. It is preferable that beach users be granted free access to a Blue Flag beach, i.e. to use the beach and its facilities without paying a fee. Blue Flag, however, recognises that at some beaches, e.g. private beaches, members of the public are charged a small, reasonable fee to access the beach. Other payments may be levied for services in the area, e.g. for parking or hiring of equipment, but have to stay within the reasonable limits. If a beach wishes to have an entry fee higher than 30 US dollars, it must apply for a dispensation case to the International Jury.

FEE, and the National Operator in a country, reserve the right to refuse or withdraw Blue Flag accreditation from any beach where the local authority/beach operator is responsible for violations of national environmental regulations or otherwise acts in discord with the objectives and spirit of the Blue Flag Programme. Blue Flag beaches are subject to announced and unannounced control visits by the National Operator and FEE International.

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND INFORMATION

Each beach must provide at least five environmental education activities to the public, preferably during its Blue Flag season. It is possible for beaches managed by the same municipality to provide the same five environmental education activities.

Each beach must have at least one Blue Flag information board in place, containing all the information required by the criteria listed below. For long beaches, it is recommended that more than one Blue Flag information boards are installed (approximately one every 500 metres). All Blue Flag information boards must follow national standards with respect to information, content and design. These Blue Flag information boards must be in place at all Blue Flag beaches.

Criterion 1. Information about the Blue Flag Programme must be displayed.

Information about the Blue Flag Programme must be displayed on the Blue Flag information board. The correct Blue Flag logo must be used, in accordance with the FEE branding guidelines. The essence of each of the four categories of the Blue Flag criteria must be explained in this information. The length of the Blue Flag season must also be included.

The information could also be posted at other locations, e.g. at major access points, lifeguard stations, other beach facilities, or in parking areas. Tourist information offices should also have information about the Blue Flag Programme.

Contact details for the local, national and international Blue Flag representatives must be posted as well.

In areas of international tourism, it is recommended that the information be provided in relevant languages.

In the event that the Blue Flag is temporarily withdrawn, a relevant notice must be posted at the beach informing the public as to the reasons why the flag was withdrawn.

Blue Flag beaches could promote the Green Key Programme as another eco-label run by FEE with a message such as: "Along with the Blue Flag, the Foundation for Environmental Education also develops another eco-label for various tourism enterprises: Green Key. Find more information at: www.greenkey.global (or the national Green key website of the country)"

Appendix B provides an example of how the Blue Flag information can be presented.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 2. Environmental education activities must be offered and promoted to beach users.

Environmental education activities promote the aims of the Blue Flag Programme by:

- increasing the awareness of, and care for, the local environment by recreational users and residents.
- training personnel and tourist service providers in environmental matters and best practices.
- encouraging the participation of local stakeholders in environmental management within the area.

Tudalen 129

- promoting sustainable recreation and tourism in the area.
- promoting the sharing of ideas and efforts between the Blue Flag Programme and other FEE Programmes (YRE, LEAF, Eco-Schools and Green Key).

The planned environmental education activities for the coming season must be included in the application documents, and so must a report on activities carried out during the previous Blue Flag season (if applicable).

At least five different activities must be offered to the municipality or community - preferably during the Blue Flag season. The activities should focus on the environment, environmental issues, Blue Flag issues or sustainability issues. At least some of the activities should be carried out at the beach and have a direct focus on the beach environment.

The educational activities must be effective and relevant, and each year the local authority must re-evaluate the activities that were implemented and work towards constantly improving them.

Where the planned environmental education activities are of interest to and involve, the general public or beach users, these activities must be publicised in good time to inform the public about the opportunities they offer. Such activities must also be publicised on the Blue Flag information board, but could also be publicised in other areas in the beach area, in local centres, in newspapers and other media.

The environmental education activities must be clearly disseminated to the public. Preferably, the activities should be posted on the common information board. However, dissemination could include an updatable list posted at the kiosk or clubhouse, SMS notification or other means of communication. Whatever the platform for dissemination is, it has to be stated on the information board where the user can find out more about the activities.

Furthermore, these environmental education activities must be offered for free. A small participatory fee is accepted if needed to cover costs such as lunches, water, etc. but no business benefits can be made through these environmental education activities.

Local authorities/beach operators are encouraged to implement and/or support sustainable development projects in which public participation is a key element, e.g. United Nations Sustainable Development Goals initiatives.

If specific sensitive natural areas (including Marine Protected Areas) exist near a Blue Flag beach (e.g. mangroves or seagrass beds), it is strongly recommended that some of the educational activities address these sensitive natural areas.

Examples of good educational activities can be downloaded from the internal pages of the Blue Flag international website (www.blueflag.global).

Appendix C provides further background on the environmental education activities.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 3. Information about bathing water quality must be displayed.

Bathing water quality information must be displayed on the Blue Flag information board. It is recommended that a table or figure with easily identifiable symbols that correspond to the results be

used. The information must also clearly explain how the water quality results relate to the imperative criteria for water quality, with specific reference to sampling frequency and the conditions under which Blue Flag status can be withdrawn.

The authority in charge of providing the bathing water quality results must do so shortly after the analysis so that the data can be updated regularly. It is the responsibility of the local authority to ensure that the beach operator/beach management receives the information no later than one month after the sampling date. The complete and detailed data must be made available by the local authority to anybody upon request.

Appendix D provides an example of how this information could be presented.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 4. Information relating to local eco-systems, environmental elements and cultural sites must be displayed.

The aim of this criterion is to ensure that beach users are well informed and educated about relevant environmental elements (including valuable cultural sites/communities), local ecosystems and any sensitive areas in the surrounding environment so that they are encouraged to learn about and experience the environment in a responsible way.

Information about coastal zone ecosystems, wetland areas, unique habitats or any sensitive natural areas must be displayed at or close to the Blue Flag beach. The information must include details about the natural area and a code of conduct for visitors to the area. If the full information is not available on the Blue Flag information board, there must at least be a short notice on the board informing the public about the nearby sensitive areas and where they can find further information.

Relevant environmental information could furthermore be displayed at tourist sites, at the natural areas, or in tourist information offices. The information can be published in tourist brochures, local newspapers or pamphlets created specifically for this purpose. In areas that are visited by a high number of tourists, it is recommended that the information be presented in more than one way, as listed above, and it should be presented in relevant languages.

In the case of sensitive underwater environments, specific information about these areas must be provided for divers and snorkelers.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 5. A map of the beach indicating different facilities must be displayed.

A map showing the boundaries of the Blue Flag beach area and the location of key facilities and services must be posted on the Blue Flag information board. The map must be of good quality, easy to read and properly oriented.

Pictograms should preferably be used.

The required map elements (where applicable) should include “You are here” pointers, and show the location of:

Tudalen 131

- lifeguards or lifesaving equipment
- the area patrolled (for beaches with lifeguards)
- first aid equipment
- telephones
- toilets (including toilets for disabled people)
- drinking water
- car and bicycle parking areas
- authorised camping sites at/near the beach
- recycling facilities
- location of water sampling point(s)
- access points and access for disabled persons
- zoning (swimming, surfing, sailing, boating, etc.) where applicable
- nearby public transport
- footpaths
- demarcation of Blue Flag area
- location of other information boards
- rivers and inflows
- local landmarks (where applicable)
- stormwater outlets
- nearby sensitive natural areas, etc.
- direction (North)
- scale bar

For guidelines on the design and suitability of maps for Blue Flag beaches, visit www.blueflag.global.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 6. A code of conduct that reflects appropriate laws and/or regulations governing the use of the beach and surrounding areas must be displayed.

The code of conduct must address the activities of beach users and their conduct on the beach. The beach code of conduct must be displayed on the Blue Flag information board. The information could furthermore be posted at other locations, e.g. at all major entrance points, near to the relevant activity (i.e. a “No Diving” sign on a pier) or as information at the relevant sites. Internationally recognised symbols, e.g. pictograms, must be used wherever possible.

The code of conduct must include rules about the presence of domestic animals, zoning (when appropriate), fishing, litter management, the use of vehicles, camping, fires, etc.

Laws and/or regulations governing beach usage and management should be available to the public at the office of the local authority/beach operator.

The period when the lifesaving equipment and/or lifeguards, and first aid, are available must be clearly marked on the Blue Flag information boards and at the lifeguard station. An explanation of the emergency flag system in use must also be provided.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

WATER QUALITY

The Blue Flag Programme requires that beaches achieve Excellent bathing water quality. The bathing water quality standards have been based on the most appropriate international and national standards and legislation.

Blue Flag is an international award - and it, therefore, has one minimum global standard for water quality. The standards described here for bathing water quality for beaches must be adopted unless stricter national standards are already in existence, e.g. testing for total coliform bacteria. In that case, the beach must comply with the more demanding national standards for bathing water quality.

Criterion 7. The beach must fully comply with the water quality sampling and frequency requirements.

A Blue Flag beach must have at least one sampling point, which must be located where the concentration of bathers is highest. In addition, where there are potential sources of pollution, e.g. near streams, rivers or other inlets, stormwater outlets, etc. additional sampling points must be established at these sites to provide evidence that such inflows do not affect bathing water quality.

All sampling points of the applicant beach must comply with the Blue Flag bathing water quality criteria.

Samples for microbiological and physical-chemical parameters must be taken.

Similarly, in the case of inland waters where the water is supplemented by outside sources during dry periods, the water quality of the outside source must meet the Blue Flag bathing water quality standards.

Samples should be taken 30 cm below the water surface except for the mineral oil samples that should be taken at surface level.

How often must a sample be taken?

For each sampling point, there must be no more than 31 days between any two water samples during the Blue Flag season. This includes the gap between the pre-season sample and the following in-season sample. The Blue Flag Programme does not accept applications from beaches, irrespective of the length of the Blue Flag season, where less than five samples have been taken. This means that a minimum of five samples must be taken, evenly distributed during the season. The first sample must be taken within 31 days before the official starting date of the Blue Flag season.

Only one sample value per day is to be recorded in the percentile calculation.

When sample results raise a concern about a possible increase in levels of pollution, it is recommended to temporarily increase the sampling frequency in order to track any possible pollution incident.

In the event of short-term pollution, one additional sample is to be taken to confirm that the incident has ended. This sample is not part of the set of bathing water quality data. If necessary to replace a discarded sample, an additional sample is to be taken seven days after the end of the short-term pollution. Discounting of samples because of short-term pollution during the last assessment period

Tudalen 133

is allowed for maximum 15% of the total number of samples provided for in the monitoring calendar established for that period, or one sample per bathing season, whichever is greater.

When calculating 15% of the total number of samples provided for that period, the result must be rounded up or down.

The rule is:

Anything lower or equal to 49 should be rounded down (for example: a result of 2,49 gives a possibility of discounting two samples).

Anything higher or equal to 50 should be rounded up (for example: a result of 2,50 gives a possibility of discounting three samples).

Both the original and the additional samples have to be sent as a dispensation case to the International Jury for the evaluation (see Appendix A on dispensation cases).

In case of an oil spill, abnormal weather or other extreme events which can have a serious adverse effect on the quality of the bathing water or the health of the bathers, the beach manager must temporarily take down the Blue Flag and clearly state the reason on the information board. It is recommended that the wording of this information is along the lines: "This beach has recently experienced abnormal weather/extreme event. Swimming is not recommended at this time due to the possibility of pollution/danger to the bathers."

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 8. The beach must fully comply with the standards and requirements for water quality analysis.

An independent person, officially authorised and trained for the task, must collect the samples.

An independent laboratory must carry out the analysis of the bathing water samples. The laboratory must be nationally or internationally accredited to carry out microbiological and physical-chemical analyses. The testing method and data resulting from it must also be accredited.

In the event that the sampler or the laboratory is not independent, at the time of application, a dispensation must be requested and details provided as to why this is required, e.g. in some cases beaches are considerable distances away from the services necessary to meet this requirement.

Methods of analysis:

In the interest of increased quality and comparability of the bathing water quality data used for the evaluation of candidates for the Blue Flag, FEE finds that methods of analysis that ensure certain trueness, reproducibility, repeatability and comparability between methods should be used. FEE follows European (CEN) or International (ISO) standards in its recommendations regarding parameters and acceptable methods of analysis.

Water quality results must be provided to the National Operator as soon as they are made available but not later than one month after the sample has been taken.

A sampling calendar must be established prior to the start of the bathing season. Sampling must take place no later than four days after the date specified in the sampling calendar unless there are

exceptional circumstances preventing this. In such a case, the National Jury must submit the beach as a dispensation case to the International Jury (*see Appendix A for more information on dispensation cases*).

Sampling history:

The water quality results for the previous four seasons must accompany all applications. In order to be eligible for the Blue Flag, the beach must show -through these reports- that the bathing water quality standards were met in the previous seasons.

For new countries or new beaches, results from a minimum of 20 samples per sampling point taken within the proposed Blue Flag season must be available for Blue Flag accreditation to be considered. The sampling history may be taken in one Blue Flag season in order to be able to apply the following year. The applicant beach may also choose to take fewer samples and wait to apply when 20 samples per sampling point have been collected (for example taking ten samples in year 1, 10 more in year 2 and applying in year 3). Remember that a minimum of 5 samples has to be taken per Blue Flag season and that the sampling frequency detailed in criterion 7 must be respected.

The water quality information of the current season must be posted on the Blue Flag information board, in accordance with Criterion 3. *See Appendix D for a recommendation for presenting water quality information on Blue Flag beaches.*

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 9. Industrial, waste-water or sewage-related discharges must not affect the beach area.

A bathing water profile must be compiled for every Blue Flag beach. A bathing water profile includes identification of potential sources of pollution, a description of the physical, geographical and hydrological characteristics of the bathing water, as well as an assessment of the potential for cyanobacteria and algae formation.

It is recommended that there should not be any industrial, urban wastewater or sewage-related discharges into the Blue Flag area or immediate buffer zone/surrounding area. If there are discharge points in the area of the beach, these must be documented at the time of application.

Where combined sewage overflow discharges or other urban/industrial wastewater discharges are identified within, or immediately adjacent to, the proposed award area, information to warn the public that there is an intermittent discharge which could, in the short term, impact the bathing water quality must be provided.

The collection, treatment and discharge of urban wastewater in the community must meet national/international standards and comply with national/international legislation. For EU member countries, there are requirements for the treatment and effluent quality given in the EU Urban Waste Water Treatment Directive (91/271/EEC). A number of new EU countries have been granted dispensation from the EU Directive. Regardless of national/ international standards and legislation, this wastewater or other discharges must not negatively affect the environment or compromise the water quality standards of a Blue Flag beach.

Regarding industrial pollution, notification must be given about industrial facilities and plants in the vicinity of the beaches, stating their likely influence on the environment. Moreover, the appropriate authorities must confirm in writing that the area is being monitored to ascertain the environmental

impacts of nearby industrial facilities and confirm that the facilities do not pose a public health risk or environmental hazard.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 10. The beach must comply with the Blue Flag requirements for the microbiological parameter Escherichia coli (faecal coli bacteria) and intestinal enterococci (streptococci).

The microbiological parameters to be monitored are given below:

Parameter	Coastal and transitional waters Limit values	Inland waters Limit values
Escherichia coli (Faecal Colibacteria)	250 cfu/100 ml	500 cfu/100 ml
Intestinal Enterococci (streptococci)	100 cfu/100 ml	200 cfu/100 ml

- cfu = colony forming units (of bacteria)

Accepted percentile:

For the evaluation of an applicant beach, the Blue Flag Programme requires 95th percentile compliance with the above limit values. This is in accordance with the EU Bathing Water Directive (2006) as well as the recommendation of the World Health Organisation. The percentile has to be calculated for each parameter and also met for each parameter. For example, if the 95th percentile is below the limit values for Escherichia coli but not for Intestinal Enterococci, then the beach cannot be awarded with the Blue Flag.

Details on how to calculate the 95th percentile can be found in Appendix F. A calculation spreadsheet, however, is available on the internal Blue Flag database. All bathing water sample results must be entered into the spreadsheet, and the percentiles will be calculated automatically. This sheet must be sent to Blue Flag International with the application.

For EU countries implementing the Blue Flag, it is imperative that an applicant beach is classified as having 'Excellent' water quality.

As stated previously, discounting of a sample may be considered in case of extreme (weather) conditions. Should this be necessary, applicant beaches must be sent in as dispensation cases. See *Appendix A for further details on dispensation cases.*

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 11. The beach must comply with the Blue Flag requirements for physical parameters.

Water quality can also be affected by physical and chemical parameters such as oil and floatables:

- There must be no oil film visible on the surface of the water, and no odour detected. Ashore and on land the beach must be monitored for oil and emergency plans should include the required action to take in case of such pollution.

Tudalen 136

- No floatables may be present, such as tarry residues, wood, plastic articles, bottles, containers, glass or any other substances.

Immediate action should be taken if abnormal changes are detected. This includes abnormal changes in the colour, transparency and turbidity of the water. Should physical and chemical pollution be detected repeatedly, the Blue Flag must be taken down for the remainder of the season, and the beach will not be eligible for the Blue Flag the following year unless the applicant fulfils the conditions for applying as a dispensation case.

Other tests can be conducted, such as the pH value of the water (its value ranges from 6 to 9 in most bathing waters).

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

Criterion 12. The local authority/beach operator should establish a beach management committee.

The beach management committee should be charged with ensuring compliance with all environmental management criteria, including Coastal and Marine Protected Area requirements if appropriate. The committee should consist of all relevant stakeholders at the local level. Relevant stakeholders could be a local authority representative, hotel manager, beach manager, lifeguard, educational representative, local NGO, or other stakeholders such as community representatives, special user groups, Coastal and Marine Protected Area representatives, etc.

The beach management committee should co-operate with and support the local authority/beach operator and could institute environmental management systems and conduct environmental control visits of the beach and its facilities.

Where appropriate, a beach management committee may operate over a number of Blue Flag beaches within a local authority or an area/region, i.e. there is no need for a separate beach management committee for each individual Blue Flag beach.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
	All regions

Criterion 13. The local authority/beach operator must comply with all laws and/or regulations affecting the location and operation of the beach.

The beach must comply with laws and/or regulations pertaining to issues related to coastal zone planning, environmental management, wastewater management, environmental conservation, and others in order to receive and maintain Blue Flag status. The applicant must ensure that the facilities and activities under his/her responsibility comply with these laws and/or regulations. The management of the beach location, facilities, beach operation and immediate surrounding area must comply with official development plans and planning regulations. The legislation may include regulations for land-use zoning and planning, sewage/industrial waste effluent discharge, environmental health, conservation plans, operations licenses and permits, etc.

The location of facilities and use of the beach area and its vicinity must be subject to planning guidelines.

This includes environmental impact assessments. At the time of application for Blue Flag status, the applicant authority must provide written evidence from the planning department that all buildings on the beach meet local building regulations.

Existing beach facilities, construction and other use of the beach and its vicinity must be in compliance with laws regulating the use of the coastal zone or freshwater areas, including environmental conservation regulations. The inland beach area, including dunes, paths, and parking areas must be properly maintained according to coastal zone management principles.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 14. Sensitive areas must be managed.

Some sites at/near the Blue Flag beach may be very sensitive and require special management. In these cases, the beach operator must consult an appropriate conservation organisation or expert for advice on how to manage these sites. Where areas require special management, at the time of application, the applicant must provide confirmation that this consultation has taken place and that a management plan will be implemented.

However, the sensitivity of certain areas may prevent them from being part of a Blue Flag beach or from having information posted at the beach directing people to the area. An increased number of visitors could endanger wildlife and/or habitats, e.g. using land space for the construction of facilities, parking, paths, etc. As a general rule, Blue Flag accreditation is only given to sites that can demonstrate management of visitors and recreational use that prevents long-term irreversible damage to the local natural environment.

If a Blue Flag beach is in or near a Coastal and/or Marine Protected Area, it is necessary to consult with the Coastal and/or Marina Protected Area management in order to ensure compatibility with ecosystem conservation and biodiversity goals.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 15. The beach must be clean.

The beach and surrounding areas, including paths, parking areas, and access paths to the beach must always be clean and maintained. Litter should not be allowed to accumulate, causing these areas to become unsightly or hazardous.

The beach must comply with national guidelines or legislation concerning litter and waste management. Beach cleaning may be mechanical or manual, depending on the size, appearance, and sensitivity of the beach and its surroundings. In high use areas, where possible, mechanical sieving and deep cleaning of the sand should be carried out occasionally to remove small size waste, such as cigarette butts, etc.

During stormwater flows, the outlets and surrounding areas must be kept clean.

Cleaning of the beach must be carried out with consideration for local flora and fauna, e.g. where turtles may have buried eggs in the sand. The use of insecticides or chemicals for cleaning the sand or surrounding environment is not allowed. Cleaning in Protected Areas as well as sensitive areas (sand dunes, etc.), must be done in accordance with the existing laws and regulations, and advice from the relevant authority.

For information about the management of algal waste and seaweed, refer to criterion 16.

To determine the cleanliness level of the beach, it is recommended that a Beach Litter Measuring system, or similar system, be used. (See Appendix G for further details).

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 16. Algal vegetation or natural debris must be left on the beach.

Algal vegetation is generally accepted as referring to seaweed. Seaweed and other vegetation/natural debris are natural components of both freshwater and marine ecosystems. These ecosystems must be considered as living and natural environments and not only as a recreational asset to be kept tidy. Thus, the management of seaweed or other vegetation/natural detritus on the shore should be sensitive to both visitor needs and biodiversity. Natural disposal by tides and waves at the beach is accepted, as long as it does not create a nuisance.

Vegetation should not be allowed to accumulate to the point where it becomes a hazard; however, only if it is absolutely necessary should vegetation be removed. This could include accumulation of seaweed in warm weather causing decay, which in turn produces odours that attract flies and their larvae. Rotting seaweed could also be slippery and become a hazard for people walking on the shoreline. It could also reduce access to the beach for recreational activities or for disabled users.

If vegetation is removed, then consideration must be given to its disposal in an environmentally-friendly way, e.g. through composting or for fertilizer use. It is recommended that not 100% of the seaweed is removed, but that removal focuses on the areas where the accumulation creates problems. Wherever possible, environmental specialists should be consulted regarding the management of algal vegetation on the beach.

In some areas, seaweed is dried on the beach for later use as fertilizer or dune stabiliser. While this good practice should not be discouraged, it is also necessary to ensure that it does not create a nuisance for beach users.

If vegetation accumulation is persistent on the beach, it is recommended that a seaweed management strategy is developed, as a part of the beach management plan.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 17. Waste disposal bins/containers must be available at the beach in adequate numbers, and they must be regularly maintained.

Waste disposal bins or litter bins (preferably with covers) should be of a suitable design and appearance as well as being functional. It is recommended that bins made of environmentally friendly products are used, e.g. bins made of recycled composite plastics or wood.

There should be an adequate number of bins on the beach, and they should all be regularly maintained, well secured, and spaced appropriately. Individual bin capacity, the number of users on the beach and how frequently the bins are emptied determine the number and minimum space between bins placed on the beach. During the peak tourist season, the spacing between bins and the frequency of emptying should be adjusted as necessary.

In summary, when choosing and locating bins, the following factors should be considered:

- Bin capacity.
- Environmentally friendly products.
- Type and source of litter.
- Volume of pedestrian traffic.
- Servicing methods and intervals (including peak times).

Tudalen 140

- Local environment, e.g. winds, high tides, scavenging seagulls.
- Accessibility, e.g. height, surface.

The collected waste should only be disposed of in licensed facilities that are approved by authorities on the basis of environmental requirements. The duty of the community receiving the Blue Flag is to make sure that the waste is properly disposed of.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 18. Facilities for the separation of recyclable waste materials must be available at the beach.

Should the community have a local recycling facility, containers must be made available at the beach for these materials, e.g. glass, cans, plastic, paper, etc. The receptacles should be properly designed and managed for the type of waste received, should be emptied regularly, and be well placed for accessibility.

The recycling facilities should accommodate the collection and separation of as many different types of materials as possible, three being the minimum.

On application, the local authority/beach operator must indicate whether the local authority has facilities for the recycling of waste. If no such facilities exist, the applicant must apply for a dispensation from this criterion.

Blue Flag encourages all local authorities/beach operators to promote recycling and waste separation at the beach, even if the community does not have a local recycling facility.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 19. An adequate number of toilet or restroom facilities must be provided.

The number of toilets/restrooms available at the beach must reflect the average number of beach visitors during the peak season, the length of the beach and the number and location of major access points.

The toilet or restroom facilities must be easy to locate through signage and through information on the map on the Blue Flag information board.

The presence of showers (on the beach or in the buildings), changing rooms and nappy changing facilities are furthermore encouraged. Restrooms/toilets may also be located in nearby shops, restaurants, cafeterias or other establishments open to the general public. Facilities for disabled visitors should also be provided (see criterion 32).

Toilet or restrooms facilities must be equipped with washbasins, soap and clean towels (paper or cloth) or a hand-dryer.

Access to the toilet/restroom facilities must be safe.

Consideration should also be given to the design and maintenance of these facilities. They should be well integrated within the built and natural environment, and they must be regularly maintained so

Tudalen 141

as to present a well-maintained appearance and to prevent vandalism of buildings.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 20. The toilet or restroom facilities must be kept clean.

The toilet/restroom facilities must be kept clean at all times. The frequency of checking and cleaning the facilities must reflect the intensity of use. Beaches with a high number of daily visitors must have their facilities checked and cleaned every day or several times a day.

The use of environmentally friendly cleaning materials, soap and towels is recommended.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 21. The toilet or restroom facilities must have controlled sewage disposal.

Sewage or effluent from the toilets must not enter the ground or the water untreated. In villages, communities, or in a municipality with sewage treatment facilities, the toilet facilities must be connected to the municipal sewer.

For facilities located outside areas serviced by the municipal sewage system and/or at remotely located beaches, individual treatment and regularly emptied holding tanks that prevent untreated sewage, effluent or seepage from entering the ground or the water -and which do not adversely affect the environment- are acceptable.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 22. There must be no unauthorised camping or driving and no dumping on the beach

Unauthorised camping, driving and dumping must be prohibited on the beach. Information about these restrictions must be displayed at the beach (as part of the code of conduct, Criterion 6).

Vehicles (except for those used for the purpose of cleaning and safety, e.g. for moving lifeguard equipment, or emergency vehicles) must not be allowed on Blue Flag beaches. For cases, however, where vehicles cannot be entirely prohibited, this must be adequately justified, and they must be properly managed. Areas for driving and parking, as well as car-free zones, must be designated and, whenever the situation requires it, police or traffic guards must control the beach. If vehicles are allowed, they must be prohibited from entering the high water zone at any time. The major part of the beach must be designated entirely vehicle-free. These sites must submit their application with a dispensation claim for this criterion.

Where there are no physical barriers preventing access to the beach by vehicles and where there are problems with unauthorised vehicles, camping or dumping, bylaws must be put in place to prohibit these activities. Information about these by-laws must be displayed. The use of the beach or its nearby areas as dumps for litter and other waste is not accepted.

In the case of specially planned events that involve the use of vehicles on the beach, a special management plan must be drawn up and applied to prevent damage to the ecosystem, as well as risks

Tudalen 142

to beach users. *See Appendix H for guidelines on events on Blue Flag beaches.*

Parking for emergency vehicles must be provided in close proximity to the beach.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 23. Access to the beach by dogs and other domestic animals must be strictly controlled.

Dogs or pets, other than assistance dogs are not allowed on a Blue Flag beach or in the Blue Flag area if it is part of a larger beach. If the presence of pets is permitted by the local and national legislation, animals are only allowed in the parking areas, walkways and promenades in the inland beach area and must under control.

If the beach is patrolled by mounted police measures must be taken to ensure that no faecal matter contaminates the beach.

Wherever possible stray animals must be managed, and systems should be in place to remove stray animals from the beach. Measures must also be put in place to prevent access to the beach by stray animals. If stray animals are able to access the beach and cannot be controlled, it is recommended that the beach operator/local authority erect signs informing the public about this fact. It is also recommended that information be displayed about what the public should do should stray animals be seen on the beach.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 24. All buildings and beach equipment must be properly maintained.

Consideration must be given to the appearance of buildings and structures at the beach. They should be well integrated within the natural and built environment, should adhere to construction standards and meet environmental and aesthetic requirements.

Equipment on the beach includes facilities or services not discussed in any other criteria, e.g. playgrounds and piers. Equipment must be regularly maintained and checked in order to ensure that it is safe to use. Consideration must be given to: the cleanliness of equipment, its condition, the environmental effects of paint and other materials used for maintaining the equipment/buildings and any potential risk associated with its deterioration and malfunction. Wherever possible, environmentally friendly products should be used.

All construction work or hazardous structures must be fenced off to prevent access by the public. When and if construction takes place during the Blue Flag season, all Blue Flag criteria must be met during the period of the construction. Also, construction activities must not affect beach users.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 25. Marine and freshwater sensitive habitats (such as coral reefs or seagrass beds) in the vicinity of the beach must be monitored.

If there is a sensitive habitat (such as a coral reef or seagrass beds) located within 500 metres from

Tudalen 143

any part of a Blue Flag beach, a monitoring programme must be established to monitor the health of the habitat (coral reef or seagrass beds) at least once a season.

An expert organisation or relevant authority must be consulted regarding the monitoring and management of this sensitive area.

The “Reef Check” Coral Reef Monitoring Programme could be used. *See Appendix G for further details of the Reef Check monitoring system.*

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions where applicable.	

Criterion 26. A sustainable means of transportation should be promoted in the beach area.

This criterion refers to all actions that:

- encourage public and collective transport.
- encourage bicycling, bike renting and facilities for bike parking.
- support plans to organise traffic and reduce the peak traffic periods.
- develop pedestrian access.

The Blue Flag Programme encourages the promotion of alternative means of transportation, e.g. beach shuttles, bicycle rental or free bicycles. Such initiatives should be given particular attention in communities with high traffic densities in the beach area or where the beach is located in a sensitive area.

It is recommended that the local authority/beach operator implements a traffic management plan to reduce traffic volumes and the impact of traffic on land use and air pollution in the Blue Flag and surrounding areas.

It is also recommended that information about the availability of sustainable transportation be made available on the Blue Flag information board.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
	All regions

SAFETY AND SERVICES

Criterion 27. Appropriate public safety control measures must be implemented.

The beach operator must ensure that safety measures comply with the national legislation regarding beach safety.

Moreover, it is strongly recommended that the beach operator undertakes a safety risk assessment for each designated bathing area. This safety risk assessment is to be carried out by the appropriate national authorities or, where applicable, by a Full Member organisation of the International Life Saving Federation (ILS), see Appendix I.

The public safety control measures recommended by the safety risk assessment should be implemented as a priority, based on available resources.

Irrespective of the above, a Blue Flag beach with a high number of visitors must be guarded/patrolled by an adequate number of lifeguards placed at appropriate intervals as recommended in the risk assessment and according to the beach characteristics and use. The number of lifeguards must increase according to peak usage, and a minimum of two every 200m is recommended for those beaches which have not undertaken a risk assessment.

Lifeguards must have appropriate national or international qualifications. Certificates must be checked prior to employment and must be made available to the National Operator upon request. Lifeguards must only be employed for lifeguarding and not in combination with other duties, such as water sports, rentals and services, cleaning etc.

Lifeguards must be easily recognisable. It is therefore recommended that lifeguards wear the internationally recognised red/yellow uniform. Lifeguards must be provided with appropriate lifesaving equipment.

Bathing areas patrolled by lifeguards must be clearly marked out. The area must be defined on the map, on the information board and/or physically on the beach with markers or flags. The International Lifesaving Federation (ILS) recommends that flags and signs should be in accordance with ISO 20712. Additionally, Blue Flag international pictograms should be used.

On beaches, with low hazard risks and with few¹ users, public rescue equipment can replace lifeguards, unless the national legislation or the safety risk assessment states otherwise.

Public rescue equipment could include: lifebuoys, hooks, lifejackets, life rafts, etc. The equipment must be regularly inspected and must fulfil national/international guidelines.

Where public rescue equipment is provided, it must be clearly positioned, visible and located at regular intervals, allowing it to be reached quickly from any point on the beach. On beaches without lifeguards, maximum intervals of 100 metres between the equipment are recommended for those beaches which have not undertaken a risk assessment. Public rescue equipment must be accompanied by instructions for use and what to do in the event of a rescue. It is recommended that the location of equipment is identified by an emergency marker. The location of the lifesaving equipment/lifeguard tower must be indicated on the beach map on the Blue Flag information boards.

¹ Few = An average of less than 50 beach users per day over a period of 4 weeks during the high season.

Tudalen 145

The period when the public rescue equipment and/or lifeguards, and first aid are available must be clearly marked on the Blue Flag information boards and at the lifeguard station(s). An explanation of the beach safety flag system in use must be provided.

The lifesaving equipment must include access to an emergency phone unless the risk assessment states otherwise. The equipment must be regularly inspected and must fulfil national/international guidelines.

The beach operator must provide safety instructions which must be posted on the information board and other appropriate place(s) on the beach.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 28. First aid equipment must be available on the beach.

The first aid may be available by means of: a) a lifeguard on-site, and/or b) an attended first aid station with trained personnel, and/or c) equipment located in a shop or other beach facility at the beach, and/or d) directly available to the public on the beach. It is strongly recommended that busy beaches and family beaches have first-aid stations with staff in attendance. First-aid personnel must have appropriate qualifications.

First aid stations should have the following equipment a) adequate first aid stock (basic first aid supplies such as bandages, gloves, disinfectant, plasters, etc.) b) cold water and, preferably, hot water c) first aid bed d) oxygen cylinder and mask e) immobilizing trauma board (e.g. immobilizing blocks or spider harness) f) other equipment (shark attack pack), etc.

First-aid stations or the location of first-aid equipment must be clearly sign-posted so that beach visitors may easily locate them (including on the map of the Blue Flag information board). See Criterion 5. In addition, the period during which first aid is available must be clearly informed.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 29. Emergency plans to cope with pollution risks must be in place.

The emergency plan must provide a clearly identified procedure, facilitating efficiency in the case of an emergency. An emergency could result from oil spills, hazardous/toxic waste spills entering the beach from the sea, discharge of stormwater, hurricanes, algal blooms that could be dangerous, etc. An emergency in this context would be defined as an event which leads to a large scale impact on the beach or bathing water.

In order to quickly address pollution at the local level in coordination with local authorities, the following should be included:

- identification of individuals to contact in case of pollution.
- involvement of all administration services and individuals necessary to intervene.
- procedure for the protection or evacuation of people if necessary.
- procedure of public warning and information.
- withdrawal of the Blue Flag.

The emergency plan must specify who should be contacted in the case of a pollution incident. A responsible local person must be designated for this position. It must also specify who does what in the case of an emergency, including pollution incidents.

The emergency plan must furthermore prove compliance with other national legislation in the area, e.g. a national oil spill contingency plan.

As long as the hazard persists, the public should be informed of the pollution or potential danger by posting information at the beach, at all access points, in the media, tourist offices and through any other relevant means of communication. If the hazard is in the form of large scale polluted water, then the public must be informed that bathing is not safe and the beach should be closed to swimming. A case of pollution constitutes an infringement of Blue Flag criteria. To ensure the integrity of the Blue Flag, the flag must be temporarily withdrawn and information posted on the Blue Flag information board at the beach.

Emergency phone numbers for the police, first aid, and other relevant emergency numbers, along with the contact details for emergency services in the event of an oil or toxic chemical spill, must be posted at the beach, preferably on the Blue Flag information board.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 30. There must be management of different users and uses of the beach so as to prevent conflicts and accidents.

Beaches that support multiple activities must have management plans to prevent accidents and conflicts. This must include zoning for swimmers, surfers, windsurfers and motor craft. At the same time, recreational use of the beach must be managed without a negative impact on the natural environment or the biodiversity of the beach, and with consideration for aesthetic issues.

Swimmers should be protected from all sea craft (motor, sail or pedal). Where necessary, zoning through the use of buoys, beacons or signs must be in place. The same must be done for surfing areas. Distinctions should be made between motor, paddle or sail craft. The use of these various activities must be separated.

Powerboats and powered craft should operate at least 100-200 metres away from the swimming area. The exact distance is to be determined by the local regulatory authority. Furthermore, patrons who operate powered craft must be provided with guidelines regarding the use of their craft and the location of different zones.

The relevant authority or designated persons, for example, lifeguards, must enforce the zoning of the different recreational areas in the water. Different activities on the beach must also be clearly marked and zoned.

Consideration must also be given to potential noise impact from various activities (motorised activities, stereos and kites, etc.).

If special temporary events are to be held on the beach, then these should take place outside of the main swimming areas. If special activity events prevent the beach from complying with any of the Blue Flag criteria, then the flag must be withdrawn for the duration of the event. When such an event takes place, users of the beach must be notified through public warnings at the beach and, preferably,

in the local media prior to the event. *See Appendix I for guidelines for events on Blue Flag beaches.*

The beach itself must be managed in accordance with an environmental plan that protects sensitive species and habitats at the beach. This can be achieved through zoning or other preventative actions. In some cases, it may be necessary to restrict, disperse or otherwise manage certain activities. Beaches with sensitive dune or other habitats must be managed in such a way as to protect these sensitive habitats, e.g. protective fences. Recreational activities must be managed to prevent environmental degradation, e.g. coastal erosion or damage to vegetation, as well as to prevent birds and other wildlife, e.g. breeding turtles, from being disturbed.

Some particularly sensitive sites may require careful planning and management. In such cases, evidence must be provided to show that recognised local conservation organisations or groups have been approached and that a management plan has been drawn up.

Besides the use of physical separation of the different users, zoning must be clearly indicated on the map on the Blue Flag information board, and information could also be given at access and entry points (see Criterion 5).

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 31. There must be safety measures in place to protect users of the beach, and free access must be granted to the public.

The public must have access to Blue Flag beaches without being a client of a certain hotel or beach club. Access to the beach should preferably be free, although at some beaches public access is provided through charging a small and reasonable fee (no more than 30 US dollars).

Access to the beach must be safe. Beaches that are physically challenging must have facilities for safe access, e.g. secured steps with handrails. Similarly, there must be designated pedestrian crossings on busy roads in the vicinity of the beach.

Beach promenades and steps onto the beach must be complete and in good condition. The car park surface must be in good order. Parking places reserved for the use of disabled persons must be available and must be clearly marked. See Criterion 22 for information related to parking on the beach. Other access paths must also be safe, with regulations for cars and bicycles. Bicycle paths should be encouraged whenever relevant.

Where promenade edges are higher than 2 metres above the beach, warning signs and/or a barrier must be in place to prevent accidents. This is especially important where the beach surface is rocky. Consult criterion 33 regarding access for people with physical disabilities.

Visitors to the beach should be safe while on the beach. Information about safety must be readily available. The times of availability of lifesaving services and first aid must be clearly marked on the Blue Flag information boards or at the lifeguard station. In addition, an explanation of the emergency flag system, if in use, must be provided.

If needed, adequate security must be available at the beach in the form of trained and qualified guards responsible for patrolling. The guards must wear easily identified uniforms and should be able to present their licence as trained security personnel on request.

Tudalen 148

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

Criterion 32. A supply of drinking water should be available at the beach.

There should be a potable water source at the beach, e.g. from a fountain, pipe, tap, etc. This source can be in the restroom/toilet block or on the beachfront, and it must be protected from contamination by animals.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
	All regions

Criterion 33. At least one Blue Flag beach in each municipality must have access and facilities provided for the physically disabled.

It is strongly recommended that all Blue Flag beaches have facilities that allow access by the physically disabled, granting them access to the beach, surrounding buildings, and the restroom facilities. It is a Blue Flag requirement that at least one beach in every municipality must provide these facilities. It is a Blue Flag recommendation that at this beach, if possible, there is access to the water for the physically disabled.

Access to the beach must be facilitated by access ramps designed for users with various disabilities. It is recommended that the ramp design and material fit the natural environment and, wherever possible, environmentally friendly materials are used, i.e. recycled composite plastics.

Facilities must be designed for wheelchair and other disabled users and should comply with the ISO Standard Code for Access. The beach must comply with national regulations regarding access and facilities for people with disabilities. In addition, parking areas must have reserved spaces for disabled parking. If access ramps cannot be provided due to the topography, e.g. at steep cliffs, the local authority must apply for a dispensation for this criterion.

If none of the Blue Flag beaches in a local authority can provide access and facilities for the disabled, a request for a dispensation for this criterion must be documented in the application.

IMPERATIVE CRITERION	GUIDELINE CRITERION
All regions	

APPENDIX A: Dispensation cases

All imperative criteria have to be complied with in order to obtain the Blue Flag. In the event of discussions arising out of the National Jury processes, and if an applicant has failed to fulfil some of the imperative criteria, the National Jury could forward a beach to the International Jury as a dispensation case. In the case of an application requiring a dispensation, the National Jury must forward the case to the International Jury with the necessary background documentation and an explanation as to what imperative criteria have not been fulfilled and giving reasons as to why a dispensation is requested.

Dispensation cases may arise when a beach has exceeded the required limit values of bathing water quality criteria because of a known, documented incident during the bathing season. Dispensation cases argued on the basis of incidents considered unusual but not atypical of the site are not considered.

Most frequently, request for dispensation is caused by exceptional/extreme weather conditions impacting on compliance with the water quality criteria. A National Jury can, in such cases, give a dispensation to omit a sample if the national authority's controlling bathing water quality regulations officially approve such a dispensation. Furthermore, an official statement from national weather authorities stating that the weather was exceptional must accompany the request for dispensation. For EU-member countries: if the request for dispensation of omission of a sample has been approved by the European Commission, and written proof of the European Commissions' approval is provided to the International Coordination, then the case is not considered as a dispensation case.

If a case of high pollution levels can be attributed by way of documentary evidence to other issues, such as an accident or another unavoidable incident, it is also possible to forward to the National Jury, such a candidate as a dispensation case. The documentation must show that the problem has been rectified and that the pollution was undoubtedly linked to the incident in question.

A beach can apply for dispensation when:

- facilities are under construction at the time of the application but will be finished by the start of the season.
- owing to extreme weather conditions, the imperative criteria on the beach are not met, e.g. signage or walkways, access to the beach has been damaged, etc. However, these must be rectified by the start of the season.
- a beach is not accessible to the physically disabled, yet it is the only beach in a local authority to run the Blue Flag Programme. The beach must present a plan on how and when the beach can fulfil the relevant criteria as a central part of the dispensation application.
- the location of the beach is such that the distance from services renders it unable to meet an imperative criterion, e.g. an accredited laboratory.

APPENDIX B: Information about the Blue Flag Programme must be displayed.

[Criterion 1]

THE BLUE FLAG PROGRAMME

This beach has been given Blue Flag accreditation. The Blue Flag is an environmental award, given to communities that make a special effort to manage their coastal/inland water environment and beaches with respect for the local environment and nature. To attain the Blue Flag, the community and its beach operators have to fulfil a number of criteria covering water quality, environmental information and education, safety, service and facilities.

This effort by the local community and its beach operators ensures that you and your family can expect to visit clean and safe environments at selected bathing sites. And it makes sure that the local community maintains a basis for sound development.

Facts about the Blue Flag:

The Blue Flag is awarded by the Foundation for Environmental Education (FEE), a non-governmental environmental organisation, which is represented by national organisations in each of the participating countries.

The Blue Flag is an environmental award for beaches, sustainable boating tourism operators, and marinas. Only local authorities or private beach operators can apply for a Blue Flag for beaches. The criteria for Blue Flag beaches cover four main areas: a) water quality, b) environmental information and education, c) environmental management, and d) safety and services.

The criteria of the Programme are developed over time so that participating beach operators have to keep working on solving relevant environmental problems to get the Blue Flag. Blue Flag accreditation is only given for one season at a time, and the award is only valid as long as the criteria are fulfilled. When this is not the case, the responsible persons at the local level are obligated to take the Blue Flag down.

The national FEE member organisation monitors the Blue Flag sites during the season.

You can help the Programme by also taking actions to protect the environment:

Use the litter-bins on the beach and recycle waste if possible.

Use public transport, walk or rent a bike to get to the beach.

Obey the beach code of conduct.

Enjoy the nature of the beach and its surroundings, and treat it with respect.

Choose a holiday destination that cares for its environment - and an environmentally friendly hotel too, if possible. Along with the Blue Flag, the Foundation for Environmental Education also develops another eco-label for touristic enterprises: Green Key. Find more information at: www.green-key.org

Local, National and International Blue Flag responsible parties:

Name and address of the local responsible person, national Blue Flag operator and the International Co-ordination must be posted.

Text to accompany the names and addresses could be the following: "These are the names and addresses of the local, national and international Blue Flag contacts. It will assist the Programme, if you could report on how these beaches comply with the Blue Flag standards. In this way, you can help ensure that the Blue Flag standard continues to be met."

APPENDIX C: Guidelines for Environmental Education Activities.

[Criterion 2]

Types of Activities

There must be a mixture of different types of environmental educational activities for different user groups. Some activities must be carried out at the beach and have a direct focus on the beach or coastal environment. The different types of activities can be divided into five categories:

Activities for Passive Participation: This could include exhibitions, films, presentations, slide shows, conferences, debates, presentations by international experts, etc.

Activities for Active Participation: This includes guided tours, educational games, theatre/plays, cleaning days, coast observation days, diving/snorkelling orientation sessions, beach inspections, photography or drawing contests, nature conservation projects, green technology projects, "Adopt a Beach" programmes, community coastal monitoring programmes, etc.

Training Activities: This could be training for teachers, beach or marina staff, persons in charge of children groups, lifeguards, cleaners, law enforcement officers, specific national training programmes, etc.

Publishing and Media: The production of leaflets, stickers, interpretive signs, postcards, school and municipal newsletters, books, T-shirts, bags, posters, radio broadcasts, etc.

Blue Flag Environmental Information Centre: It is strongly recommended that Blue Flag beaches provide an Environmental Information Centre (station, kiosk), where specific information about Blue Flag and environmental education issues can be provided. Such a centre must offer both activities and exhibitions and provide environmental and nature information in order to qualify as an environmental interpretation or education centre. Information about its location and activities must be provided at the beach or in nearby tourist information offices. The centre should be open to, and have activities and information for the general public, not only local school children.

Target groups

The activities should target a wide range of different groups. It is important that the beach operator, together with other operators in the area, organise a programme to educate and raise awareness within the many different interest groups that influence the use of the local environment. These interest groups could be visitors, locals, tourism employees, fishermen, local industries, etc.

The types, number and target groups of activities should match the situation. For example, in a major tourist destination, more than one activity per season should be available to the general public.

Connection with existing programmes

The activities can be part of already existing environmental education programmes, implemented either on-site or in the local community (Sustainable Development Goals related activities, Eco-Schools activities, etc.). It is also recommended that the beach operator work together with local NGOs in setting up educational activities.

Information about Activities

Information about the publicly accessible activities must be made available at the beach and preferably also in local tourism newspapers or magazines or posted in local tourism offices. The published information should include: the kind of activities, when and where are they going to take place, who they are for, etc.

Not Acceptable

Activities that are not acceptable for meeting this criterion are:

Activities held to meet other Blue Flag criteria such as the general cleaning of the beach, waste management, recycling, and posted environmental information otherwise required on the information board (i.e. information on surrounding sensitive environments), etc.

Activities focusing only on tourism without a specific focus on sustainable tourism.

Activities otherwise implemented by the local authority or beach operator as part of the standard management of health, safety, transportation or tourism.

APPENDIX D: Recommendations for presenting water quality information on Blue Flag beaches.

Example of a coastal water beach:

[Criterion 3]

Beach: _____

Local authority: _____

Contact person: _____

Telephone no: _____

Date												
Escherichiacoli / Faecal coliform												
☺ < 250cfu/100ml												
☹ >250cfu/100 ml												
Intestinal Enterococci / Faecal streptococci												
☺ <100/100 ml												
☹ >100/100 ml												

<p>Blue Flag and bathing water quality</p> <p>This beach has met the Blue Flag water quality standards. The bathing water is continuously monitored for the different types of bacteria shown in the tables. The bathing water is tested at least every 31 days. In the table, you can see when the water has been analysed and how many bacteria were found.</p> <p>A small number of bacteria tells you that the water is very clean - a high number of bacteria tells you that the water may be polluted and could contain bacteria from sewage.</p>	<p>What do the results mean?</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; border-right: 1px solid black;">Faecal coliform / E.coli</td> <td>Faecal streptococci / Intestinal enterococci</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">☺ Below 250</td> <td>☺ Below 100</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;"><i>Excellent bathing water</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">☹ Above 250</td> <td>☹ Above 100</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;"><i>Is allowed a few times during the season</i></td> <td></td> </tr> </table>	Faecal coliform / E.coli	Faecal streptococci / Intestinal enterococci	☺ Below 250	☺ Below 100	<i>Excellent bathing water</i>		☹ Above 250	☹ Above 100	<i>Is allowed a few times during the season</i>	
Faecal coliform / E.coli	Faecal streptococci / Intestinal enterococci										
☺ Below 250	☺ Below 100										
<i>Excellent bathing water</i>											
☹ Above 250	☹ Above 100										
<i>Is allowed a few times during the season</i>											

APPENDIX E: the 95th percentile

The 95th percentile is a calculation method used to obtain the average amount of pollution. In terms of Bathing Water sampling results, the value shows the results that are less than or equal to the limit values 95% of the time. The standards refer to values that would be exceeded by less than 5% of the time.

The 95th percentile is derived through the following calculation (based on the explanation in the EU Bathing Water Directive 2006):

1. Take the log₁₀ value of all bacterial enumerations in the data sequence to be evaluated. Zero values cannot be used and should be replaced by a value of 1 (or the minimum value allowed)
2. Calculate the mean of the log₁₀ values (μ)
3. Calculate the standard deviation of the log₁₀ values (σ)
4. The upper 95 percentile is derived from the following equation: $\text{antilog}(\mu + 1,65 \sigma)$
5. The resulting value must be within the limit values as stated above

A calculating spreadsheet is available on the Blue Flag Podio Library.

APPENDIX F: Beach Litter Measuring System – a method of mapping the status of litter on a beach [Criterion 15]

In order to determine the cleanliness on the beach, the Beach Litter Measuring System could be used by the beach manager or the National Operator when conducting beach monitoring visits.

The system differentiates between bulky litter (>10 cm) and fine litter (<10 cm). It takes a closer look at the amount of litter in defined representative areas on the beach. According to the amount of litter, beaches are classified into different cleanliness levels (A+ to D). The method combines taking pictures and making counts.

At a Blue Flag Beach, the cleanliness level should be A+ or A.

Step by step guidance on how to define your beach’s cleanliness level:

Bulky Litter

1. Define an area of 100 m² (10 m x 10 m) for your bulky litter count and take a photo (Choose the dirtiest 100 m² that you can find on the beach).
2. Count the units of bulky litter (>10 cm) within the area.
3. Take a picture of the area (to keep as proof),
4. Determine the cleanliness level with the help of the beach litter indicator (see below)

Fine Litter

1. Define an area of 1 m² for your fine litter count and take a photo (choose the dirtiest area within the 1 m²)
2. Count units of fine litter (<10 cm) within the area
3. Take a picture of the area (to keep as proof)
4. Determine the cleanliness level with the help of the beach litter indicator (see below)

Beach Litter Indicator

Number of litter units per area	Cleanliness level
0	A+ Very Clean
1-3	A Clean
4-10	B Moderately Clean
11-25	C Dirty
> 25	D Very Dirty

General

1. Keep a record of your measurements (date, time, location, circumstances, weather conditions, cleanliness level(s) for bulky litter, cleanliness level(s) for fine litter, other comments).
2. Repeat these steps at different locations along the beach if possible.
3. Repeat the measurement at different times during a season and different times of the day if possible.

It is important to keep in mind that starting to use this system might require more time in the beginning.

Once you get some exercise or training, it will be a quick, easy and helpful tool.

For a more detailed version of the beach litter indicator or a description of the system, please visit the Blue Flag website or contact the Blue Flag International Head Office.

1 The Beach Litter Measuring System was developed by the Keep Holland Tidy Foundation and the Royal Dutch Touring Club.

APPENDIX G: “Reef Check” system for coral reef monitoring

[Criterion 25]

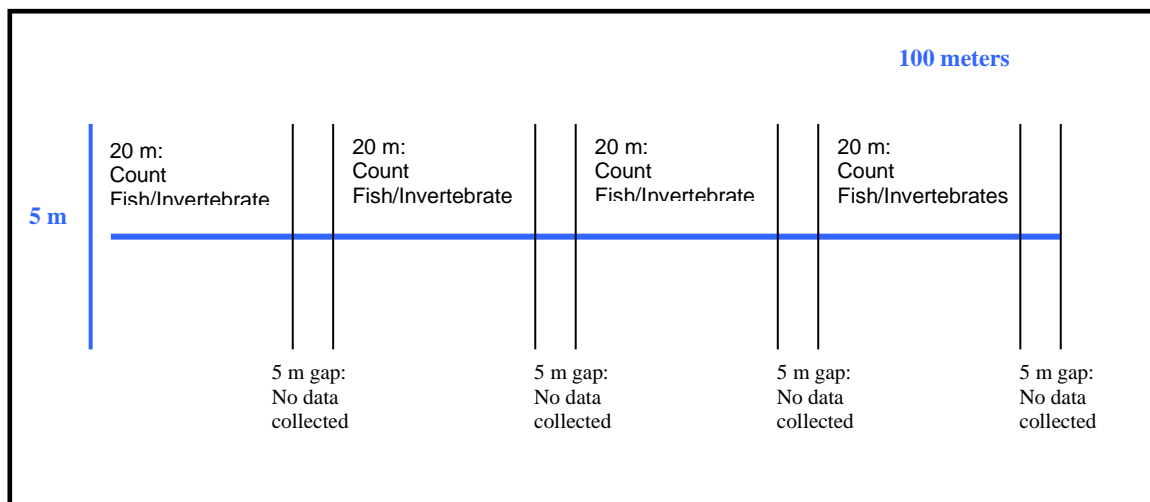
Below is a very brief description of the content of the “Reef Check” monitoring programme. For full information about the “Reef Check” system and information about national/international support, please consult <http://www.reefcheck.org>.

“Reef Check” is designed for use by volunteer, non-scientist snorkelers or scuba divers. A local “Reef Check” team should be established with a scientist and a group of snorkelers and divers trained to carry out the analyses. The team members must be skilled at identifying the indicator organisms and substrate categories. It is strongly recommended that the team attend a “Reef Check” training session. If there are already “Reef Check” teams established at the national or local level, these teams can be approached for support.

In order to carry out the monitoring, the following equipment is necessary: a copy of the instruction manual, indicator organism ID cards/books, GPS, transect lines, underwater paper and waterproof pencils/markers, buoys, plumb line and safety gear.

If possible, the monitoring should take place at two depths: shallow water (2-6 metre depth) and mid-reef (6-12 metre depth). Reefs in many areas are, however, not suitable for monitoring at more than one depth.

A 100-metre transect should be established (preferably parallel to the shore). The transect must be divided into 4 x 20-metre observation areas divided by 4 x 5-metre gaps. For re-survey, it is important

to document or permanently mark the transect start/endpoints.

The “Reef Check” coral reef monitoring program consists of four types of data collection methods:

- 1) Site description (environmental conditions and ratings of human impacts),
- 2) Fish counts,
- 3) Invertebrate counts,
- 4) Substrate type measurements.

The site description includes information about: location (overall and exact location), survey time, nearby population, weather conditions, rating of human impacts on the coral reef and the possible protection of the coral reef. The substrate survey includes the record of the substrate at points with 0.5-meter intervals along the 4 x 20-metre transect. The substrate must be classified in one of the following categories: hard coral, soft coral, recently killed coral, nutrient indicator algae, sponge, rock, rubble, sand, silt/clay, or other substrate. In the “Reef Check” manual, there is more information about how to conduct the substrate survey and classify the substrate.

The level of coral bleaching, presence of coral disease, presence of litter and coral damage must be

noted.

Each region has different indicator fish and invertebrate species that should be counted along the 4 x 20-metre transect. In the “Reef Check” website and manual, there is more information about the fish and invertebrate species to include in the counting and information about how to conduct the counts. Finally, it is recommended to supplement the survey with photo and/or video documentation.

APPENDIX H: Guidelines for events on Blue Flag beaches

[Criterion 30]

Should events be planned for Blue Flag beaches, it is recommended that the beach operator attempt to achieve a win-win situation regarding both hosting the event and maintaining Blue Flag status. Events on Blue Flag beaches are not incompatible with the management of the Blue Flag Programme. However, the event should not compromise Blue Flag standards. The Blue Flag should not be lowered simply because an event is planned on the beach.

The decision to allow events to take place on beaches is ultimately the decision of the beach operator managing that facility and would, as such, be guided by local by-laws and other legislation. Should the beach operator be concerned about potential impacts on Blue Flag standards,, early contact and discussion with the National Operator is recommended. It is reiterated that it is the responsibility of the beach operator to ensure that Blue Flag standards are met.

If necessary, additional resources, e.g. cleaning staff, portable toilets, etc. should be brought in to ensure that the standards do not drop.

Wherever possible, the Blue Flag area should be zoned (including the use of buoys – where appropriate – in the water) so that a designated Blue Flag swimming area is still retained and the beach can still fly the flag. It is not recommended that the whole beach be dedicated to the event.

Wherever possible, every attempt should be made to ensure that all the Blue Flag standards are still met on the beach during the event.

In terms of the criteria of Blue Flag, compliance with all environmental and building legislation also applies to any events and/or the construction of facilities on the beach. This includes the possibility of undertaking Environmental Impact Assessments or producing environmental reports on the impact of the event on the natural surroundings. In this case, permission from the relevant environmental authorities in the region would be necessary.

The public must be given advance warning of any events planned for Blue Flag beaches. This could be in the form of posters or other information at the beach, through announcements in the local media, or on local authority/beach operator websites if appropriate. A notice indicating details of the event, duration of the event, where more information can be obtained, where complaints can be made, etc. must be posted at the beach.

In case of an activity that takes place on the beach after hours, i.e. for those beaches that withdraw the flag at the end of the day when criteria are no longer met, the beach operator must ensure that the beach and the facilities are cleaned and returned to order before the flag is due to be raised the next morning, even if this means the cleaning teams must work through the night. So, if the flag is normally raised at 08h00 in the morning, the facilities must meet Blue Flag standards by 08h00 in the morning.

It is recommended that the local authority/beach operator consider a fee to be levied on the organisers of events hosted on Blue Flag beaches and that this income be used to make improvements to the beach or within the local area.

Appendix I – Guidance on ILS Safety Risk Assessment for Beaches [Criterion 27]

INTRODUCTION

The International Lifesaving Federation (ILS) is the world authority in the global effort to prevent drowning and works with national life-saving organisations to improve drowning prevention, water safety, water rescue, lifesaving, lifeguarding and lifesaving sport. FEE and ILS have therefore entered a Memorandum of Understanding where FEE recognises ILS as being the world authority in the global effort to prevent drowning.

FEE encourages National Operators and local authorities to work with ILS national organisations when possible.

ILS will undertake risk assessments all over the world and take care that information boards, according to ISO 20712, are placed at as many beaches as possible. When this is not possible, an independent risk assessment may be conducted. Below are guidelines produced by ILS.

BACKGROUND

Risk management can be defined as a logical and systematic approach of identifying, analysing, assessing, countering, monitoring and communicating risks associated with any activity or process. In its *Guidelines for safe recreational water environments (Vol.1)* the World Health Organization states: 'Assessment of hazard and risk inform the development of policies for controlling and managing risks to health and well-being in water recreation. ... The assessment of a beach or water should take into account several key considerations, including:

- the presence and nature of natural or artificial hazards,
- the severity of the hazards as related to health outcomes,
- the availability and applicability of remedial actions,
- the frequency and density of use,
- the level of development.

PRINCIPLES

The purpose of hazard and risk assessment is to assess the probability that certain events will take place and assess the potential adverse impact these events may have on people, property or the environment, or other adverse outcomes.

ILS sees the implementation of risk assessments for all aquatic locations as a key element of the strategies to reduce injury and loss of life or other adverse impacts on the aquatic environment.

A generic framework and the main elements of the risk management process identified are:

- Communication and consultation
- Establishing the context
- Risk identification
- Risk analysis
- Risk evaluation
- Development of a risk control measures plan
- Monitor and review

This framework is consistent with the international standard ISO 31000 – Risk Management – Guidelines on principles and implementation of risk management.

The basic rationale for conducting a risk assessment is:

Tudalen 161

1. Identify the hazards of a particular location and assess the risks of possible human interaction with the hazard.
2. Provide the basis for a risk management plan.
3. Improve safety and reduce the risk of death or injury at the location.
4. Ensure the best use of resources and encourage effective management and cost-effective operations.
5. Reduce the potential for litigation stemming from accident and management practices.
6. Provide guidance for the development of policy, procedure and practices.

A **hazard** is a source of potential harm or a situation with a potential to cause a loss.

The term **risk** is used to describe the probability that a given exposure to a hazard will lead to an adverse outcome.

The job of accurately analysing the potential personal risk to the public at a coastal and/or beach location is complex. The determination and evaluation of potential risks is made more complicated in coastal regions due to the continually changing nature of the environment. Coastal regions are dynamic environments where the presence and level of a potential danger varies with numerous factors such as time, water conditions, weather and human interaction.

In order to effectively assess hazards and their associated risks, the assessor must understand all the contributing factors that come together to create the danger, for example, the beach topography, the prevailing weather and wave climates, and the number of people who use the beach and their chosen activities.

Consideration is required to counter (control) and manage the risks to ensure visitors can enjoy the safest aquatic recreation possible. Solutions may include any one or combination of the following “hierarchy” of controls.

1. Removal of risk; hazards, people or both, where possible (Elimination).
2. Remove access to the location at which the hazard may present a risk (Isolation).
3. Share the risk with another party or parties, for example through contracts, partnerships or insurance (Transfer).
4. Install a barrier such as a fence or vegetation (Engineering control).
5. Management (Administrative) controls that may include:
 - a. Community education programmes to raise awareness of potential hazards.
 - b. International standard signage to ISP 20712, which will enable visitors to make informed decisions on whether they wish to proceed into an area or undertake a particular activity.
 - c. Supervision through the deployment of appropriately trained personnel, such as lifeguards.
 - d. Implementation of appropriate emergency management systems.
 - e. Use and appropriate positioning of public rescue equipment, such as lifebuoys/rings.
 - f. Zoning, such as the use of marker buoys and flags to define areas in which non-compatible activities should be conducted such as powerboats, swimming and sailing.
6. Retain and management of the risk (Residual risk).

REFERENCES

International Life Saving Federation (ILS), 2007, ILS Beach Risk Assessment Policy.
International Life Saving Federation of Europe (ILSE), 2007, ILSE Risk Assessment Guidelines.
International Life Saving Federation of Europe (ILSE), 2010, ILSE Designated Bathing Area Risk Assessment Report.
International Standards Organisation (ISO), 2008, ISO 20712 Water Safety Signs and Beach Safety Flags (Parts 1, 2 & 3).
Royal National Lifeboat Institution (RNLI), 2007, *A guide to coastal public rescue equipment*
World Health Organisation (WHO), 2003, *Guidelines for safe recreational waters Volume 1 - Coastal and freshwaters*.

Appendix J – Blue Flag Guidelines for further developments of your beach

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND INFORMATION

Information about the Blue Flag Programme and the other FEE eco-labels must be displayed. **The staff on the beach must be educated about Blue Flag and be able to provide information about it to the beach users.**

Twice a year, there is a meeting with the staff about BF measurements/environment/sustainability.

This is preferably done before and after the Blue Flag season, but for those beaches with year-long seasons, meetings can be held every six months.

The discussions can be verified by reports of minutes of management meetings.

Every employee knows about BF, can communicate about BF with the guests

There is an internal system in the beach management so that new staff is informed about the Blue Flag Programme, and that, especially for new employees, there is training about what Blue Flag criteria mean in their job. Part-time staff employed in high-season is also informed about Blue Flag.

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

The water consumption in the sanitary facilities and showers must be controlled.

1. There is a maximum flow of 9 /minute out of showers
2. There is a maximum flow of 6 litres/minute out of the taps.
3. There is a maximum flow of 6 litres per toilet flush.

The beach uses water-saving measures in taps, showers and toilets. The flow of water taps for washbasins is up to 6 litres per minute. The flow of showers is up to 9 litres per minute. For the flushing of all toilets, not more than 6 litres of water are used.

The beach management should also influence the water consumption of private companies or businesses on the beach, such as restaurants, which could then implement the Green Key criteria and obtain the Green Key certification.

Tudalen 163

Exceptions:

When toilets have a greywater system or have a stop button, a maximum of 9 litres per flush is sufficient.

In addition to the reduction of water consumption, the beach takes additional measures. These could include the use of pressure or sensor faucets, a system to stop the water flow easily, payment system (coins, Sep key), use of greywater, a water recycling system, etc.

There must be an environmental policy and an environmental plan for the beach. The plan should include references to water management, waste and energy consumption, health and safety issues as well as the use of environmentally friendly products wherever possible. All employees must be informed and educated about these issues.

→ same as for marinas and boats

The beach, including the lifeguard station and private businesses, registers its annual consumption data of energy, water, waste, and (optionally) cleaning products. These data are converted into indices. An excel sheet is used for this purpose.

The records must show the following information:

- quantities of gas, electricity, water,
- all charges for gas, electricity, water,
- cost per unit consumption of gas, electricity, water.

There is an energy control visit every 5 years

The beach management has commissioned a further study of the energy performance of the recommended measures. The measures are included in the sustainability programme (guideline 2).

Only environmentally friendly cleaning products (which are certified with an ecolabel) must be used for the cleaning of the facilities on the beach.

Sanitary and interior cleaning products must have an accredited environmental label or must be products not included in the blacklist (see attachment 1: Green Key blacklist).

Sanitary and interior cleaners must have an eco-label, for example. European Ecolabel, Nordic Swan and Blue Angel).

When outsourcing the cleaning operations, the existing contract should be reviewed with the above terms to be included in the next contract review, and definitely within one year after the initial assessment for the Blue Flag.

Exception:

Specific cleaners that are regulated by laws for health and safety, hygiene and/or food safety (HACCP), either periodically or in case of an emergency, are not covered by this criterion.

For daily cleaning activities, only fibre cloth products are used.

Only environmentally-friendly toiletries, paper towels and toilet papers must be provided in the sanitary facilities on the beach. Soap and other personal care products must be provided in dispensers with a dosing system.

Tudalen 164

Paper towels and toilet paper must be made of non-chlorine bleached paper or must have an eco-label.

Only energy-efficient lighting must be used. Sensors which regulate the use of the light should be installed wherever considered as being useful.

All lighting is energy efficient (PSL, TL, SL, LED, etc.). Not later than one year after the inspection of the beach, energy-efficient lighting is used in and around (= outdoors) the buildings. For bulbs not meeting the criterion, the beach provides a substitution plan.

Energy-efficient lighting has a minimum light output of 40 lumen/watt. PL, TL, SL and LED lighting satisfy this condition. Halogen lighting and traditional light bulbs are not to be used on the beach anymore.

If there is no suitable alternative, a beach may get a dispensation for this point. The beach operator must demonstrate that it can not be technically realized or that the required investment has a payback period of > 5 years.

In and around the buildings on the beach, there is a substantial use of lighting sensors to prevent unnecessary illumination.

- Explanation: Lighting Sensors can turn lights on/off based on, for example, the presence of people (motion sensor) or too little light (light sensor). In this manner, unnecessary operation of lamps is prevented.

The energy supply on the beach should be based on renewable sources.

The beach uses renewable energy sources.

- Explanation: This includes renewable energy sources such as wind, solar and water; through solar, windmills, photovoltaic solar cells (electricity generation) or similar renewable energy, tylen hose for heating (tap) water etc.
100% of the total amount of electricity is generated sustainably.
- Explanation: Sustainably generated electricity refers to electricity generated from renewable energy sources such as solar, wind and water. There are various names used: green energy, green electricity or natural electricity.

Green gas: The total amount of purchased gas is generated sustainably from biomass. Explanation: Green gas is gas produced from biomass. This "biogas" is brought into the natural gas, thus reducing the use of existing fossil natural gas resources. If you purchase green gas, then this is accompanied by a certificate of origin.

The beach and beach equipment/facilities should aim at being climate neutral.

Tudalen 165

The beach management carries out a CO2 study for its activities (e.g. to set a fixed CO2 footprint) to investigate if it can be carbon neutral.

Explanation: Working with CO2 emission certificates is always the culmination of activities. Save first, then see whether the beach itself can generate renewable energy. The third step is to neutralize CO2 emissions by purchasing CO2 certificates for the remaining CO2 emissions.

Artificially made green areas and gardens on the beach must be maintained sustainably.

Chemical pesticides and fertilizers cannot be used more than once a year unless there is no organic or natural equivalent.

As no chemical pesticides or fertilizers should be used on the establishment's premises, an alternative could be to use gas flames or mechanical herbicides. By using gas flames, the best effect is achieved if the plants are not burned down to the ground but rather just scorched.

Flowers and gardens must be watered in the early morning or after sunset

This criterion aims to reduce the water consumption, especially when tap water is used for watering. It is the best way to avoid evaporation and have the best impact on the roots of plants.

Rainwater is collected and used for watering flowers and gardens

This criterion also aims to reduce tap water consumption. An alternative water system to store and use rainwater limits the use of freshwater for watering.

When planting new green areas, endemic or native species are used.

Endemic species use less water than non-endemic, and their use preserves the biodiversity of the surroundings.

When making a plan for new green areas, think of the following components:

- a. introduction (including business data);
- b. a global inventory of paved surfaces, plant and trees species on and around the beach and a description of present landscape elements;
- c. a description of how current and future natural areas on and around the beach are handled (e.g., in terms of pruning, lawn mowing, weed control etc.);
- d. a management plan for nature on and around the beach. This plan looks at the desired future development;
- e. summary measures and costs of the plan;
- f. + appendices outline.

Artificially made beaches must be created and maintained sustainably.

A beach which has been artificially created must be managed in a sustainable way. Ecological evaluations must be undertaken in order to ensure a positive impact.

For example, the ecological impact of the sand brought to create the beach must be minimised as much as possible.

The facilities on the beach must be made of environmentally friendly materials. Local suppliers should be preferably used when equipping the beach with new buildings, infrastructure or furniture.

Encompasses buildings, furniture, infrastructure etc.

Also: Environmental friendly painting

For painting works, less environmentally harmful paints that have an eco-label are used. Explanation: When painting the buildings on the beach, use only environmentally friendly interior and exterior paint. The paints have a label such as Ecolabel, EU ecolabel or similar.

During new construction, reconstruction or renovation of the beach, the business will take into account the environment and sustainability of materials used.

Explanation:

- The purchased wood that is used for building is durable'
- Certified wood that has been approved by national authorities is used, for example, TPAC (Timber Procurement Assessment Committee) approved.
- The Energy Performance Coefficient (EPC) is at least 5% lower than required in national legislation.
- Other measures could be: buffering rainwater, water conservation, protection of biodiversity, promotion of environmentally friendly mobility or reduction of emissions and pollution by equipment used for building or by innovations in the use of the building.

Based on the sustainable procurement policy, the beach management makes demands on its suppliers. The beach management asks suppliers for a signed declaration of delivery of sustainable products and services.

Explanation: A sustainability declaration is a document describing the requirements of the beach management from suppliers and in which the supplier declares to be committed to this effect.

CSR

The beach management has a CSR policy, covering the areas of Human Rights, Labour Equity, Environmental Education, and Anti-Corruption.

There is a declaration of CSR policy by the beach management

The beach management has a CSR policy statement in which it defines its objectives on sustainability and corporate social responsibility. The statement must be prominently displayed.

→ Explanation:

A CSR policy is a statement of the senior management of the beach, indicating that sustainability and CSR are an integral part of business.

The statement pays at least attention to:

- general CSR objectives/sustainability outline, policy concern for people/planet/profit, and structural part of business objectives,
- implementation activities, which should be in accordance with company policies and procedures established,

- general rules regarding the implementation of the company's sustainability policy, with regard to the fulfilment of legal requirements, staff training and recording/monitoring of the environmental performance of the company.

The beach develops a CSR programme for the next three years

The sustainability program covers three years, and shows which environmental sustainability actions will take place to reduce the consumption of gas, water, electricity and waste (prevention) in that period. The policy also includes activities and measures in the area of procurement, transport management, community involvement, etc. Take the international Blue Flag criteria as a guide.

Every employee can provide input to CSR

The beach management has the policy that all staff members can provide input to CSR/Sustainability. For example, there is a "suggestion box" where the staff can submit their ideas about increasing sustainability on the beach.

The beach management takes at least two measures during the controlling period to promote community involvement and social responsibility.

Social/community involvement

The beach management takes at least two measures to encourage sustainable relationships in the immediate environment and to fulfil its commitment to perform better in the social field.

For example, the beach management:

- promotes good relations with local residents/stakeholders, and works on a long-term relationship with them (offers free facilities, organizes free events, provides an annual offering to compensate for any inconvenience).
- stimulates the local economy/
- works with other local organizations, such as local associations, environmental organisations, etc.
- is actively involved in a charity or conservation organization.
- provides free communication platforms for charity.
- distributes sustainable gifts and/or sale items.
- sponsors social/community organisations, directly or indirectly, materially or immaterially, or is committed to a social purpose
- participates actively in charity work.

Blacklist Green Key cleaning products.

FEE/Green Key

Blacklist for cleaning products in the Green Key Programme

The Blacklist is prepared by the consultant organisation, Ecoconso.

This list covers multi-purpose and sanitation products (typical cleaning products). For cleaning in any other specific area that needs special products, one must check for compliance with national legislation.

Surfactants:

Surfactants that are not readily biodegradable under aerobic condition

Tudalen 168

Surfactants that are not biodegradable under anaerobic conditions and that are classified with H400/R50 (very toxic to aquatic life), Alkylphenoethoxylates (APEOs), onylphenoethoxylates (NPEOs) and derivatives.

Quaternary ammonium compounds that are not readily biodegradable.

Sequestering or anti-scaling agents:

EDTA (ethylenediamine tetraacetate) and its salts, phosphates.

Acids:

Phosphoric acid, hydrochloric acid, sulphuric acid.

Bases:

Ammonium hydroxide.

Solvents:

Detergents containing more than 6% by weight of VOCs with a boiling point lower than 150°C.

Chlorine:

Reactive chloro-compounds (such as sodium hypochloride).

Conservators:

Formaldehyde.

Antimicrobial or disinfecting ingredients added for other purposes than preservation.

Bioaccumulable preservatives classified as H410, H411, R50/53 or R51/53. Preservatives are not regarded as bioaccumulable if BCF < 100 (bioconcentration factor) or logKow < 3 (log octanol/water partition coefficient)

Public Spaces Protection Orders

Guidance for councils

Foreword

Local authorities understand well how anti-social behaviour can blight the lives of people in their local communities, with those affected often feeling powerless to act. Councils have a key role to play in helping make local areas safe places to live, visit and work and tackling anti-social behaviour continues to be a high priority for local authorities and their partners across the country.

Councils know the issues that affect their localities the most and are well placed to identify how best to respond. Public Spaces Protection Orders (PSPOs), introduced in 2014, sit amongst a broad range of powers and tools to help tackle anti-social behaviour locally. PSPOs are aimed at ensuring public spaces can be enjoyed free from anti-social behaviour. They are not about stopping the responsible use of the night-time economy, or preventing young people from seeing their friends – but they do provide councils with another instrument to help deal with persistent issues that are damaging their communities.

PSPOs have not been welcomed by all, attracting some criticism over their introduction, or about how particular PSPOs have been implemented. As a result, in December 2017 the Home Office updated its statutory guidance on anti-social behaviour powers, according to the Anti-Social Behaviour, Crime and Policing Act 2014. The changes are reflected in this document. In light of the updated guidance, councils may find it useful to consider the current restrictions in their local area and whether the PSPO needs to be amended at the time of its renewal. It's important to note, that when used appropriately, proportionately and with local support, PSPOs can be a positive device that help to prevent anti-social behaviour, and can provide an effective response to some of the issues local residents and businesses face on a daily basis.

This guidance aims to set out the issues to consider where local areas are contemplating introducing a PSPO, and offers practical guidance on the steps to take if councils choose to do so. It should be read in conjunction with the Home Office's statutory guidance on the Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014.

Councillor Anita Lower

Deputy Chair and Anti-social Behaviour Champion
LGA Safer and Stronger Communities Board

Public Spaces Protection Orders

Legislative background

The Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014 introduced several new tools and powers for use by councils and their partners to address anti-social behaviour (ASB) in their local areas. These tools, which replaced and streamlined a number of previous measures, were brought in as part of a Government commitment to put victims at the centre of approaches to tackling ASB, focussing on the impact behaviour can have on both communities and individuals, particularly on the most vulnerable.

PSPOs are one of the tools available under the 2014 Act. These are wide-ranging and flexible powers for local authorities, which recognise that councils are often best placed to identify the broad and cumulative impact that ASB can have. The Act gives councils the authority to draft and implement PSPOs in response to the particular issues affecting their communities, provided certain criteria and legal tests are met.

Councils can use PSPOs to prohibit specified activities, and/or require certain things to be done by people engaged in particular activities, within a defined public area. PSPOs differ from other tools introduced under the Act as they are council-led, and rather than targeting specific individuals or properties, they focus on the identified problem behaviour in a specific location.

The legislation provides for restrictions to be placed on behaviour that apply to everyone in that locality (with the possible use of exemptions). Breach of a PSPO without a reasonable excuse is an offence.

Powers to create PSPOs came into force in October 2014. As well as enabling local authorities to address a range of different issues, the Orders replace Designated Public Place Orders (DPPOs), Gating Orders and Dog Control Orders.¹ Existing DPPOs, Gating Orders and Dog Control Orders which automatically become PSPOs (as of 20 October 2017).

Overview of Public Spaces Protection Orders

The Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014 provides a broad legal framework within which PSPOs can be implemented.

Orders can be introduced in a specific public area where the local authority² is satisfied on reasonable grounds that certain conditions have been met. The first test concerns the nature of the anti-social behaviour, requiring that:

- activities that have taken place have had a detrimental effect on the quality of life of those in the locality, or it is likely that activities will take place and that they will have a detrimental effect
- the effect or likely effect of these activities:
 - is, or is likely to be, persistent or continuing in nature
 - is, or is likely to be, unreasonable

¹ Replacing orders under The Criminal Justice and Police Act 2001, the Highways Act 1980 and the Clean Neighbourhoods and Environment Act 2005 respectively.

² This covers district councils, London Boroughs, county councils in an area where there is no district council in England (along with City of London and the Council of the Isles of Scilly) and county councils or a county borough councils in Wales.

- justifies the restrictions being imposed.

The Home Office statutory guidance re issued in December 2017 states that proposed restrictions should focus on specific behaviours and be proportionate to the detrimental effect that the behaviour is causing or can cause, and are necessary to prevent it from continuing, occurring or recurring.³

A single PSPO can be used to target a range of different ASB issues. Orders allow councils to introduce reasonable prohibitions and/or requirements regarding certain behaviours within the specified public area, and may also include prescribed exemptions.

As a minimum, each PSPO must set out:

- what the detrimental activities are
- what is being prohibited and/or required, including any exemptions
- the area covered
- the consequences for breach
- the period for which it has effect.

There are further specific provisions regarding some types of PSPO, which will be covered in detail below.

A PSPO can last for up to three years, after which it must be reviewed. If the review supports an extension and other requirements are satisfied, it may be extended for up to a further three years. There is no limit on the number of times an Order may be reviewed and renewed.

The legislation sets out a number of additional requirements for consultation and communication before an Order is introduced, once it is implemented and where it is extended, varied or discharged. PSPOs can be legally challenged under the 2014 Act on certain grounds.

Beyond this broad framework, detailed further below, councils can decide how best to implement PSPOs in their local areas. This guidance sets out some suggested

approaches based on good practice from around the country.

Using Public Spaces Protection Orders

Local partners have a vast range of tools and powers at their disposal to respond to concerns about anti-social behaviour in their locality, from measures aimed at tackling the causes of ASB, awareness-raising, through to enforcement.

Used proportionately and in the right circumstances, PSPOs allow local areas to counter unreasonable and persistent behaviour that affects the quality of life of its residents. They can send a clear message that certain behaviours will not be tolerated, and help reassure residents that unreasonable conduct is being addressed.

However, PSPOs will not be suitable or effective in all circumstances, and it is important to consider carefully the right approach for identifying and addressing the problem behaviour. This is especially important when the activities may also have positive benefits. Other options should actively be considered before a PSPO is pursued – and where a PSPO is used, it should be carefully framed and employed alongside other approaches as part of a broad and balanced anti-social behaviour strategy. Considering non-statutory solutions, perhaps delivered in partnership with community, civic or membership organisations may be equally valid in the right circumstances.

Choosing the right tool

Choosing the right approaches for responding to the ASB should start with identifying the specific issue or issues of concern, and considering what is likely to be the most targeted and effective response in the circumstances.

³ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/670180/2017-12-13_ASB_Revised_Statutory_Guidance_V2_0.pdf

Some issues may be adequately addressed using other tools. For instance, awareness-raising campaigns about the impact of certain activities on others, improved community engagement, or offering support to those exhibiting certain behaviours may be enough to address the ASB identified.

In some areas, codes of practice around certain practices such as busking⁴, or posters setting out ‘good behaviour’ associated with activities such as skateboarding, have provided effective solutions in responding to particular concerns.

Street fundraising for instance, is governed by an independently set Code of Fundraising Practice and the Institute of Fundraising provides a free service for councils to limit the location, number and frequency of fundraising visits. Around 125 councils have taken advantage of these voluntary agreements, rather than use PSPOs.

In other circumstances it may be more appropriate to use tools such as community protection notices (CPNs). CPNs are used against specific individuals responsible for causing harm, or for tackling particular problem premises, unlike PSPOs which create a broader ban covering a whole area. Similarly, in many cases existing legislation covering various forms of anti-social behaviour or public order may be adequate.

Feedback from councils suggests that effective consultation with partners, stakeholders and the wider community can help to identify the best way forward (see also support evidence and consultation, below).

“PSPOs aren’t the answer for everything – you need to start by looking at what the issue really is. Often there are easier and more effective tools for dealing with the problem.”

Cheshire West and Chester Council

Where local areas decide that introducing a PSPO may be appropriate, it should be noted that the most robust Orders directly address the detrimental behaviour, rather than activities which may not in themselves be detrimental or which target characteristics that might be shared by some of those responsible (or with the wider public). The Home Office’s statutory guidance reiterates that PSPOs should be used responsibly and proportionately, only in response to issues that cause anti-social behaviour, and only where necessary to protect the public.

There are also a number of practical considerations which should be borne in mind when choosing the right tool. PSPOs can be resource-intensive to introduce and enforce and there will need to be commitment from partners to ensure it can be implemented effectively.

Councils will need to be satisfied that where they choose to pursue introducing an Order as part of their strategy, they have met the requirements of the legislation. This is covered in detail in the following sections.

Introducing a PSPO

Where councils have identified that a PSPO may be a suitable response to a particular local issue, they will then need to consider how to ensure they meet the statutory criteria. This will include determining:

- the appropriate scope of the Order
- the area covered by the restrictions
- the potential impact of the proposals
- how each of the restrictions meets the legal test.

Councils will also need to consider how best the Order should be worded and establish an evidence base to support the proposals, incorporating a consultation process. Other issues, such as the practical implications around implementation and what is possible to enforce, will also need to be borne in mind.

⁴ See, for example, City of York Council: https://www.york.gov.uk/info/20081/arts_and_culture/1155/busking_in_york

Early engagement with partners and stakeholders can be useful in understanding the nature of the issue, how best to respond – and, if an Order is proposed, how it might be drafted. This is likely to require involvement, and pooling of information, from a variety of sources, including councillors and officers from across council departments (including, for example, community safety, environmental health, parks, equalities, legal), police colleagues and external agencies.

It is useful for local areas to seek early contact with interest groups when scoping their proposals, to help identify how best to approach a particular issue, before the formal statutory consultation takes place. For example, a local residents' association or regular users of a park or those involved in specific activities in the area, such as buskers or other street entertainers. An effective consultation process with a range of stakeholders will also help to assess the impact of the ASB and where an appropriate balance for restrictions on behaviour should lie (see supporting evidence and consultation, below).

“Engagement with representative groups early on was really constructive – they helped advise us on other legislation we needed to be mindful of, and helped us draft something that worked.”

Carmarthenshire County Council

Ongoing engagement with, and commitment from, partners will be crucial for introducing, implementing and enforcing a PSPO and ensuring there are resources available to support it.

Activity subject to an Order – overview

PSPOs can be used to restrict a broad range of activities. Under section 59 of the 2014 Act, local authorities must be satisfied on reasonable grounds that the activity subject to an Order:

- has a detrimental effect on the quality of life of those in the locality (or it is likely

that activities will take place and have such an effect)

- is (or is likely to be) persistent or continuing in nature
- is (or is likely to be) unreasonable
- justifies the restrictions being imposed.

PSPOs must set out clearly what the detrimental activities are. What may be regarded as ‘anti-social’ is a subjective concept, and similarly determining whether or not behaviour is detrimental and unreasonable can present some challenges and will require careful consideration.

Councils will need to assess how certain behaviours are perceived, and their impact – both on the community broadly, and on its most vulnerable individuals. Some areas have included an additional test locally that the behaviour needs to be severe enough to cause alarm, harassment or distress. Collating evidence that illustrates the detrimental impact of particular activities will be important (see supporting evidence and consultation, below).

When assessing what is ‘unreasonable’ activity, councils will need to balance the rights of the community to enjoy public spaces without ASB, with the civil liberties of individuals and groups who may be affected by any restrictions imposed. Further, some of those affected by possible restrictions may be vulnerable and councils need to look carefully at what impact the proposals might have on certain groups or individuals (see assessing potential impact and the Equality Act, below).

Appropriate restrictions

As set out above, the restrictions imposed by an Order must be reasonable, and either prevent or reduce the detrimental effect of the problem behaviour, or reduce the risk of that detrimental effect continuing, occurring or recurring. Ensuring that the prohibitions or requirements included in a PSPO are solid, easily understood and can withstand scrutiny is key.

Orders must state what restrictions are being imposed to either prohibit certain things, and/or require certain things to be done by those

engaged in specific activities. PSPOs are most effective and most robust to challenge where they are **tightly drafted and focus on the precise harmful behaviour identified**. Being clear on addressing the problem behaviour in an Order can help avoid the risk of unduly pursuing individuals who may not be causing any real harm.

Homeless people and rough sleepers

The Home Office guidance sets out that PSPOs should not be used to target people based solely on the fact that someone is homeless or rough sleeping, as this in itself is unlikely to mean that such behaviour is having an unreasonably detrimental effect on the community's quality of life which justifies the restrictions imposed. It suggests the council should consider whether the use of a PSPO is the appropriate response and if it will have a detrimental impact on homeless people and rough sleepers. Councils will find it useful to consult with national or local homeless charities on this issue, when councils are considering restrictions or requirements that could affect homeless people and rough sleepers.

Groups hanging around/standing in groups/playing games

It is important that any Orders put in place do not inadvertently restrict everyday sociability in public spaces. Restrictions that are too broad or general in nature may, for instance, force young people into out-of-the-way spaces and put them at risk. It is useful to consider whether there are alternative spaces that they can use. The Home Office guidance notes that people living in temporary accommodation may not be able to stay in their accommodation during the day and may find themselves spending extended time in public spaces. It's important to consider when putting in place any restrictions that public spaces are available for the use and enjoyment of a broad spectrum of the public, and that people of all ages are free to gather, talk and play games.

In the London Borough of Brent, residents and park users identified issues with public defecation, alcohol use, public disturbances and intimidation. The council introduced a PSPO targeting the cause of the ASB – groups congregating, attracted by offers of casual labour. The council was keen not to enforce against rough sleepers or job-seekers but instead outlaw the offering of employment within the area, and the running of an unlicensed transport service. The aim was to deter those seeking to exploit casual labourers and those profiting from bringing certain groups to the area.

Proposals should clearly define which specific behaviours are not permitted or are required, and any exemptions that might apply. Careful wording will help people to understand whether or not they are in breach once the Order has been implemented and give them an opportunity to modify their behaviour. It will also help to avoid any unintended consequences. Councils' legal teams should be able to advise on the precise wording to use.

Limitations

There are some limitations set out in the legislation regarding behaviours that can be restricted by PSPOs. Under the 2014 Act, local authorities must have regard to the freedoms permitted under articles 10 and 11 of the Human Rights Act 1998 when drafting, extending, varying or discharging an Order. These cover freedom of expression, and freedom of assembly and association respectively (although it is worth noting here that PSPOs might be considered appropriate for addressing aggravating behaviours such as the use of noise-enhancing equipment like amplifiers). Wherever proposals for an Order have the potential to impinge on the rights under articles 10 and 11, consideration must be given as to how to demonstrate that they satisfy the requirements of paragraph 2 in each of the articles.

Where a PSPO covers alcohol prohibition, section 62 of the 2014 Act lists a number of premises to which an Order cannot apply – such as licensed premises.

Further, there are some restrictions under section 63 on what action might be taken for a breach of an Order that prohibits consumption of alcohol (see enforcement and implementation, below).

Where Orders will restrict public rights of way, section 64 of the Act requires authorities to consider a number of issues, including the impact on those living nearby and the availability of alternative routes – and sets out some categories of highway where rights of way cannot be restricted. Councils may also conclude that PSPOs restricting access should only be introduced where the ASB is facilitated by the use of that right of way – otherwise it may be more appropriate to draft an Order focussed on the problem behaviour instead.

Some PSPOs have been introduced to address ASB linked with ingesting new psychoactive substances (NPS). The Psychoactive Substances Act 2016 introduces new legislation regarding the production and supply of NPS, but, unlike controlled drugs, does not criminalise the possession of substances alone.⁵ Effective implementation and enforcement of PSPOs that deal with the consumption of psychoactive or intoxicating substances will require particularly careful consideration. Wording of these Orders should be precise to avoid any unintended consequences, ensuring it is clear what substances are covered or exempted.⁶

Area subject to an Order

The Act and Home Office statutory guidance set out the types of land which can be subject to a PSPO, or where additional considerations or requirements apply (eg when undertaking the consultation process). The activity restricted by an Order must be carried out in a public place, which is defined in the legislation as ‘any place to which the public or any section of the public has access, on payment or otherwise, as of right or by virtue of express or implied permission’.

⁵ Unless in a custodial institution.

⁶ It may be useful to refer to The Psychoactive Substances Act 2016, which includes a list of substances that might be deemed to produce a psychoactive effect when consumed but which are exempt from the scope of the 2016 Act – for instance medicinal products, nicotine or caffeine.

There may be some restrictions on the activities that can be prohibited on certain types of land (registered common land, registered town or village greens and open access land) which should also be considered. For instance, restrictions on access to registered common land may be subject to a separate consents process under The Commons Act 2006.⁷ Further, for Orders that restrict public rights of way, section 65 of the 2014 Act sets out certain categories of highway to which such an Order cannot apply.

For addressing behaviour on privately-owned open spaces, other approaches may be more effective and appropriate. Private landowners are responsible for behaviours which occur upon their land and where landowners can be identified and traced, councils should work with them to address problem behaviour. Where landowners do not engage, councils may utilise other tools and powers available to them, such as Community Protection Notices or Civil Injunctions.

In Oldham, the council has successfully worked with a group of landowners and residents to enable them to find their own solutions to improve security and reduce ASB.

Determining the extent of the geographical area covered by an Order will mean identifying what is proportionate in the circumstances and restricting activities only where necessary – ie only where the legal test is met. It may be difficult to demonstrate that the statutory criteria under section 59 have been met across an entire broad geographical area; evidence about the extent of the anti-social behaviour within a locality should be used to inform appropriate boundaries (see supporting evidence and consultation, below).

⁷ Further information and links to additional guidance: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/364851/Public_and_open_spaces_information_note.pdf

In some cases of course it will not be appropriate to introduce broad-scale restrictions. When drafting an Order placing restrictions on dogs for instance, it should be considered that owners have a duty under the Animal Welfare Act 2006, to provide for their animal's welfare, which includes exercising them. In determining the area covered by restrictions, councils should therefore consider how to accommodate the need for owners to exercise their animals.

The area which the PSPO will cover must be clearly defined. Mapping out areas where certain behaviours **are** permitted may also be helpful; for instance identifying specific park areas where dogs can be let off a lead without breaching the PSPO.

Controlling the presence of dogs

The Home Office guidance encourages councils to publish a list of alternative sites which dog walkers can use to exercise their dogs without restrictions. Councils should also consult dog law and welfare experts, for example, vets or animal welfare officers and organisations affected by restrictions before seeking to a PSPO. It may be useful to consult the Kennel Club on these issues.

The Department for Environment, Food and Rural Affairs has produced guidance in the form of a practitioner's guide on a range of tools available to deal with irresponsible dog ownership, for example, the use of a Community Protection Notice.

Where parish and town councils wish to deal with dog control issues, they are advised to approach the relevant authority, including whether a PSPO would provide the means to address the issues being experiencing by the local community. If the principal authority is satisfied that the legal tests for the use of the power are met and that it is a proportionate response to the level of harm and nuisance being caused it should consider consulting on putting in place a PSPO.

Practical issues, such as effective enforcement and erecting signs in (or near) an area subject to an Order – as required by the legislation – should also be borne in mind when determining how large an area the Order proposals might cover.

Displacing behaviour

Notwithstanding the requirements outlined above, when defining the area restrictions should cover, consideration should be given as to whether prohibitions in one area will displace the problem behaviour elsewhere, or into a neighbouring authority. It is worth noting here that the legislation allows for Orders to address activity that 'is likely to' occur in that public place. Local areas can therefore consider whether there are any legitimate concerns that introducing an Order in one area, and not another, could simply move issues somewhere else – and thus whether it would be appropriate to extend into a larger area or adjacent street. Councils will however need to ensure that a proportionate approach is taken overall, and that there is evidence to support using a broader approach.

Where there are concerns that activity may be displaced into other areas, authorities should contact neighbouring councils to discuss managing any unintended consequences.

Order exemptions

The legislation allows for Orders to apply only in particular circumstances and may include certain exemptions. Restricting behaviours only at certain times of day, or on a seasonal basis, can help to balance the needs of different groups and may be easier to enforce. Orders might only cover times of day when the issue is particularly acute, or when the problem behaviour will have more of an impact on others. Similarly, some types of ASB can be seasonal in their nature, for example relating to school holidays or summer weather. It may be the case that only at certain times will the behaviour be regarded as sufficiently 'detrimental' to satisfy the legislative test.

Exemptions for particular groups may be appropriate. For instance, for PSPOs controlling the use of dogs, it is likely that

assistance dogs should be exempt; this will need to be explicitly stated in the wording of the Order.⁸ Exemptions might also cover particular circumstances where restrictions may or may not apply. Undertaking an effective impact assessment (see assessing potential impact and the Equality Act, below) should help to identify the consequences of a proposed Order on specific groups and therefore whether certain exemptions would be appropriate.

Assessing potential impact and the Equality Act 2010

It is important for councils to consider carefully the potential impact of a PSPO on different sections of their communities. In introducing an Order, councils must take care to ensure that they comply with the requirements of the public sector equality duty under the Equality Act 2010. The Equality Act requires public authorities to have due regard to a number of equality considerations when exercising their functions. Proposals for a PSPO should therefore be reviewed to determine how they might target or impact on certain groups.

Although it is not a specific requirement of the legislation, it is recommended that areas undertake an Equality Impact Assessment (EIA) to assess whether the proposed PSPO will have disparate impact on groups with protected characteristics.⁹ This process will help councils to establish any potential negative impacts and consider how to mitigate against these. This exercise will also help to ensure transparency.

Areas that have undertaken an EIA before introducing a PSPO have reported how useful this was¹⁰, providing an opportunity to give full and separate consideration to the effect that each of the prohibitions or requirements might have on those in particular groups, and

enabling areas to consider how they could minimise any negative consequences – both in terms of the scope of the proposals and in how they might be implemented. Undertaking an EIA before introducing a PSPO can help to inform how best to balance the interests of different parts of the community, and provide evidence as to whether or not the restrictions being proposed are justified – as required by section 59 of the 2014 Act.

Duration of PSPOs

Orders can be introduced for a maximum of three years, and may be extended beyond this for further three-year period(s) where certain criteria are met (see extension, variation and discharge, below). The proposed length should reflect the need for an appropriate and proportionate response to the problem issue. Some areas have introduced shorter Orders to address very specific issues, where it is felt that a longer-term approach is unnecessary.

Supporting evidence and consultation

Local areas will, of course, need to satisfy themselves that the legislative requirements are met before an Order can be introduced, and obtaining clear evidence to support this is important. Collating information about the nature and impact of the ASB subject to the PSPO are core elements of the evidence-gathering and consultation process and will help inform the council's view as to whether the requirements under section 59 of the Act have been fulfilled.

The evidence will need to be weighed up before authorities can determine whether or not it is appropriate and proportionate to introduce a PSPO at all, and if so, whether the draft proposals are suitable. It can be used to help shape the scope of the Order, including any exemptions – such as times of day when a behaviour might be prohibited – and can also help to determine what area the Order should cover and how long it should last. The most robust Orders will be supported by a solid evidence base and rationale that sets out how

⁸ This differs from some Dog Control Orders, which automatically excluded assistance dogs from restrictions.

⁹ The Equality Duty covers: age, disability, gender, gender reassignment, pregnancy and maternity, race, religion or belief and sexual orientation. Marriage and civil partnership are also covered in some circumstances.

¹⁰ See example from Oxford City Council: <http://mycouncil.oxford.gov.uk/ieDecisionDetails.aspx?AllId=10095>

the statutory criteria for each of the proposed restrictions have been met, and demonstrates a direct link between the anti-social behaviour and the PSPO being proposed in response.

The nature of this evidence, and how it should be weighted, is largely down to councils to determine, although obtaining a range of data from different sources as part of this process will be particularly useful in informing decision-making, and may help to avoid challenge further down the line (see further evidence, below, for specific examples). The Act does however require that there is a consultation process before an Order can be made (and held again when an Order is extended, varied or discharged).

Statutory consultation – who to contact?

Before introducing, extending, varying or discharging a PSPO, there are requirements under the Act regarding consultation, publicity and notification (see also publication and communication, below).

Local authorities are obliged to consult with the local chief officer of police; the police and crime commissioner; owners or occupiers of land within the affected area where reasonably practicable, and appropriate community representatives. Any county councils (where the Order is being made by a district), parish or community councils that are in the proposed area covered by the PSPO must be notified.

There are additional requirements under the Act regarding Orders that restrict public rights of way over a highway (see below), but beyond this, and the broad requirements above, local authorities can determine for themselves what an appropriate consultation process might entail. However, this does provide an important opportunity to seek a broad range of views on the issue and can be invaluable in determining ways forward, establishing the final scope of the proposals and ascertaining their impact.

Encouraging open discussion as part of the consultation process can help to identify how best to balance the interests of different groups – both those affected by the anti-social

behaviour and those who will be restricted by the terms of an Order – and a chance to explore whether there may be any unintended consequences from the proposals; in particular, any adverse impacts on vulnerable people.

‘Community representatives’ are defined broadly in the Act as ‘any individual or body appearing to the authority to represent the views of people who live in, work in or visit the restricted area’. This gives councils the freedom to determine who best to contact given local circumstances and the scope of the proposals. Those who will be directly affected by the Order, or groups representing their interests, should be directly approached. Further, several areas have reported that they found it useful to actively seek out stakeholders who might oppose the proposals during their consultation.

In several areas early discussions with stakeholders who might be affected by a PSPO have proven very useful. This engagement, often before a more formal consultation process, not only provides an opportunity to discuss the anti-social behaviour and its impact on others, but also gives the council an in-depth understanding of stakeholders’ key concerns, and tests the impact that any restrictions on behaviour might have. This has helped scope the proposals and in some cases identified alternative ways of tackling the problem behaviour.

Identifying appropriate stakeholders to approach will obviously depend on the nature and scope of the PSPO in question. Alongside residents, users of the public space, and those likely to be directly affected by the restrictions, this might include residents’ associations, local businesses, commissioned service providers, charities and relevant interest groups.

The Kennel Club (via KC Dog) has been contacted by several councils looking to introduce PSPOs affecting dogs and their owners. Where an Order will restrict access over land, utility service providers should be included within the consultation process.

Consultation approaches

Councils should use a range of means to reach out to potential respondents, some of whom may be unable to feed back in certain ways, eg online. Local demographics and the characteristics of those who may be most affected by the ASB or the Order can also help to identify the best mechanisms for ensuring a comprehensive consultation process (for instance, using social media where young people may be particularly affected). Similarly, different tools may be utilised in various ways to enrich the information gathered – for instance, a survey of park users which is repeated at various times of day to cover a range of people using the public space.

Existing meetings such as ward panels may provide opportunities to discuss the issue and encourage more formal consultation responses. Securing written statements from those particularly affected, such as landowners, can be particularly useful in building the evidence base for supporting the introduction of a PSPO.

In Cheshire West and Chester their PSPO consultation not only asked respondents whether or not they found particular activities problematic, but also whether or not that behaviour should be addressed via a PSPO. By asking open questions that allowed for free comments, it provided an opportunity for respondents to give their views on what they felt should be a proportionate response to each specific issue identified.

An effective consultation should provide an overview of what the local issues are, set out why a PSPO is being proposed, and what its impact would be. Publishing details of the extent of the problem behaviour can assist respondents to understand why a PSPO is being considered and help inform views on whether it would therefore be an appropriate response.

The consultation should also provide sufficient means for respondents to oppose the proposals and may also be used to elicit

views on alternative approaches. Achieving a healthy response rate, with considered responses, will help to support the evidence base for introducing an Order and refuting challenge.

“The open consultation format was actually really useful in identifying new issues. We haven’t lost anything from the process; all these things have gone into action plans to try and sort out.”

Cheshire West and Chester

Examples of consultation methods from local areas include:

- online questionnaires
- postal surveys
- face-to-face interviews
- contact with residents’ associations
- focus groups with stakeholders and interest groups representing those who will be affected
- discussions with service providers working directly with affected groups
- discussions at ward panel meetings
- publicity via local press or social media
- publications in libraries and other public buildings
- on-street surveys
- drop-in sessions in the area subject to the PSPO.

Surveys or questionnaires have been an integral part of councils’ consultation processes for PSPOs and provide a chance to test the extent to which the proposals satisfy the statutory requirements under section 59. The questions might explore:

- what effect the activities in question have on residents, businesses and visitors – and whether this is detrimental

- how safe respondents feel and what impacts on this
- how often problem behaviours are personally encountered by individuals
- when and where problems occur
- whether the behaviour is so unreasonable that it should be banned.

Feedback from some areas suggests that seeking expert advice on drafting questions and undertaking consultations can help ensure that questions are appropriately phrased, clear and objective.

There are no statutory requirements about the length of the consultation process. However it should be ensured that its duration allows sufficient time to meaningfully engage with all those who may be impacted by the Order, taking into account for instance any holiday periods that may affect response rates – this may take several weeks or even months. Some issues may require time to fully explore and understand – councils should not be reluctant to extend the initial consultation period if it is clear that this would be beneficial in the longer-term.

Additional requirements for PSPOs restricting public rights of way

In the case of Orders restricting access over public highways (eg through the installation of gates), the Act sets out specific additional requirements for the consultation process. The council must notify those who may be potentially affected by the Order, let them know how they can see a copy of the PSPO proposals and when they need to submit any responses, and is required to consider any representations made. Councils must also consider the effect of the restrictions on occupiers of premises adjacent to or adjoining the highway, on other people in the locality and, where this is a through route, whether a reasonably convenient alternative is available. These considerations should include, for example, access for emergency services or utility companies.

Achieving support from the local community for these types of Orders is particularly

important for ensuring their success; if gates are regularly left open by residents then it is unlikely that the ASB will be addressed.

In Oldham, a two-stage process is used for consultation for PSPOs that restrict access over public highways.

After local discussions it was found that often directly-affected properties were occupied by transient residents who were less likely to respond to a consultation process. This negatively impacted upon settled residents as non-responses were not counted towards the approval rate for schemes and failure to reach the agreed approval rate resulted in proposals not being progressed any further.

Working with residents and councillors, the policy was amended and now states that if, after two contacts, there is no response from a household directly affected by the proposal, and in the absence of a clear objection, the default position becomes support for the proposed Order, thus achieving a much higher level of support for the proposals. In order to achieve a balance the approval rate required to move to the next step of broader consultation was increased to 90 per cent.

Consultation outcomes

Consultation responses will clearly require some analysis once they are collected. Councils might consider examining the demography of respondents to the consultation. This can help to gauge whether they are, for example, residents or visitors, and can be useful in determining who is likely to be impacted most by either the problem behaviour or restrictions on behaviour. This can be useful in helping to shape the final Order provisions.

“The consultation allowed us to measure the fear of crime – often things are not reported and the statistics don’t show this.”

Cheshire West and Chester Council

Councils may wish to publish the outcomes of their consultation process, and other supporting evidence, in the interests of transparency (subject to data protection requirements).

Further evidence

As noted above the 2014 Act requires local authorities to formally consult with the police and the police and crime commissioner (PCC) – and there should be further engagement with relevant lead officers from the police to help build the evidence base and identify the potential impact of an Order. Early engagement with and support from police partners is likely to be key in introducing an Order. As well as assisting with identifying the problem behaviour and therefore the scope of any responses, this can also help to draw out some of the more practical implications of introducing an Order, such as how it will be enforced – which may shape how the PSPO is drafted.

Alongside eliciting views from the police and PCC, there may be a number of additional sources of information that help to inform decision-making and support (or oppose) the introduction of an Order or specific prohibitions. These might include:

- the community safety partnership's strategic assessment
- police data on crime and anti-social behaviour incidents (including the impact of some problem behaviours, such as excessive drinking)
- hospital data on ingesting new psychoactive substances
- calls to 101
- calls to council services reporting incidents
- residents' logs and photographs of anti-social behaviour
- mapping of problem areas
- data on the effectiveness of previous Gating Orders or Dog Control Orders
- CCTV footage of incidents
- reports from council staff such as park wardens and cleaners.

Collecting data covering a prolonged period may help to satisfy the legislative requirement that the activities subject to the draft Order are persistent. Some areas have collated evidence covering a two year period in order to demonstrate this.

Political accountability, scrutiny and sign-off

Within the confines of the framework outlined above (and subject to legal challenge), councils have the freedom to determine their own procedures for introducing a PSPO, ensuring that the statutory requirements have been met and giving final approval for an Order to go ahead.

Close involvement of councillors and ensuring political buy-in throughout the implementation process are key. This provides political accountability for decisions taken – which is particularly important if the proposals may attract some opposition, and where insufficient member involvement may lead to challenge. Political support is also important to ensure that sufficient resources will be made available to implement and enforce the PSPO throughout its duration. Many areas have agreed that final approval and sign-off of PSPOs should be undertaken at cabinet/ executive or Full Council level.

In ensuring that the requirements under section 59 of the 2014 Act have been satisfied, councillors will have a significant role to play in unpicking what might be regarded as unreasonable and detrimental behaviour in the locality and what would constitute reasonable restrictions or requirements.

Discussions at senior political level by those who understand their local areas best, will help to ensure that the views of all parts of the community are reflected, and find an appropriate balance between the interests of those affected by the ASB and those likely to be affected by the proposed restrictions.

Councillors will also have an important role in examining the processes used in drafting the proposals. This will include analysing the outcomes of the consultation process and other supporting evidence offered to satisfy the statutory criteria, and determining whether, on balance this provides sufficient grounds to proceed (it should be noted here the need to ensure compliance with data protection legislation when sharing this information).

Several areas have used overview and scrutiny committees to examine draft Orders and challenge proposed ways forward. This adds a further element of democratic accountability and helps to ensure that decisions made are sound and transparent. In several cases, involvement from scrutiny committees has helped to focus the scope of Orders proposed.

Committees provide a useful mechanism to test the proposals and their potential impact, and the evidence base for introducing them; front-line councillors can provide different perspectives and may also offer suggestions for alternative approaches.

Suggested questions for overview and scrutiny committees

What evidence is there that the anti-social behaviour is or is likely to be persistent, detrimental and unreasonable?

Why is a PSPO being proposed to address this issue or issues?

Is the proposed restriction proportionate to the specific harm or nuisance that is being caused?

What alternative approaches are available and why is a PSPO appropriate in these circumstances?

Will the proposals alleviate each of the problem behaviours?

Have exemptions been considered?

What might be the unintended consequences for each aspect of the

PSPO?

What will be the impact on different groups? Has an equalities impact assessment been undertaken and what were its findings? What can be done to mitigate against any negative consequences?

How have the consultation outcomes and other evidence collated been taken into account?

How will the PSPO be enforced for each restriction/requirement? Are there sufficient resources to do this effectively?

Enforcement and implementation

Enforcement protocols

As noted earlier, issues regarding some of the more practical aspects of implementation and enforcement of PSPOs should be borne in mind from the beginning of the planning process – and may help shape the scope and wording of the Order itself. Further, effective implementation of a PSPO is likely to be part of a broader strategic approach that includes a number of different initiatives to tackle the problem issues.

Beyond this, local areas will want to develop specific protocols regarding enforcement action, before the Order is implemented. These protocols should incorporate expert input on the issues related to the ASB in question, and, recognising that there may be other options available to address a particular ASB incident, provide guidance on what might be the most appropriate legislative (or other) tool to use in different circumstances. Some areas have developed a process map to provide a step-by-step diagram to agreed enforcement procedures.

Protocols should also cover what should be done in the event of a breach. It is an offence under section 67 of the 2014 Act to breach an Order without a reasonable excuse. In the case of Orders that prohibit alcohol

consumption, where it is reasonably believed that a person has been or intends to consume alcohol, it is an offence under section 63 either to fail to comply with a request not to consume or to surrender alcohol (or what is reasonably believed to be alcohol or a container for alcohol).

Procedures should therefore consider circumstances where there may be a 'reasonable excuse' for breaching the Order, for instance a medical reason for public urination (such circumstances may be covered explicitly as exemptions in the wording of the Order). Protocols also provide a further opportunity to recognise that some of those responsible for the behaviour covered in the Order may themselves be vulnerable and in need of support; they should therefore include referral pathways where there are any safeguarding concerns, and signpost to other services.

In the London Borough of Brent enforcement of the PSPO is shared between the police and the council with joint visits from UK Border Agency and Brent's employment and skills team, who seek to offer routes into legitimate employment for jobseekers.

Who is responsible for enforcement will vary across areas. In some, enforcement will be undertaken by council officers – this may include ASB officers, housing officers, park wardens, etc – and in others this may be undertaken in partnership with police officers and/or police community support officers. Protocols may therefore require agreement regarding patrolling activity and reporting arrangements – some of which will be informed by the specific behaviour in question. Some authorities have also encouraged local people to report incidents of possible breaches, which can help shape enforcement responses going forward, particularly around timetabling patrols.

“Local communities have helped to identify the peak periods for problems in the park – patrol times can then be planned accordingly.”

Coventry City Council

As well as developing protocols, training will help delegated officers to understand how the Order should be enforced in practice. In Cheshire West and Chester, this included training from the ambulance service to reinforce that the safety of individuals was paramount and help officers understand, for instance, the possible dangers of ingesting psychoactive substances.

Some areas have used a 'soft-launch' period as the Order becomes live. This provides an opportunity to test protocols with officers before full implementation. It also gives councils the chance to raise awareness of the new pending prohibitions – and demonstrate that some behaviours have been causing concern. However areas should consider how to manage any risks if implementation is delayed.

Fixed penalty notices

As noted above, it is an offence under section 67 to breach an Order without reasonable excuse, and where Orders prohibit alcohol consumption, it is an offence under section 63 to fail to comply with a request not to consume or to surrender alcohol (or what is reasonably believed to be alcohol/a container for alcohol).

Under the Act, authorised officers have the power to issue fixed penalty notices (FPNs) to anyone they reasonably believe is in breach. Section 68 sets out a framework for issuing FPNs but councils will also have their own broader protocols around issuing fines to which they should also refer – this might cover, for instance, whether or not fines are issued to those aged under 18. Protocols should also cover when it would be appropriate to pursue an individual further where an FPN is issued but remains unpaid after the prescribed period. In addition, there will be a need to plan for practical elements before implementation, such as developing

specific FPN templates for dealing with PSPO breaches.

“There was some concern that a £100 FPN might not be an adequate deterrent and that a broader financial range for FPNs, up to £400, would be preferred. However, the current arrangements do allow for a summons to court to be issued for persistent offenders where multiple FPNs have been issued.”

Royal Borough of Kensington and Chelsea

It will not always be appropriate to issue FPNs. Warnings may often be sufficient, and in many areas this is the initial preferred response. In some, advice sheets are handed out in the majority of cases, informing recipients that their behaviour breaches an Order, giving them the chance to comply or providing an opportunity for them to be moved on. Councils have reported that in most cases this has been sufficient to address the behaviour and there has been no need to take further action.

Publication and communication

Using an effective communication strategy to raise awareness about a PSPO is important throughout the implementation process, and should incorporate contact with partners and stakeholders as well as members of the public. Successful communications can help with informing the appropriate scope of an Order, engaging members of the community and others during the consultation process, and ensuring effective enforcement.

The legislation also sets out a number of requirements. Draft proposals for a PSPO must be published as part of the consultation process. For new or varied Orders the text must be published; for extended or discharged Orders the proposal must be publicised.

Home Office guidance suggests the close or direct involvement of elected members will help to ensure openness and accountability. The guidance suggests this can be achieved, for example, where the decision is put to the Cabinet or full council.

The area covered by the proposals must be well defined; publishing maps of the affected area will help to clarify where behaviours are controlled. There are requirements in the legislation for notifying any parish or community councils in the affected area, and for notifying the county council where the Order is being made by a district council. There are further requirements for formal notifications regarding Orders that restrict access to public highways (see also supporting evidence and consultation, above).

Regulations set out additional requirements regarding the publication of PSPOs¹¹ that have been made, varied or extended, stipulating that these must be:

- published on the local authority’s website
- erected on or adjacent to the place the Order relates to, and is sufficient to draw attention, setting out the effect of the Order and whether it has been made, varied or extended.

The same requirements apply where an Order has been discharged, and must also include the date at which it ceases to have effect.

Signs publishing the Order in the affected locality do not necessarily need to set out all the provisions of the Order, but rather state where this information can be found. Multiple signs are likely to be required, particularly where the Order covers a large area.

These requirements should be regarded as a minimum and a range of options should be explored; in practice it is helpful to use a variety of means to help publicise the Order to raise awareness, avoid confusion and give people the opportunity to comply.

¹¹ Statutory Instruments 2014 no. 2591 The Anti-social Behaviour Crime and Policing Act 2014 (Publication of Public Spaces Protection Orders)

Effective communication helps people understand what behaviours are expected in particular areas, and reduces the need to rely on enforcement measures.

In some areas leaflets have been printed detailing the new prohibitions in different languages, for distribution by officers. Similarly the nature of the Order itself may suggest some communication channels may be more effective than others. For instance, an Order covering the ingestion of legal highs at a music festival in Chelmsford was promoted via a social media campaign to reflect the demographics of those most likely to be attending the festival and who are likely to be reached via these means.

Effective communication with residents and partners throughout can also help manage expectations about the impact of introducing an Order. Putting a PSPO in place can be a lengthy process and it is important to maintain communication about when it will come into effect and/or be enforced and if other measures are being utilised in the interim. In addition this can help residents to understand that simply having an Order in place is unlikely to resolve an issue overnight – which may be even more important where there has been media interest in the proposals.

Legal challenge

PSPOs can be challenged under the Act on the grounds that the local authority did not have the power either to make the Order or include particular prohibitions or requirements, or that proper processes had not been followed as prescribed by the legislation. Challenges must be made to the High Court within six weeks of the Order being made, and by an individual who lives in, regularly works in or visits the restricted area. The High Court can uphold, quash or vary the PSPO and may decide to suspend the operation of the PSPO pending the verdict. As with all orders and powers, the making of a PSPO can be challenged by judicial review on public law grounds within three months of the decision or action subject to challenge.

Extension, variation and discharge

A PSPO can be made for a maximum duration of up to three years, after which it may be extended if certain criteria under section 60 of the Act are met. This includes that an extension is necessary to prevent activity recurring, or there has been an increase in frequency or seriousness of the activity. Extensions can be repeated, with each lasting for a maximum of three years. Effective evaluation of Orders will be important when determining whether any extensions or variations would be appropriate.

Councils should consider carefully what length of time would be reasonable and proportionate given the nature of behaviour in question and the impact of the restrictions being posed – byelaws, which are permanent, may be more appropriate if the issue concerned is unlikely to be transient. The impact of the original Order should be evaluated before any extensions are approved – where ASB has been completely eradicated as a result of a PSPO, it is proportionate and appropriate to consider the likelihood of recurrence of problems if the Order is not extended.

Orders can also be varied under the Act, by altering the area to which it applies, or changing the requirements of the Order. The same legislative tests of detrimental impact, proportionality and reasonableness need to be satisfied, as set out earlier in this guidance. Similarly, PSPOs can be discharged before their original end date.

Where PSPOs are varied, extended or discharged, there are statutory requirements regarding publishing or publicising this and councils are required to undertake a further consultation process (see publication and communication, above). Similarly, under section 72 councils are required at all of these stages to have particular regard to articles 10 and 11 of the Human Rights Act 1998 (see limitations, above).

In light of the updated statutory guidance from the Home Office on anti-social behaviour powers, published in December 2017, councils should review their PSPOs

when they are up for renewal and take into account these recent changes to the statutory guidance.

protocols are being used and whether practices are appropriate and consistent.

Existing Designated Public Place Orders, Gating Orders and Dog Control Orders

Any DPPOs, Gating Orders or DCOs are automatically treated as if they were provisions of a PSPO. The transitioned Order will then remain in force up to a maximum of three years (2020) from the point of transition.

There is no requirement in the legislation for councils to undertake a new consultation process where existing DPPOs, Gating Orders or DCOs automatically transition, although local areas may consider reviewing these current Orders ahead of this time to ensure their provisions meet the legal tests for PSPOs. It is recommended that councils publicise any PSPOs that replace existing DPPOs, Gating Orders or DCOs to help raise public awareness.

Local councils have the discretion to consider what changes to signage are needed to notify members of the public. Any extension, variation or discharge of a transitioned PSPO would mean the local councils should carry out the necessary consultation and publication of the proposed Order.

Evaluating impact

As noted above, evaluating the impact of a PSPO will be important when considering extending or varying an Order, however assessing the effects, and effectiveness of the Order, should form part of ongoing performance management. Several areas have introduced procedures to monitor the impact of an Order at regular intervals.

A thorough evaluation will help to determine if the PSPO has addressed each aspect of the problem behaviour, whether discharging or varying the Order would be appropriate – and why – and what any variations might look like. Crucially it will also help measure the impact on people, including identifying any unintended consequences of the provisions. It should consider whether there has been any displacement of the issue to other areas and might also look at how enforcement

Resources

Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014: Reform of anti-social behaviour powers – Statutory guidance for frontline professionals

Home Office, December 2017

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/670180/2017-12-13_ASB_Revised_Statutory_Guidance_V2_0.pdf

A councillors' guide to tackling new psychoactive substances

LGA 2016

<http://www.local.gov.uk/councillors-guide-tackling-new-psychoactive-substances>

A guide to community engagement for those contemplating management on common land

Natural England, 2012

www.historicengland.org.uk/images-books/publications/common-purpose/

Dealing with irresponsible dog ownership: Practitioner's manual

Defra, 2014

www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/373429/dog-ownership-practitioners-manual-201411.pdf

Ending rough sleeping by 2012:

A self-assessment health check

Department for Communities and Local Government, 2009

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919132719/http://www.communities.gov.uk/documents/housing/pdf/endroughsleeping.pdf>

Reform of anti-social behaviour powers: Public and open spaces

Home Office information note, Home Office, 2014

www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/364851/Public_and_open_spaces_information_note.pdf

Legislation

Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014

www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/12/part/4/chapter/2

Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014 (Publication of Public Spaces Protection Orders) Regulations 2014

<http://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/2591/contents/made>

Human Rights Act 1998

www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42/contents

Psychoactive Substances Act 2016

www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/2/contents

Local Government Association

Local Government House
Smith Square
London SW1P 3HZ

Telephone 020 7664 3000
Fax 020 7664 3030
Email info@local.gov.uk
www.local.gov.uk

© Local Government Association, February 2018

For a copy in Braille, larger print or audio,
please contact us on 020 7664 3000.
We consider requests on an individual basis.

REF 10.21

Mae'r **Aseiad Effaith Integredig** hwn yn cynnwys nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, yr egwyddorion Datblygu Cynaliadwy, Deddf Cydraddoldeb 2010, Mesur y Gymraeg 2011 (gofynion Safonau'r Gymraeg), ac ystyriaethau Rheoli Risg, i osod sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol ac i sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol.

1. MANYLION Y CYNNIG: (Polisi / Newid amcan / Arbed arian)

Teitl y cynnig	Gorchmynion Diogelu Mannau Cyhoeddus (PSPOs)
----------------	--

Maes gwasanaeth	Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	Swyddog Arweiniol Corfforaethol	Alun Williams	Cyfarwyddwr Strategol	Barry Rees
-----------------	---	---------------------------------	---------------	-----------------------	------------

Enw'r swyddog sy'n cwblhau'r AEI	Anne-Louise Davies	E-bost	annelouise.davies@ceredigion.gov.uk	Ffôn	
----------------------------------	--------------------	--------	-------------------------------------	------	--

Rhowch ddisgrifiad cryno o bwrpas y cynnig

Mae Diogelu'r Cyhoedd wedi cynnal adolygiad o'r Gorchmynion Gwarchod y Cyhoedd presennol gyda'r bwriad o ymestyn parhad y cyfyngiadau presennol ar gŵn ar ran o draeth y Borth.

Ar bwy fydd y cynnig hwn yn effeithio'n uniongyrchol? (e.e. y cyhoedd, grwpiau penodol fel grwpiau ieuencid, gofalwyr, pobl sy'n defnyddio'r ffyrdd, pobl sy'n defnyddio parciau gwledig, pobl sy'n cael budd-daliadau, aelodau staff, neu bobl sy'n meddu ar y nodweddion gwarchodedig a nodir yn y Ddeddf Cydraddoldeb ac y mae'n rhaid i'r awdurdod roi sylw dyledus iddyn nhw).

Y cyhoedd, yn enwedig perchnogion cŵn lleol yn ogystal ag ymwelwyr â chŵn, a defnyddwyr eraill traeth Borth.

RHEOLI'R DDOGFEN: Dylid defnyddio'r AEI yn ystod camau cyntaf y broses benderfynu, ac yna dylid ei mireinio drwy gydol y broses benderfynu. Mae'n bwysig cadw cofnod o'r broses hon er mwyn i ni allu dangos sut rydyn ni wedi trin a thrafod datblygu cynaliadwy, y Gymraeg a chydraddoldeb, lle bynnag y bo modd.

Awdur	Cam yn y broses benderfynu	Rhif y fersiwn	Dyddiad trafod	Disgrifiad cryno o unrhyw newidiadau a wnaed ar ôl trafod
Anne-Louise Davies	Cabinet	1	05.09.23	

AMCANION STRATEGOL Y CYNGOR: Pa un o amcanion strategol y Cyngor y mae'r cynnig yn mynd i'r afael ag ef, a sut?	
Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth	
Creu cymunedau gofalgarg ac iach	Mae rhan o draeth y Borth wedi'i nodi, a bydd yn parhau i fod â chyfyngiad i wahardd cŵn o'r traeth a mynnu bod cŵn ar dennyn ar y promenâd, sy'n amddiffyn y cyhoedd (preswylwyr lleol, ymwelwyr a thwristiaid) rhag gwrth-ymddygiad cymdeithasol a niwsans sy'n gysylltiedig â gweithgareddau perchnogion cŵn anghyfrifol h.y. cŵn yn baeddu a chŵn sydd allan o reolaeth.
Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a chaniatáu i bobl o bob oed ddysgu	
Creu cymunedau cynaliadwy sy'n fwy gwyrdd ac sydd wedi'u cysylltu'n dda â'i gilydd	

SYLWCH: Wrth i chi lenwi'r ffurflen hon, bydd gofyn i chi ddarparu **tystiolaeth i ategu'ch safbwyntiau**. Bydd angen i chi gynnwys eich safbwynt cychwynnol, y mesurau a'r astudiaethau sydd wedi llywio'ch ffordd o feddwl, a'r farn rydych chi wedi dod iddi. O wneud hyn, bydd modd i chi nodi a fydd unrhyw newidiadau a fydd yn deillio o roi'r argymhelliad ar waith yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol. Ymhlith y ffynonellau data mae:

- *Data meintiol – data sy'n darparu gwybodaeth rifyddol e.e. ffigurau poblogaeth, nifer y defnyddwyr, nifer y bobl nad ydynt yn ddefnyddwyr*
- *Data ansoddol – data sy'n darparu dystiolaeth o argraffiadau pobl o'r gwasanaeth/polisi a'u barn amdano e.e dadansoddiad o gŵynion, canlyniadau grwpiau ffocws, arolygon*
- *Data am y boblogaeth leol, gan gynnwys ffigurau'r cyfrifiad (megis Proffil Iaith Ceredigion a Data Cydraddoldeb Ceredigion)*
- *Data o'r Arolwg Cenedlaethol o Aelwydydd*
- *Data am ddefnyddwyr gwasanaeth*
- *Adborth o ymgynghoriadau ac ymgyrchoedd ymgysylltu*
- *Argymhellion pwyllgor craffu*
- *Cymariaethau â pholisïau tebyg awdurdodau eraill*
- *Cyhoeddiadau academaidd, adroddiadau ymchwil, adroddiadau ymgynghorwyr ac adroddiadau am unrhyw ymgynghoriad ag e.e. undebau llafur neu'r sectorau gwirfoddol a chymunedol, dogfen 'A yw Cymru'n Decach'*
- *Data Sgiliau Iaith Gymraeg staff y Cyngor*

2. EGWYDDORION DATBLYGU CYNALIADWY: Ym mha ffordd mae'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy, fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, wedi'u hymgorffori a'u blaenoriaethu yn natblygiad eich cynnig?

Egwyddor Datblygu Cynaliadwy	Ydy'r cynnig yn dangos eich bod wedi bodloni'r egwyddor hon? Os yw'n gwneud hynny, disgrifiwch sut. Os nad yw'n gwneud hynny, eglurwch pam.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gampau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

<p>Hirdymor Sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr ac anghenion tymor hir a'r angen i gynllunio ar gyfer y dyfodol</p>	<p>Bydd angen adolygu'r Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus yn unol â'u gweithredu bob tair blynedd i weld a oes eu hangen o hyd.</p>	<p>Yn 2014, cyflwynodd Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014 Orchmynion Diogelu Mannau Cyhoeddus a ddisodlodd y Gorchmynion Rheoli Cŵn (DCO's) a oedd eisoes yn bodoli ar gyfer y rhan hon o draeth y Borth. Ym mis Hydref 2017, daeth y DCOs hyn yn PSPOs yn awtomatig.</p>	<p>Cynhelir adolygiadau fel y disgrifir.</p>
<p>Cydweithio Cydweithio â phartneriaid eraill i gyflawni canlyniadau</p>	<p>Mae Diogelu'r Cyhoedd bob amser yn croesawu cyswllt a thrafodaeth gyda chynrychiolwyr Cyngor Cymuned Borth. Gofynnir am farn Heddlu Dyfed Powys, a Chomisiynydd Heddlu a Throseddu Dyfed Powys bob amser hefyd fel rhan o unrhyw adolygiad gan fod gorfodi'r GDMC yn ddyletswydd ar y cyd.</p>	<p>Mae Diogelu'r Cyhoedd yn cadw data ar unrhyw adroddiadau am unrhyw weithgarwch gwrthgymdeithasol sydd wedi'i wahardd yn yr ardal PSPO. Defnyddir y data i fonitro tueddiadau a datblygiadau.</p>	<p>Monitro tueddiadau a datblygiadau i sicrhau effeithiolrwydd y Gorchmynion.</p>
<p>Cynnwys Cynnwys pobl sydd â diddordeb a gofyn am eu barn</p>	<p>Mae Diogelu'r Cyhoedd wedi gofyn am farn ystod eang o bartïon â diddordeb - Tîm Datblygu Economaidd a Thwristiaeth Cyngor Sir Ceredigion, Cadwch Gymru'n Daclus, Achubwyr Bywyd yr RNLI, yn ogystal â chynrychiolwyr Cyngor Cymuned Borth, Heddlu Dyfed Powys, a Chomisiynydd Heddlu a Throseddu Dyfed Powys.</p>	<p>Cymuned Cyngor, Heddlu Dyfed-Powys a'r Swyddfa Dyfed-Powys Heddlu a Throsedd Nid yw'r Comisiynydd wedi cyflwyno unrhyw wrthwynebiad i'r adnewyddiad.</p>	<p>Mae rhai aelodau o Gyngor Cymuned y Borth wedi gofyn i'r Awdurdod ystyried cyflwyno mynediad wedi'i amseru i gŵn i'r ardal GDMC o'r traeth er mwyn caniatáu cŵn ar y traeth rhwng 6pm a 10am er mwyn caniatáu i berchnogion cŵn, yn enwedig y rhai ag anableddau, sy'n byw yn y rhan ddeheuol o'r pentref, i gael mynediad i'r traeth i ymarfer eu ci. Bydd adroddiad i'r Cabinet/Cyngor yn gofyn am benderfyniad ynghylch a oes angen ymgynghoriad llawn. Bydd datganiad i'r wasg ynghylch</p>

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

			adnewyddu'r Gorchymyn a fydd yn tynnu sylw at y ffaith bod cŵn yn parhau i gael eu gwahardd o'r ardal GGMC ar y traeth, ac yn nodi pa drosedd y bydd pobl yn ei chyflawni os ydynt yn torri'r Gorchymyn.
Atal Darparu adnoddau i atal problemau rhag codi neu waethygu	Estyniad y PSPO ar gyfer a bydd tair blynedd pellach yn sicrhau y parhau â mesurau i fynd i'r afael â hwy y problemau a ddisgrifiwyd.	Data Diogelu'r Cyhoedd	Arwyddion eisoes yn eu lle ond angen eu gwella.
Integreiddio Effeithio'n gadarnhaol ar bobl, yr economi, yr amgylchedd a diwylliant, a cheisio sicrhau bod pob un ohonynt ar ei ennill	Mae'r Gorchymyn presennol eisoes wedi cael effaith gadarnhaol o ran lleihau'r ymddygiad gwrthgymdeithasol a'r niwsans gysylltiedig â gweithgareddau perchenogaeth anghyfrifol o gŵn a chaniatáu i swyddogion gorfodi'r heddlu/cyngor roi cosbau penodedig.	Roedd y cyflwyniad gwreiddiol o'r y DCOs wedi cael cefnogaeth eang, ac mae hyn yn parhau i fod yn wir fel PSPOs.	Fel y nodir uchod, gwnewn yn siŵr bod y gorchymyn yn cael ei hysbysebu'n glir i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd.

3. NODAU LLESIANT: Ydy'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? Eglurwch yr effaith (gadarnhaol a negyddol) yr ydych yn ei disgwyl, ac awgrymwch sut i liniaru unrhyw effaith negyddol neu i gyfrannu'n well at y nod. Mae angen i ni sicrhau nad yw'r camau rydyn ni'n eu cymryd i gyflawni un o'r nodau'n niweidio'r camau i gyflawni nod arall.

Nod llesiant	Ydy'r cynnig yn cyfrannu at y nod hwn? Disgrifiwch yr effeithiau cadarnhaol neu negyddol.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gamau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
3.1. Cymru lewyrchus Defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon, datblygu poblogaeth fedrus ac addysgiedig, creu cyfoeth, darparu swyddi			
3.2. Cymru gydnerth Cynnal a gwella bioamrywiaeth ac ecosystemau sy'n ategu			

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

cydnerthedd ac sy'n gallu addasu i newid (e.e. newid hinsawdd)			
3.3. Cymru iachach Mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl ac mae pobl yn deall yr hyn sy'n effeithio ar iechyd	Ydy – Gwarchodir lles corfforol y cyhoedd gan y Gorchymyn hyn gan ei fod yn lleihau ymddygiad gwrth-gymdeithasol yn y maes a nodir.	Cefnogir fel a ddisgrifiwyd yn flaenorol.	Fel y nodir uchod, bydd cyhoeddusrwydd yn sicrhau bod y Gorchymyn yn cael ei hysbysebu'n glir i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd. Bydd ymgynghoriad llawn yn cael ei gynnal os bydd y Cabinet/Cyngor yn penderfynu bod angen hynny. Bydd adolygiadau fel y disgrifir hefyd yn cael eu cynnal.
3.4. Cymru o gymunedau cydlynus Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da	Bydd pobl leol a thwristiaid fel ei gilydd yn elwa gan y Gorchymyn o ran gwella lefelau o drosedd ac anhrefn.	Cefnogir fel a ddisgrifiwyd yn flaenorol.	Fel y nodir uchod, bydd cyhoeddusrwydd yn sicrhau bod y Gorchymyn yn cael ei hysbysebu'n glir i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd. Bydd ymgynghoriad llawn yn cael ei gynnal os bydd y Cabinet/Cyngor yn penderfynu bod angen hynny. Bydd adolygiadau fel y disgrifir hefyd yn cael eu cynnal.
3.5. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang Rhoi sylw i'r effaith ar lesiant byd-eang wrth ystyried llesiant cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol lleol			

Tudalen 197

3.6. Cymru sy'n fwy cyfartal Mae pobl yn gallu cyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu'u hamgylchiadau	Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith gadarnhaol/negyddol neu fawr ddim effaith o gwbl.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gamau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
---	--	---	--

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

<p>Yn yr adran hon mae angen i chi ystyried yr effaith ar grwpiau cydraddoldeb, y dystiolaeth ac unrhyw gamau yr ydych yn eu cymryd ar gyfer gwella.</p> <p><i>Ydych chi wedi ystyried sut allai'r cynnig effeithio ar grwpiau cydraddoldeb fel y'u diffinnir yn Neddf Cydraddoldeb 2010? Mae'r rhain yn cynnwys y grwpiau a ganlyn: oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, hil, crefydd neu gred, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, priodas neu bartneriaeth sifil, beichiogrwydd neu famolaeth.</i></p> <p>Ystyriwch y canllaw a ganlyn hefyd: Comisiwn Cydraddoldeb - Asesu Effaith a Dyletswydd Cydraddoldeb</p>	<p><i>Gan ddefnyddio eich tystiolaeth, ystyriwch yr effaith ar bob un o'r grwpiau gwarchoddedig. Bydd angen i chi ystyried a yw'r grwpiau hyn yn cael mynediad cyfartal at y gwasanaeth, neu a oes angen iddyn nhw gael y gwasanaeth mewn ffordd wahanol i bobl eraill oherwydd eu nodweddion gwarchoddedig? Nid yw'n dderbyniol dweud yn syml y bydd y cynnig yn fanteisiol/anfanteisiol i bawb. Dylech ddangos eich bod wedi ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael a rhoi sylw i unrhyw fylchau neu anghyfartaledd a ddaeth i'r amlwg.</i></p>	<p><i>Mae'n hollbwysig casglu data a thystiolaeth cydraddoldeb ar gyfer AEI. Dylech ystyried pwy sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu bwy sy'n debygol o'i ddefnyddio. Os na fyddwch yn defnyddio <u>data</u> nac yn <u>ymgysylltu</u> os ydych yn bwriadu cyflwyno newid, gallai penderfyniadau wynebu her gyfreithiol. Dylech gyplysu hyn â'r blwch cynnwys yn y templed hwn. Dylech hefyd ystyried y canllawiau cyffredinol.</i></p>	<p><i>Gall y camau hyn gynnwys amryw o gamau cadarnhaol a fydd yn sicrhau bod modd i'r sefydliad drin unigolion yn unol â'u hanghenion, hyd yn oed os bydd hynny'n golygu ei fod yn trin rhai pobl yn fwy ffafriol nag eraill er mwyn iddyn nhw gael canlyniad da. Gallech hefyd gymryd camau i bennu unrhyw fylchau yn y data neu gamau i ymgysylltu â'r rheini y bydd y cynnig yn effeithio arnynt neu y mae'n debygol o effeithio arnynt. Mae angen cyplysu'r camau hyn ag adran 4 yn y templed hwn.</i></p>								
<p>Oedran Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl oherwydd eu hoedran? (Ticiwch ✓)</p>	<p>Bydd parhad y gwaharddiad ci yn y maes penodol o fudd i bob grŵp oedran o ran lefelau gwell o drosedd ac anhrefn.</p>	<p>Cefnogir fel y disgrifiwyd yn flaenorol. Data Diogelu'r Cyhoedd mewn perthynas â lefel y cwynion.</p>	<p>O ystyried bod rhai aelodau o Gyngor Cymuned y Borth wedi gofyn i'r Awdurdod ystyried cyflwyno mynediad wedi'i amseru i gŵn i'r ardal PSPO o'r traeth er mwyn caniatáu cŵn ar y traeth rhwng 6yh a 10yb er mwyn caniatáu i berchnogion cŵn, yn enwedig y rhai ag anableddau, sy'n byw yn yr ardal rhan ddeheuol y pentref, i gael mynediad i'r traeth i ymarfer eu ci, gellid cynnal ymgynghoriad llawn i asesu'r angen i gyflwyno mynediad wedi'i amseru i'r ardal o draeth y Borth sy'n cael ei warchod gan y PSPO presennol ac i</p>								
<table border="1"> <tr> <td>Plant a phobl ifanc hyd at 18 oed</td> <td>Cadarnhaol</td> <td>Negyddol</td> <td>Dim/Fawr ddim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Plant a phobl ifanc hyd at 18 oed	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim		✓					
Plant a phobl ifanc hyd at 18 oed	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim								
	✓										
<table border="1"> <tr> <td>Pobl 18-50</td> <td>Cadarnhaol</td> <td>Negyddol</td> <td>Dim/Fawr ddim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Pobl 18-50	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim		✓					
Pobl 18-50	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim								
	✓										
<table border="1"> <tr> <td>Pobl hŷn 50+</td> <td>Cadarnhaol</td> <td>Negyddol</td> <td>Dim/Fawr ddim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Pobl hŷn 50+	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim		✓					
Pobl hŷn 50+	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim								
	✓										

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

						<p>ystyried os fydd hi'n bosib i orfodi unrhyw newidiadau o'r fath o fewn y 12 mis nesaf.</p> <p>Fel arall, cynhelir adolygiad fel y disgrifir hefyd.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Anabledd Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl oherwydd eu hanabledd? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd i bob grŵp anabledd o ran gwella lefelau o droseddu a anhrefn.	Fel yr uchod.	O ystyried bod rhai aelodau o Gyngor Cymuned y Borth wedi gofyn i'r Awdurdod ystyried cyflwyno mynediad wedi'i amseru i gŵn i'r ardal PSPO o'r traeth er mwyn caniatáu cŵn ar y traeth rhwng 6yh a 10yb er mwyn caniatáu i berchnogion cŵn, yn enwedig y rhai ag anableddau, sy'n byw yn yr ardal rhan ddeheuol y pentref, i gael mynediad i'r traeth i ymarfer eu ci, gellid cynnal ymgynghoriad llawn i asesu'r angen i gyflwyno mynediad wedi'i amseru i'r ardal o draeth y Borth sy'n cael ei warchod gan y PSPO presennol ac i ystyried os fydd hi'n bosib i orfodi unrhyw newidiadau o'r fath o fewn y 12 mis nesaf.
Nam ar y clyw	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Nam corfforol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim ✓			
Nam ar y golwg	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Anabledd dysgu	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Salwch hirdymor	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Iechyd meddwl	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Arall	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Trawsrywiol Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl drawsrywiol? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Trawsrywiol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Priodas neu bartneriaeth sifil Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar briodas neu bartneriaeth sifil? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Priodas	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Partneriaeth sifil	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Beichiogrwydd neu famolaeth Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar feichiogrwydd neu famolaeth? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Beichiogrwydd	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Mamolaeth	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Hil Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar hil? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Gwyn	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

	✓					
Grwpiau ethnig cymysg / aml-ethnig	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Asiaidd / Asiaidd Prydeinig	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Du / Affricanaidd / Caribiaidd / Du Prydeinig	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Grwpiau ethnig eraill	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Crefydd neu ddim cred Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl â gwahanol grefyddau, credoau neu ddim cred? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Cristnogion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Bwdhyddion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Hindŵiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Dyneiddwyr	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Iddewon	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Mwslimiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Sikhiaid	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Pobl heb gred	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Eraill	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Rhyw Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar ddynton a/neu fenywod? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Dynion	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					
Menywod	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Cyfeiriadedd rhywiol Ydych chi'n credu y bydd y cynnig hwn yn cael effaith gadarnhaol neu negyddol ar bobl â gwahanol gyfeiriadedd rhywiol? (Ticiwch ✓)				Yn gyffredinol, bydd parhad y gwaharddiad cŵn o fudd holl aelodau'r cyhoedd yn o ran lefelau gwell o trosedd ac anhrefn.	Fel yr uchod.	Fel yr uchod.
Pobl ddeurywiol	Cadarnhaol	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
	✓					

Dynion hoyw	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Menywod hoyw / lesbiaid	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			
Pobl heterorywiol	Cadarnhaol ✓	Negyddol	Dim/Fawr ddim			

Rhoi sylw dyledus i dri nod y Ddyletswydd Cydraddoldeb – penderfynu a fydd y cynnig yn eich cynorthwyo i roi terfyn ar wahaniaethu, i hybu cydraddoldeb ac i feithrin cysylltiadau da, neu'n eich rhwystro rhag gwneud hynny.

3.6.2. Sut allai/mae'r cynnig yn helpu i hybu/hyrwyddo cyfle cyfartal?

Dylech ystyried a fydd y cynnig yn eich helpu chi i wneud y pethau a ganlyn: • Dileu neu leihau anfantais • Diwallu anghenion pobl â nodweddion penodol • Annog pobl â nodweddion penodol i gymryd mwy o ran

Nid yw parhad y gwaharddiadau cŵn yn hyrwyddo cydraddoldeb fel y cyfryw ond mae'n cael gwared ar yr anfantais y gall pobl ddod ar ei thraws wrth fod yn ddiodefwr neu'n dyst i ymddygiad gwrthgymdeithasol sy'n gysylltiedig â gweithgareddau perchnogion cŵn anghyfrifol h.y. cŵn yn baeddu a chŵn allan o reolaeth ar yr adran o traeth a ddynodwyd gan y PSPO.

3.6.3. Sut allai/mae'r cynnig/penderfyniad yn helpu i roi terfyn ar wahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth anghyfreithlon?

Dylech ystyried a oes tystiolaeth ar gael sy'n dangos: • Y gall y cynnig beri i bobl â nodweddion penodol gael eu trin yn llai ffafriol • Y gallai'r cynnig arwain at wahaniaethu anuniongyrchol • Bod y cynnig yn fwy tebygol o'ch cynorthwyo i wneud addasiadau rhesymol neu'ch rhwystro rhag gwneud hynny

Fel yr uchod.

3.6.4. Sut allai/mae'r cynnig yn effeithio ar hybu/hyrwyddo cysylltiadau da a chydlyniant cymunedol ehangach?

Dylech ystyried a fydd y cynnig yn eich helpu chi i wneud y pethau a ganlyn : • Mynd i'r afael â rhagfarn • Hybu dealltwriaeth

Fel yr uchod.

Rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol Deddf Cydraddoldeb 2010.

Mae Anfantais Economaidd-gymdeithasol yn golygu byw dan amgylchiadau cymdeithasol ac economaidd llai ffafriol nag eraill o fewn yr un gymdeithas.

Fel corff cyhoeddus rhestredig, mae'n ofynnol bod Cyngor Sir Ceredigion yn rhoi sylw dyledus i Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol Deddf Cydraddoldeb 2010. I bob pwrpas, mae hynny'n golygu cynnal asesiad o'r effaith ar dlodi. Mae'r ddyletswydd yn cynnwys pawb sy'n dioddef o anfantais economaidd-gymdeithasol, gan gynnwys rhai sydd â nodweddion gwarchoddedig.

3.6.5 Pa dystiolaeth sydd gennych am anfanteision economaidd-gymdeithasol ac anghydraddoldebau o ran canlyniad mewn perthynas â'r cynnig?

Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith bositif/negyddol neu effaith ddibwys.

Tystiolaeth anecdotaidd gan rai aelodau o Gyngor Cymuned y Borth nad oes gan rai perchnogion cŵn, yn enwedig y rhai ag anableddau, sy'n byw yn rhan ddeheuol y pentref, unrhyw le addas i ymarfer eu cŵn yn ystod cyfnodau pan fo'r cyfyngiadau mewn grym. Mae cais wedi'i wneud i gynnal ymgynghoriad i asesu budd y cyhoedd o ran llacio amodau'r Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus presennol ar y sail y gallai'r Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus effeithio'n negyddol ar bersonau â nodweddion gwarchoddedig.

Pe bai mynediad wedi'i amseru i gŵn i'r ardal PSPO yn cael ei gyflwyno ar gyfer perchnogion cŵn anabl, byddai'n gwanhau/llacio'r Gorchymyn presennol ac felly'n debygol o gael effaith negyddol ar effeithiolrwydd y Gorchymyn a byddai'n cynyddu'r galw i fonitro a gorfodi unrhyw ddarpariaethau newydd. Fel y mae ar hyn o bryd, mae'r gorchymyn presennol yn diogelu'r cyhoedd i gyd (preswylwyr lleol, ymwelwyr a thwristiaid) rhag ymddygiad gwrthgymdeithasol a niwsans sy'n gysylltiedig â gweithgareddau perchnogaeth cŵn anghyfrifol, ac mae'n debygol y byddai ond yn cynyddu nifer y cwynion yn hytrach na'u lleihau, gan gynyddu'r galw ar adnoddau Diogelu'r Cyhoedd.

Pa dystiolaeth sydd gennych i gefnogi'r farn hon?

Cyn 2014, roedd gan ran o draeth a phromenâd y Borth ddau Orchymyn Rheoli Cŵn (DCO) a wnaed o dan Ddeddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005 - un yn gwahardd cŵn o'r traeth (1af Mai - 30 Medi) ac un yn mynnu bod cŵn yn cael eu cadw. bod ar dennyn ar y promenâd. Roedd y DCOs hyn yn cwmpasu rhan o'r traeth nad oedd yn dod o dan is-ddeddf leol a chawsant eu rhoi ar waith yn 2008.

Cawsant eu cyflwyno am y rhesymau canlynol: -

- 1) Roedd Cyngor Cymuned y Borth yn cefnogi estyniad daearyddol yr is-ddeddfau cŵn presennol oherwydd cwynion gan drigolion ac ymwelwyr ynglŷn â chŵn yn baeddu a chŵn allan o reolaeth.
- 2) Mae'r rhan hon o'r traeth yn rhan o ardal asesu Traeth y Faner Las. Mae caniatáu cŵn ar y traeth yn fwriadol yn ystod cyfnod asesu'r Faner Las yn golygu nad yw'r traeth yn cydymffurfio â'r meini prawf hanfodol sy'n ofynnol gan y Sefydliad Addysg Amgylcheddol sy'n rhedeg Rhaglen y Faner Las a allai beryglu statws Baner Las Traeth y Borth.

Cyn cyflwyno'r Gorchymynion Rheoli Cŵn yn 2008, ystyriwyd cydbwysu buddiannau'r rhai sy'n gyfrifol am gŵn yn erbyn buddiannau'r rhai yr effeithir arnynt gan weithgareddau cŵn. Wrth wneud hynny, cydnabuwyd y dylai'r cyhoedd, ac yn benodol plant, gael mynediad i ardaloedd di-gŵn a manau lle cedwir cŵn o dan reolaeth llym. Yn ogystal, mae'r rhai sy'n gyfrifol am gŵn angen mynediad i fannau lle gallant ymarfer eu cŵn heb gyfyngiadau

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

gormodol. Roedd y Cyngor yn fodlon bod digon o gyfle i redeg cŵn yn rhydd ar y rhan o'r traeth nad yw'n dod o dan Is-ddeddfau Gwahardd Cŵn, gan ganiatáu i berchnogion cŵn gyflawni eu cyfrifoldebau o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006.

Pa gam/camau gweithredu allwch chi eu cymryd i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu gyfrannu'n well at effeithiau positif?

Fel yr uchod.

3.7. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu Mae diwylliant a threftadaeth Cymru a'r Gymraeg yn cael eu hybu a'u gwarchod. <i>Yn yr adran hon, mae angen i chi ystyried yr effaith, y dystiolaeth ac unrhyw gamau yr ydych yn eu cymryd i wella. Dylech wneud hyn i sicrhau nad yw'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl sy'n dewis byw eu bywydau a defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg yn waeth na'r cyfleoedd sydd ar gael i'r rheini sy'n dewis gwneud hynny drwy gyfrwng y Saesneg, a hynny yn unol â Mesur y Gymraeg 2011.</i>				Disgrifiwch pam y bydd yn cael effaith gadarnhaol/negyddol neu fawr ddim effaith o gwbl.	Pa dystiolaeth sydd gennych i ategu'r farn hon?	Pa gam (gamau) allwch chi ei gymryd (eu cymryd) i liniaru unrhyw effeithiau negyddol neu i gyfrannu'n well at yr egwyddor hon?
A fydd y cynnig yn cael ei roi ar waith yn ddwyieithog (Cymraeg a Saesneg)?	Cadarn haol ✓	Negydd ol	Dim/Fawr ddim	Amherthnasol		Sicrhau bod yr holl arwyddion perthnasol yn ddwyieithog. Datganiad i'r Wasg a Bydd cyhoeddi'r Gorchmynion bod yn ddwyieithog.
A fydd y cynnig yn effeithio ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg?	Cadarn haol	Negydd ol	Dim/Fawr ddim ✓	Amherthnasol		
A fydd y cynnig yn cynyddu neu'n lleihau'r cyfleoedd i bobl gael gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg?	Cadarn haol	Negydd ol	Dim/Fawr ddim ✓	Amherthnasol		

Cyngor Sir Ceredigion – Asesiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

Sut fydd y cynnig yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg?	Cadarn haol	Negydd ol	Dim/Fawr ddim	Amherthnasol		
			✓			
A fydd yn gwarchod, yn hybu ac yn cyfoethogi diwylliant a threftadaeth lleol?	Cadarn haol	Negydd ol	Dim/Fawr ddim	Amherthnasol		
			✓			

4. ATGYFNERTHU'R CYNNIG: Os yw'r cynnig yn debygol o effeithio'n negyddol ar unrhyw rai o'r materion uchod (gan gynnwys unrhyw rai o'r nodweddion gwarchodedig), pa gamau ymarferol/newidiadau allai helpu i liniaru neu i ddileu unrhyw effeithiau negyddol a nodwyd yn adrannau 2 a 3?

4.1 Camau

Beth fyddwch chi'n ei wneud?	Pryd fyddwch chi'n ei wneud?	Pwy sy'n gyfrifol?	Cynnydd
Cyflwyno adroddiad i'r Cabinet/Cyngor i ofyn i ymestyn y gorchymyn am dair blynedd arall.	5/9/2023 & 21/9/2023	Anne-Louise Davies	Ar amser
Cysylltu â Chyngor Cymuned y Borth ynghylch canlyniad eu cyfarfod cyhoeddus	Ar ôl y 4/9/2023	Anne-Louise Davies	I'w gadarnhau
Os fydd angen, cynnal ymgynghoriad llawn	Yn ystod y flwyddyn ariannol 2024/2025	Anne-Louise Davies	I'w gadarnhau

4.2. Os na fyddwch yn cymryd unrhyw gamau i ddileu neu i liniaru'r effeithiau negyddol, rhwch gyfiawnhad.

(Cofiwch: os ydych chi wedi nodi gwahaniaethu anghyfreithiol uniongyrchol a phosibl o ganlyniad i'r cynnig hwn, rhaid i chi newid neu ddiwygio'r cynnig.)

4.3. Monitro, gwerthuso ac adolygu

Sut fyddwch chi'n monitro effaith ac effeithiolrwydd y cynnig?

Cyngor Sir Ceredigion – Aseiad Effaith Integredig (AEI)

Offeryn integredig sy'n sylfaen ar gyfer proses benderfynu effeithiol

5. RISG: Beth yw'r risg sydd ynghlwm wrth y cynnig hwn?					
Meini prawf asesu effaith	1 – Isel iawn	2 – Isel	3 – Canolig	4 – Uchel	5 – Uchel iawn
Meini prawf asesu tebygolrwydd	1 – Annhebygol o ddigwydd	2 – Llai tebygol o ddigwydd	3 – Yr un mor debygol o ddigwydd ac o beidio digwydd	4 – Mwy tebygol o ddigwydd	5 – Tebygol o ddigwydd
Disgrifiad o'r risg	Effaith (difrifoldeb)		Tebygolrwydd (y gallu i gyflawni)		Sgôr risg
Llai tebygol o ddigwydd	2		1		2
Allai eich cynnig chi effeithio ar faes gwasanaeth arall?					
O bosib, y Tîm Datblygu Economaidd a Thwristiaeth.					

6. CYMERADWYO			
Swydd	Enw	Llofnod	Dyddiad
Rheolwr y Gwasanaeth	Anne-Louise Davies		23/8/2023
Swyddog Arweiniol Corfforaethol	Alun Williams		23/8/2023
Y Cyfarwyddwr Strategol	Barry Rees		
Deiliad y Portffolio	Cynghorydd Matthew Vaux		

Tudalen 207

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu
Dyddiad y cyfarfod:	11 Medi 2023
Teitl:	Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Chraffu 2022/2023
Pwrpas yr adroddiad:	Rhoi gwybodaeth am waith y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ystod 2022/2023

Mae'r Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Chraffu yn amlinellu'r prif faterion a ystyriwyd gan y pum Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn ystod 2022/2023.

Mae dyletswydd statudol ar Awdurdodau Lleol i gyhoeddi adroddiad blynyddol ynglŷn â gwaith y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu. Cyhoeddir yr Adroddiad Blynyddol ar y dudalen we ynghylch Trosolwg a Chraffu ar wefan y Cyngor.

Argymhelliad / Argymhellion:	Gofynnir i'r pwyllgor nodi'r wybodaeth sydd yn yr adroddiad cyn i'r adroddiad cael ei cyflwyno i'r Cyngor ar 21 Medi 2023.
Rheswm dros y penderfyniad:	Er mwyn bodloni'r gofyniad statudol i gyhoeddi adroddiad blynyddol am y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.
Swyddogion Adrodd:	Lisa Evans, Swyddog Safonau a Chraffu Dwynwen Jones, Swyddog Trosolwg a Chraffu
Dyddiad:	4 Medi 2023

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

ADRODDIAD BLYNYDDOL

TROSOLWG A CHRAFFU

2022-23

CYNNWYS

Cyflwyniad	1
Galw penderfyniadau i mewn	2
Pwyllgor Cydlynu	6
Adnoddau Corfforaethol	13
Cymunedau Iachach	25
Cymunedau sy'n Dysgu	32
Cymunedau Ffyniannus	42

Cyflwyniad

BETH YW TROSOLWG A CHRAFFU?

Mae pwyllgorau craffu'n rhan o'r ffordd y mae llywodraeth leol yn gweithredu yng Nghymru. Ochr yn ochr â'r gofyniad i sefydlu gweithrediaeth sy'n gwneud penderfyniadau, mae Deddf Llywodraeth Leol 2000 hefyd yn peri iddi fod yn ofynnol sefydlu un neu ragor o bwyllgorau craffu i ddwyn y penderfynwyr i gyfrif, i hybu gwelliannau, i weithredu fel llais y gymuned, ac i gynorthwyo â'r gwaith o lunio ac adolygu polisïau.

Mae'r Ganolfan Craffu Cyhoeddus yn argymhell pedair prif egwyddor i gynorthwyo Aelodau i ymgymryd â gwaith craffu effeithiol:

- i. Herio'r rheini sy'n llunio polisïau ac yn gwneud penderfyniadau fel 'cyfaill beirniadol';
- ii. Sicrhau bod llais a phryderon y cyhoedd a chymunedau'n cael eu clywed;
- iii. Sicrhau mai 'llywodraethwyr annibynnol eu meddwl' sy'n arwain ac yn perchnogi'r broses graffu;
- iv. Sicrhau bod y broses yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn hybu gwelliannau i wasanaethau cyhoeddus.

Mae Canllawiau Statudol i Gynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol yng Nghymru ar Drefniadau Gweithrediaeth a Threfniadau Amgen (2006) yn esbonio bod pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn rhan hanfodol ac annatod o'r trefniadau gweithrediaeth.

Ym mis Ionawr 2017, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru bapur gwyn o'r enw Diwygio Llywodraeth Leol: Cadernid ac Adnewyddiad. Roedd y papur gwyn yn gofyn am sylwadau ar gynigion i beri iddi fod yn orfodol gweithio ar sail ranbarthol i ddarparu gwasanaethau amrywiol, i fynd i'r afael â materion gweithlu, ac i fynd ati i ddiwygio'r drefn etholiadol. Ers hynny, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi papur gwyrdd sy'n egluro ei dyheadau ac yn amlinellu datganiad o'i bwriad i gryfhau ac i rymuso llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'r cynigion hyn yn amlinellu dull o sicrhau y bydd modd i llywodraeth leol fynd ati yn y dyfodol "i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus cryfach, mwy cadarn a chynaliadwy, gydag atebolrwydd democrataidd yn graidd iddi".

Yn ystod y cyfnod hwn, rydym wedi cynnal cyfarfodydd hybrid, ac rydym felly wedi bod yn craffu ar waith y Cyngor yn y Siambr ac o bell.

GALW PENDERFYNIADAU I MEWN

Pan wneir penderfyniad gan y Cabinet, aelod o'r Cabinet neu un o bwyllgorau'r Cabinet, neu pan wneir penderfyniad dan drefniadau ar y cyd, bydd y penderfyniad yn cael ei gyhoeddi, gan gynnwys drwy ddulliau electronig lle bo hynny'n bosibl, a bydd ar gael ym mhrif swyddfeydd y Cyngor cyn pen dau ddiwrnod gwaith ar ôl iddo gael ei wneud fel rheol. Bydd y sawl sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r penderfyniad yn anfon copi o'r cofnodion at yr Aelodau cyn pen dau ddiwrnod gwaith. Bydd yr hysbysiad yn dangos dyddiad cyhoeddi'r penderfyniad ac yn nodi y bydd yn dod i rym, ac y gellir ei roi ar waith, ar ôl i bum diwrnod gwaith fynd heibio ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad, oni bai fod tri aelod o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu y mae ei gylch gorchwyl yn gysylltiedig â phenderfyniad y Cabinet (fel y nodir yn Erthygl 6 o Ran 2 o'r Gyfansoddiad) neu chwe Aelod Etholedig o'r Cyngor a Chadeirydd y Pwyllgor hwnnw, yn gwrthwynebu'r penderfyniad a'i alw i mewn. Ceir mwy o wybodaeth am y broses o alw penderfyniadau i mewn ar dudalen 295 o Gyfansoddiad y Cyngor. <http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/ynqlyn-cyngor/cyfansoddiad-y-cyngor/>

Yn ystod y cyfnod adrodd hwn, ni alwyd yr un o benderfyniadau Cyngor Sir Ceredigion i mewn.

Y PWYLLGORAU

Ceir pum pwyllgor trosolwg a chraffu thematig:

- Cydlynu

thrive

- Cymunedau Ffyniannus

- Cymunedau sy'n Dysgu

- Cymunedau Iachach

- Adnoddau Corfforaethol

O dan adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, rhoddir pwerau adolygu a chraffu eang i'r pwyllgorau, ynghyd â'r gallu i lunio adroddiadau ac i wneud argymhellion o ran unrhyw fater sy'n berthnasol i'r ardal a'i thrigolion. Yn ôl y canllawiau, swyddogaethau'r cynghorwyr sy'n ymgymryd â gwaith trosolwg a chraffu yw:

- dal y weithrediaeth i gyfrif am arfer swyddogaethau'r weithrediaeth mewn modd effeithlon – yn enwedig perfformiad y weithrediaeth fel y'i mesurir yn erbyn y safonau, yr amcanion a'r targedau a nodwyd yn y polisïau a'r cynlluniau y mae'n eu rhoi ar waith;
- helpu i wella ac i ddatblygu polisïau'r Cyngor drwy bwysu a mesur a ydynt yn cyrraedd yr amcanion a nodwyd, a yw'r polisïau hynny a'r ffordd y maent yn cael eu gweithredu yn adlewyrchu anghenion a blaenoriaethau'r cymunedau lleol a thrwy gyflwyno adroddiadau ac argymhellion i'r weithrediaeth neu i'r Cyngor llawn;
- adolygu a llunio adroddiadau ar faterion sy'n effeithio ar ardal yr awdurdod neu ei drigolion; ac
- ystyried a yw'r systemau sydd yn eu lle gan y weithrediaeth i gyflawni ei swyddogaethau yn gadarn ac yn cael eu dilyn yn briodol.

Yn ychwanegol at hyn, gallant adolygu sut y mae'r swyddogaethau anweithredol yn cael eu cyflawni a llunio adroddiadau am faterion o ddiddordeb lleol mwy cyffredinol.

Gallai hyn gyd-fynd â phŵer yr awdurdod o dan Ran 1 o'r Ddeddf i hyrwyddo llesiant economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol, drwy adnabod meysydd y gallai'r weithrediaeth roi sylw iddynt drwy ddefnyddio'r pŵer hwn.

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn amlinellu rôl glir ar gyfer swyddogaeth graffu'r awdurdod yn ei brosesau gwella: fel rhan o'i rôl o ddal y rhai sy'n gwneud penderfyniadau lleol a llunwyr polisiâu i gyfrif, a'i rôl ym maes datblygu polisi. Dylai hyn ymestyn i:

- i. graffu ar y prosesau y mae'r awdurdod wedi mynd trwyddynt wrth gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol i wella;
- ii. craffu ar addasrwydd y sefydliad i gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol i wella;
- iii. craffu ar y prosesau y mae'r awdurdod wedi mynd trwyddynt wrth ddewis ei amcanion gwella, gan gynnwys adolygu lefel yr ymgysylltu â rhanddeiliaid;
- iv. craffu ar fonitro cynnydd wrth gyflawni amcanion gwella'r awdurdod;
- v. hyrwyddo arloesi drwy herio'r sefyllfa bresennol ac annog ffyrdd gwahanol o feddwl a dewisiadau ar gyfer cyflenwi.

O dan adran 35 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol sicrhau bod gan ei bwyllgorau trosolwg a chraffu bŵer i graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ardal yr awdurdod lleol, neu'r camau a gymerir ganddo, pan fydd yn arfer ei swyddogaethau.

Yn ystod y flwyddyn adrodd flaenorol, bu aelodau'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu'n trin a thrafod materion a oedd yn ymwneud â chraffu ar waith Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion (y Bwrdd).

I gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth ac i sicrhau bod trefniadau trosolwg a chraffu effeithiol ar waith ar gyfer y Bwrdd, cytunwyd y byddai Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu Cyngor Sir Ceredigion yn gyfrifol am gael trosolwg ar effeithiolrwydd cyffredinol y Bwrdd.

Cytunodd Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu Cyngor Sir Ceredigion i ddefnyddio'r dull a ganlyn i gael trosolwg ar effeithiolrwydd cyffredinol y Bwrdd:

Adolygu'r **penderfyniadau a wnaed neu'r camau a gymerwyd** gan y Bwrdd, neu graffu arnynt, drwy wneud yr hyn a ganlyn:

- Gweithredu fel ymgynghorai ffurfiol ar gyfer yr Asesiad o Lesiant Lleol
- Gweithredu fel ymgynghorai ffurfiol ar gyfer y Cynllun Llesiant Lleol
- Derbyn yr Adroddiad Cynnydd Blynnyddol
- Derbyn cofnodion y Bwrdd
- Derbyn adroddiadau monitro perfformiad.

- i. Adolygu **trefniadau llywodraethu'r Bwrdd**, neu graffu arnynt, drwy wneud yr hyn a ganlyn:
 - Derbyn cylch gorchwyl y Bwrdd ar ôl pob un o gyfarfodydd gorfodol y Bwrdd (rhaid cynnal cyfarfod gorfodol o'r Bwrdd cyn pen 60 diwrnod ar ôl pob etholiad arferol i ethol cynghorwyr fan bellaf).
 - Gwahodd aelodau o'r Bwrdd i roi tystiolaeth o ran y modd y mae cyd-swyddogaethau'n cael eu harfer (ond dim ond o ran arfer y cyd-swyddogaethau a roddwyd iddynt fel aelod statudol o'r Bwrdd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol).
- ii. Llunio adroddiadau neu wneud argymhellion i'r Bwrdd o ran ei swyddogaethau neu ei drefniadau llywodraethu.
- iii. Cyfeirio materion at y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Thematig Perthnasol i'w ystyried ymhellach fel y bo'n briodol.
- iv. Cyflwyno argymhellion y Pwyllgor Craffu i'r Cabinet, y Bwrdd a'r is-grŵp perthnasol.

Gall y pwyllgorau craffu gyflawni eu gwaith drwy un o'r ffyrdd a ganlyn:

- i. Ystyried pwnc yn ystod cyfarfod ffurfiol;
- ii. Sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen i ymchwilio i bwnc mewn mwy o fanylder;
- iii. Ystyried pwnc mewn ffrwd waith (gweler yr adran am y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu ar dudalen 39 isod), ac
- iv. Ymweld â safleoedd.

Bu'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu'n canolbwyntio ar y meysydd hynny lle y gallent ddylanwadu fwyaf ar y canlyniadau i bobl Ceredigion. O ganlyniad, aeth y pwyllgorau ati i adolygu pynciau amrywiol, ac mae rhai o'r adolygiadau hyn yn dal i fynd rhagddynt.

Mae aelodau'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu wedi gweithio'n galed i greu diwylliant lle mae tryloywder, cyfranogiad ac atebolrwydd yn cael eu croesawu a lle mae her yn cael ei hystyried yn rhan anhepgor a chadarnhaol o'r broses o wella canlyniadau. Mae'n dal i fod yn hanfodol bod y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu'n parhau i gyfrannu'n gadarnhaol at y gwaith o gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor drwy eu rôl fel cyfaill beirniadol.

Hunanwerthuso'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu

Bob blwyddyn, cynhelir adolygiad o effeithiolrwydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu. Gellir llenwi'r holiadur ar-lein. O ran holiadur 2022/23, daeth 15 ymateb i law (allan o gyfanswm posibl o 38).

Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu

Cyfarfu'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu ar 8 achlysur yn ystod blwyddyn fwrdeistrefol 2022/2023.

Ymhlith yr eitemau safonol a drafodir ym mhob un o gyfarfodydd y Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu y mae diweddariad am ddatblygiadau o ran y swyddogaeth graffu, a diweddariad gan y Cadeiryddion am waith eu pwyllgorau. Mae hyn yn rhoi ffocws clir i waith y pwyllgorau thematig.

Y prif faterion a drafodwyd

Rôl y Pwyllgor Cydlynu yw goruchwyllo holl flaenraglenni gwaith y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu i sicrhau eu bod yn berthnasol, eu bod yn gydnaws â'r blaenoriaethau corfforaethol, a'u bod yn canolbwyntio ar feysydd allweddol. Mae'r Pwyllgor hefyd yn sicrhau bod y blaenraglenni gwaith yn cael eu cydlynu i osgoi dyblygu, gan sicrhau eu bod yn realistig ac yn ymarferol o ystyried yr adnoddau sydd ar gael, a'u bod yn debygol o ychwanegu gwerth. Mae pob pwyllgor yn cytuno i ystyried ei flaenraglenni gwaith ei hunan.

Ystyriodd y Pwyllgor yr eitemau canlynol:

CONTEST - Strategaeth Gwrthderfysgaeth Llywodraeth y DU.

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Aelodau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y trefniadau a oedd ar waith i gyflawni'r strategaeth CONTEST yng Ngheredigion, ar draws y rhanbarth ac yn genedlaethol. Hefyd, roedd yr adroddiad yn nodi cyfraniad staff y Cyngor wrth gyflawni'r gwaith pwysig hwn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

CYTUNWYD i nodi'r diweddariad a roddwyd.

Y Datganiad Polisi Rheoli Perfformiad a'r Cyflwyniad i drefniadau Hunanasesu Perfformiad yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Mynegwyd y canlynol:

- Gofynnwyd am eglurhad o ran pwy fyddai'n archwilio'r archwilydd a beth fyddai'r broses apelio yn dilyn yr asesiadau hyn. Mewn ymateb, dywedwyd mai proses hunanasesu oedd hon. Bydd llawer iawn o dystiolaeth berthnasol ac ategol yn cael ei chasglu i gydymffurfio â gofynion yr asesiad, yn unol â'r Cynllun Gweithredu. Ar ôl ei gwblhau, cyflwynir yr asesiad drafft i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er mwyn iddo bwysu a mesur yr adroddiad ac ystyried argymhellion, cyn i'r Cabinet ei gymeradwyo.
- Y gallai hunanasesiad blynyddol y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu hefyd gyfrannu at yr hunanasesiad hwn. Anogwyd yr Aelodau i ymateb i'r asesiad hwn mewn ffordd agored a thryloyw er mwyn datrys unrhyw anawsterau.
- Bod Cadeiryddion yr holl Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn mynychu cyfarfodydd Chwarterol y Bwrdd Perfformiad a oedd ar fin ailddechrau, er mwyn iddynt ystyried unrhyw faterion/risgiau perthnasol ar gyfer eu Blaenraglenni Gwaith. Adroddwyd bod y cyfarfodydd hyn yn rhoi trosolwg o'r Cyngor yn ei gyfanrwydd.

Cytunodd y Pwyllgor i gymeradwyo Datganiad drafft y Polisi Rheoli Perfformiad a'r trefniadau Hunanasesu Perfformiad (yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021).

Adroddiadau rheolaidd ynglŷn â chyfarfodydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion

Yr Asesiad o Lesiant Lleol

Adroddiad Blynyddol Llesiant Lleol Ceredigion 2021-2022

Fersiwn Ddrafft Cynllun Llesiant Lleol Ceredigion 2023-28.

O dan Adran 35 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol sicrhau bod gan eu Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu y pŵer i graffu ar y penderfyniadau a wneir, neu gamau eraill a gymerir, gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ardal yr Awdurdod Lleol wrth iddo arfer ei swyddogaethau. Mae'n ofynnol i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus gynhyrchu a chyhoeddi adroddiadau blynyddol yn ymwneud â chyflawni eu Cynlluniau Llesiant. Mae'n ofyniad statudol yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 bod Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus lleol yn craffu ar adroddiadau blynyddol.

Hefyd, daeth Prif Weithredwr Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Ceredigion (CAVO) i gyfarfodydd y Pwyllgor Craffu yn ystod y flwyddyn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Gwnaeth y Pwyllgor:

- dderbyn cofnodion drafft cyfarfodydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion;
- derbyn Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion;

- cytuno y byddai'r Aelodau yn annog y Cynghorau Tref a Chymuned i lenwi arolwg ymgysylltu Cynllun Llesiant Lleol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (roedd y Cynghorau Tref a Chymuned wedi derbyn yr holiadur drwy e-bost).
- derbyn fersiwn ddrafft Cynllun Llesiant Lleol Ceredigion 2023-28.

Adroddiad Monitro'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2021-22

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn rhoi dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i ystyried anghenion pob unigolyn yn ein gwaith bob dydd. Mae'r Ddeddf yn cynnwys Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Penodol i Gymru sy'n ei gwneud hi'n ofynnol i'r Cyngor bennu Amcanion Llesiant mewn Cynllun Cydraddoldeb Strategol, ac mae'n rhaid adolygu'r cynllun bob pedair blynedd.

Mae'r modd y caiff y Gymraeg ei hybu a'i defnyddio yn cael sylw ym Mesur y Gymraeg 2011, yn hytrach na'r Ddeddf Cydraddoldeb. Fodd bynnag, rydym yn ystyried gofynion y Gymraeg ochr yn ochr â nodweddion gwarchoddedig y Ddeddf Cydraddoldeb er mwyn hyrwyddo dull cyfannol.

Mae cynllun gweithredu yn sicrhau bod Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-24 y Cyngor yn cael ei gyflawni, a chaiff ei rannu'n 5 Amcan Cydraddoldeb.

Tynnwyd sylw'r Pwyllgor at y prif bwyntiau.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, cytunodd yr Aelodau i dderbyn Adroddiad Monitro Cynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ar gyfer 2021-22, gan argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r adroddiad.

Adroddiad ar y Bwlch Cyflog rhwng y Rhywiau 2022 ac Adroddiad Cydraddoldeb yn y Gweithlu 2022

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, cytunodd yr Aelodau i dderbyn yr Adroddiad ar y Bwlch Cyflog rhwng y Rhywiau 2022 a'r Adroddiad Cydraddoldeb yn y Gweithlu 2022.

Adroddiad Hunanasesu 2021/22

Mae Rhan 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn disodli Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a arferai fodoli ac mae'n cyflwyno cyfundrefn berfformiad newydd ar gyfer Prif Gynghorau yn seiliedig ar Hunanasesu. Bwriad y gyfundrefn berfformiad newydd yw adeiladu a chefnogi diwylliant lle mae cynghorau yn ceisio gwella a gwneud yn well yn barhaus ym mhopeth a wnânt, heb ystyried pa mor dda y maent yn perfformio eisoes. Mae'r Ddeddf yn disgwyl y bydd cynghorau bob amser yn ymdrechu i gyflawni mwy a cheisio sicrhau'r canlyniadau gorau i bobl a chymunedau lleol. Un ffordd o wneud hyn yw herio'r sefyllfa bresennol yn barhaus a gofyn cwestiynau ynghylch sut y maent yn gweithredu.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn ystod y drafodaeth, nodwyd y canlynol:

- Dylid sicrhau bod y buddion cymunedol yn parhau a'u bod yn rhai gwerthfawr.
- Dylid cefnogi contractwyr lleol i gydweithio ar dendrau ar gyfer contractau mwy o faint.
- Awgrymodd yr Aelodau y dylid ymchwilio i'r posibilrwydd o sefydlu gwasanaethau hyd braich.

Yn dilyn trafodaeth, cytunodd Aelodau'r Pwyllgor i dderbyn Adroddiad Hunanasesu 2021/22 gan gynnwys yr Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a'r Amcanion Llesiant.

Adroddiadau rheolaidd am Adroddiadau Chwarterol Diogelu Grŵp Gweithredol Lleol ar y Cyd CYSUR/CWMPAS

Ystyriodd y Pwyllgor adroddiadau chwarterol CYSUR, y Grŵp Gweithredol Lleol ar Ddiogelu. Mae'r adroddiadau hyn yn rhoi gwybodaeth reoli am y camau a gymerwyd o dan Weithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan. Mae'r adroddiadau'n cynnwys gwybodaeth a ddarperir gan asiantaethau eraill o ran diogelu llesiant plant yng Ngheredigion. Trafodir yr wybodaeth reoli gan aelodau Grŵp Gweithredol Lleol CYSUR (Ceredigion) i fonitro ac i werthuso effeithiolrwydd y trefniadau i ddiogelu plant yng Ngheredigion a'r canlyniadau a gyflawnwyd. Mae'r cyfarfodydd amlasiantaeth yn gyfle i bennu problemau o ran perfformiad a materion eraill yn y maes hwn, ac i weithredu ar eu sail. Mae gwybodaeth am berfformiad hefyd yn cael ei darparu i Fwrdd Diogelu Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru sydd hefyd yn gyfle i ddadansoddi perfformiad, tueddiadau a materion ar draws y Rhanbarth.

Bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiadau chwarterol y Gwasanaeth Diogelu Oedolion. Mae'r adroddiadau hyn yn tynnu sylw at weithgarwch a pherfformiad y Gwasanaeth Diogelu Oedolion ac yn rhoi data ystadegol i sicrhau bod modd cymharu gweithgarwch o chwarter i chwarter ac o flwyddyn i flwyddyn, yn ogystal â nodi'r prif bethau a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn. Mae'r adroddiad hefyd yn pwysleisio'r prif feysydd gwaith a'r prif welliannau a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn ariannol hon.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Gwnaeth y Pwyllgor nodi cynnwys yr adroddiad a'r lefel o weithgarwch o fewn yr Awdurdod Lleol. Bu i'r Aelodau ofyn cwestiynau'n rheolaidd ynglŷn â chynnwys yr adroddiadau a'r data a gyflwynwyd ac atebwyd y cwestiynau gan y swyddogion. Gallwch weld y cwestiynau a'r atebion yn y cofnodion.

Cofnod Penderfyniadau Grŵp Rheoli Aur Covid-19.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i nodi cynnwys cofnod penderfyniadau Grŵp Rheoli Aur Covid-19 ar gyfer y cyfnodau dan sylw.

Adroddiad ar ddefnydd y Cyngor o Ddeddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 (RIPA)

Mae Aelodau'r Pwyllgor Cydlynu yn gyfrifol am adolygu defnydd y Cyngor o Ddeddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 (RIPA). Cyflwynir yr adroddiadau i'r Pwyllgor bob 6 mis.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd yr Aelodau i nodi cynnwys yr adroddiad.

Adroddiad ar yr adolygiad o Bolisi RIPA ac Arolygiad IPCO (Swyddfa'r Comisiynydd Pwerau Ymchwilio)

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, penderfynodd Aelodau'r Pwyllgor:

- Nodi cynnwys y copi drafft diwygiedig o Bolisi Corfforaethol RIPA a'r Ddogfen Weithdrefnau,
- Nodi cynnwys Adroddiad Arolygiad IPCO,
- Nodi cynnwys ymateb yr Uwch-swyddog Cyfrifol i Adroddiad Arolygiad IPCO,
- Nodi cynnwys y Cais E-bost wedi'i ddiweddarau am Weithgarwch RIPA, a,
- Nodi cynnwys Cylchlythyr Chwarterol IPCO ar gyfer Hydref 2022.

Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Chraffu 2021/2022

Tynnodd yr adroddiad sylw at y prif faterion a ystyriwyd gan y pum Pwyllgor Trosolwg a Craffu yn ystod 2021/2022. Mae dyletswydd statudol ar Awdurdodau Lleol i gyhoeddi adroddiad blynyddol ynglŷn â gwaith y Pwyllgorau Trosolwg a Craffu. Cyhoeddir yr Adroddiad Blynyddol ar y dudalen Trosolwg a Craffu ar wefan y Cyngor.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd yr Aelodau i nodi'r wybodaeth a oedd wedi'i chynnwys yn yr adroddiad cyn y byddai'n cael ei gyflwyno i'r Cyngor.

Strategaeth Gorfforaethol Ddrafft 2022-27

Roedd angen paratoi Strategaeth Gorfforaethol newydd i nodi Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd y Cyngor (blaenoriaethau corfforaethol) a'r uchelgeisiau ar gyfer y pum mlynedd nesaf. Mae'r Strategaeth yn nodi sut y bydd y Cyngor yn ceisio gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol dinasyddion a chymunedau Ceredigion a chynyddu ei gyfraniad tuag at y saith Nod Llesiant Cenedlaethol yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Hefyd, dywedodd yr Arweinydd hefyd fod gan yr Awdurdod gyfnod heriol o'i flaen.

Yr Amcanion Llesiant Corfforaethol arfaethedig yw:

- Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth
- Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach
- Darparu'r Dechrau Gorau Mewn Bywyd a Galluogi Pobl o Bob Oed i Ddysgu
- Creu Cymunedau Cynaliadwy a Gwyrdd sydd wedi'u Cysylltu'n Dda â'i Gilydd

Esboniwyd bod yr amcanion wedi'u nodi trwy ddadansoddi tystiolaeth ac ymgysylltu gyda thrigolion, gan gynnwys uchelgeisiau'r weinyddiaeth wleidyddol newydd,

Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion a'r ymgynghoriad cyhoeddus diweddar ar y strategaeth ddrafft.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cododd un Aelod o'r Pwyllgor bryder gan ofyn a allai'r Awdurdod fforddio'r targedau uchelgeisiol a amlinellwyd yn yr adroddiad. Cadarnhawyd bod modd eu cyflawni ar hyn o bryd.

Mynegwyd pryder ynghylch Ffosffadau gan y gallai atal yr amcan HYBU'R ECONOMI, CEFNOGI BUSNESAU A GALLUOGI CYFLOGAETH rhag symud ymlaen. Cadarnhawyd bod yna grŵp penodol sy'n monitro'r sefyllfa ffosffadau yn ofalus ac sy'n cynnal trafodaethau parhaus gyda Chyfoeth Naturiol Cymru. Cadarnhaodd y Prif Weithredwr hefyd fod Ffosffadau yn cael ei nodi fel risg ar hyn o bryd a'i fod ar gofrestr risg yr Awdurdod ac felly gallai gadarnhau bod y mater hwn yn cael sylw dyledus. Roedd hyn hefyd yn cael ei fonitro gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus yn ystod y flwyddyn.

Gofynnwyd rhagor o gwestiynau i'r swyddogion ac aethant i ffwrdd i ymchwilio i'r materion dan sylw cyn dychwelyd i'r Pwyllgor i roi'r atebion. Cynhaliodd y Pwyllgor gyfarfod arall yn ddiweddarach i ystyried yr ymatebion ymhellach ac i wneud argymhelliad cyn i'r Strategaeth fynd gerbron y Cabinet a'r Cyngor llawn.

Cytunodd Aelodau'r Pwyllgor i argymhell i'r Cabinet gymeradwyo Strategaeth Gorfforaethol ddrafft 2022-2027, gan gynnwys yr Amcanion Llesiant Corfforaethol, yn amodol ar ystyried yr argymhellion a wnaed gan y Pwyllgor.

Dyletswydd Cyfamod y Lluoedd Arfog, fel y'i nodwyd yn Neddf y Lluoedd Arfog 2021

Cafodd y Pwyllgor wybod am y sefyllfa a oedd ohoni. Wrth gyflawni ei ymrwymadau presennol, roedd y Cyngor yn rhoi sylw dyladwy i ofynion Cymuned y Lluoedd Arfog, ac roedd wedi ceisio adeiladu'n gadarnhaol ar ei ymrwymiad ers gwneud ei addewid cychwynnol. Roedd hyn wedi arwain at wneud gwelliannau uniongyrchol i bolisiau'r Cyngor fel rhan o'i ymrwymiad i'r Cyfamod. Roedd hyn i'w weld yn glir yn y polisi cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith a oedd yn cefnogi opsiynau gweithio hyblyg. Roedd y polisi hwn hefyd yn cydnabod yr angen clir i aelodau'r lluoedd arfog a milwyr wrth gefn gael cyfnodau awdurdodedig ychwanegol o absenoldeb i gefnogi eu hymrwymadau ychwanegol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn ogystal â'r gwaith yr oedd y Cyngor eisoes yn ei wneud, cynigiwyd y byddai'r camau ychwanegol canlynol yn cael eu cymryd wrth baratoi ar gyfer y ddyletswydd:

- Archwilio cyfleoedd i wella'r prosesau a ddefnyddir gan y gwasanaethau i gasglu data. Byddai Swyddog Cyswllt Rhanbarthol y Lluoedd Arfog yn darparu cyngor am y categorïau y byddai angen i'r gwasanaethau unigol eu defnyddio.
- Nodwyd bod cyllid grant ar gael i blant (hyd at £2,000 y plentyn) yn ddibynnol ar anghenion.

- Byddai gweithwyr ac aelodau etholedig yn cael eu hannog i wneud trefniadau ar CERINET i fynd i'r sesiynau codi ymwybyddiaeth am Gyfamod y Lluoedd Arfog.

Diweddariad ar Brosiect Cylch Caron

Rhoddodd swyddogion y Cyngor a Chyfarwyddwr Sirol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda ddiweddariad ar brosiect Cylch Caron. Dywedwyd bod hwn yn brosiect partneriaethol rhwng Cyngor Sir Ceredigion a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, ynghyd â Llywodraeth Cymru.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Dyma'r prif bwyntiau a godwyd yn ystod y drafodaeth:

- Byddai angen cyflwyno cais cynllunio newydd ar ôl i bartner newydd gael ei benodi. Roedd yr elfen ffosffadau yn parhau'n risg. Roedd posibilrwydd hefyd y gallai'r dyluniad fod yn wahanol i'r dyluniad gwreiddiol.
- A fyddai modd gofyn am gymorth cwmnïau adeiladu lleol lle bynnag bo modd gwneud hynny? Roedd posibilrwydd y gellid annog y partner newydd i gyflogi contractwyr lleol.
- Cadarnhawyd y byddai gofyniad i adolygu'r pecyn ariannu ar y cyd â Llywodraeth Cymru ar ôl i'r broses dendro gael ei chwblhau.
- Mewn ymateb i gwestiwn gan un o'r Aelodau, cadarnhawyd ei bod yn holl bwysig bod y cynllun yn cael ei gyflawni.
- Mewn ymateb i gwestiwn arall, cadarnhawyd bod y tir wedi'i ddiogelu.

Cytunwyd y byddai'r Swyddogion yn dychwelyd i roi diweddariad unwaith y byddai'r broses dendro wedi'i chwblhau.

Adroddiad ynglŷn â'r Diwygiadau i'r Polisi Chwythu'r Chwiban

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r diwygiadau i'r Polisi Chwythu'r Chwiban.

Cyllideb ddrafft 2023/24

Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad ar gyllideb ddrafft 2023/2024 gan gynnwys rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn, a nododd mai setliad dros dro oedd hwn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd yr Aelodau ar sefyllfa gyffredinol y gyllideb fel yr oedd wedi'i nodi yn yr adroddiad i'r Cabinet a bu iddynt ofyn am i fwy o fanylion gael eu cyflwyno pan fyddai'r pwyllgorau craffu thematig yn ystyried y gyllideb.

Mae'r Pwyllgor yn monitro'r goblygiadau i'r gyllideb drwy gydol y flwyddyn ac mae'n cael diweddariadau ariannol rheolaidd pan fydd yn ystyried adroddiadau.

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol

Cyfarfu'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol chwe gwaith yn ystod blwyddyn fwrdeistrefol 2022/2023.

Y prif faterion a drafodwyd

Swyddogaeth y Pwyllgor hwn yw cyflawni holl swyddogaethau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu sy'n ymwneud â'r Gwasanaethau Corfforaethol (gan gynnwys adnoddau dynol, gwasanaethau cwsmeriaid, TGCh, rheoli'r trysorlys a gwasanaethau cyfreithiol), cynhwysiant/cyfle cyfartal, argyfyngau sifil, parhad busnes, rheoli ystadau a chofrestru sifil.

Yn dilyn yr etholiadau lleol ym mis Mai 2022, cynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 27 Mai 2022 i ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor hwn. Etholwyd y Cynghorydd Rhodri Evans yn Gadeirydd ac etholwyd y Cynghorydd Geraint Hughes Is-gadeirydd.

Ar 21 Mehefin, 2022, cyflwynodd y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd newydd y cyngor, adroddiad ynghylch y Strategaeth Ddrafft ar gyfer Gweithio Hybrid a'r Polisi Gweithio Hybrid Dros Dro. Dywedwyd bod pandemig Covid-19 wedi gorfodi cyfyngiadau cenedlaethol ar symud a bod hynny wedi digwydd yn sydyn ac wedi arwain at y gofyniad i aros gartref a gweithio gartref lle bynnag y bo modd. Roedd y mesurau hyn wedi ei gwneud hi'n ofynnol i'r rhan fwyaf o staff swyddfa'r Cyngor weithio mewn ffordd wahanol iawn. Ymatebodd y staff yn gyflym ac yn gadarnhaol i'r newid hwn. Ar y cyfan, roedd yr ymateb cadarnhaol hwn yn bosibl o ganlyniad i'r camau a oedd eisoes wedi'u cymryd o ran ffordd fwy hyblyg a doethach o weithio, gan gynnwys buddsoddi mewn offer a meddalwedd digidol, a gwella'r trefniadau gweithio hyblyg presennol a oedd eisoes ar waith.

Ar ôl ymateb yn dda i heriau cychwynnol y pandemig, dywedwyd bod y ffocws wedi symud i sut y gallai'r Cyngor ddysgu ac adeiladu o'r profiad. Sefydlwyd prosiect o'r enw 'Y Ffordd yr Ydym yn Gweithio' i adolygu'r arferion gweithio o bell a fabwysiadwyd yn ystod y pandemig. Nod y prosiect oedd archwilio'r awydd am newid hirdymor o fewn y gweithlu gan sicrhau mai darparu gwasanaethau oedd y prif

ffocws o hyd. Roedd y prosiect yn gyfle i archwilio i ba raddau yr oedd yna newid yn y weledigaeth strategol ehangach o ran ble, pryd a sut y byddai'r sefydliad yn mynd ati i weithio.

Yn rhan o'r prosiect, cynhaliwyd ymarfer ymgysylltu sylweddol â staff i gasglu adborth, profiadau, syniadau a gofynion o ran y gweithle yn y dyfodol er mwyn cefnogi penderfyniadau strategol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

CYTUNWYD i argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r Strategaeth Gweithio Hybrid a'r Polisi Gweithio Hybrid yn amodol ar ystyried y newidiadau canlynol:

- *Paragraff 3.1.1 – dylai rheolwyr llinell **anelu** at gynnal cyfweiliadau yn rhithwir;*
- *Paragraff 3.1.2 – caniateir i'r rheolwyr llinell gynnal cyfweiliadau wyneb yn wyneb os credant fod cyfiawnhad dros wneud hynny;*
- *Paragraff 3.2.2 – dylai rheolwyr fonitro'r defnydd y maent yn ei wneud o e-byst a'r defnydd y mae eu timau yn ei wneud o e-byst rhwng 9pm a 6am er mwyn sicrhau nad oes pwysau ar staff i weithio y tu hwnt i'r oriau hyn.*
- *Argymhelliad bod adolygiad y gweithwyr yn cael ei gynnal ar ôl 6 mis.*

Ystyriodd y Cabinet yr argymhellion uchod yn ei gyfarfod ar 26 Gorffennaf 2022 a chytunodd y dylai adolygiad y gweithwyr gael ei gynnal ar ôl 12 mis yn hytrach na'r 6 mis a awgrymwyd gan y Pwyllgor Craffu.

Hefyd, bu i'r Pwyllgor dderbyn adroddiad am y Polisi Sicrwydd a Bondiau Corfforaethol. Cynigiwyd y dylai'r Cyngor gyflwyno polisi bondiau corfforaethol er mwyn i swyddogion fod ag agwedd glir, deg a chyson at gymeradwyo a llunio bondiau gyda thrydydd partion. Cyflwynwyd yr adroddiad i sicrhau y gellir cael gafael ar fondiau'n hawdd a'u defnyddio'n hawdd os byddai angen, a bod bondiau a warantwyd gyda thrydydd partion yn cael eu llunio â thrydydd partion â statws credyd uchel yn unig er mwyn diogelu sefyllfa'r Cyngor.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Gofynnwyd i'r Aelodau ystyried yr argymhellion canlynol:

(i) mai bond a geir mewn arian parod oedd dewis y Cyngor.

- (ii) y byddai bond sy'n cael ei warantu gan drydydd parti yn ei gwneud yn ofynnol i'r trydydd parti fod â statws credyd A3 gyda Moody's neu statws credyd A- gyda Standard & Poor's neu Fitch,
- (iii) argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r Polisi Bondiau a Sicrwydd.

Cytunodd Aelodau'r Pwyllgor y dylai'r Cabinet gymeradwyo'r argymhelliad i sicrhau y gellir cael gafael ar fondiau'n hawdd a'u defnyddio'n hawdd os oes angen a bod bondiau a warantwyd gyda thrydydd partïon yn cael eu llunio â thrydydd partïon â statws credyd uchel yn unig er mwyn diogelu sefyllfa'r Cyngor.

Ar 3 Hydref 2022, ystyriwyd y diweddariad ynghylch Ystâd Ffermydd y Sir. Darparwyd y wybodaeth ganlynol gan y Swyddogion a'r Aelod Cabinet, y Cynghorydd Clive Davies.

- Cyflwyniad
- Ystâd Ffermydd y Cyngor Sir
- Casgliadau blaenorol
- Materion cyfredol yn ymwneud ag Ystâd Ffermydd y Cyngor
- Tenantiaethau yn y dyfodol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, cytunwyd y byddai grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cael ei sefydlu i ystyried materion penodol o fewn Ffermydd y Sir yn fanwl ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor. Adeg ysgrifennu'r adroddiad blynyddol hwn, mae gwaith y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn parhau a chaiff canfyddiadau'r Grŵp eu hadrodd yn Adroddiad Blynyddol 2023/2024.

Hefyd, ystyriwyd yr adroddiad ar Ddatblygu Asedau/Eiddo Gwag a gyflwynwyd gan yr Aelod Cabinet, y Cynghorydd Clive Davies a'r Rheolwr Corfforaethol. Cyflwynwyd y wybodaeth ganlynol:

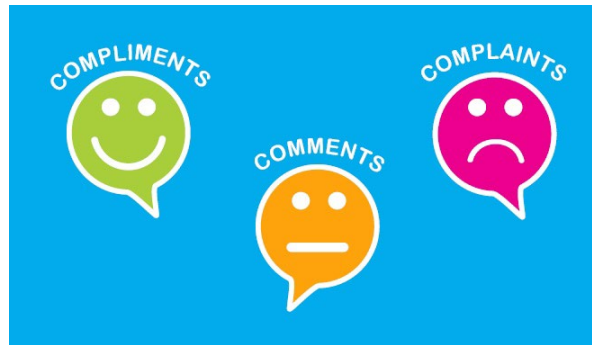
- CEFNDIR: Cyd-destun Strategol a Dull Gweithredu ac Adnoddau
- Gwaith ers Mawrth 2020
- Galw
- Cynllun Gweithredu Eiddo Gwag
- Ffrydiau Gwaith yn y dyfodol – Prosiectau Strategol, Sicrhau Cydbwysedd Asedau, Gwaredu / Datblygu Asedau, Asesu Blaenoriaethau.

Cytunwyd i argymhell y canlynol i'r Cabinet:

1. Cadw'r Panel Asedau,
2. y byddai adroddiad ynghylch prynu maes parcio Aberteifi yn cael ei gyflwyno yng nghyfarfod y Pwyllgor Adnoddau Corfforaethol ar 19 Rhagfyr 2022,
3. ystyried asiant allanol i werthu Asedau'r Cyngor er mwyn cael mwy o gynulleidfa o brynwyr, ac,
4. y byddai adroddiad cynnydd ar y gwaith wrth symud ymlaen ar asedau'r Cyngor yn cael ei gyflwyno mewn cyfarfod yn y dyfodol.

Bu i'r Cabinet nodi'r adroddiad.

Yn yr un cyfarfod, trafodwyd yr Adroddiad Blynyddol am Sylwadau o Ganmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth ar gyfer 2021-2022.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd Aelodau'r Pwyllgor argymell y canlynol i'r Cabinet:

(i) nodi a chymeradwyo cynnwys yr Adroddiad Blynyddol am Sylwadau o Ganmoliaeth, Cwynion a Gweithgarwch Rhyddid Gwybodaeth – 2021/2022 a nodi Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon ar gyfer 2021-2022; ; a

(ii) bod mwy o fanylion yn Adran 4 ar y gwersi a ddysgwyd yn cael eu darparu yn yr adroddiad nesaf a gyflwynir i'r Pwyllgor Craffu.

Cytunodd y Cabinet â'r argymhellion a bydd mwy o fanylion yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor yn ystod cyfnod adrodd 2023-2024.

Ystyriwyd yr adroddiad ar Siarter Troseddau Casineb Cymorth i Ddefnyddwyr. Dywedwyd bod Cymorth i Ddiodeffwyr wedi datblygu Siarter Troseddau Casineb i sefydliadau lofnodi, er mwyn creu rhwydwaith o gynghreiriaid i gefnogi ei waith gyda diodeffwyr ac i godi ymwybyddiaeth am droseddau casineb a'r ffyrdd o'u riportio ledled Cymru.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Dywedwyd mai'r camau nesaf pe bai Cyngor Sir Ceredigion yn dewis cefnogi'r Siarter oedd y byddai cyfarfod yn cael ei drefnu gyda Chymorth i Ddiodeffwyr i drafod y camau perthnasol. Mae rhai sefydliadau wedi canolbwyntio ar hyfforddi staff, rhai ar ledaenu gwybodaeth, ac eraill ar gymysgedd o'r ddau. Ar ôl dod yn bartner 'gweithredol' mae sefydliadau'n gallu defnyddio'r marc ymddiriedaeth ar eu gwefannau, deunyddiau hyrwyddo ac ati.

Cytunwyd i argymell i'r Cabinet bod y Cyngor Sir yn ymrwymo i'r hyn a restrir yn Siarter Troseddau Casineb Cymorth i Ddiodeffwyr.

Ystyriwyd yr adroddiad ynghylch y Strategaeth Mynd i'r Afael â Chaledi. Roedd yr adroddiad yn nodi'r camau a gymerwyd gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion i ddarparu ymateb cydgysylltiedig i'r risg gynyddol o galedi yng Ngheredigion oherwydd effaith Covid-19. Cafodd y cynnydd a wnaed ei fonitro gan Is-grŵp Tlodi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Cytunwyd y byddai Strategaeth Mynd i'r Afael â Chaledi 2020-22 yn cael ei hystreyn i 2023 i sicrhau ei bod yn cyd-fynd â Chynllun Llesiant Lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion sy'n dod i ben yn 2023.

Roedd tri amcan allweddol Strategaeth Mynd i'r Afael â Thlodi Ceredigion fel a ganlyn: -

- Dod i ddeall effaith esblygol COVID-19 ar galedi yng Ngheredigion drwy goladu a dadansoddi data ar y cyd ag asiantaethau partneriaethol.
- Cydlynu ac atgyfnerthu gwaith ar y cyd ag asiantaethau partneriaethol gan hyrwyddo ar yr holl gymorth sydd ar gael a manteisio arno.
- Nodi bylchau o ran y cymorth sydd ar gael ac o ran anghenion caledi wrth iddynt newid er mwyn llunio ymyriadau cynnar effeithiol a fydd yn sicrhau bod unigolion a chymunedau'n fwy cydnerth wrth inni ddygymod ag effaith COVID-19.

Adroddir ynghylch y cynnydd a wneir o ran y strategaeth hon bob blwyddyn, gan fesur statws Coch, Ambr a Gwyrdd y camau gweithredu y mae Is-grŵp Tlodi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn gyfrifol amdanynt. Mae'r cynllun gweithredu wedi'i rannu'n dair colofn ar wahân: Costau Byw Hanfodol, Llesiant Corfforol ac Emosiynol, a Chydnerthedd Cymunedol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd mai'r camau nesaf fyddai:

- *Parhau i ddatblygu'r dangosfyRDDau data i sicrhau bod gan y Cyngor ddealltwriaeth gyffredin o effaith esblygol caledi yng Ngheredigion.*
- *Adolygu'r rhestr o bartneriaid sy'n cyfrannu at y cynllun gweithredu.*
- *Rhagwelir y bydd lefelau tlodi yn parhau i godi yng Ngheredigion, a hynny oherwydd y costau byw cynyddol yn hytrach nag effaith uniongyrchol Covid. Mae'n debygol felly y bydd angen newid ffocws a chaiff y cynllun gweithredu ei adolygu i adlewyrchu hyn.*
- *Sicrhau bod gwaith yr is-grŵp hwn yn cyfrannu at Gynllun Llesiant Lleol 2023-28.*

Ystyriwyd 'Siarad, Gwranddo a Gweithio gyda'n Gilydd', sef polisi Ymgysylltu a Chyfranogi Cyngor Sir Ceredigion, sy'n disgrifio ein dull corfforaethol o ymgysylltu ac ymwneud â phobl Ceredigion. Cafodd y polisi drafft blaenorol ei ystyried gan y Pwyllgor ar 14 Hydref 2021 lle cymeradwywyd y dylid ymgynghori'n gyhoeddus yn ei gylch yn ystod y gaeaf y flwyddyn honno. Fodd bynnag, gohiriwyd yr ymgynghoriad oherwydd gofynion Rhan 3, adran 41, o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 parthed ymgynghori ac adolygu Strategaeth y Cyngor ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd. Cafodd y polisi Ymgysylltu drafft ei ddiwygio wedyn i gynnwys Cyfranogiad ac fe'i cyflwynwyd i'r Cabinet ym mis Gorffennaf 2022. Cytunodd y Cabinet y dylai'r polisi Ymgysylltu a Chyfranogi drafft fod yn destun ymgynghoriad cyhoeddus yn ystod haf 2022. Cafodd y polisi terfynol ei ddiwygio er mwyn adlewyrchu canfyddiadau'r ymgynghoriad.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Ar ôl trafod ac ystyried y polisi, cytunodd yr Aelodau ar y canlynol gan argymhell bod y Cabinet yn:

- *Derbyn a chymeradwyo'r Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi – Siarad, Gwranddo a Gweithio Gyda'n Gilydd.*

Yn ystod y cyfarfod a gynhaliwyd ym mis Rhagfyr, ystyriwyd Adroddiad Ystadegol Uwch Grwner Ceredigion ar gyfer 2021. Dywedwyd bod Uwch Grwner Ceredigion yn paratoi adroddiad blynyddol ar y marwolaethau a adroddir i'r Crwner ('Adroddiad Ystadegol') ac yn ei anfon at y Weinyddiaeth Gyfiawnder er mwyn ei gyhoeddi fel rhan o Ystadegau'r Crwner ar wefan Llywodraeth y Deyrnas Unedig.

Roedd Adroddiad y Prif Grwner i'r Arglwydd Ganghellor (Adroddiad a oedd yn cynnwys y Chweched Adroddiad Blynyddol 2018-2019 a'r Seithfed Adroddiad Blynyddol 2019-2020) yn cynnwys Glasbrint Enghreifftiol y Crwner. Roedd yn argymhell y dylai'r Uwch Grwner hefyd gyflwyno adroddiad blynyddol byr ('Adroddiad Awdurdod Lleol') i'r Prif Grwner a'r Cyngor bob mis Gorffennaf ac y dylid ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor gan hefyd gynnwys yr ystadegau perthnasol ar yr achosion cyfredol / achosion a oedd wedi cau (gan gynnwys ffigurau i gymharu â blynyddoedd blaenorol), diweddariad ar waith y Crwner a materion perthnasol, crynodeb am dîm y Crwner a'r trefniadau staffio, ac unrhyw gynlluniau at y dyfodol. Ni wnaeth yr Uwch Grwner gyflwyno'r adroddiad yma i'r Cyngor y llynedd a hynny oherwydd llwyth gwaith, galwadau i eistedd yn y llys, a swydd wag ymhlith y staff.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cafwyd diweddariad gan Swyddfa'r Crwner am eu gwaith nhw ar roi organau:

"Bu i Mr Steve Lloyd, Swyddfa'r Crwner yn Heddlu Dyfed-Powys, drefnu bod nifer o organau yn cael eu rhoi gan weithio gyda Nyrsys Arbenigol Cymru mewn Rhoi Organau a Mr Jason Shannon, Archwilydd Meddygol Arweiniol cyntaf Cymru. Roedd ymdrechion eithriadol ac arbenigedd Mr Lloyd wedi arwain at arbed nifer o fywydau gan gynnwys baban wyth mis oed. Mae'r profiad a'r ddealltwriaeth a gafwyd o'r digwyddiad diweddar yma yn rhoi sylfaen dda i grwneriaid Ceredigion ar gyfer cael cyfleoedd yn y dyfodol i hwyluso rhoi organau ac arbed bywydau."

Cytunwyd i nodi cynnwys yr adroddiad.

Fel y nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad hwn, dywedwyd bod yr Aelodau, yng nghyfarfod y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol ar 19 Hydref 2022, wedi codi cwestiynau ynglŷn â'r ffordd yr aethpwyd ati i brynu safle Feidr Fair yn Aberteifi. Cytunwyd y byddai adroddiad yn cael ei gyflwyno yn y cyfarfod hwn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

CYTUNWYD i nodi'r adroddiad er gwybodaeth. Dywedwyd hefyd y dylai'r Aelod Lleol wastad gael gwybod am ddatblygiadau yn ei ward. Nid oedd y Cynghorydd Elaine Evans wedi cael gwybod yn yr achos hwn.

Ystyriwyd adroddiad y Grŵp Datblygu a Grwpiau Ategol eraill (adolygu'r trefniadau presennol a'r cylch gorchwyl). Roedd yr Aelodau wedi gofyn am yr adroddiad yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 17 Hydref 2022.

Derbyniodd yr Aelodau wybodaeth am y cefndir, y rhesymau dros adolygu'r trefniadau, y ffordd ymlaen a gynigir, yr aelodaeth a'r Cylch Gorchwyl.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, cytunodd Aelodau'r Pwyllgor y dylai'r Cabinet ystyried yr argymhellion canlynol:

- Dylai Aelodaeth y Panel Asedau barhau fel y mae ar hyn o bryd gan gynnwys yr Aelodau Cabinet perthnasol a Chadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol. Mae'n hanfodol sicrhau y ceir ymgynghori parhaus gyda'r Aelod/Aelodau Lleol perthnasol. Dylai'r trefniadau o ran aelodaeth gael eu hadolygu petai'r cydbwysedd gwleidyddol presennol yn newid.*
- Dylai materion o ran capasiti staffio o fewn y Gwasanaeth Ystadau gael eu hadolygu. Mae angen i'r Awdurdod sicrhau y rhoddir ystyriaeth unigol i bob darn o dir ac eiddo sy'n cael ei werthu/rhenttu cyn penderfynu nad oes angen yr ased a'i gynnig ar y farchnad agored. Dylai pob peth a gaiff ei waredu ar y farchnad agored gael ei farchnata'n eang ac yn weithredol i sicrhau y ceir y gwerth gorau.*

PENDERFYNIAD Y CABINET:

- 1. Cytuno ar aelodaeth y Grŵp Datblygu.*
- 2. Cytuno ar y Cylch Gorchwyl arfaethedig ar gyfer y Grŵp Datblygu, y Grŵp Monitro Cyfalaf, y Grŵp Rheoli Asedau a'r Grŵp Rheoli Prosiectau Corfforaethol.*
- 3. Nodi adborth y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol.*

Y rheswm dros y penderfyniad:

- 1. I oruchwylio'n strategol a rheoli Rhaglen Ddatblygu'r Cyngor mewn ffordd well.*
- 2. I wella'r trefniadau ar gyfer cyflawni Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor.*
- 3. I ddefnyddio amser ac adnoddau yn effeithlon ac effeithiol.*

Hefyd yn y cyfarfod ym mis Rhagfyr, cafwyd adroddiad am Siarter Diwygiedig y Gwasanaethau Cwsmeriaid. Dywedwyd bod y Siarter yn nodi'r dulliau gwahanol o gyfathrebu â'r Cyngor. Roedd hyn yn cynnwys dros y ffôn, yn electronig (ar y we, ar e-bost) drwy lythyr ac wyneb yn wyneb. Roedd y Siarter yn rhoi rhyw syniad i gwsmeriaid ynghylch pryd y dylent ddisgwyl ymateb ac roedd yn sicrhau y cyfathrebir â chwsmeriaid yn eu dewis iaith a'r dull yr oeddent yn ei ffafrio.

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

SIARTER CWSMERIAID

YMATEB I ALWADAU FFÔN

- Dylid ateb pob galwad yn ddwyieithog, gyda'r **Gymraeg a'r Saesneg**. Bydd pob sgwrs yn parhau **yn newis iaith y galwr**.
- Disgwylir i alwadau gan ddefnyddwyr gwasanaeth gael eu **hateb yn brydlon**.
- Dylid delio ag ymholiadau syml a cheisiadau am wasanaeth ar unwaith.

YMATEB I LYTHYRAU, E-BYST A CHEISIADAU AM WASANAETH TRWY'R WE A'R CYFRYNGAU CYMDEITHASOL

- Dylid cydnabod pob gohebiaeth sy'n gofyn am wasanaethau **o fewn 2 ddiwrnod gwaith o'i derbyn**.

- Dylid anfon atebion cyn gynted â phosibl ond **o fewn 14 diwrnod ar y mwyaf o'u derbyn**.

- Dylai atebion fod yn **iaith** a chyfrwng yr ohebiaeth wreiddiol.

- Os oes angen ateb llawnach, mwy cymhleth, **rhowch syniad pryd y byddwch yn rhoi ymateb llawn**.

- Os bydd ateb yn cymryd mwy o amser na'r disgwyl, **rhowch wybod i'r defnyddiwr gwasanaeth**, gan esbonio'r rhesymau pam.

- Lle bo modd, bydd ceisiadau am wasanaethau a dderbynnir trwy dudalennau Cyfryngau Cymdeithasol yn cael eu **hailgyfeirio at dîm Clic**.

SAFONAU CYFATHREBU

- Dylid ysgrifennu pob gohebiaeth mewn **iaith glir**, ac yn **iaith yr ymholiad gwreiddiol**.

- Rhaid defnyddio **pennawd llythyr** corfforaethol ar gyfer pob llythyr. Sicrhewch eich bod yn defnyddio'r fersiwn diweddaraf trwy gyrchu penawdau llythrau trwy'r eicon ar eich bwrdd gwaith.

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r egwyddor i ddefnyddio ffont **Arial** safonol, **maint llelaf 12** ym mhob gohebiaeth.

- Dylid darparu dogfennau, taflenni, adnoddau electronig ac ati **mewn fformat amgen os gofynnir am hynny** e.e. darparu dogfen mewn print bras, braille, sain, fersiwn hawdd ei darllen neu fersiwn Plant a Phobl Ifanc.

- Mae'r Gymraeg yn iaith swyddogol yng Nghymru! **Mae hyn yn golygu na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg** a dylai siaradwyr Cymraeg gael mynediad at eu gwasanaethau yn eu dewis iaith.

Caru Love
Ceredigion

Roedd y Siarter yn rhoi sicrwydd i gwsmeriaid y byddai'r Cyngor yn delio â phawb yn gyfartal, mewn modd teg a chwrtais ac y byddai dinasgyddion yn cael gwybodaeth am ei wasanaethau a digwyddiadau. Roedd y Siarter yn croesawu sylwadau cadarnhaol a negyddol am wasanaethau'r Cyngor a sut y gellir eu gwella. Roedd y siarter diwygiedig yn awr yn cyd-fynd â'r polisi Cwynion o ran nifer y dyddiau i ymateb i unrhyw ymholiad.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, cytunodd yr Aelodau i argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r Siarter Cwsmeriaid ddiwygiedig fel y'i cyflwynwyd.

Cyflwynodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Bryan Davies, yr adroddiad am gyllideb ddrafft 2023/2024 gan gynnwys y rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn ac esboniodd fod y gyllideb yn seiliedig ar setliad dros dro Llywodraeth Cymru a bod disgwyl setliad terfynol Llywodraeth Cymru ar 28 Chwefror 2023.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor ar y canlynol:

- 1. Roedd wedi ystyried sefyllfa gyffredinol y gyllideb fel y dangosir yn yr adroddiad ar y gyllideb yn Atodiad A.*
- 2. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y pwysau o ran costau ar y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.*

3. *Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.*
4. *Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ynghylch ffioedd a chostau sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.*
5. *Pleidleisiodd rhan fwyaf o Aelodau'r Pwyllgor o blaid cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor. Felly mae'r Pwyllgor yn argymhell cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor ar gyfer 2023/2024, sef opsiwn 3b) yn yr argymhellion:*

3b) Cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol o £180.101m ar gyfer 23/24.

6. *Ni ddarparwyd unrhyw adborth arall gan y Pwyllgor ynghylch y gyllideb ddrafft ar gyfer 2023/24..*

Ystyriwyd y Cynnig o ran y Cynllun Tai Cymunedol. Dywedwyd bod Tai Fforddiadwy yng Ngheredigion yn un o flaenoriaethau allweddol y Strategaeth Gorfforaethol, y Cynllun Llesiant, y Strategaeth Dai a'r Cynllun Datblygu Lleol a bod y Cyngor yn defnyddio adnoddau sylweddol i greu a rheoli tai fforddiadwy.

Gofynnwyd i'r Aelodau ystyried y Cynnig o ran y Cynllun Tai Cymunedol. Amcan 'Tai Cymunedol' oedd cefnogi pobl i fodloni eu hanghenion o ran tai fforddiadwy yn eu cymunedau drwy greu llwybr i berchentyaeth. Roedd y Cyngor wedi ymrwymo i gefnogi cynllun o'r fath ym mis Mawrth 2022.

Yn ystod y trafodaethau, awgrymwyd y dylai'r Swyddogion ystyried y pwyntiau canlynol:

- Bod y Cyngor yn cynnal ei arolwg strwythurol ffurfiol ei hunan ar yr eiddo dan sylw er mwyn asesu ei gyflwr, cyn gwneud cynnig ffurfiol.
- Bod unrhyw gynnig ffurfiol gan y Cyngor i fenthyca yn amodol ar y gwaith a nodir yn arolwg y Cyngor. Dylai'r gwaith gael ei wneud wedyn o fewn amser penodedig – o fewn 6 mis o bosib.
- Roedd yr adroddiad (Atodiad A ym mhapurau'r agenda) yn nodi 'na all benthyciad y Cyngor fod am gyfnod sy'n hirach na chyfnod y morgais sy'n gysylltiedig â hynny' - byddai angen ystyried y modd y mae'r rheiny sydd heb forgais yn ad-dalu'r benthyciad fel y byddent yn ad-dalu pan fo'r eiddo'n cael ei werthu neu ei drosglwyddo am y tro cyntaf.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd i argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r Cynllun Tai Cymunedol, yn amodol ar ystyried y canlynol:

- (i) opsiynau eraill o ran y symiau gohiriedig a gaiff eu sicrhau o dan gytundebau adran 106; gallai hyn gynnwys gofyn am dalu'r swm gohiriedig o flaen llaw i gynorthwyo â'r gwaith o ddarparu tai fforddiadwy yn y sir, a*
- (ii) cynnwys Cynghorwyr fel aelodau o'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen.*

Cytunwyd ar Strategaeth Gweithio Hybrid a Pholisi Hybrid Dros Dro ym mis Gorffennaf 2022, a fyddai'n cael eu treialu am 12 mis. Mae'r strategaeth yn cyflwyno'r weledigaeth a'r dulliau cysylltiedig a roddir ar waith i sicrhau bod gan Gyngor Sir Ceredigion weithlu sydd â'r sgiliau a'r gallu i weithio mewn ffordd sy'n addas at ddyfodol ein sefydliad, mewn lleoliad gwaith sy'n diwallu ei anghenion.

Datblygwyd y Polisi Gweithio Hybrid Dros Dro i roi gwybodaeth fanwl am yr hyn y mae gweithio hybrid yn ei olygu i'r Cyngor. Mae'n cefnogi gweithwyr a'u rheolwyr i weithio'n hybrid drwy roi gwybodaeth a chynghor ymarferol gan alluogi gweithwyr i weithio'n effeithiol, yn gynhyrchiol a diogel o'r swyddfa neu o'r cartref.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Lluniwyd y Strategaeth Gweithio Hybrid a'r Polisi Gweithio Hybrid Dros Dro, drwy ymgysylltu parhaus â staff a rheolwyr a dylanwadodd yr adborth hwn yn fawr ar y dogfennau. Mae ymgysylltu parhaus wedi dangos cefnogaeth sylweddol tuag at ddatblygu'r ffordd y mae staff yn gweithio a sut y caiff gwasanaethau eu cyflenwi. Dengys adborth bod staff yn fwy cynhyrchiol a bod ffyrdd digidol o weithio wedi gwella mynediad at wasanaethau i nifer o gwsmeriaid.

Fel rhan o'r treial, cafodd y defnydd o ddesgiau ac ystafelloedd cyfarfod eu monitro ac mae'r data a gasglwyd wedi cyfrannu at newidiadau yn yr ardaloedd hynny Rhoddwyd cyflwyniad byr ar y math o ddata a oedd yn cael ei gasglu. O ystyried y data, daeth yn fwyfwy clir y byddai cyfleoedd sylweddol i ddarparu gwasanaethau newydd ar gyfer y cyhoedd yng Nghanolfan Rheidol yn Aberystwyth, Penmorfa yn Aberaeron a Neuadd y Sir yn Aberaeron neu wneud defnydd arall o'r adeiladau hyn. Roedd yn bosibl y byddai cyfleoedd i ad-drefnu a defnyddio eiddo arall y Cyngor mewn ffyrdd gwahanol hefyd.

Fel enghraifft o'r cyfleoedd, cytunodd y Cyngor a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda y byddai rhan o'r llawr gwaelod yng Nghanolfan Rheidol yn cael ei defnyddio i ddarparu gwasanaethau ffisiotherapi i gleifion allanol. Byddai hyn ar sail dros dro tra bo'r cyfnod treialu hybrid yn parhau a'r Cyngor yn ystyried y defnydd amgen gorau arall o'i swyddfeydd yn yr hirdymor.

Roedd arolwg ymgysylltu wedi dod i ben yn ddiweddar a oedd yn gofyn am farn y cyhoedd am y modd y gellid aildefnyddio'r adeiladau. Byddai'r adborth hwn, ynghyd â thrafodaethau gyda'r rhanddeiliaid, o gymorth wrth ystyried opsiynau ynghylch y defnydd y gellid ei wneud o'r swyddfeydd yn y dyfodol ar ddiwedd y cyfnod treialu.

Cytunwyd i nodi'r sefyllfa bresennol a derbyn adroddiad arall yn un o gyfarfodydd y dyfodol.

Cyflwynwyd adroddiad am fersiynau diwygiedig y Cod Ymddygiad ar gyfer Cyflogeion Llywodraeth Leol, y Ffurflen Datgan Buddiant, a'r Ffurflen Datgan Lletygarwch fel y gallai Aelodau'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedwyd bod adolygiad wedi'i gynnal o'r dogfennau canlynol: -

- Y Cod Ymddygiad ar gyfer Cyflogeion Llywodraeth Leol ('y Cod')

- Ffurflen Datgan Buddiannau Swyddogion
- Ffurflen Datgan Lletygarwch a Rhoddion Swyddogion

Wrth adolygu'r dogfennau hyn, paratowyd Asesiad Effaith Diogelu Data ar raddfa fach. Roedd y dogfennau wedi'u cymeradwyo gan y Grŵp Arweiniol, ac roeddent wedi'u rhannu â'r Undebau Llafur perthnasol i gael eu barn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cyflwynwyd yr holl newidiadau i'r Aelodau.

Cytunwyd i argymhell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r canlynol:

(i) y Cod Ymddygiad ar gyfer Cyflogeion Llywodraeth Leol;

(ii) y Ffurflen Datgan Buddiannau; a

(iii) y Ffurflen Datgan Lletygarwch

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach

Cyfarfu'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach ar chwe achlysur yn ystod 2022/2023.

Y prif faterion a drafodwyd

Daeth y Swyddog Arweiniol Corfforaethol ar gyfer gwasanaethau arbenigol Porth Cynnal i gyfarfodydd y Pwyllgor yn rheolaidd i gyflwyno Adroddiadau Rheoli Perfformiad chwarterol y Gwasanaeth Adolygu Annibynnol sy'n cynnwys safonau cenedlaethol a lleol, a'r targedau a ddefnyddir i fesur canlyniadau plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal. Mae'r Swyddog Adolygu Annibynnol yn ystyried a yw hawliau dynol y plentyn/person ifanc wedi'u tramgwyddo mewn unrhyw ffordd ac, os felly, mae'n ystyried atgyfeirio'r achos at CAF/CASS Cymru. Ni chododd yr angen i wneud hynny mewn unrhyw gyfarfod adolygu yn ystod y cyfnod hwn. Mae'r adroddiadau hyn yn cael eu hystyried o fewn cyfarfodydd sicrhau ansawdd Plant sy'n Derbyn Gofal Amlasiantaethol sy'n cwrdd bob chwarter; mae'r cyfarfodydd hyn yn gyfle i nodi a gweithredu ar berfformiad a materion eraill yn ymwneud â'r maes gwaith hwn.

Mae'r adroddiadau hyn hefyd yn cael eu cylchredeg a'u hadolygu gan Grŵp Rhianta Corfforaethol yr Awdurdod Lleol sy'n cael ei gadeirio gan y Cynghorydd Alun Williams, Dirprwy Arweinydd y Cyngor a'r Aelod Cabinet dros Lesiant Gydol Oes.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cafodd pwysigrwydd y Gwasanaeth Adolygu Annibynnol ei gydnabod, ac roedd yr Aelodau'n falch o gael sicrwydd bod anghenion plant sy'n derbyn gofal yn cael eu bodloni ac yn gwella'n barhaus. Bu i'r Aelodau longyfarch staff y gwasanaeth, a bu iddynt ddiolch iddynt am eu hymroddiad a'u gwaith caled.

Cynhaliwyd cyfarfod ar 27 Mai 2023 i ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd i'r Pwyllgor. Etholwyd y Cynghorydd Caryl Roberts yn Gadeirydd ac etholwyd y Cynghorydd Ceris Jones yn Is-gadeirydd.

Cyflwynodd y Rheolwr Corfforaethol wybodaeth am gefndir Rhaglen Cefnogi Tai 2022-2026 fel yr amlinellwyd yn yr adroddiad. Cyfeiriwyd at y 4 papur cefndir sy'n ofynnol o dan y canllawiau grant presennol, a nodwyd bod y cynllun 4 blynedd wedi nodi 4 blaenoriaeth strategol a hefyd camau wrth symud ymlaen. Eglurodd bod y cynllun yn cwmpasu'r holl anghenion tai, a bod y strategaeth gyffredinol yn sail iddo.

Mewn ymateb i ymholiad ynghylch y rheoliadau rhentu newydd a fyddai'n dod i rym ar 1 Rhagfyr 2022, eglurwyd bod landlordiaid yn gadael y farchnad ac eraill yn cynyddu rhent a bondiau ar gyfer y rhai mwyaf bregus. Roedd llawer o wybodaeth anecdotaidd yn cylchredeg, ond dyma oedd y darlun yn gyffredinol ar draws Cymru.

O ran troi allan 'heb fai', roedd gan y gwasanaeth Opsiynau Tai wasanaeth porth, ac roedden nhw'n gallu cyfeirio pobl at y cymorth cywir. Mae'r Cyngor yn rhan o Gynllun Prydlesu Cymru a'r nod yw gweithio'n agos gyda landlordiaid preifat.

Roedd yr Aelodau wedi gweld cynnydd yn nifer yr ymholiadau gan bobl sydd wedi derbyn hysbysiadau i adael llety rhent preifat oherwydd rhesymau amrywiol. Mae hyn nid yn unig yn effeithio ar iechyd meddwl pobl, ond mae'n lleihau argaeledd llety rhent. Bu i'r Aelodau ganmol Gwasanaeth Dewisiadau Tai Ceredigion am y gefnogaeth yr oedd yn ei roi.

Atgoffwyd yr aelodau i gyfeirio trigolion at y Gwasanaeth Opsiynau Tai os oedd angen cymorth arnynt i ddod o hyd i lety arall. Dywedwyd bod diffyg tai fforddiadwy ac nad oedd y lwfansau tai yn adlewyrchu rhenti'r farchnad breifat.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i argymhell y Rhaglen Cymorth Grant a'r Datganiad o Anghenion i'r Cabinet eu cymeradwyo.

Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor am y ffioedd arfaethedig ar gyfer Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Trwyddedu Gweithgareddau sy'n Ymwneud ag Anifeiliaid) (Cymru) 2021, gan gynnwys y cefndir a'r sefyllfa bresennol. Nodwyd bod y ffioedd arfaethedig mewn ymateb i'r cynnydd mewn pobl a oedd yn gwerthu anifeiliaid anwes yn breifat ac ar-lein yn hytrach na'u bod yn eu prynu o siopau anifeiliaid anwes. Cyfeiriwyd at y sefyllfa bresennol, gan gynnwys y ffaith bod manylion am y ddeddfwriaeth wedi eu cyflwyno drwy'r broses Ddemocrataidd ym mis Tachwedd 2021. Hefyd, rhoddwyd gwybodaeth am Gyfraith Lucy, a oedd eisoes ar waith yn Lloegr. Mae'r ffioedd arfaethedig sydd wedi'u rhestru yn yr adroddiad yn dangos y gwaith ychwanegol sydd gan yr awdurdod i'w wneud a lefel y mewnbwn gan swyddogion.

Cyfeiriwyd at yr hyn a oedd yn rhan o'r cwmpas a'r hyn nad oedd yn rhan o'r cwmpas: Gwerthu Anifeiliaid fel Anifeiliaid Anwes gan gynnwys y Prawf Busnes; meini prawf a oedd o fewn y cwmpas; y canllaw i ddangosyddion rhedeg busnes gwerthu anifeiliaid fel anifeiliaid anwes; y meini prawf y tu allan i'r cwmpas a'r dangosyddion canllaw o weithgareddau a oedd "y tu allan i'r cwmpas" fel yr amlinellir yn yr adroddiad.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth hir, cytunwyd i argymhell i'r Cabinet gymeradwyo'r adroddiad a'r strwythur ffioedd arfaethedig.

Cyflwynodd y Cynghorydd Alun Williams, yr Aelod Cabinet dros Lesiant Gydol Oes, adroddiad am y Strategaeth Dementia Ranbarthol a oedd wedi'i datblygu gan Grŵp Llywio Dementia Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru. Mae Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru yn dod â sefydliadau o'r sector statudol, y trydydd sector a'r sector annibynnol at ei gilydd gyda'r cylch gwaith o integreiddio a thrawsnewid iechyd, gofal a chymorth yn y rhanbarth. Roedd y cyllid a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru yn cael ei reoli drwy'r Grŵp Llywio Dementia a byddai'n allweddol i gyflawni'r blaenoriaethau y cytunwyd arnynt o fewn y Strategaeth. Nododd Asesiad o Anghenion y Boblogaeth a gyflwynwyd yn ddiweddar yn y Cabinet fod cynnydd yn nifer y bobl 80+ oed oherwydd bod y genhedlaeth a aned ar ôl yr ail ryfel byd yn cyrraedd yr oedran hwn ac felly byddai'r strategaeth hon yn allweddol wrth symud ymlaen. Rhoddwyd trosolwg o Strategaeth Dementia Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru i'r pwyllgor, gan gyfeirio at y ddarpariaeth ar hyn o bryd, arferion gorau, adborth o gyfweiliadau strwythuredig â rhanddeiliaid a gofalwyr a'r dull o weithredu'r llwybr llesiant dementia.

Cyfeiriodd Donna Pritchard, y Swyddog Arweiniol Corfforaethol, at y Camau Nesaf o safbwynt rhanbarthol a sirol. Yn rhanbarthol, roedd 6 ffrwd waith wedi'u nodi a oedd yn cynnwys Ymgysylltu â'r Gymuned, Ysbytai a Hyfforddiant a Recriwtio. Roedd cynrychiolaeth o'r awdurdod lleol ar bob ffrwd waith. Nodwyd y byddai cysylltwyr llesiant yn gweithio yn y gymuned ac yn gweithio'n agos gyda'r Porth Cymorth Cynnar. Roedd yr awdurdod lleol wedi sicrhau cyllid gan Lywodraeth Cymru i gomisiynu ymgynghorwyr i gefnogi datblygu cynllun i gyflawni'r canlyniadau allweddol a nodir yn y strategaeth.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i nodi'r adroddiad er gwybodaeth a gwneud yr argymhellion canlynol i'r Cabinet cyn cymeradwyo'r Strategaeth:

1. *Pwysigrwydd sicrhau bod dewis iaith defnyddwyr gwasanaethau yn cael ei ystyried wrth ddarparu gwasanaethau*
2. *Defnyddio adnoddau sydd eisoes yn bodoli gan gynnwys adeiladau*
3. *Trafnidiaeth addas a sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir mor lleol â phosibl*
4. *Pwysigrwydd canolfannau dydd sydd ar gael yn lleol i ddefnyddwyr gwasanaethau*

Cytunodd y Cabinet ag argymhellion y Pwyllgor Craffu.

Yn yr un cyfarfod, cyflwynodd Heddwyn Evans, Rheolwr Corfforaethol, adroddiad a oedd yn nodi canfyddiadau Adroddiad Diweddarau ar Ansawdd Aer 2022, yn unol â Rhan IV Deddf Amgylchedd 1997 Rheoli Ansawdd Aer Lleol. O ran dyletswyddau monitro statudol a roddwyd ar Gyngor Sir Ceredigion, mae gofyniad i adrodd ar Nitrogen Deuocsid (NO₂) a Deunydd Gronynnol (PM₁₀) yn flynyddol. Mae llygryddion eraill a nodwyd yn y rheoliadau wedi eu heithrio o ofynion adrodd mandadol oni bai

fod tystiolaeth o broblem yn lleol a fyddai angen mynd i'r afael â hi. Yn sgil lleoliad gwledig Ceredigion a diffyg diwydiannau trwm nid yw'r gorfodiant o ran llygryddion sydd wedi eu heithrio o adrodd mandadol yn berthnasol i'r awdurdod. Trwy ddefnyddio tiwbiau tryledu, roedd 11 o safleoedd yn cael eu monitro ar hyn o bryd yng Ngheredigion ar gyfer NO2. Pe bai lefelau NO2 yn cyrraedd nod cymedrig blynyddol o 40µg/m³, byddai Ardal Rheoli Ansawdd yr Aer yn Lleol yn cael ei datgan. O ran PM10, gall achosi problemau iechyd niweidiol. Fodd bynnag, mae monitro PM10 wedi bod yn gyson dda yng Ngheredigion.

Oherwydd cyfyngiadau a blaenoriaethau gwahanol yn ystod pandemig Covid-19, rhoddwyd y gorau dros dro i samplu a dyna pam y ceir 6 mis o adrodd yn yr adroddiad. O safbwynt Sicrhau Ansawdd a Rheoli Ansawdd, defnyddiwyd Ffactorau Addasu Tuedd Tiwbiau Tryledu ar y daenlen a roddwyd gan DEFRA i addasu mesuriadau, er mwyn sicrhau bod y canlyniadau'n gyson ar draws y sir. Cyfeiriwyd at y tueddiadau mewn crynodiadau NO2 cymedrig blynyddol yn ystod y 5 mlynedd diwethaf o fonitro. Amlygwyd y bu gostyngiad yn genedlaethol y llynedd oherwydd llai o draffig yn ystod y pandemig. Amlygwyd bod llygredd aer yng Ngheredigion yr ail isaf yng Nghymru.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Amlygodd y Cadeirydd bwysigrwydd cyfleu llwyddiant y sir i'r cyhoedd mewn datganiad i'r wasg.

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i nodi cynnwys yr adroddiad ac argymhell i'r Cabinet y dylai'r adroddiad gael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor a'i gyflwyno i DEFRA yn unol â'r gofynion statudol.

Bu i'r Cabinet dderbyn argymhelliad y Pwyllgor.

Cyflwynodd y Cynghorydd Matthew Vaux, yr Aelod Cabinet dros Bartneriaethau, Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd, adroddiad am y gwasanaeth Orlhain a Diogelu yng Ngheredigion ac esboniodd mai diben yr adroddiad oedd rhoi diweddariad am y gwasanaeth Orlhain a Diogelu yng Ngheredigion. Ym mis Gorffennaf 2022, sefydlwyd model newydd ond dros dro ar gyfer cyflenwi'r Gwasanaeth Orlhain a Diogelu yn rhanbarth Hywel Dda. Cafodd y gwasanaeth newydd ei ffurfio mewn ymateb i'r amcanion a nodir yn "Gyda'n gilydd tuag at ddyfodol mwy diogel - COVID-19: cynllun pontio hirdymor Cymru o bandemig i endemig" a'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r cyllid Orlhain Cysylltiadau ostwng yn fawr yn 2022-23 h.y. bydd y gyllideb honno yn cyfateb i 40% o'r hyn a gafwyd ar gyfer 2021/22. Oherwydd bod y gyllideb yn llai a bod nifer y staff wedi gostwng, mae Gwasanaethau Profi, Orlhain a Diogelu Sir Benfro a Cheredigion wedi uno er mwyn sicrhau arbedion maint a meithrin cydnerthedd ar draws y ddau awdurdod lleol. Mae'r tîm cyfun yn gweithio ochr yn ochr â gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu Sir Gaerfyrddin. Dywedwyd bod gan Geredigion dîm tracio ac olrhain effeithiol iawn yn ystod y pandemig ac ers hynny, fel y nodwyd yn yr adroddiad.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cafodd yr aelodau y cyfle i ofyn cwestiynau a gafodd eu hateb gan y swyddogion. Dyma'r prif bwyntiau a godwyd:

- *Yn dilyn y gyfarwydddeb a roddwyd gan Lywodraeth Cymru, roedd ffocws y tîm tracio ac olrhain bellach ar y rheini sydd fwyaf agored i niwed yn y gymuned. Roedd cyllid wedi'i roi gan Lywodraeth Cymru am flwyddyn arall i barhau â'r gwasanaeth hwn.*
- *Gan fod profi yn y gymuned wedi dod i ben yn 2022, codwyd pryderon bod llai o bobl yn barod i brofi gan fod pecynnau profi gartref yn ddrud i'w prynu.*
- *Ym mis Rhagfyr, roedd cyfradd achosion Covid-19 wedi cynyddu ychydig nad oedd yn syndod, fodd bynnag, roedd y ffigurau wedi gostwng eto erbyn mis Ionawr.*
- *Roedd dau Swyddog Iechyd yr Amgylchedd Arbenigol a gafodd eu hadleoli fel mater o flaenoriaeth yn ystod y pandemig i gefnogi'r tîm Covid wedi dychwelyd yn rhannol i'w rôl o fewn Tîm Diogelu'r Cyhoedd.*

Cyflwynodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Bryan Davies, yr adroddiad am gyllideb ddrafft 2023/2024 gan gynnwys y rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn ac esboniodd fod y gyllideb yn seiliedig ar setliad dros dro Llywodraeth Cymru a bod disgwyl setliad terfynol Llywodraeth Cymru ar 28 Chwefror 2023. Dywedodd yr Arweinydd wrth Aelodau'r Pwyllgor fod yna groeso i'r cynnydd uwch na'r disgwyl yn setliad dros dro Llywodraeth Cymru ar gyfer 23/24, sef 8.1% (ar sail ariannol). Ar gyfer blwyddyn ariannol 23/24, dylai hyn sicrhau bod modd diogelu'r gwasanaethau i breswylwyr Ceredigion gymaint ag y bo modd ond cydnabuwyd bod hon yn Gyllideb hynod o heriol o hyd.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

1. *Roedd wedi ystyried sefyllfa gyffredinol y gyllideb fel y dangosir yn yr adroddiad ar y gyllideb yn Atodiad A.*
2. *Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y pwysau o ran costau ar y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn..*
3. *Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn..*
4. *Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ynghylch ffioedd a chostau sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn, ac eithrio bod y Pwyllgor Craffu yn argymhell bod y Cabinet yn cytuno i ymestyn penderfyniad y Cabinet ar 22 Chwefror 2022 am flwyddyn arall ar gyfer cyfnod 2023/2024, fel a ganlyn:*

Rhoi awdurdod dirprwyedig i Swyddog Arweiniol Corfforaethol Porth Cymorth Cynnar, mewn ymgynghoriad â'r Aelod Cabinet â chyfrifoldeb dros y Canolfannau Hamdden a Lles, i amrywio'r Taliadau a'r Ffioedd ar gyfer y Canolfannau Lles yn 2023/2024, a chynnal cynigion hyrwyddo am gyfnodau cyfyngedig/tymor byr.

5. *Pleidleisiodd rhan fwyaf o Aelodau'r Pwyllgor o blaid cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor. Felly mae'r Pwyllgor yn argymhell cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor ar gyfer 2023/2024, sef opsiwn 3b) yn yr argymhellion:*

3b) Cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol o £180.101m ar gyfer 23/24.

6. *Ni ddarparwyd unrhyw adborth arall gan y Pwyllgor ynghylch y gyllideb ddrafft ar gyfer 2023/24.*

Yn ystod y cyfarfod a gynhaliwyd ym mis Ebrill 2023, ystyriwyd fersiwn ddrafft Strategaeth Dai Leol 2023-2028. O dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, roedd gan awdurdodau lleol swyddogaeth strategol o ran y modd yr oedd y farchnad dai leol yn gweithio. Un o'r prif ffyrdd yr oeddent yn cyflawni'r swyddogaeth honno oedd drwy greu Strategaeth Dai Leol. Y nod oedd i'r awdurdod lleol arwain y gwaith o ddatblygu dull gweithredu ar gyfer tai ymhob sector a sicrhau bod tai priodol a gwasanaethau cysylltiedig yn cael eu cyflenwi er mwyn bodloni'r anghenion lleol.

Bu'r Strategaeth Dai Leol bresennol ar waith ers 2018 ac roedd yn gynllun ar gyfer 5 mlynedd. O ystyried hyn, cafodd y Strategaeth Dai ei hadolygu a'i diweddarau. Roedd Uwch Swyddogion y Tîm Tai, partneriaid allweddol a Rheolwyr Corfforaethol pob un o'r Pwrth yn rhan o'r adolygiad a gwnaed llawer o waith i gasglu a dadansoddi data.

Roedd y Strategaeth Dai ddiwygiedig yn amlinellu'r weledigaeth am 5 mlynedd arall:

'Bydd digon o lety addas a chynaliadwy ar gael i fodloni anghenion trigolion y sir yn awr ac yn y dyfodol.'

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn trafodaeth, CYTUNWYD ar y canlynol:

- (i) argymhell y dylai'r Cabinet gymeradwyo fersiwn ddrafft y strategaeth a dechrau'r ymgynghoriad ffurfiol ar y strategaeth; a*
- (ii) dylai'r Cabinet ystyried argymhelliad yr Aelodau sy'n nodi y dylai'r Cabinet ysgrifennu at Ms Elin Jones, Aelod yr Etholaeth yn Senedd Cymru, a'r pedwar Aelod Rhanbarthol yn Senedd Cymru, i fynegi pryder nad oedd yn bosib darparu digon o dai i ddiwallu'r anghenion yng Ngheredigion gan fod y Rheoliadau Cynefinoedd yn ei gwneud hi'n ofynnol i Awdurdodau Cynllunio Lleol ystyried effaith datblygiadau arfaethedig ar ffosffadau ac ansawdd y dŵr o fewn dalgylchoedd afonydd Ardaloedd Cadwraeth Arbennig. Roedd hyn yn cael effaith sylweddol ar yr argyfwng tai presennol a dylid ystyried y mater.*

Cytunodd y Cabinet i ysgrifennu at Ms Elin Jones, Aelod yr Etholaeth yn Senedd Cymru, a'r pedwar Aelod Rhanbarthol yn Senedd Cymru, ac adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, roedd yn aros am ymateb.

Mae Gweithgor Craffu Cyd-bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol Canolbarth Cymru yn parhau i graffu ar waith Bwrdd Cyd-bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol Canolbarth Cymru (Grŵp Cydweithredol Gofal Iechyd Canolbarth Cymru yn flaenorol). Mae'r trefniadau presennol yn cael eu hadolygu a byddant yn cael eu trafod yn y cyfarfod sydd i'w gynnal ym mis Medi 2023.

Fel rheol, cynhelir y cyfarfodydd y prynhawn ar ôl pob un o gyfarfodydd y Bwrdd. Mae'r Cadeirydd, Cyfarwyddwr a Rheolwr Rhaglen y Sir, a'r Cyfarwyddwyr Arweiniol, yn mynd i'r cyfarfodydd hyn. Gweithgor Craffu ar y Cyd sy'n cynnwys aelodau o Gyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ceredigion (a Chyngor Sir Powys yn flaenorol) yw hwn. Daeth Cyngor Sir Powys â'i aelodaeth i ben ddiwedd 2019.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Mae hwn yn gyfle i bwyso a mesur swyddogaethau amrywiol, i graffu ar y penderfyniadau a wnaed, ac i ystyried a ellir mynd ati i wella gwasanaethau ac i wneud argymhellion i'r perwyl hwn. Cyfarfu'r Gweithgor bedair gwaith yn ystod y cyfnod adrodd hwn.

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu

Cyfarfu'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu ar bum achlysur yn ystod blwyddyn fwrdeistrefol 2022/2023.

Y prif faterion a drafodwyd

Cafodd y Flaenraglen Waith ei monitro a'i diweddarau ym mhob un o gyfarfodydd y Pwyllgor fel eitem sefydlog ar bob agenda.

Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes a Sgiliau a Chanolfan Eos a Chanolfan Aeron (yr Unedau Cyfeirio Disgyblion)

Cafodd y Pwyllgor adroddiad am y pum gwasanaeth o fewn Porth Cymorth Cynnar, sef -

- Y Gwasanaeth Ymyrraeth Gynnar
- Y Gwasanaeth Cymorth ac Atal
- Gwasanaeth y Canolfannau Lles
- Y Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
- Canolfan Eos a Chanolfan Aeron

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor:

- i. i nodi'r diweddariad a ddarparwyd;
- ii. i longyfarch y ddau wasanaeth ar eu gwaith rhagorol;
- iii. y dylai Aelodau'r Pwyllgor ymweld â Hyfforddiant Ceredigion yn y dyfodol agos; ac
- iv. ar ôl trafod â'r staff yng Nghanolfan Eos a Chanolfan Aeron, y dylai'r Aelodau ymweld â Chanolfan Eos a Chanolfan Aeron ar adeg sy'n gyfleus i bawb.

Hunanarfarnu a Chynllunio Gwelliant - Gwasanaeth Ysgolion a Diwylliant

Cyflwynwyd yr adroddiad i sicrhau bod aelodau'r Pwyllgor Craffu yn deall prosesau hunanarfarnu'r Gwasanaeth a'u rôl yn y prosesau hyn. Rhoddwyd gwybod bod gan y Gwasanaeth Ysgolion a Diwylliant drefniadau ar waith ar gyfer hunanarfarnu cyson. Mae'r trefniadau hyn yn rhan o'r cynllunio busnes corfforaethol. Cyflwynwyd grid i ddarlunio'r prosesau hunanarfarnu a rôl y Pwyllgor Craffu a Throsolwg Cymunedau sy'n Dysgu yn y prosesau hynny.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i wneud y canlynol:

- i. sefydlu ffrwd waith sydd yn ymateb i dair blaenoriaeth Cynllun Busnes Lefel 1 y Gwasanaeth Ysgolion a Diwylliant; a
- ii. sefydlu ffrwd waith i gyfrannu tuag at brosesau hunanwerthuso'r gwasanaeth.

Partneriaeth Addysg Canolbarth Cymru – Cynllun Busnes

Rhoddodd yr Aelod Cabinet ddiweddariad ar flaenoriaethau'r bartneriaeth addysg rhwng Powys a Cheredigion ar gyfer 2022-23. Dywedwyd bod Partneriaeth Addysg Canolbarth Cymru rhwng Awdurdodau Lleol Powys a Cheredigion wedi'i lunio ym Medi 2021. Roedd yn seiliedig ar Femorandwm o Ddealltwriaeth rhwng y ddwy sir.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i gymeradwyo Cynllun Busnes Partneriaeth Addysg Canolbarth Cymru ar gyfer 2022-23, fel y'i cyflwynwyd.

Diweddariad ar Ysgol Ardal newydd yn Nyffryn Aeron

Cafodd y Pwyllgor ddiweddariad am y broses dendro. Dywedwyd bod Corff Llywodraethu Cysgodol ar gyfer yr ysgol newydd yn cael ei sefydlu ar hyn o bryd.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i nodi'r diweddariad a roddwyd, ond gwnaeth yr Aelodau annog fod y gwaith yn dechrau cyn gynted â phosib yn sgil y cynnydd mewn costau deunyddiau adeiladu yn dilyn y pandemig.

Cwricwlwm i Gymru – diweddariad

Rhoddodd yr Aelod Cabinet wybod y byddai ysgolion cynradd Cymru yn cychwyn gweithredu'r Cwricwlwm i Gymru ym Medi 2022, gyda'r sector uwchradd yn gweithredu'n statudol o Fedi 2023 ymlaen. Rhoddodd Cydlynnydd y Cwricwlwm i Gymru ddiweddariad am yr amrywiaeth o gefnogaeth a roddir i ysgolion wrth weithredu, a'r blaenoriaethau sy'n parhau ar gyfer 2022-23.

Diweddariad ar lafar am y ddarpariaeth prydau ysgol am ddim

Byddai Cyngor Sir Ceredigion yn cynnig prydau ysgol am ddim o dymor yr hydref ymlaen a hynny i bob plentyn yn y dosbarthiadau Derbyn, Blwyddyn 1 a Blwyddyn 2. Roedd hyn yn dilyn cyhoeddiad Llywodraeth Cymru i gynnig Prydau Ysgol am Ddim i ddisgyblion ysgolion cynradd ledled Cymru, gan ddechrau gyda'r dosbarthiadau Derbyn o fis Medi 2022 ymlaen. Mewn ymateb i'r cynnydd mewn costau byw ar hyn o bryd, roedd hwn yn gam cadarnhaol ymlaen i sicrhau na fydd yr un plentyn yn teimlo'n llwglyd yn yr ysgol. Byddai hyn hefyd yn mynd i'r afael â thlodi yn ein Sir.

O ddydd Llun 5 Medi 2022 ymlaen, bydd pob plentyn yn y dosbarthiadau Derbyn, Blwyddyn 1 a Blwyddyn 2 yng Ngheredigion yn cael cynnig Prydau Ysgol am Ddim, gan ymestyn y cynnig y tu hwnt i'r hyn sy'n ofynnol i'w wneud erbyn mis Medi.

Aelod Cyfetholedig ar gyfer Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Sy'n Dysgu Cyngor Sir Ceredigion - Rhieni-Lywodraethwyr

Cynhaliwyd ymarfer recriwtio yn ystod mis Mai 2022 i benodi dau Riant-lywodraethwr i'r Pwyllgor.

Adroddiad Trosolwg y Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol 2021 – 2022

Cyflwynwyd yr adroddiad er mwyn rhoi trosolwg a diweddariad i Aelodau'r Pwyllgor ar y cynnydd a wnaed o ran Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Gwnaeth y Pwyllgor nodi'r adroddiad.

Canlyniadau TGAU a Lefel A 2022

Oherwydd pandemig Covid-19, nid oedd modd cymharu canlyniadau 2022 â chanlyniadau'r blynyddoedd blaenorol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

CYTUNWYD nodi cynnwys yr adroddiad er gwybodaeth a llongyfarch y disgyblion, yr athrawon a'r staff ar y canlyniadau gwych hyn yn dilyn y pandemig.

Fframwaith Gwella Ysgolion Llywodraeth Cymru

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Pwyllgor er mwyn rhannu gwybodaeth am ddogfen allweddol parthed Gwella Ysgolion a fydd â goblygiadau o ran sut mae'r Gwasanaeth Gwella Ysgolion yn cael ei weithredu yng Ngheredigion. Byddai'r ddogfen yn statudol o fis Medi 2024. Nod y ddogfen oedd:

- Cryfhau effeithiolrwydd hunanwerthuso a gwella cynllunio o fewn ysgolion.
- Rhoi'r gorau i ddefnyddio'r system genedlaethol ar gyfer categorïddio ysgolion a rhoi system gymorth debyg yn ei lle heb gyhoeddi categorïau ysgol.
- Cryfhau a darparu eglurder ynghylch y gwahanu rhwng gweithgareddau gwerthuso / gwella a'r system atebolrwydd
- Neilltuo rolau a chyfrifoldebau gwahanol gyrrff yn glir mewn system hunan-wella

Mae'r canllawiau yn amlinellu'r hyn y mae'n rhaid i ysgolion ac eraill yn y system addysg ei wneud a'r hyn y dylai ysgolion ac eraill ei wneud o dan y fframwaith ar gyfer gwerthuso, gwella ac atebolrwydd. Mae rhwymedigaeth statudol y tu ôl i'r cyfeiriadau at yr hyn y mae'n 'rhaid' i ysgolion ac eraill ei wneud. Arfer gorau, yn unol â'r canllawiau, yw'r camau gweithredu hynny a nodir fel yr hyn y 'dylai' ysgolion ac eraill ei wneud. Drwy gyhoeddi canllawiau gwella ysgolion ar sail anstatudol nawr, rydym am i ysgolion, awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol, Estyn ac awdurdodau esgobaethol weithredu a phrofi'r dulliau gwella ysgolion ac atebolrwydd sy'n cael eu nodi ynddynt. Byddant wedyn yn gwerthuso eu heffaith. Ar ôl hynny, rydym yn bwriadu diweddarau'r canllawiau, gan adeiladu ar y dysgu yn 2022 i 2023 a 2023 i 2024 a'u cyhoeddi ar ffurf canllawiau statudol a fydd yn dod i rym ym mis Medi 2024. Yna amlinellwyd rhestr o'r prif negeseuon i'r Aelodau.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i nodi'r adroddiad er gwybodaeth.

Arolygiadau Estyn, Tymor yr haf 2022

Rhodddwyd adroddiad i'r Pwyllgor am y tair ysgol a oedd wedi'u harolygu'n ddiweddar.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd i nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd a bod yr adroddiadau'n gadarnhaol iawn. Estynnwyd llongyfarchiadau i'r holl ysgolion ar eu cyflawniadau.

Y llwybr cyfeirio cyfredol i gael diagnosis o awtistiaeth

Diben yr adroddiad oedd darparu gwybodaeth am y llwybr cyfredol i gael diagnosis o awtistiaeth, nodi'r heriau ac amlinellu'r modd yr oedd y Gwasanaethau Ysgolion yn bodloni anghenion y plant a'r bobl ifanc a oedd wedi derbyn diagnosis a'r rhai a oedd yn aros am hynny. Tynnwyd sylw at y ffaith bod awtistiaeth yn gyflwr gydol oes a bod symptomau pob unigolyn yn wahanol.

Gofynnodd yr Aelodau nifer o gwestiynau ynghylch eu meysydd o ddi-ddordeb ac atebwyd y rhain yn eu tro gan y Swyddogion.

Y prif bwyntiau a godwyd oedd y canlynol:

- Pwysleisiwyd nad oedd diagnosis o awtistiaeth yn effeithio ar yr addysg a oedd yn cael ei ddarparu i blant a phobl ifanc yng Ngheredigion, ac mewn gwirionedd, byddai cymorth yn cael ei roi ar waith ar unwaith os byddai unrhyw symptomau o awtistiaeth yn cael eu nodi..
- Roedd y Tîm Asesu Cyfathrebu Cymdeithasol (SCAT) yn cwrdd bob 6 wythnos i drafod atgyfeiriadau. Y gwasanaeth iechyd oedd yn arwain y gwaith hwn oherwydd mai iechyd oedd yr unig gorff a fedrai ddarparu diagnosis o awtistiaeth. Roedd yn allweddol bwysig bod yn ofalus er mwyn sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael y diagnosis cywir.
- Meddygon Teulu a Nyrsys Ysgolion ddylai fod yn gwneud yr atgyfeiriadau.
- Roedd gan 70% o ysgolion Ceredigion Dystysgrifau Ymwybyddiaeth am Awtistiaeth ac Eiriolwyr Awtistiaeth (byddai'r rhestr yn cael ei rhannu â'r Aelodau maes o law).
- Codwyd pryderon am restrau aros hir y Gwasanaeth Iechyd Gwladol. Anogwyd yr aelodau i godi'r mater hwn ar bob cyfle posibl. Dywedwyd bod Llywodraeth Cymru wedi cynnal Adolygiad Capasiti lle nodwyd bod Byrddau Iechyd yn genedlaethol yn ei chael hi'n anodd ymdopi ag asesiadau ac felly, roedd addewid wedi'i wneud am gyllid ychwanegol.
- Codwyd pwysigrwydd cynhwysiant er mwyn sicrhau bod gan bob plentyn a pherson ifanc y cyfle cyfartal i dderbyn addysg prif ffrwd yn y lle cyntaf. Os na fyddai hynny'n addas, roedd unedau arbenigol ar gampysau rhai ysgolion a chan eu bod yn agos, roedd modd i'r plant a'r bobl ifanc dderbyn gwersi prif ffrwd lle bo hynny'n briodol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd i nodi'r canlynol:

1. Roedd y Pwyllgor wedi cael gwybod am y llwybr cyfeirio cyfredol i gael diagnosis o awtistiaeth yng Ngheredigion.

2. Roedd y Pwyllgor wedi cael gwybod am sut yr oedd Gwasanaethau Ysgolion yn bodloni anghenion plant a oedd wedi cael diagnosis o awtistiaeth neu'n aros i gael diagnosis.

Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd

Esboniodd yr Aelod Cabinet dros Ysgolion, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau bod y bwlch o ran cyrhaeddiad a chyfleoedd wedi lledu rhwng dysgwyr difreintiedig a'r rhai mwy breintiedig yn dilyn Covid-19. Mae'r canlyniadau ar lefel TGAU yn awgrymu fod y bwlch amddifadedd a geir ym myd addysg yng Nghymru yn gyfystyr â thua 24 mis o gynnydd addysgol. Dim ond ehangu'r bwlch o ran cyrhaeddiad a'r cyfleoedd addysgol a fodolai eisoes y mae'r argyfwng costau byw. Tynnwyd sylw at y ffaith bod Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, Jeremy Miles, wedi siarad yn rheolaidd am ei ymrwymiad i gefnogi dysgwyr bregus a difreintiedig. Rhoddwyd trosolwg o'r sefyllfa bresennol fel y nodwyd yn yr adroddiad.

Gofynnodd yr Aelodau nifer o gwestiynau ynghylch eu meysydd o ddiddordeb ac atebwyd y rhain yn eu tro gan y Swyddogion. Y prif bwyntiau a godwyd oedd y canlynol:

- Er bod Gweinidog y Gymraeg ac Addysg yn cefnogi ysgolion, codwyd pryderon fod y gyllideb yn cael ei thorri o hyd. Byddai'r £8 miliwn yng nghronfeydd wrth gefn yr ysgolion yn gostwng yn sylweddol wrth i gyflogau staff ysgolion a chostau ynni gynyddu. Roedd y Swyddogion eisoes wedi codi eu pryderon â Llywodraeth Cymru..
- Dywedwyd y dylai pob plentyn a pherson ifanc gael cyfle cyfartal i lwyddo yn yr ysgol. Roedd y strategaeth yn cynnwys nifer o bwyntiau ymarferol i gefnogi teuluoedd o gefndiroedd difreintiedig, er cydnabuwyd bod cyllid yn ffactor.
- Ystyriwyd bod presenoldeb mewn ysgolion yn bwysig iawn am nifer o resymau. Yn dilyn gwaith gan yr adran, roedd presenoldeb yn yr ysgolion cynradd wedi gwella ond roedd angen gwneud rhagor o waith o ran presenoldeb yn yr ysgolion uwchradd.
- Ni ddylai'r un plentyn na pherson ifanc deimlo'n oer yn yr ystafell ddosbarth. Os oedd plant neu bobl ifanc yn teimlo'n oer, dylai'r Aelodau anfon tystiolaeth at swyddogion yr adran.
- Er mwyn paratoi pobl ifanc ar gyfer profiad gwaith a'u gyrfaedd yn ddiweddarach mewn bywyd, roedd cynllun peilot wedi'i gynnal yn Aberteifi lle'r oedd yr ysgol yn gweithio'n agos gyda'r gymuned a'r busnesau yn lleol. Hefyd, roedd y cwricwlwm newydd yn caniatáu i'r ysgolion ddysgu sgiliau bywyd gan gefnogi'r bobl ifanc i fod yn annibynnol. Soniwyd hefyd am rwydwaith Seren, menter gan Lywodraeth Cymru, a oedd yn cefnogi pobl ifanc i wireddu eu dyheadau a chyrraedd eu llawn botensial yn academaidd.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor ynghylch y canlynol:

1. mabwysiadu cynnwys Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd Ceredigion ar gyfer ysgolion.
2. bod adroddiad blynyddol ar y cynnydd a wneir o ran Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd Ceredigion yn cael ei gyflwyno i'r ysgolion a'r Pwyllgor Craffu Cymunedau sy'n Dysgu.

Cofnodion Cyfarfodydd Cyngor Ieuenctid Ceredigion

Cafodd Cofnodion Cyfarfodydd Cyngor Ieuenctid Ceredigion eu cyflwyno'n rheolaidd i'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn. Roedd sicrhau bod barn pobl ifanc yn rhan o'r broses ddemocrataidd yng Ngheredigion yn cael ei ystyried yn rhywbeth pwysig iawn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd y byddai cofnodion Cyngor Ieuenctid Ceredigion yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Dysgu a'r Cabinet, er gwybodaeth, bob tymor.

Diweddariad am y grantiau sydd ar gael i ysgolion

Cafodd y Pwyllgor wybod am y grantiau a oedd ar gael i'r ysgolion. Dywedwyd y byddai'n well gan yr ysgolion yn gyffredinol dderbyn cymorth o ran eu cyllid craidd yn hytrach na derbyn grantiau. Dywedwyd bod yr ysgolion wedi derbyn grantiau cynnal a chadw dros y blynyddoedd i wella adeiladau. Roedd gan bob ysgol lyfryn cytundeb a oedd yn amlinellu'n glir yr hyn yr oedd yr ysgol a'r awdurdod yn gyfrifol amdano. Hefyd, roedd gan yr awdurdod raglen cynnal a chadw ar waith a oedd yn seiliedig ar yr arolwg a gynhaliwyd gan Faithful+Gould. Fel rhan o'r rhaglen honno, roedd gwaith brys yn cael blaenoriaeth. Cynghorwyd yr Aelodau i gysylltu â'r adran addysg pe byddent yn teimlo bod angen gwneud gwaith cynnal a chadw brys mewn ysgol benodol a bod y gwaith hwnnw heb ei gynnwys yn y rhaglen. Tynnwyd sylw at y ffaith ei bod hi'n anodd denu busnesau i dendro am y gwaith. Serch hynny, pe na fyddai'r grantiau wedi'u defnyddio erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, byddai trefniadau eraill yn cael eu rhoi ar waith.

Adroddwyd na fyddai cyllid ar gael ar gyfer Band C Ysgolion yr 21ain Ganrif na'r rhaglen Colegau. Roedd gofyn i'r awdurdod gyflwyno gwybodaeth i Lywodraeth Cymru o fewn y 18 mis nesaf yn nodi'r angen am unrhyw estyniadau, gwaith sylweddol y tu hwnt i raglen gyfalaf yr awdurdod neu ysgolion newydd ar gyfer y 5 mlynedd nesaf.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i nodi'r sefyllfa bresennol.

Adroddiad ar y Gyllideb ddrafft ar gyfer 2023/24

Cyfarfu'r Pwyllgor i ystyried y cyllidebau ar gyfer y gwasanaethau sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor ar y canlynol:

1. Roedd wedi ystyried sefyllfa gyffredinol y gyllideb fel y dangosir yn yr adroddiad ar y gyllideb yn Atodiad A.
2. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y pwysau o ran costau ar y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.
3. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.

4. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ynghylch ffioedd a chostau sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.
5. Pleidleisiodd rhan fwyaf Aelodau'r Pwyllgor o blaid cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor. Felly mae'r Pwyllgor yn argymhell cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor ar gyfer 2023/2024, sef opsiwn 3b) yn yr argymhellion:
3b) Cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol o £180.101m ar gyfer 23/24.
6. Cytunwyd i argymhell y canlynol i'r Cabinet: os bydd rhagor o arian ar gael oddi wrth Lywodraeth Cymru ac nad oes amodau ynghlwm wrtho, dylid neilltuo'r arian hwnnw ar gyfer ysgolion.

Cynllun Gweithredu - Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-32

Ystyriwyd Cynllun Gweithredu Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-32. Yn unol ag adran 84, Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, roedd disgwyl i bob Awdurdod Lleol yng Nghymru gyflwyno Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg i Lywodraeth Cymru.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i argymhell i'r Cabinet:-

- i. i fabwysiadu Cynllun Gweithredu Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg ar gyfer 2022-2032, a'i weithredu o ddechrau tymor yr haf 2023, a'i adolygu'n flynyddol;
- ii. y byddai'r Cynllun Gweithredu yn cael ei fonitro drwy gyfrwng cyfarfodydd Fforwm Iaith y CySGA a'r pwyllgor Dyfodol Dwyieithog;
- iii. y byddai adroddiad blynyddol am y cynnydd a wnaed o ran Cynllun Gweithredu Cynllun Strategol Addysg y Gymraeg yn cael ei gyflwyno i'r Fforwm Iaith, y Pwyllgor Dyfodol Dwyieithog, y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu ac i'r Cabinet; ac
- iv. yn unol â'r Cod Trefniadaeth Ysgolion, y byddai'r Awdurdod Lleol yn dechrau ar y broses o newid cyfrwng iaith y Cyfnod Sylfaen yn ysgolion Comins Coch, Llwyn yr Eos, Padarn Sant, Plascrug a Chei Newydd. Yn ogystal, byddai ymgynghoriad parthed newid oed derbyn mewn tair ysgol sef Comins Coch, Padarn Sant a Chei Newydd yn cyd-fynd â hyn. Byddai'r cyfnodau ymgynghori hyn yn dechrau ar 15 Medi 2023.

Egwyddorion isadeiledd cynaliadwy ar gyfer addysg

Ym mis Tachwedd 2018, diweddarodd Llywodraeth Cymru ei chod statudol o ran trefniadaeth ysgolion a chyflwynodd gymal rhagdybiaeth yn erbyn cau ar gyfer ysgolion gwledig. Roedd y diffiniad ysgol wledig wedi'i bennu gan Lywodraeth Cymru gan ddefnyddio categorïau gwledig a threfol y Swyddfa Ystadegau Gwladol, ac o ganlyniad, roedd 28 o ysgolion yng Ngheredigion wedi'u diffinio fel ysgolion gwledig.

Yn dilyn penderfyniad y Cabinet ar 15 Medi 2021, diddymwyd y Polisi Adolygu Ysgolion a mabwysiadwyd y llawlyfr i gyd-fynd â Chod Trefniadaeth Ysgolion Llywodraeth Cymru. Cynhaliwyd gweithdy i gyflwyno'r llawlyfr. Gan fod cyfnod y ddogfen Datblygu Addysg wedi dod i ben yn 2020, roedd yn amserol cyflwyno dogfen a oedd yn amlinellu egwyddorion y gwasanaeth i'r dyfodol.

Ar hyn o bryd, roedd y cod statudol yn ei gwneud hi'n ofynnol i Awdurdodau Lleol ddilyn cyfres o weithdrefnau a gofynion manylach wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, ymgynghori ar y cynnig hwnnw, a phenderfynu a ddylid gweithredu'r cynnig i gau ysgol wledig ai peidio. Cyn penderfynu a ddylid mynd ati i gynnal ymgynghoriad, byddai'n rhaid paratoi a chyflwyno papur cynnig i'r Ffrwd Waith Cymunedau sy'n Dysgu. Yn dilyn cyfarfod o Ffrwd Waith y Pwyllgor Craffu, byddai'r papur cynnig yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet fel y gellid ystyried a ddylid:

- a) Cymeradwyo'r cynnig a mynd ati i gynnal ymgynghoriad statudol
- b) Gwrthod y cynnig
- c) Cynnig opsiwn amgen

Byddai'r papur cynnig wedyn yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau sy'n Dysgu cyn y byddai Ymgynghoriad Statudol yn cael ei gynnal.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor i wneud y canlynol:

- i. argymhell i'r Cabinet gymeradwyo'r Ddogfen Egwyddorion Isadeiledd Cynaliadwy (Atodiad A) ar gyfer addysg; a
- ii. cadarnhau aelodaeth y ffrwd waith trawsbleidiol a fyddai'n trafod unrhyw bapurau cynnig a ddaw gerbron yn unol â'r Llawlyfr Trefniadaeth Ysgolion.

Diweddariad mewn perthynas ag Addysg Ddewisol yn y Cartref

Amlinellwyd y wybodaeth ganlynol i'r Pwyllgor:

- Y cefndir cyfreithiol
- Nifer y plant sy'n derbyn addysg ddewisol yn y cartref
- Y darlun yng Ngheredigion
- Ymweliadau cartref a gwblhawyd yn ystod y 12 mis diwethaf
- Nifer y disgyblion sydd wedi cael eu haddysgu gartref
- Nifer y disgyblion sydd wedi dychwelyd i'r ysgol
- Dyletswyddau
- Gorchmynion Mynychu'r Ysgol
- Diogelu
- Gweithio gyda Rhieni

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i nodi'r canlynol:

- (i) niferoedd presennol y plant sy'n cael eu haddysgu gartref yng Ngheredigion; a'r
- (ii) modd y mae'r Gwasanaeth Ysgolion yn adolygu darpariaeth y plant sy'n cael eu haddysgu gartref.

Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Cafodd y Pwyllgor wybodaeth am y newidiadau diweddar o ran Addysg Ryw a'r broses o gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y Cwricwlwm i Gymru. Roedd hyn yn sicrhau bod gan yr Awdurdod Lleol bolisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb addas y gallai'r ysgolion ei fabwysiadu a'i addasu. Cyflwynwyd y wybodaeth ganlynol:

- Y Cefndir
- Beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb?
- Y Cynnwys Polisi

- Y Sefyllfa Bresennol
- Cefnogaeth i Ysgolion

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunwyd i wneud y canlynol:

- i. mabwysiadu cynnwys Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Ceredigion;
a
- ii. nodi y byddai unrhyw sylwadau a gynigiwyd gan Lywodraeth Cymru yn cael eu cynnwys fel newidiadau i'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Ffrydiau Gwaith

Sefydlodd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu bedair ffrwd waith fel rhan o broses gynllunio'r flaenraglen gwaith. Bwriad y ffrydiau gwaith hyn oedd codi ymwybyddiaeth o amrywiol feysydd, darparu hyfforddiant, archwilio pynciau yn fanylach a nodi agweddau yr oedd angen craffu arnynt ymhellach. Cafodd y ffrydiau gwaith eu hadolygu a'u diweddarau yn ystod 2022. Mae aelodau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu wedi'u rhannu rhwng y ffrydiau gwaith ac mae'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd yn mynd i bob un o'r tair ffrwd waith gan gyfrannu atynt.

Dyma dair ffrwd waith y Pwyllgor:

- Sicrhau bod y blaenoriaethau lleol a chenedlaethol yn cael eu cyflawni'n effeithiol.
- Sicrhau tegwch i bob disgybl
- Sicrhau seilwaith effeithiol ac effeithlon i fodloni ein blaenoriaethau

Mae'r ffrydiau'r gwaith yn adrodd yn ôl i'r prif Bwyllgor.

Fel rhan o'r gwaith, ymwelodd y ffrwd waith â dwy ysgol gynradd yn y sir. Yn yr ysgol gyntaf, cafodd yr Aelodau'r cyfle i ddysgu am y daith yr oedd yr ysgol wedi bod arni o ran mabwysiadu'r Cwricwlwm i Gymru. Hefyd, aethpwyd ag aelodau'r ffrwd waith ar daith o amgylch yr ysgol, gan ymweld â dosbarth ym mhob blwyddyn, o'r dosbarth Derbyn i Flwyddyn 6 lle cawsant y cyfle i arsylwi'r gwersi ac i siarad â'r athrawon a'r disgyblion. Yna, cafodd yr Aelodau'r cyfle i drafod yr hyn yr oedden nhw wedi ei weld ac i ofyn rhagor o gwestiynau i'r pennaeth a'r dirprwy bennaeth.

Yn yr ail ysgol, cafodd y Pwyllgor gyflwyniad gan y Pennaeth am y daith yr oedd yr ysgol wedi bod arni wrth fabwysiadu'r Cwricwlwm i Gymru. Aethpwyd ag aelodau'r ffrwd waith ar daith o amgylch yr ysgol, gan ymweld â phob dosbarth, o'r dosbarth Derbyn i Flwyddyn 6, lle cawsant y cyfle i arsylwi'r gwersi ac i siarad â'r athrawon a'r disgyblion. Yna, cafodd yr Aelodau'r cyfle i drafod yr hyn yr oedden nhw wedi ei weld ac i ofyn rhagor o gwestiynau i'r pennaeth a'r dirprwy bennaeth.

Roedd Aelodau'r ffrwd waith yn ddiolchgar am y cyfle i ymweld ag Ysgol Plascrug ac Ysgol Bro Sion Cwilt lle cawsant gipolwg ar y ddwy ysgol a'r daith yr oeddent wedi bod arni wrth fynd ati i fabwysiadu'r Cwricwlwm i Gymru, gan gynnwys y gwersi a ddysgwyd ar hyd y ffordd. Ymhlith y prif bwyntiau a nodwyd oedd y canlynol:

- Roedd y cwricwlwm yn annog yr ysgolion i gwestiynu'r hyn yr oeddent yn

- ei wneud.
- Roedd y cwricwlwm yn adeiladu ar yr arferion da a oedd eisoes yn bodoli.
- Roedd y cwricwlwm yn caniatáu i'r ysgolion ganolbwyntio ar y plentyn unigol.
- Roedd pwysigrwydd llais y disgybl yn cael ei amlygu.
- Roedd yr ysgolion yn ddiolchgar am y gefnogaeth yr oedd swyddogion y Cyngor yn ei rhoi.
- Roedd y cwricwlwm yn rhoi'r rhyddid i'r athrawon ddod i adnabod eu plant.
- Roedd y cwricwlwm yn caniatáu hyblygrwydd.
- Roedd y cwricwlwm yn cynnig gwell cyfleoedd i'r unigolyn gan eu paratoi nhw ar gyfer bywyd.

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus

Cyfarfu'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus ar chwe achlysur yn ystod blwyddyn fwrdeistrefol 2022/2023.

Y prif faterion a drafodwyd:

Cafodd y Flaenraglen Waith ei monitro a'i diweddarau ym mhob un o gyfarfodydd rheolaidd y Pwyllgor fel eitem sefydlog ar bob agenda.

Strategaeth a Chynllun Gweithredu Gwefru Cerbydau Trydan Ceredigion

Eglurodd yr Aelod Cabinet mai argymhelliad Grŵp Rheoli Carbon a Newid Hinsawdd Cyngor Sir Ceredigion (20/06/2022) oedd i aelodau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus ystyried y Strategaeth a'r Cynllun Gweithredu drafft cyn y byddent yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet i'w mabwysiadu'n ffurfiol. Nodwyd bod y Strategaeth yn y broses o gael ei datblygu.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Dyma'r prif bwyntiau a godwyd gan yr Aelodau:

- O ran cyllid, derbyniwyd £420,000 oddi wrth Gronfa Trawsnewid Cerbydau Allyriadau Isel lawn Llywodraeth Cymru (ULEVTF) yn ystod blwyddyn ariannol 2021/22. Yn ogystal, dyrannwyd hyd at £300,000 o gyllid grant i'r Cyngor gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Dyfarnwyd swm o £273,171 gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig ar gyfer cyflawni'r ail gam yn ystod blwyddyn ariannol 2022/23 (£204,878.20 (75%) o Gynllun Pwyntiau Gwefru Preswyl ar y Stryd (ORCS) Swyddfa Cerbydau Allyriadau Sero Llywodraeth y DU (OZEC), a darperir y £68,293 (25%) sy'n weddill fel arian cyfatebol gan Lywodraeth Cymru).
- Yn sgil ansicrwydd ynghylch a fyddai'r arian cyfatebol (25%) yn cael ei roi, roedd Llywodraeth Cymru'n ymwybodol nad oedd unrhyw fuddsoddwyr preifat yn y sir. Gobeithir y daw cadarnhad ysgrifenedig oddi wrth Lywodraeth Cymru ynghylch yr arian maes o law. Roedd ystyried ffynonellau eraill o gyllid dal yn allweddol.
- Roedd Silversone Green Energy wedi cynorthwyo'r Cyngor yn dilyn proses tendro i osod a gweithredu'r pwyntiau gwefru cerbydau trydan ar gyfer y cyhoedd ym Mhenmorfa a Chanolfan Rheidol. Mae cytundeb ar waith i

sicrhau bod y cwmni a'r Cyngor yn cael siâr o'r elw, a effeithiwyd gan y niferoedd isel a oedd yn eu defnyddio.

- Mae'r Strategaeth yn allweddol o ran nod y Cyngor i fod yn garbon net sero erbyn 2030 ac o ran cyflawni Cynllun Gweithredu Net Sero'r Cyngor. Byddai hefyd yn darparu mynediad i bobl sydd eisiau gwefru eu cerbydau.
- Ni roddwyd ystyriaeth i osod pwyntiau gwefru cerbydau trydan mewn ysgolion gan gynnwys yr ysgol ardal newydd yn Nyffryn Aeron; cadarnhaodd y swyddogion fod amod ar hyn o bryd y dylid darparu'r pwyntiau gwefru i'r cyhoedd.
- Yn amodol ar gynllunio, roedd yr Aelodau'n teimlo y dylai'r Cyngor ystyried cyfleoedd i greu ynni adnewyddadwy yn y sir.
- Codwyd pryderon na fyddai gosod y pwyntiau gwefru cerbydau trydan yn lleihau nifer y cerbydau ar y ffyrdd yn unol â'r strategaeth drafndiaeth 'Llwybr Newydd'.
- Codwyd pryderon ynghylch gallu'r Grid Cenedlaethol i ddarparu trydan oherwydd byddai hyn yn cyfyngu ar le y gellir gosod y pwyntiau gwefru cerbydau trydan. Hefyd, codwyd pryderon ynghylch diogelwch y cyflenwad o ynni, yn enwedig yn yr hinsawdd bresennol, ac o le y daw'r ynni a ddarperir gan y gweithredwr rhwydwaith dosbarthu trydan (DNO).
- Allweddol fydd cydweithio er mwyn osgoi gosod nifer o bwyntiau gwefru trydan yn yr un lleoliad.
- Cododd gwestiwn ynghylch yr ystyriaeth a roddir i ffynonellau eraill o danwydd (e.e. HGO); cadarnhaodd y swyddogion eu bod yn ystyried opsiynau'n barhaus.
- Roedd prinder addysg ynghylch buddion cerbydau trydan i'r amgylchedd.
- Gan fod gwerthwyr ceir yn cofrestru cerbydau trydan yn ganolog ac nid o dan gyfeiriad y perchennog, nid oes cofnod cywir ar gael o ran nifer y cerbydau trydan sydd yn y sir.
- Y gwahanol fathau o bwyntiau gwefru cerbydau trydan ac argaeledd mathau penodol ohonynt; esboniodd swyddog fod gwefrydd cyffredinol ar gael ynghyd ag addaswr ar gyfer gwahanol gerbydau. Datblygwyd apiau i gynorthwyo gyrwyr i chwilio am bwyntiau gwefru. Bydd angen ystyried sut i rannu gwybodaeth â'r cyhoedd am y pwyntiau gwefru yn y dyfodol a bydd angen cynnwys gwybodaeth ar yr apiau.
- Wrth ymateb i ymholiad ynghylch y diffiniad o wefru preswyl ar y stryd, eglurodd y swyddogion fod hyn yn golygu darparu pwyntiau gwefru oddi ar y stryd ar gyfer cerbydau sydd ar y stryd.
- O safbwynt diogelwch, bydd yn bwysig rhoi digon o rybudd i'r cyhoedd am unrhyw waith sydd ar y gweill ar gyfer gosod y pwyntiau gwefru.
- Yn sgil pryderon ynghylch lleoliad y pwyntiau gwefru cerbydau trydan yn Aberaeron, cytunodd y swyddogion i drafod y mater gyda'r aelod etholedig.
- Nodwyd bod problemau wedi codi o ran y pwyntiau gwefru cerbydau trydan ym Mhenmorfa yn ymddangos ar yr ap ac esboniodd y swyddogion y byddant yn codi hyn gyda Silverstone Green Energy.
- Codwyd pryderon ynghylch y gwaith cloddio dwys sydd ynghlwm wrth fatris lithiwm.

- O ran gwefru ar y stryd, esboniodd y swyddogion fod rheoliadau ar waith ynghylch beth y gellir / beth na ellir ei wneud felly canolbwyntir ar sicrhau fod gan bobl y cyfleusterau i wneud hynny'n ddiogel. Bydd angen sefydlu system wefru maes o law.

Yn dilyn trafodaeth hir, cytunodd yr Aelodau i gymeradwyo cyflwyno'r Strategaeth a'r Cynllun i'r Cabinet cyn i'r Cyngor eu mabwysiadu'n ffurfiol.

Adolygu'r Gwasanaethau Rheoli Gwastraff - cymorth gan ymgynghorwyr

Pwrpas yr adroddiad oedd gofyn i Aelodau'r Pwyllgor gefnogi'r ffordd ymlaen sy'n cael ei chynnig ar gyfer adolygu gwasanaeth gwastraff Cyngor Sir Ceredigion.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Y prif bwyntiau a godwyd oedd y canlynol:

- Dilynir y prosesau arferol ar gyfer penodi'r ymgynghorwyr annibynnol a fydd yn cyflawni'r gwaith.
- Bydd angen fflyd newydd o gerbydau erbyn 2027-28 - oherwydd y dechnoleg gymhleth sydd ynghlwm wrth hyn a'r angen i ystyried opsiynau gwahanol, mae'n rhaid dechrau'r gwaith yn fuan.
- Amlygwyd y pwysau o ran staffio – er bod y tîm bron yn llawn, mae'r gwasanaeth yn rhedeg ar 70% o lefelau staffio oherwydd gwylliau blynyddol, hyfforddiant a salwch. Yn ogystal, nid yw'r Cyngor yn medru osgoi problemau megis diffyg gyrwyr a thechnegwyr cerbydau nwyddau trwm (HGV) – mae rhaglenni hyfforddi ar gael i ddenu staff. Gan fod y gwasanaeth gwastraff yn flaenoriaeth i'r adran, rhennir aelodau staff sydd mewn rolau eraill ac sy'n meddu ar drwydded yrru cerbydau nwyddau trwm a defnyddir staff asiantaeth yn achlysurol.
- Codwyd pryderon bod yr un llwybrau'n cael eu heffeithio gan wyliau'r banc gan fod y mwyafriaf ohonynt ar ddydd Llun. Gan nad oedd cytundebau'r staff yn cynnwys gweithio ar wyliau'r banc, awgrymwyd y dylid adolygu cytundebau'r staff ynghyd ag ystyried cynllun wrth gefn fel yr hyn a weithredir gan y gwasanaeth tân. Roedd y swyddog yn croesawu awgrymiadau pellach.
- Nododd yr Aelodau eu bod yn derbyn mwy a mwy o alwadau oddi wrth y cyhoedd ynghylch casgliadau gwastraff. Awgrymodd y swyddog y dylid cyfeirio'r cyhoedd at Clic neu wefan y Cyngor, lle gwneir ymdrech i rannu gwybodaeth ynghylch newidiadau i wasanaethau, gan gynnwys dangosyddion perfformiad.
- Wrth ymateb i gwestiwn gan Aelod ynghylch lorïau trydan, esboniodd y swyddog fod y staff wedi treialu lori a bod hyn wedi bod yn llwyddiannus. Fodd bynnag, ar hyn o bryd roedd y lorïau gwerth tua £450,000 yr un. Dylid rhoi ystyriaeth i hyn os bydd y lorïau'n dod yn fwy fforddiadwy.
- Codwyd pryderon ynghylch lle y dylid anfon y gwastraff ar ôl ei gasglu; roedd y swyddog yn teimlo y dylai nifer o faterion gael eu hystyried yn rhyngwladol ond roedd gan y sir rôl i'w chwarae o ran dylanwadu ar newid. Nid oes digon o wastraff yng Ngheredigion i gyfiawnhau buddsoddi mewn technoleg i ddelio ag ef.

- Wrth i fwy o Awdurdodau Lleol fabwysiadu Glasbrint Llywodraeth Cymru, mae perygl y bydd llai o grantiau ar gael i'r Awdurdodau Lleol sy'n penderfynu peidio ei fabwysiadu.
- O ran a fyddai swyddogion yn gallu gwneud y gwaith arfaethedig a bennwyd ar gyfer ymgynghorwyr a chysylltu ag Awdurdodau Lleol sydd eisoes wedi mabwysiadu'r dull o ddioli wrth ymyl y ffordd, dywedodd y swyddog nad oedd capasiti o fewn y tîm o gofio'r llwyth gwaith a'r cyfrifoldebau rheoli sydd gan y staff.
- Eglurodd y swyddog fod rhai peiriannau'n cael eu prydlesu. Roedd yn bwysig bod yn ddeinamig ac ystyried y cyfleoedd gorau sydd ar gael ar y pryd gyda chymorth yr adran Cyllid a Chaffael.
- Caiff y cerbydau eu harchwilio'n fewnol bob 6 wythnos, ac os oes angen caiff unrhyw waith pellach ei wneud yn lleol. Yr unig gerbydau a anfonir yn ôl at y gwerthwyr yw'r rhai sydd dan warant neu'r rhai sydd angen sylw arbenigol. Po hiraf y mae'r lorïau oddi ar y ffordd, y mwyaf yr effaith ar wasanaethau.
- Amlygwyd y ffaith y byddai newid i wasanaethau yn achosi problemau ac felly roedd ymgynghori â'r Aelodau sy'n cynrychioli trigolion Ceredigion yn allweddol drwy gydol y broses cyn y gwneir unrhyw benderfyniadau. Derbyniwyd 1500 ymateb yn dilyn yr ymgynghoriad cyhoeddus diwethaf.
- Byddai effeithiolrwydd didoli wrth ymyl y ffordd mewn gwahanol ardaloedd (e.e. ardaloedd trefol o gymharu ag ardaloedd gwledig) a'r math o eiddo (tŷ amfeddiannaeth o gymharu â thŷ sengl) a geir yn y sir yn amrywio.

Diolchodd yr Aelodau i'r staff a oedd wedi gweithio trwy gydol y pandemig COVID-19 a diolchwyd iddynt am eu hymdrechion parhaus.

Yn dilyn trafodaeth hir, cytunodd yr aelodau i'r canlynol:

- Nodi'r sefyllfa bresennol, y risgiau a amlinellwyd a'r angen i adolygu'r gwasanaeth.
- Nodi y bydd gwasanaeth ymgynghori annibynnol yn cael ei benodi i adolygu'r gwasanaeth, gan nodi y bydd yn gweithio'n agos gyda'r gwasanaeth gwastraff.
- Nodi y bydd y gwaith o adolygu'r gwasanaeth wedi'i gyfyngu, yn fras, i'r hyn a nodir yn yr adroddiad hwn.
- Cytuno y bydd y Pwyllgor yn cymryd rhan weithredol yn y prosiect a rhan flaenllaw o ran y broses ymgysylltu gwleidyddol a'r broses gymeradwyo.

Trosolwg o'r Priffyrdd a'r Gwasanaethau Amgylcheddol

Rhoddodd y swyddogion gyflwyniad i'r Pwyllgor am y gwasanaethau a'r swyddogaethau a ddarperir, gan amlinellu'r canlynol:

- Gwasanaethau Craidd
- Swyddogaethau Allweddol
- Blaenoriaethau'r Gwasanaeth
- Gweithlu Rheng Flaen
- Dangosyddion Perfformiad
- Ceisiadau am Wasanaeth
- Cyllidebau- Hanesyddol

- Gostyngiadau Staff a'r Gyllideb
- Heriau a Blaenoriaethau

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunodd yr aelodau i nodi'r gwasanaethau a'r swyddogaethau a ddarperir gan y Prifffyrdd a'r Gwasanaethau Amgylcheddol.

Cynnydd o ran cyflawni'r Strategaeth Economaidd

Cyflwynwyd y wybodaeth am y cefndir, y camau gweithredu a oedd wedi'u rhoi ar waith yn y Strategaeth a'r meysydd ffocws ar gyfer y dyfodol fel yr amlinellwyd hwy yn yr adroddiad gan gynnwys yr heriau o ran y 4 maes ymyrraeth (Pobl, Lleoedd, Menter a Chysylltedd) yn y Strategaeth Economaidd.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Roedd y prif bwyntiau a godwyd fel a ganlyn:

- Codwyd pryderon ynghylch a fyddai'r cyllid cyfalaf i ardaloedd gwledig ar ffurf grantiau oddi wrth Lywodraeth Cymru yn parhau ar yr un lefel â'r blynyddoedd diwethaf o ystyried yr hinsawdd economaidd bresennol. Roedd Llywodraeth Cymru wedi lansio Cronfa Arloesi Arfor yn ddiweddar ond nid oedd y cyllid wedi'i ryddhau eto. Cydnabuwyd llwyddiant Cynghorau Ceredigion a Phowys o ran sicrhau Cytundeb y Fargen Lawn ar gyfer rhaglen buddsoddi cyfalaf a fyddai gwerth £110m.
- Roedd gwaith yn parhau yn Llanbedr Pont Steffan a Llandysul i aildefnyddio asedau canol tref at ddibenion economaidd a gwella'r seilwaith gwyrdd.
- Ystyriwyd bod y prosiect a oedd yn caniatáu i gwmnïau sefydlu mentrau dros dro mewn siopau gwag yn bwysig i fusnesau annibynnol newydd. Y gobaith oedd y byddai'r prosiect hwn yn cael ei ehangu y tu hwnt i Aberystwyth.
- Roedd angen gwneud gwaith i ddatblygu canol y trefi, yn enwedig canol tref Aberystwyth, yn fannau aml-bwrpas. Dylid ystyried cyflwyno eithriadau o ran talu ardrethi annomestig fel ffordd o ddenu busnesau i ganol y trefi.
- Roedd yr adran yn gweithio'n galed wrth ymgeisio am grantiau gan wneud hynny weithiau o fewn amserlenni byr iawn. Roedd yn allweddol bwysig sicrhau bod unrhyw gyllid grant yn berthnasol i'r Strategaeth Economaidd.
- Dywedwyd bod rhaglen Helix Canolfan Bwyd Cymru ar hyn o bryd ar ail flwyddyn contract 3 blynedd gyda Llywodraeth Cymru. Roedd y Ganolfan yn un o dair canolfan yng Nghymru. Awgrymwyd cynnal diwrnod agored i'r cyhoedd a busnesau.
- Yn dilyn pryderon ynghylch cysylltedd yn y sir, nodwyd bod gan 88% o eiddo/adeiladau fand eang â chyflymder o fwy na 30Mb ond roedd y sir yn parhau i fod ar ei hôl hi o gymharu ag ardaloedd eraill yng Nghymru. Roedd Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiadau marchnad agored er mwyn deall y sefyllfa bresennol felly roedd y broses o gyflwyno cysylltiad ffeibr i'r adeilad wedi arafu ychydig. Roedd croeso i'r Aelodau gysylltu â'r Aelod Cabinet neu'r swyddogion os oedd ganddynt unrhyw gwestiynau.
- Adeg y cyfarfod, roedd swydd y Swyddog Datblygu Trefi yn wag.
- Wrth ymateb i awgrymiadau y gellid gosod finyl ar ffenestri siopau gwag, dywedwyd bod cyfleoedd o dan y Rhaglen Trawsnewid Trefi i ymgeisio am

grantiau i wella adeiladau. Anogwyd yr Aelodau a oedd yn cynrychioli trefi i gysylltu â'r swyddogion i drafod hyn.

- Rhannwyd pryderon ynghylch a oedd Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i ddatblygu canolbarth Cymru. Dywedwyd bod rhoi strategaeth glir ar waith yn allweddol wrth fynd ar drywydd cyfleoedd buddsoddi megis Bargaen Dwf Canolbarth Cymru. Roedd gan y swyddogion berthynas dda â Llywodraeth Cymru ac roedd trafodaethau yn cael eu cynnal yn aml i sicrhau bod y polisiau o fudd i'r rhanbarth.

Gwywiad Coed Ynn

Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor mewn ymateb i'r argymhellion yr oedd y Pwyllgor wedi'u gwneud yn y flwyddyn fwrdeistrefol flaenorol.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Roedd y prif bwyntiau a godwyd fel a ganlyn:

- Yn y lle cyntaf, bwriad rhaglen y prosiect oedd gwneud y gwaith dros gyfnod o 10 mlynedd gan wneud rhan fwyaf y gwaith rhwng y drydedd a'r chweched flwyddyn. Yn ddibynnol ar y gyllideb a'r contractwyr a fyddai ar gael, y gobaith oedd y byddai modd cwblhau'r gwaith yn gynharach ond byddai'r gwaith o ddelio â'r clefyd a drosglwyddir drwy'r awyr yn parhau.
- Roedd rhan fwyaf y coed wrth ymyl y priffyrdd a'r hawliau tramwy cyhoeddus ym mherchnogaeth perchnogion y tir. Nhw felly oedd yn gyfrifol am archwilio'r coed. Wrth gynnal archwiliadau, os byddai swyddog yn ystyried bod coeden ar dir, nad oedd yr awdurdod yn berchen arno, yn annogel, byddai Hysbysiad Adran 154, Deddf y Priffyrdd yn cael ei roi i'r perchennog tir. Yn sgil hynny, byddai angen i'r perchennog tir hurio contractwyr o fewn 14 diwrnod. Byddai modd i'r Awdurdod gynorthwyo â'r broses honno, pe byddai angen.
- O ran blaenoriaeth, roedd y coed yn cael eu rhoi mewn 4 dosbarth yn ddibynnol ar y graddau yr oeddent wedi dirywio. Byddai hysbysiadau i berchnogion coed yn nosbarth 4 yn cael eu blaenoriaethu. Byddai rhai coed yn Nosbarth 1 a 2 yn gwrthsefyll y clefyd ac yn goroesi. Roedd hyn yn bwysig o ran cadw coed cynhenid.
- Pe byddai gorchymyn cadw coed ar waith, byddai angen cyflwyno hysbysiad ynghylch gwneud cais am gwmpo coeden.
- Codwyd pryderon nad oedd dim ymgynghori wedi bod â'r sector amaethyddol yng Ngheredigion o ran cynorthwyo â'r gwaith o dorri coed mewn cyfnewid am y naddion pren. Gofynnwyd cwestiynau ynghylch arbedion maint gan fod y gofynion o ran cwmpo coed unigol yn wahanol iawn i'r gofynion o ran cyflawni'r gwaith yng nghyswllt coedwig.
- Teimlai'r Aelodau na fyddai'n gwneud synnwyr busnes cyflawni'r gwaith yn fewnol er y byddai hynny'n golygu yn yr hirdymor y byddai'r cyfarpar ym meddiant yr awdurdod.
- Er mwyn sicrhau bod gan bawb y cyfle i dendro am y gwaith, teimlai'r aelodau fod tryloywder yn allweddol wrth fynd ati i lunio'r matrices. Roedd fframwaith ar gyfer contractwyr gwaith coed wrthi'n cael ei ddatblygu a byddai digwyddiad cwrdd â'r contractwr yn cael ei gynnal i gynorthwyo â'r broses dendro ar-lein.

- Pe byddai mwy na 5 metr ciwbig o goed mewn un chwarter penodol yn cael eu torri i lawr heb drwydded cwmpo coed, Cyfoeth Naturiol Cymru, fel yr asiantaeth gorfodi, fyddai'n cymryd camau.
- Oherwydd pryderon ynghylch diogelu'r cyhoedd, awgrymwyd y dylid rhoi gwybod i'r cyhoedd am y broblem gan bwysleisio mai cyfrifoldeb y perchennog tir oedd delio â choed yr effeithiwyd arnynt ar eu tir. Roedd yn allweddol mynd ar drywydd yr hysbysiadau a roddwyd er mwyn sicrhau diogelwch y cyhoedd.

Cynllun Gweithredu Sero Net - diweddariad ar y cynnydd

Diben yr adroddiad oedd rhoi diweddariad ar y cynnydd a wnaed o ran y camau a oedd wedi'u nodi yn y Cynllun Gweithredu Sero Net.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Roedd y prif bwyntiau a godwyd fel a ganlyn:

- Cododd yr Aelodau bryderon nad oedd gan y grid ddigon o gapasiti i wasanaethu'r sir a chefnogi ymrwymiad yr Awdurdod i fod yn Sero Net erbyn 2030. Dywedwyd bod y mater hwn yn cael ei godi'n aml mewn cyfarfodydd a bod awdurdodau cyfagos yn ei godi hefyd. Roedd National Grid a Scottish Power yn eistedd ar fyrddau a oedd yn llunio cynlluniau ynni lleol. Serch hynny, prin oedd eu cyllidebau a byddent yn buddsoddi yn y manau lle ystyrir bod angen gwneud hynny.
- Er bod gweithwyr yn teithio llai i'r gwaith am eu bod yn gweithio gartref, codwyd pryderon y byddai angen gwresogi mwy o gartrefi yn ystod y dydd yn nhymor y gaeaf. Dywedwyd bod yr allyriadau o weithio gartref yn cael eu hystyried yn Adroddiadau Allyriadau Llywodraeth Cymru.
- Roedd y trydan a oedd yn dod o'r paneli solar a osodwyd ar adeiladau'r Cyngor yn cael ei ddefnyddio gan yr adeiladau yn y lle cyntaf ac roedd gweddill y trydan yn cael ei anfon i'r grid. Os oedd yna daliad Tariff Cyflenwi Trydan ynghlwm, roedd y taliadau'n cael eu gwneud yn ganolog i'r awdurdod. Yn gyffredinol, roedd yn cymryd 10 mlynedd i adennill yr arian a fuddsoddwyd ynddo.
- Roedd Llywodraeth Cymru wedi cynnal adolygiad rheoli tir ynghylch Canolfan Rheidol ac Ysgol Bro Teifi; nid oedd y canfyddiadau wedi dod i law hyd yma. Byddai ystyriaeth yn cael ei rhoi maes o law i fatris er mwyn storio'r ynni a oedd dros ben.
- Nodwyd bod y bwriad o ddod yn Sero Net erbyn 2030 yn uchelgeisiol o ystyried y sefyllfa ariannol. Ar hyn o bryd, ni fyddai Llywodraeth Cymru yn cosbi'r awdurdod am beidio â chyrraedd Sero Net erbyn 2030, ond dyma oedd yr amcan yn genedlaethol ar gyfer cyrff yn y sector cyhoeddus.
- O ran fflyd yr awdurdod, byddai'r posibilrwydd o drosi'r cerbydau i rai a oedd yn defnyddio Olew Llysiau wedi'i drin â dŵr (HVO), a oedd yn ddrutach, yn cael ei archwilio ynghyd â hydrogen. Nodwyd bod HVO 20% yn well na disel ar y cyfan ond fel yr oedd pethau, o ddefnyddio methodoleg Llywodraeth Cymru, byddai hyn yn arwain at welliant bach yn y ffigurau yn unig.
- Dywedwyd y byddai plannu coed yn cael ei ystyried yn yr hirdymor i wrthbwysu carbon ac am bob coeden a fyddai'n cael ei dorri ar dir yr oedd y Cyngor yn berchen arno oherwydd Gwywiad Coed Ynn, byddai 3 coeden yn cael eu plannu yn eu lle. O ran y ffigurau, roedd coed yn dod o dan y pennawd allyriadau ar y tir.

- Roedd awdurdodau lleol eraill yn defnyddio'r un system i gasglu data at ddibenion adrodd. Y gobaith y flwyddyn nesaf oedd y byddai Llywodraeth Cymru yn darparu gwell methodoleg fel y gallai awdurdodau gael gwell dealltwriaeth o'r sefyllfa. Ar hyn o bryd, po fwyaf o arian a oedd yn cael ei wario, y mwyaf o garbon a oedd yn cael ei gynhyrchu.
- Nid oedd yr awdurdod ond yn medru adrodd ar ddaliadau tir y Cyngor. Roedd cyrff eraill megis Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynnwys tir yr oeddent yn berchen arno yn eu hadroddiadau nhw.

Cytunodd yr Aelodau i nodi'r cynnydd a oedd wedi'i wneud o ran y camau a nodwyd yn y Cynllun Gweithredu Sero Net.

Y diweddaraf am y sefyllfa o ran ffosffadau

Rhodddwyd diweddariad manwl i'r Pwyllgor am y sefyllfa o ran ffosffadau a rhannwyd y wybodaeth ddiweddaraf yn ystod y flwyddyn.

Rheoli Datblygu

Roedd Archwilio Cymru wedi cwblhau arolwg o'r Gwasanaeth Cynllunio yng Ngheredigion. Roedd yr adroddiad yn nodi 10 argymhelliad yn ymwneud â threfniadau llywodraethu a gwella capasiti'r gwasanaeth. Ystyriodd y Pwyllgor ymateb y Cyngor a'r cynnydd a oedd wedi'i wneud o ran pob un o'r argymhellion hyn.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Disgwylid i'r trefniadau uchod wneud gwahaniaeth amlwg yn lefel yr ôl-groniad a'r amser y byddai'n ei gymryd i wneud penderfyniadau dros y 3-4 mis nesaf, ond roedd yn debygol o gymryd hyd at 12 mis i gyrraedd y lefel ddisgwyliedig. Byddai'r Pwyllgor yn parhau i fonitro a derbyn yr adroddiadau diweddarau.

Cyflwynodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Bryan Davies, yr adroddiad am gyllideb ddrafft 2023/2024 gan gynnwys y rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn ac esboniodd fod y gyllideb yn seiliedig ar setliad dros dro Llywodraeth Cymru a bod disgwyl setliad terfynol Llywodraeth Cymru ar 28 Chwefror 2023.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cytunodd y Pwyllgor ar y canlynol:

1. Roedd wedi ystyried sefyllfa gyffredinol y gyllideb fel y dangosir yn yr adroddiad ar y gyllideb yn Atodiad A.
2. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y pwysau o ran costau ar y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.
3. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn y gyllideb sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn.
4. Roedd wedi ystyried elfennau perthnasol y cynigion ynghylch ffioedd a chostau sydd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu hwn, ac eithrio bod y Pwyllgor Craffu yn argymhell i'r Cabinet bod Ffioedd a Chostau arfaethedig y Meysydd Parcio yn Nhregaron a Llandysul yn cael eu dileu, fel na fyddai dim costau am Barcio Ceir yn parhau yn y trefi hynny o 01/04/23 ac y dylai'r gost bosibl o £40,000 sy'n gysylltiedig â hyn gael ei hariannu o'r

Ddarpariaeth o £400k a neilltuwyd ar gyfer risgiau o ran Chwyddiant Cyflogau ac Ynni.

5. Pleidleisiodd rhan fwyaf o Aelodau'r Pwyllgor o blaid cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor. Felly mae'r Pwyllgor yn argymhell cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor ar gyfer 2023/2024, sef opsiwn 3b) yn yr argymhellion:
3b) Cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol o £180.101m ar gyfer 23/24.
6. Cytunwyd y byddai'r Pwyllgor yn rhoi'r eitem ganlynol ar flaenraglen waith y Pwyllgor: Ystyried yr opsiwn o ganiatáu 2 awr o barcio am ddim cyn 11am.

Gwasanaeth Casglu Gwastraff

Bu i'r Cadeirydd alw cyfarfod arbennig i gael gwybod paham yr amharwyd ar y Gwasanaeth Casglu Gwastraff ym mis Rhagfyr 2022, a cheisio canfod ffordd ymlaen i ddatrys y materion sy'n effeithio ar y gwasanaeth.

Ystyriwyd y canlynol:

- Prif Faterion i'w Hystyried
- Lefelau Staffio
- Trefniadau Cytundebol
- Cyllideb Casglu Gwastraff
- Allanoli Posibl
- Cynnal a Chadw Fflyd
- Cyfathrebu
- Safleoedd Gwastraff Cartref
- Ymholiadau Clic
- Gwaith sy'n Mynd Rhagddo
- Opsiynau Posibl am y Dyfodol
- Archwilio cyfleoedd ar gyfer datrysiad digidol
- Adolygiad o gontractau staff gweithredol (9-12 mis)
- Adolygiad o opsiynau cyflenwi amgen
- Lleihau pwysau adnoddau a chyllidebol ar y gwasanaeth
- Cynyddu'r ddarpariaeth yn y gyllideb ar gyfer casglu gwastraff

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Cynigiwyd nifer o syniadau cyffrous ac arloesol a'r nod oedd darparu gwasanaeth cyson a fyddai'n cael ei fesur yn ystod gwyliau'r banc a chyfnod y Nadolig yn arbennig.

Y diweddaraf am deithio llesol - Ebrill 2023 a defnyddio hen linellau rheilffordd ar gyfer seiclo / cerdded

Pwrpas yr adroddiad oedd rhoi diweddariad am yr hyn oedd wedi digwydd ers yr adroddiad / trafodaeth ddiwethaf. Cynhaliwyd cyfarfod gyda Lee Waters AC, Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd ar 1 Rhagfyr 2022 er mwyn darparu trosolwg o Deithio Llesol yng Ngheredigion. Ar hyn o bryd dim ond tri Anheddiad Teithio Llesol sydd yng Ngheredigion a ddynodwyd gan Lywodraeth Cymru o dan Ddeddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 (sef Aberystwyth, Aberteifi a Llanbedr Pont Steffan) felly roedd yn ddymuniad i ymestyn hyn. Diolchwyd i'r gwasanaeth am ddatblygu'r gwaith i wella hygyrchedd Teithio Llesol a diogelwch ar gyfer y Sir.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Rhodddwyd cyfle i'r Aelodau ofyn cwestiynau a bu i'r Swyddogion, Yr Athro Stuart Cole CBE a'r Aelod Cabinet eu hateb. Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i nodi'r adroddiad.

Rhwydwaith Bysiau Ceredigion

Esboniwyd bod Llywodraeth Cymru yn rheoli cyfran fawr o'r system drafnidiaeth yng Nghymru a bod y diwydiant trafndiaeth ar hyn o bryd yn wynebu amser heriol. Darparwyd trosolwg o gynnwys yr adroddiad gan gynnwys cyd-destun lleol ac ehangach. Gwahoddwyd yr Athro Stuart Cole CBE i rannu ei arbenigedd â'r Pwyllgor.

CANLYNIAD A/NEU EFFAITH

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i nodi'r canlynol:

1. Y pwysau a'r sialensiau aciwt a niferus y mae'r diwydiant trafndiaeth cyfan yn eu hwynebu, ac sydd ar eu gwaethaf yn lleol.
2. Y pwysau dilynol sy'n codi ar y Cyngor a'r Gwasanaeth er mwyn ceisio rheoli'r sefyllfa, sy'n cynnwys disgwyliadau'r rhanddeiliaid a'r amserlenni sy'n gysylltiedig â chymryd penderfyniadau a chamau gweithredu.
3. Y camau sy'n cael eu cymryd gan y Gwasanaeth i reoli'r sefyllfa a lleihau'r hyn a fydd yn orwariant arwyddocaol yn ystod y flwyddyn 2022/23.
4. Y dull gweithredu sy'n cael ei fabwysiadu gyda'r nod o ddarparu gwasanaethau o fewn y gyllideb sydd wedi cael ei neilltuo.

Bwrdd Perfformiad

Mae Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y pum pwyllgor trosolwg a chraffu thematig yn mynd i gyfarfodydd y Bwrdd Perfformiad.

Mae hwn yn fforwm lle gall aelodau'r Bwrdd Perfformiad ddod ynghyd i:

- gael golwg cyfannol ar berfformiad y Cyngor;
- nodi ac ystyried materion trawsbynciol lefel uchel sy'n effeithio ar fwy nag un maes gwasanaeth e.e. diwygio lles;
- herio'n feirniadol meysydd perfformiad gwael; a
- nodi cyfleoedd i wella gwasanaethau, risgiau i ddarparu gwasanaethau, a'r goblygiadau o ran adnoddau.

Mae'n gyfle i'r Cadeiryddion a'r Is-gadeiryddion nodi pynciau y mae angen i'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu roi mwy o sylw iddynt a'u cynnwys yn eu blaenraglenni gwaith.

**Lisa Evans, Swyddog Safonau a Chraffu
Dwynwen Jones, Swyddog Trosolwg a Chraffu**

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL **2023/2024**

CYNGHORWYR BLAENLLAW / PROMINENT COUNCILLORS

Arweinydd y Cyngor /
Leader of the Council

Cyng./ Cllr. Bryan Davies

Dirprwy Arweinydd y Cyngor /
Deputy Leader of the Council

Cyng./ Cllr. Alun Williams

Cadeirydd y Cyngor /
Chairman of the Council

Cyng./ Cllr. Maldwyn Lewis

Is-Gadeirydd y Cyngor /
Vice-Chairman of the Council

Cyng./ Cllr. Keith Evans

GRWP Y WEITHREDIAETH / EXECUTIVE GROUP:

Plaid Cymru / The Party of Wales (20 Aelod / Members)

GRWPIAU ANWEITHREDOL / NON EXECUTIVE GROUPS:

Aelodau Annibynnol / Independents (9 Aelod / Members)

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (7 Aelod / Members)

Heb-Grŵp / Un-Grouped (2 Aelod / Member)

AELODAETH Y CABINET A PHWYLLGORAU'R CYNGOR /
MEMBERSHIP OF THE CABINET AND COMMITTEES OF THE
COUNCIL

Y CABINET / THE CABINET

Y Cynghorwyr / Councillors

Portffolio / Portfolio

Cyng./Cllr. Bryan Davies

**Gwasanaethau Democrataidd, Polisi,
Perfformiad a Phobl a Threfniadaeth**
Democratic Services, Policy, Performance and
People and Organisation

Cyng./Cllr. Alun Williams

Gydol Oes a Llesiant
Through Age and Wellbeing

Cyng./Cllr. Catrin M.S. Davies

**Diwylliant, Hamdden a Gwasanaethau
Cwsmeriaid**
Culture, Leisure and Customer Services

Cyng./Cllr. Clive Davies

Yr Economi ac Adfywio
Economy and Regeneration

Cyng./Cllr. Gareth Davies

Gwasanaethau Cyllid a Chaffael
Finance and Procurement Services

Cyng./Cllr. Keith Henson

**Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol a
Rheoli Carbon**
Highways and Environmental Services and
Carbon Management

Cyng./Cllr. Wyn Thomas

Ysgolion, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
Schools, Lifelong Learning and Skills

Cyng./Cllr. Matthew Vaux

**Partneriaethau, Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol
a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd**
Partnerships, Housing, Legal and Governance
and Public Protection

PWYLLGORAU / COMMITTEES

PWYLLGOR RHEOLI DATBLYGU / DEVELOPMENT CONTROL COMMITTEE (15)

Cadeirydd / Chairman: **Cyngh./Cllr. Rhodri Davies**
Is Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh./Cllr. Ifan Davies**

Plaid Cymru / The Party of Wales (7)

Gethin Davies, Rhodri Davies, Chris James, Ceris Jones, Maldwyn Lewis, Mark Strong, Carl Worrall.

Aelodau Annibynnol / Independents (4)

Ifan Davies, Marc Davies, Rhodri Evans, Gareth Lloyd.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (3)

Meirion Davies, Raymond Evans, Sian Maehrlein.

Aelod Ddi-Grŵp / Un-Grouped Member (1)

Hugh Hughes

PWYLLGOR TRWYDDEDU / LICENSING COMMITTEE (11)

Cadeirydd / Chairman: **Cyngh./Cllr. Paul Hinge**
Is Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh./Cllr. Gwyn James**

Plaid Cymru / The Party of Wales (6)

Amanda Edwards, Endaf Edwards, Eryl Evans, Ann Bowen Morgan, Caryl Roberts, (1 sedd wag / vacant seat).

Aelodau Annibynnol / Independents (3)

Keith Evans, Wyn Evans, Gwyn James.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (2)

Paul Hinge, John Roberts.

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO / GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE (6)

Cadeirydd / Chairman: Mr. Alan Davies
Is Gadeirydd / Vice Chairman: Mr. Andrew Blackmore

Plaid Cymru / The Party of Wales (3)
Keith Henson, Maldwyn Lewis, Mark Strong.

Aelodau Annibynnol / Independents (2)
Gareth Lloyd, Wyn Evans.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (1)
Elizabeth Evans.

Aelodau Lleyg / Lay Members
Mr. Alan Davies, Mr. Andrew Blackmore, Ms Caroline Whitby.

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD / DEMOCRATIC SERVICES COMMITTEE (6)

Cadeirydd / Chairman: **Cyngh.** / Cllr. Elizabeth Evans
Is Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh.** / Cllr. Gareth Lloyd

Plaid Cymru / The Party of Wales (3)
Endaf Edwards, Caryl Roberts, Mark Strong.

Aelodau Annibynnol / Independents (2)
Gwyn James, Gareth Lloyd.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (1)
Elizabeth Evans.

PWYLLGOR IAITH / LANGUAGE COMMITTEE (7)

Cadeirydd/ Chairman: **Cyngh./Cllr.** Catrin M.S. Davies
Is Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh./Cllr.** Chris James

Plaid Cymru / The Party of Wales (3)

Catrin M.S. Davies, Rhodri Davies, Chris James.

Aelodau Annibynnol / Independents (2)

Gwyn Wigley Evans, Gareth Lloyd.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (2)

John Roberts, (1 sedd wag/vacant seat).

PWYLLGOR RHESTR FER / SHORTLISTING COMMITTEE (8)
(AD HOC)

PWYLLGOR MOESEG A SAFONAU / ETHICS AND STANDARDS COMMITTEE
(9)

Cadeirydd / Chairman: Ms. Caryl Davies
Is-Gadeirydd/ Vice Chairman: Mr. John Weston

Aelodau Annibynnol / Independent Members (5):

Mr. Alan Davies, Ms. Caryl Davies, Ms. Carol Edwards, Ms. Gail Storr and Mr. John Weston

Aelodau Etholedig / Elected Members (2):

Y Cynghorwyr / Councillors Gwyn Wigley Evans, Caryl Roberts.

Aelodau Etholedig (Cynrychiolwyr y Cynghorau Cymuned) / Elected Members
(Community Council Representatives) (2):

Y Cynghorwyr / Councillors Delyth James, Jan Culley.

PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU / OVERVIEW and SCRUTINY COMMITTEES

PWYLLGOR CYMUNEDAU FFYNIANNUS / THRIVING COMMUNITIES COMMITTEE (13)

Cadeirydd / Chairman: **Cyngh./Cllr. Gwyn Wigley Evans**
Is Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh./Cllr. Marc Davies**

Plaid Cymru / The Party of Wales (6)

Gethin Davies, Rhodri Davies, Chris James, Maldwyn Lewis, Ann Bowen Morgan, Carl Worrall.

Aelodau Annibynnol / Independents (3)

Marc Davies, Gwyn Wigley Evans, Rhodri Evans.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (3).

Meirion Davies, Sian Maehrlein, John Roberts.

Aelod Ddi-Grŵp / Un-Grouped Member (1)

Steve Davies (**wedi'i wahardd dros dro / suspended**)

PWYLLGOR CYMUNEDAU IACHACH / HEALTHIER COMMUNITIES COMMITTEE (13)

Cadeirydd/ Chairman: **Cyngh/Cllr. Caryl Roberts**
Is-Gadeirydd/ Vice-Chairman: **Cyngh/Cllr. Ceris Jones**

Plaid Cymru / The Party of Wales (7)

Amanda Edwards, Eryl Evans, Ceris Jones, Mark Strong, Ann Bowen Morgan, Caryl Roberts, Carl Worrall.

Aelodau Annibynnol / Independents (3)

Keith Evans, Gwyn James, Wyn Evans.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (3)

Elaine Evans, Sian Maehrlein, John Roberts.

**PWYLLGOR CYMUNEDAU SY'N DYSGU / LEARNING COMMUNITIES
COMMITTEE (13)**

Cadeirydd/ Chairman: **Cyngh./**Cllr. Endaf Edwards
Is Gadeirydd/Vice Chairman: **Cyngh./**Cllr. Chris James

Plaid Cymru / The Party of Wales (7)

Rhodri Davies, Amanda Edwards, Endaf Edwards, Eryl Evans, Chris James, Ann Bowen Morgan, Mark Strong.

Aelodau Annibynnol / Independents (3)

Euros Davies, Marc Davies, Gareth Lloyd.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (3)

Meirion Davies, Elizabeth Evans, Paul Hinge.

Aelodau Lleyg / Lay Members

Ms. Cathryn Charnell-White, Mr. Jonny Greatrex.

**PWYLLGOR ADNODDAU CORFFORAETHOL / CORPORATE RESOURCES
COMMITTEE (13)**

Cadeirydd / Chairman: **Cyngh./**Cllr. Rhodri Evans
Is-Gadeirydd / Vice Chairman: **Cyngh./**Cllr. Elaine Evans (*dros dro / interim*)

Plaid Cymru / The Party of Wales (6)

Endaf Edwards, Eryl Evans, Ceris Jones, Ann Bowen Morgan, Caryl Roberts, Carl Worrall.

Aelodau Annibynnol / Independents (3)

Euros Davies, Ifan Davies, Rhodri Evans.

Democratiaid Rhyddfrydol / Welsh Liberal Democrats (3)

Elaine Evans, Raymond Evans, Paul Hinge.

Aelod Ddi-Grŵp / Un-Grouped Member (1)

Hugh Hughes

**PWYLLGOR CYDLYNU TROSOLWG A CHRAFFU / OVERVIEW AND SCRUTINY
COORDINATING COMMITTEE (10)**

Cadeirydd /Chairman: **Cyngh/Cllr. Keith Evans**
Is Gadeirydd / Vice Chair: **Cyngh/Cllr. Wyn Evans**

Ynghyd â / together with:

Marc Davies, Endaf Edwards, Gwyn Evans, Elaine Evans, Rhodri Evans, Chris James, Ceris Jones, Caryl Roberts,

**(Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu
Chairmen and Vice-Chairmen of the Overview and Scrutiny Committees)**

**Mae'r Cynghorwyr uchod hefyd yn aelodau o'r Pwyllgor Ymddiriedolwyr
Elusennau / The Councillors above are also members of the Charity Trustee
Committee.**

Document is Restricted

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol